הלכה · משנה תורה · מפרשים · אור שמח · ספר קדושה

אור שמח על משנה תורה, הלכות מאכלות אסורות

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אור שמח על משנה תורה, הלכות מאכלות אסורות

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אור-שמח-על-משנה-תורה-הלכות-מאכלות-אסורות/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה ב 5
הלכה ח 5
הלכה יג 6
פרק ב 8
הלכה ג 8
הלכה יז 11
הלכה כד 12
פרק ג 12
הלכה ו 12
הלכה ז 12
הלכה כ 13
פרק ד 14
הלכה ג 14
הלכה יז 15
הלכה כ 17
הלכה כב 19
פרק ה 24
הלכה ג 24
הלכה ח 25
הלכה יג 25
פרק ו 26
הלכה יא 26
הלכה כא 26
פרק ז 27
הלכה ב 27
פרק ח 29
הלכה א 29
הלכה ו 29
הלכה י 30
הלכה יא 30
הלכה יד 33
הלכה טז 35
פרק ט 39
הלכה ו 39
הלכה ח 39
הלכה ט 40
הלכה יט 46
פרק י 47
הלכה ב 47
הלכה ד 50
הלכה טו 53
הלכה יט 53
הלכה כד 53
פרק יא 53
הלכה ה 53
הלכה ט 54
הלכה יא 55
הלכה יד 56
הלכה טו 56
הלכה יז 57
הלכה כה 58
פרק יב 58
הלכה ד 58
הלכה ט 59
הלכה יב 61
הלכה יד 62
פרק יג 62
הלכה יא 62
הלכה יד 63
הלכה טו 64
הלכה יח 65

פרק יד 65
הלכה ו 65
הלכה יד 65
הלכה טו 68
הלכה יח 68
פרק טו 68
הלכה י 68
הלכה יא 79
הלכה יג 79
הלכה יד 80
הלכה טו 84
הלכה טז 87
הלכה יט 91
הלכה כו 93
הלכה ל 93
הלכה לב 97
פרק טז 101
הלכה ה 101
הלכה ז 105
הלכה טו 108
הלכה כה 113
הלכה כט 113
הלכה לד 114
פרק יז 117
הלכה א 117
הלכה ז 119
הלכה כז 121

פרק א

הלכה ב

וכל בהמה כו' חוץ מן הגמל.

פירוש, דבבהמה אין שום דבר רק גמל, ובחיה איכא שפן וארנבת דמעלי גרה ואינן מפריסות פרסה, וזה פירוש הגמרא, שליט בעולמו יודע שאין לך מעלה גרה וטמא [פירוש בבהמה] אלא גמל, דשפן וארנבת חיה נינהו:

והנה סוגית הגמרא בפרק במה מדליקין עמומה, דמאי ראיה דמדהיה שור של אדה"ר בקרן אחד שתחש טהור היה וכבר עמדו ע"ז בתוספות שם. ותירצו דסמוך אהא דתנן בנדה כל שיש לו קרנים יש לו טלפים, ומסתמא מדשור של אדה"ר היה בקרן אחד, ע"כ הכוונה כל שיש לו קרן אחד, וזה דחוק, גם הניחו בקושיא למה לא מביא מקרש עיי"ש. אמנם בתוספתא חולין פ"ג איתא ר' דוסא אמר כל שיש לו קרנים א"צ לישאל על טלפים כו' אעפ"י שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס, וא"ש הסוגיא הנ"ל, דפשיט מדקרן אחת היה לו במצחו ואמר ר"י שור שהקריב אדה"ר קרן אחת כו' שנאמר מקרין מפריס, ומוכח דאף מי שיש לו קרן אחד מפריס פרסה ודוק. ומתוספתא דא מוכחא כפירוש הריב"ם דטלפים הוא סימן טהרה, וצ"ע על פירוש ר"ת דטלפים כטלפי חיה, ופירוש התוספתא נראה דמוכיח מהא דכתיב מקרין ברישא והדר מפריס דהא טלפים קודמים לקרנים, וע"כ משום דבקרנים נכלל גם טלפים, וזה שאמר אעפ"י שאין ראיה לדבר, דבפר אדה"ר קאי דקרניו קודמין לפרסותיו כדאמר לעיל בתוספתא [ובגמרא מייתי לה משמיה דאמורא רב יהודה]. עוד אפשר דדריש מדכתיב מפריס בלא וא"ו, דלפי משפט הלשון הו"ל ומפריס, אלא רמז לנו קרא דממקרין ידעינן דמפריס דבלא הא ליכא הא ודוק:

הלכה ח

הם ומיניהן כגון שור הבר כו' שהן ממין השור:

פסק כרבנן דרבים נינהו, וסוגיית הגמרא לא קאי אליבייהו, והא דפריך הגמרא בחולין דף פ' ודילמא מינא דתאו נינהו, פירוש, אף למאן דאמר דתאו מין בהמה וזהו שור הבר מדמתרגמינן תורבלא מין בהמה נינהו, בכ"ז פסולים לגבי מזבח דשור הבר בודאי פסול לגבי מזבח אם נכלל בכלל תורבלא לשיטת תלמודין דגם רבנן סברי דהוא תאו רק הוא מין בהמה וגם רבנן מודו להמתרגם דלא כהירושלמי, ולכו"ע הוה תאו תורבלא, וכמו דאמרו בפרק אלו טריפות דף ס"ב דתורים של רחבה פסולים לגבי מזבח משום שיש

בהן שם לוי אי לאו דלא נשתנה שמם קודם מתן תורה, והאי שור הבר ועיזי דבאלי אם בכלל תאו נינהו הלא אין לך שנוי שם גדול מזה שהתורה בעצמה שנתה שמם, ודאי כי כתבה רחמנא שור או כשב או עז קפיד רחמנא על הנך דאישתני שמייהו ופסולים לגבי מזבח וא"כ פריך הגמרא שפיר על רב המנונא דמכשירן לגבי מזבח דילמא מינא דתאו נינהו ופסולים אף דמין בהמה הוי, ומצאתי לרבנן בתוספות סוכה י"ג שהרגישו דזה הוי שינוי השם עזי דבאלא ורק משום דעיזי שמייהו והא דקרו לה הכי משום דשכיחי בבאלא, ומזה הכריחו דאביי מודה לרבא, אבל אם נאמר דמינא דתאו נינהו הלא שינתה התורה שמם ורחמנא קפיד שור או כשב או עז כו' ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן כו'. וקושיית התוספות שהכריחו מזה דכר' יוסי סבר דמין חיה נינהו צע"ג, והא דתניא בתוספתא דקרב לגבי מזבח משום דסברי דאינו תאו האמור בתורה כמו דמסיק ר"י אומר זהו תאו האמור בתורה מכלל דחכמים פליגי וסברי דאינו תאו, ועיין ביאורי הגר"א ופר"ח סימן פ' ודוק. **נ"ב** ומפורש שם וחכ"א תאו ברי' בפ"ע שור הבר ברי' בפ"ע:

הלכה יג

כלאים הבא מבהמה טהורה עם חיה טהורה הוא הנקרא כוי חלבו אסור ואין לוקין עליו כו'.

הנה לפי המתבאר מסוגיין דפרק אותו וא"ב, דשה ואף מקצת שה לרבנן ובצבי הבא על התיישה הולד הנולד אף אם חוששין לזרע אב ג"כ הוי מקצת שה ולפ"ז לוקה על חלבו, ורבינו סתם הדברים, ובלח"מ הלכות שחיטה תירץ משום דאינו ראוי לקרבן וכתיב כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו כו'. ובאמת זה אינו, דא"כ אף כלאים הבא מן הבהמה מעז שבא על הרחל כן, ובהדיא רבי רחמנא ביה קרא לכרת כדמרבה בתורת כהנים יעו"ש, ולכן נ"ל שיש שמות המגדירים פרטיות המין, ויש המגדירים כלליות המין, כמו שור כבש עז שזה פרט המין, ויש אשר מגדיר כלליות המין כמו שה, שמתייחס על הכבשים והעיזים שנאמר שה כשבים ושה עזים. והנה שם הכלליות מגדיר רק ביחס לא בעצם, לא כן שם הפרטי הוא שם עצם המין הברור, [ומפורש כתבו תוספות כן פרק העור והרוטב לחלק בין שרץ לצב ועכבר יעו"ש דף קכ"ו ד"ה יכול, דכוונו לזה בין שם הכללי לשם הפרטי ודוק], וכן אמרו שה אפילו מקצת שה כיון שמקצתו שה הוא ביחס וגדר השה, אבל כבש ועז אינו רק אם הוא בעצם כבש לא במקצת, לכן בחלב דכתיב וחלב שור כשב ועז לא תאכלו, דזה שם הפרטי המגדיר בעצם, בזה אין מקצת כשב ככל כשב, [אחרי זמן נזכרתי בשו"ת רמ"א סימן קי"ז אך לא ביאר באורך, יעו"ש בעיון גבי אתרוג המורכב] אמנם בכסוי הדם דכתיב חיה עוף שם הכלליות, וכן במתנות

דכתיב שה בזה אמרו אפילו מקצת שה, או צבי שהוא מקצת חיה, ולפ"ז בתייש הבא על הצביה וילדה שאף אם חוששין לזרע האב ג"כ לא הוי רק מקצת עז ואפ"ה חלבו אסור, גזירה אטו היכי שבא צבי על התיישה וילדה דאז אם אין חוששין לזרע אב הוי כולו עז לכן גם הכא חלבו אסור. ועוד נראה יותר דסבר כפשטיה דברייתא דכוי איתרבאי מכל חלב לאיסורא וכדמייתי לה ריש פרק יום הכפורים וקא מרבה אף מקצת כבש לאיסורא, לכן בתייש הבא על הצביה דילמא חוששין לזרע אב והוי מקצת כבש לכן חלבו אסור וז"ב בשיטת רבינו:

ובזה א"ש דמוקי הגמרא הך דכוי דכסוי הדם, בצבי הבא על התיישה וילדה דשה ואפילו מקצת שה אמרינן ומספ"ל אם חוששין לזרע האב, ואמאי דאין מכסין ביום טוב אמר רמי בריה דרב ייבא משום התרת חלבו, והיינו דמחזקינן ליה לודאי חיה, וזה שייך רק בכוי שהוא בריה והוא ספק אם חיה או בהמה דיכריעו שהוא ודאי חיה, אבל בכוי הבא מבהמה וחיה ונולד מהן דמוקי לה באותו וא"ב בצבי הבא על התיישה דהא ס"ל דשה ואפי' מקצת שה, רק הספק אם חוששין לזרע אב א"כ לא שייך למיטעי דהא ידעו שמקצת שה ואפילו שה, וכן מקצת כשב לענין חלב ובמקצתו חיה ובהמה הדין דחלבו בכרת וכסוי צריך מתורת ודאי, א"כ מאי שייך גזירה דילמא חיה הוי, כיון דדינא הוא דודאי חיה ובהמה הוא שהוא מורכב משניהן בעי כסוי וחלבו בכרת, אמנם לפי דברינו א"ש טובא, דכיון דמקצת כשב ועז לא אמרינן לכו"ע, א"כ כיון דהוא מכסה דמו ביו"ט מימר אמר ודאי פשיטא להו לרבנן דמספיקא לא הוי מטרחי ביו"ט, דחוששין לזרע אב והוי מקצת צבי, ותו חלבו יאמרו דמותר דיאמרו דאינו כשב דמקצת כשב לא אמרינן. ואף שפרשתי דמכל חלב מרבה לאיסורא זה לא ידעי אינשי דאינו מפורש בתורה ושמא אין חוששין לזרע אב והוי כולו עז וחלבו בכרת לכן גזרו רבנן:

ובזה יש ליישב מה דאמרו בתחלת הסוגיא אילימא בתייש הבא על הצביה וילדה אי לרבנן לשחוט ולכסי, ואמאי לא אמר גזירה משום התרת חלבו, דכיון דרבנן סברי חוששין לזרע האב בודאי מאי איכא למיחש, ואם תאמר כמו שפרשתי דהא כבש ועז מקצת לא אמרינן וכיון דיכסוהו הלא יראו שהוא מקצת חיה ויאמרו כיון שהוא מקצתו חיה הלא מקצתו כבש לא אמרינן ומהא דאיתרבאי לאיסור לא ידעי ע"ז ליכא לבטל מצות כיסוי משום איסור חלב גרידא דליכא ביה כרת דאינו מפורש בתורה. ופוק חזי גדולה מזו כתבו רבוותא ופסקו בשו"ע הלכות יוהכ"פ דבדבר שאינו מפורש בתורה לא חיישי לנשים להבדילן מלאכול בתוספת יוהכ"פ. ולכן לא חשו חכמים לבטל מצות כיסוי משום גזירה דהתרת חלבו דיהיה מקצת כשב ועז דליכא בו כרת רק איסור בעלמא

דאיתרבאי מכל. וכן לפי המסקנא פירש"י דבתייש הבא על הצביה מכסין ביו"ט דליכא למיחש משום התרת חלבו כיון דבכסוי חייב בודאי, ולאיסור חלב אף אם חוששין לזרע אב אין כאן רק איסור שאינו מפורש בתורה ולכן לא עקרו מצות כסוי. ולשיטת רבינו נראה דמפרש דמשום דבצבי הבא על התיישה אמרו רבנן דלא לכסי ביו"ט מספק שמא יתירו חלבו, לכן גם בכוי הבא מן תייש הבא על הצביה לא פלוג רבנן ובטלו כסוי ביו"ט, וא"ש כל הסוגיא על נכון ודוק היטב:

פרק ב

הלכה ג

והאוכל מבשר האדם או מחלבו בין מן החי כו' אינו לוקה אבל אסור הוא בעשה כו' ולאו הבא מכלל עשה עשה:

הרב במשל"מ עמד מהא דאמרינן בפ"ק דבכורות דלרבנן איסורו חישובו ולכן לא בעי מחשבה, דאמאי לא דחו סברא זו מדתנן בפ"ג דעוקצים החותך מן האדם כו' הרי אלו צריכין מחשבה, ואי בשר מהלכי שתים אסור אמאי בעי מחשבה הא אמרינן איסורו חושבו, וליכא לאוקמי כר"ש דלית ליה איסורו חישובו ולכך אין עגלה ערופה מטמאה לדידיה משום דלא חשיב עלה, דהא סיפא דמשנתנו קתני ר"ש אומר חוץ מן העכביות, ומדסיפא ר"ש רישא לאו ר"ש. והנה זה לא מכריח מידי, דלכולהו יקשה דבמשנה שם תנן ומן הבהמה ומן העופות ובשר הפורש מן החי הא אסור לכו"ע, וא"כ אמאי בעי מחשבה, והבטיח הרב להאריך במק"א ולא זכינו לאורו. והנה בהא דבשר מן החי מן הבהמה ומן העופות, מהא לא מצי להכריח מידי, דרש"י פירש על הא דאמר ואיסורו חישובו, איסור דאסר ליה רחמנא לישראל משוי ליה אוכל, דכיון דאסור ליה מכלל דראוי לאכילה לעו"ג, ורמיזת דבריו מורה, דהיכי שגם לעו"ג אסור באכילה לא חשיבא אוכל כלל, ובשר מן החי הלא גם ב"נ מצווה ע"ז, וכיון שבין לישראל בין לעו"ג לא שריא רחמנא, לא מחשיב ליה איסורו להיות אוכל בלא מחשבה, ולפ"ז בחותך בשר מן האדם הדר ההכרח לסתור דברי רבינו, דאם נאמר דבשר מן החי אסור לישראל א"כ יהא איסורו חושבו, אבל בפרט זה אם ב"נ מצווה על אבמה"ח ובשר מן החי דאדם פרט זה צ"ע, ואם נאמר דמצווה א"כ לק"מ כמוש"ב, אולם מדברי רבינו בהלכות מלכים מוכח דאינו מצווה.

ובכ"ז לק"מ, דנתבונן במאי פליגי ר"ש ורבנן אם איסורו חושבו, ונראה דה"פ כיון דחשבתו התורה אוכל לחייב עליה מלקות משום אוכל נבילה ה"נ חשיבא אוכל לטמא

טומאת אוכלים, ור"ש דסבר כ"ש למלקות ובפרט דר"ש סובר דשלא כדרך הנאתן אסור כמבואר בפ"ג דשבועות דף כ"ג בתוספות, אין ראיה ממה דלוקה דאכילתו חשובה דאף שלא כדרך אכילתן ובכ"ש לוקה. ולפ"ז באיסור עשה דחצי שיעור אסור ובכשיעור ג"כ אינו לוקה, אין שייך דרחמנא אחשביה אוכלא, דשיעורו לא חשיב יותר מפחות מכשיעור, ולכן לא פריך הגמרא מהך דהחותך לאדם כו', אולם דברי רבנן בתוספות פרק המצניע דף צ"א תוד"ה כגון מתנגדים לזה, שדעתם דאף באיסור עשה שיעור חמור טפי ושיעורו מחשבו לענין הוצאה יעו"ש, וכן בתוספות פ"ג דשבועות דף כ"ג ד"ה דמוקי לה כדברי הכל יעו"ש:

אכן נראה דמוכרח דר"ש לית ליה איסורו חושבו, מהא דמטהר עגלה ערופה, ולפ"ז א"ש דלדידיה דסבר דאם אינה ראויה לאכילת עו"ג משום איסור אינו מטמא טו"א, הרי על כרחין האיסור לא משוי אוכל, כיון דחזינא דבאבר מן החי דגם עו"ג מוזהר עליה, דלפי סברא דאיסורו חושבו אדרבא כיון דכולהו חייבין על אכילתה טפי הו"ל למיחשב אכילה, ומזה דדריש ר"ש אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים דוקא מטמא טומאת אוכלים יצא בשר מן החי, מזה מוכח דלא אמרינן הך דאיסורו חושבו, ובפשיטות לא מצינא לאוקמי הך דהחותך מן החי' כו' כר"ש, דלר"ש לא מטמא טומאת אוכלים כדאמר סוף פ' העור והרוטב, [וצ"ל דר"ש פליג בקמייתא וקאי רק על שאר ירקות שדה ע"ז אמר חוץ מן העכביות יעו"ש] וא"כ נסתר תירוצי הראשון ג"כ דאם אסור גם לעו"ג שייך טפי הך דאיסורו חושבו, וביותר תימה לענ"ד דהגמרא דייק מסיפא, דקתני נבילת עוף טהור כו' הא נבילת עוף טמא צריכה מחשבה ומדייק מדיוקא, טפי ה"ל למידק מרישא דתני בהדיא נבילת עוף הטמא, וע"כ לאו ר"ש מדסיפא ר"ש, ומדתני החותך מן הבהמה כו' בהדי הנך וכדפרישית וצ"ע בזה:

ובעיקר הדבר דרבינו סובר דבשר אדם בעשה והראב"ד השיג, ראיתי לרשב"ש דוראן שהאריך בזה בשו"ת סימן תקי"ח וז"ל, דאפילו לדעת האומרים שדבר זה מותר, אבל אינו אפשר, שאיך יאכל זה, אם בשחיטה לא נתנו לו סימנין והתורה אמרה וזבחת מבקרך ומצאנך חיה ועוף יצאו מדרשא כו' ואם נאמר שאדם שנשחט לא יהיה טמא זה לא עלה על דעת והתורה אמרה כל אשר יגע ע"פ השדה בחלל חרב, ואם מחיים הרי יש בו משום בשר מן החי, דבפרק גה"נ אמרינן כו' ואנן קיי"ל כרבנן דכל שבשרו מותר אתה מצווה על איבריו, וקיי"ל דבשר האדם מותר, א"כ הרי אנו מצווין על איבריו כו'. ועיי' שו"ת הרשב"א סימן שס"ד. והנה דבריו מצאנו להריטב"א בכתובות בקוצר, אך באמת תמוה מאד, דאנן הכי קא אמרינן, דבמקום שבשרו מותר כתיב לא תאכל הנפש עם הבשר,

מוכחא דבשר לחודיה מותר, והיינו בטהורים, דבשרן איכא היתר ע"י שחיטה, אבל באדם דבמיתתו אסור ושחיטה לא שייך ביה, ואיך נימא דאבר מן החי נוהג בו ובשר מן החי ג"כ נוהג בו, דא"כ בשרו אסור בכל אופן שיהיה ואיך כתיב עם הבשר, ואם נאמר לר"י דסבר דבשר מן החי נפ"ל מן קרא דובשר בשדה טרפה כדאמר בפרק גיד הנשה שם, ה"ה בבשר מן החי באדם, א"כ מנא לך דאיסורא דבשר מן החי אינו נוהג בטמאים, וע"כ משום דאיסור טריפה ליכא בטמאים, רק בהנך דאיכא היתר בשחיטה, וא"כ גם איסור דבשר מן החי ליכא בטמאים, דמקרא זה נפ"ל לבשר מן החי, וא"כ ה"ה באדם אינו נוהג איסור בשר מן החי מיהא, אף דתאמר דאיסור אבר מן החי נוהג בו, ובאמת נראה דזה דרשי גם חכמים כר"י ור"א דרק חזק לבלתי אכול הדם דכל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על איבריו הא כל שאי אתה מצווה על דמו אי אתה מצווה על איבריו, והכא באדם אין אתה מצווה על דמו דאיתמעט דם מהלכי שתים מקראי, ולכך אבר מן החי אינו נוהג בו:

אולם לפי מה שנתבאר דישראל אין מצווה על אבר מן החי ובשר מן החי באדם, א"כ ראיה עצומה לשיטת רבינו דבשר מן החי באדם איכא עשה דזאת החיה כו' פרט לאדם, דאל"כ קשה טובא, דלעו"ג לא שייך כל הני טעמי, ובודאי מצווה על אבר מן החי דאדם ובשר דיליה כמו דאמר בגמרא לגבי טמאים, וא"כ קשה מי איכא מידי דלעו"ג אסור ולישראל מותר, וע"כ דגם לישראל אסור בלאו הבא מכלל עשה, וזה ראיה חזקה לשיטת רבינו:

אך לשיטת התוספות חולין ל"ב. דהא דאין טריפה נוהג בטמאים הוא משום דאין איסור חל על איסור, א"כ אף דאינו לוקה מ"מ איסורא איכא עיין יבמות ל"ב נפ"מ לקוברו בין רשעים גמורים, ובאדם דליכא שום איסור בבשר מן החי דידיה, לקי שפיר משום ובשר בשדה טריפה לר"י דיליף מקרא דא אזהרה לבשר מן החי [ובזה קשה לי על שיטת התוספות דלמ"ד דאיסור חל על איסור איכא לאו דטריפה בטמאים, דא"כ מנא לן להך סברא בבשר מן החי דאינו נוהג בטמאים לר"י דנפ"ל מקרא דובשר בשדה טריפה עיי"ש והבן] ולריש לקיש דסובר דבשר מן החי נפ"ל מקרא דלא תאכל הנפש עם הבשר, א"כ ליכא איסורא בבשר מן החי דאדם, וקשה מי איכא מידי דלעו"ג אסור ולישראל שרי, הלא ר"ל לטעמיה דסבר חולין ל"ג, רב אחא ב"י לדידיה דלא אמרינן מי איכא מידי עיי"ש, וכ"ז צ"ע:

הלכה יז

תולעת הנמצאת במעי הדגים.

הנה בהגהות הובא מה שהשיג ר"ת על הנך דמפרשי קוקיאני תולעים שבבשר, דא"כ איך חולק רב ששת על ברייתא דואת נבלתם תשקצו לרבות דרנין שבבהמה יעו"ש, ובאמת הוא פירוש רש"י, רק רש"י כתב קוקיאני תולעים שבכבד ובריאה ויעוין תוס', ויתכן לדעתי דרש"י כוון בזה ענין חדש וזה הוא, דנראה דאם נשחטה הבהמה ומצא בה בן ח' או בן ט' מת ובתוך הולד יש דרני דבשרא מותרין לאכול, וטעמא דאם נמצאין בתוך הבהמה עצמה הלא טעונין שחיטה דבאיסור אבר מן החי הן, ומדבר הטעון שחיטה הן באין ועליהן אין שייך ההיתר דכל בבהמה תאכלו ושחיטת הבהמה לא מהני לדידהו שהרי יש להן חיות לעצמן לכן באיסורייהו קיימי, אבל הולד הנמצא דלאו בר שחיטה הוי ומשתריא מקרא דכל בבהמה תאכלו הואיל ואית ליה פרסות, וא"כ אע"ג דלאו בר שחיטה הוי מותר בשחיטת אמו מקרא דכל בבהמה תאכלו, אע"ג דשחיטת אמו לא עבדא ביה שינוי מידי, וא"כ הנך דרני מיבטלי אל הולד דמיניה גבלי ומשתריין עבורו, ודוקא בבהמה הניתרת עבור שחיטתה שפעלה בהן שינוי למשקל חיותה מינה לכן בהנך דרני שהשחיטה לא פעלה מאומה לא משתרי, אבל בהולד שגם בו לא פעלה השחיטה מאומה רק משתרי משום כל בבהמה תאכלו א"כ הנך דרני נמי מיבטלי להולד שמיניה גבלי. ומצאנו קרוב לזה ברא"ש לקמן פרק בהמה המקשה סימן ה' וז"ל, ואל תתמה לר' יוחנן כיון דנקרא חלב בגמר חדשים למה ניתר בשחיטת אמו דיו לולד שיהא כאמו כו' י"ל דגזה"כ כך הוא, שהרי למדנו מכל בבהמה תאכלו שאם חותך מעובר מותר, מן הטחול של הבהמה אסור, הרי דכוון לזה, דכיון דאין העובר ניתר רק משום כל בבהמה תאכלו כל הנחתך מהעובר או החלב שלו בטל להעובר ומשתרי ג"כ ועיין בזה:

וזה כבר הרגשנו לריש לקיש דאמר שחט את הקנה ואח"כ ניקב הריאה דכשרה משום דכמנחא בדיקולא דמיא, א"כ אם ישחוט הקנה ויטול אחד את הריאה ואחר שחיטת הבהמה בשני סימנים דאיגלי מילתא דשחיטת קנה הויא שמה שחיטה אטו משתריא הריאה, ופרשתי דבאמת לא משתריא מידי רק ע"י שחיטת שני סימנים, ומועיל להריאה דכמנחא בדיקולא דמיא שחיטת הסימן השני, היינו דמשתריא מקרא דכל בבהמה תאכלו, ואע"ג דאמרו אותה כשהיא שלמה ולא כשהיא חסרה, זה דוקא היכי דלאו דרך שחיטה הויא חסירה, אבל כאן בריאה דמיפסקא חיותא ע"י שחיטת הקנה דרך שחיטה לאו חסירא הויא וקרינא בה אותה תאכלו, וכיון דריאה וכבד משתריין ע"י כל בבהמה תאכלו דרוב פעמים הקנה נשחט תחלה וכמו שפירש"י בדף ל"ב תו מיבטלי הנך דנרי

להם דמנייהו גבלי כיון דגם להם נצרך ההיתר משום קרא דכל בבהמה תאכלו הוי כאילו נמצאו בבן פקועה היינו בולד הנמצא מת או חי בתוך הבהמה דפרשתי דשרינן דמיבטלי להעובר ודוק. ולהמסקנא דקוקיאני אסירי משום דמעלמא דרך אוסייה אתו. ולפ"ז ריאה המוחזקת במורנות יש לצדד דשריא לאכילה ולא מתסרא משום דרני דבישרא וכמו שנתבאר וצ"ע עוד בזה:

הלכה כד

משום כזית מנבלת הטמאים.

יתכן דכוון ללאו דבל תשקצו כו' בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש כו' דקדושים, דדריש ירושלמי נזיר פרק ג' מינין ה"א על כזית בנבילות יעו"ש. ושם אין כיני אכל נמלה שיש בו כזית וכו' וכולל ג"כ שרצים ומוסיף השיעור בכזית כמו נבילה. ודוק היטב בירושלמי שם:

פרק ג

הלכה ו

אע"פ שחלב בהמה טמאה וביצי עוף טמא אסורין מה"ת אין לוקין עליהם כו'.

יצא לרבינו כן ג"כ מהך דכריתות פרק דם שחיטה אמר רב דם דגים שכנסו אסור מיתיבי כו' אלא כי תניא ההיא דאית ביה קשקשים כי קאמר רב אסור דלית ביה קשקשים, ומפרש רבינו דכי אמר רב דם דגים אסור בדגים טמאים דלית בהו קשקשים ואפ"ה אמר רב אסור היינו דאין לוקין עליהן, ובדם שרצים אמר רב דלוקין עליהן בכזית, והיינו דאשכחן דם שרצים טמאים דמטמאין דחשיבי כבשר, לכן אף בנחש אמר רבינא דמצטרפין בפ"ק דכריתות יעו"ש. וכאן מפורש דאין לוקין עליהן ומשום דכל היוצא מן הטמא אינו בלאו, וכן כתב רבינו מפורש לקמן פ"ו ודם דגים טמאים אסור מפני שהוא תמצית גופן כחלב בה"ט, ודם שקצים כבשרן ועיין ההמ"ג שם, ולפ"ז כי תני במשנתנו דדם שחיטה דם דגים כו' אין חייבין עליו דמוכח דאיסורא איכא, היינו בדם דגים טמאים ג"כ דבהו אין חיוב מלקות רק איסור בעלמא וכמו כל היוצא מן הטמא ודוק:

הלכה ז

יראה לי שהאוכל ביצי דגים טמאים [וכו'] כאוכל קרבי דגים טמאים ולוקה מן התורה:

כוונתו ברור דדג טמא אמרינן במסקנא בסוף פ' אין מעמידין דמטיל ביצים רק משריץ בפנים, וביציו המה בפנים, לכן כ"ז שהן בגוף הדגים המה כבשר הדג, וזה מוכרח לפי שיטתו לקמן דבביצים אם אמר ישראל שאינו מומחה של עוף פלוני הוא וטהור הוא

סומך עליו, ובקרבי ועוברי דגים מסקינן דצריך הישראל לומר אני מלחתים והוצאתים מדג טהור אז אוכל על פיו, אבל אם אמר של דג פלוני וטהור הוא אינו סומך עליו ומאי שנא, ובפרט רב נחמן דמחמיר טובא ואמר עד שיאמר אלו הדגים ואלו הן קרביהן ומאי שנא ואין לתרץ דסוגיא דסוף פ' אין מעמידין מיירי בשנימוחו ואין כאן סימנים, אבל ההיא דאלו טריפות גבי ביצים מיירי בדחזינן דאיכא סימני ביצים טהורים, רק משום דאיכא עורבא דדמי ליונה לכן סגי באומר של עוף פלוני וטהור, דז"א, דהא למאי דס"ד דסימנין דאורייתא הוה מוקי להך דאבוה דשמואל דאומר של עוף פלוני הטהור בטרופות בקערה, ואעפ"כ סגי לן בזה כאשר תעיין באלו טריפות, רק הקושיא דמי זבנינן להו כלל, ועל כרחין דמשום דקרבו דגים ועוברי דגים טמאים הן כגוף הדג ולוקה באכילתן, החמירו טפי מביצים של עוף טמא דבהו ליכא רק איסור דבר תורה שאינו מפורש ללקות, והוי רק כחצי שיעור, ומצאנו בכ"מ בש"ס שעל דבר המפורש בתורה החמירו בספיקו יותר, וכן פירש רבינו הטעם שחוששין לספק דרוסה בפ"ה מהלכות שחיטה הואיל והוא מפורש בתורה, וכבר ידוע שיטת התוספות והר"ן דבדבר שאינו מפורש בתורה חלה עליה שבועה, לכן לרב נחמן עד שיאמר אלו דגים ואלו קרביהן ולר"י עד שיאמר אני מלחתים והוצאתים מן הדג ודוק, ועיין מש"כ ההמ"ג בזה לקמן:

הלכה כ

ביצי דגים סימניהן [וכו'] אחד כד ואחד חד וכו' אם אמר [לו] אני מלחתים והוצאתים מדג טהור אוכל על פיו:

דא ברור דכוונת רבינו אפילו בנימוחו ואין סימנים ניכרים ג"כ סגי באומר אני מלחתים, וכן בעוף טהור אף בשהן ביצים טרופות ג"כ סגי אם אומר של עוף פלוני וטהור הוא, ולא נקיט סימנים רק להורות דסימנים לחוד לא מהני רק אם שניהן כדים או כו' לא סמכינן על אמירתו, וההכרח דרבינו לא הזכיר כלל סימנים בקרבי דגים אע"ג דהגמרא אמר משכחת בשלחופיתא זהו למאן דסמי עוברי דגים לא לר"ז כמוש"כ הרב המגיד, והא דאמר אם אין שם מומחה מאי אמר רב יהודה כיון דאמר אני מלחתים מותרין בקרבי דגים מיירי ג"כ, מדפליג עליה רב נחמן עד שיאמרו אלו דגים ואלו קרביהן, הרי דבקרבי דגים אמר רב יהודה דבאני מלחתים סגי אע"ג דבקרבי דגים ליכא סימן לפום מסקנא לשיטת רבינו. שוב ראיתי שלזה כוון הש"ך, והפלתי דבריו אינן מחוורין בזה:

פרק ד

הלכה ג

האוכל עוף טהור חי כ"ש לוקה משום אוכל נבלה ואע"פ שאין בו כזית הואיל ואכלו כולו:

הנה רבינו לטעמיה אזיל דלאו לאיברים עומדת בחייה ולכן לא לקי משום אמה"ח אולם לחייבו משום נבלה הוא תמוה, וכבר התפלא בזה הפר"ח סימן ס"ב דהוא מתנגד לשקלא וטריא בתלמודין (דף ק"ב) ורמז לזה ההמ"ג. וכתב עוד שם וז"ל ותדע עוד דאבריה לא לקי משום נבילה דהא בפ"ג דמכות אמרו ריסק תשעה נמלים והביא אחד חי והשלימן לכזית לוקה שש חמש משום בריה ואחד משום כזית נבלה מוכח בהדיא דאבריה לא לקי משום נבלה אלא בכזית יעו"ש. ובמחכ"ת אינו דרבינו מפרש שם כפי' התוס' דחי הוא שלימה ולעולם כשהיא מתה כמו שכתב לעיל פ"ב הכ"ה רסק נמלות והביא אחת שלימה כו' וכשהיא מתה הלא בעינן כזית ופשוט. ורבנן בתוס' כתבו שם ד"ה ריסק דאי חי ממש היאך משלים לכזית נבלות ויתכן דרבינו דמחייב בצפור חיה משום נבלה למד מהתוספתא שהביאה רבינו בפ"ג מהלכות אבות הטומאות בלע ממנה אבר שלם כו' אפילו נטל צפור ואכלה אם יש בה כזית נטמא ואם לאו טהור ע"כ ומשמע לרבינו כפשטא דכשהיא חיה נטלה ואכלה וחזינא דמטמאה משום נבלה והוה"ד דלוקה על אכילתה משום נבלה. אבל לפי"ז צ"ע הא בסוגיא דזבחים (דף ע') אמר דכשיעור איסור אכילתו כן טומאתו ומדוע לענין אכילת נבלה לוקה בכ"ש ולענין טומאה בעי כזית הא לא יאכל לטמאה בה כתיב ואיפכא שמענו בנבלת בהמה דאבר ממנה מטמא וכמו שמטמא אמה"ח ואילו לענין ללקות בעי שיהא כשיעור יעוי"ש לעיל בהרב המגיד פ"ב ה"ח מסוגיא דמעילה וכן הוא בירושלמי נזיר פ"ו התיב ר"א הרי איברי בהמה טהורין מטמאין כ"ש ואכילתן כזית כו' חייה בר בא אמר לא כל נבלה התורה הושוית כל האכילות שבתורה כאחת ופשוט דצ"ל אמר ר' "לא" [הוא ר' אילעי] כל נבלה התורה הושווה כל האכילות אפילו אברים בכזית ולשון כל נבלה דייק, אבל אבר מן נבלת העוף אינו מטמא וכמו שאין אמה"ח מטמא ממנה כמו שביאר רבינו בסוף הפרק שם והוא מהתו"כ דמיעט מן ולאלה תטמאו ויעוי"ש ובפי' המשנה לרבינו בפ"א דטהרות משנה ג'. אבל שיהא חייב באוכל צפור חיה בכ"ש משום נבלה ולענין טומאה לא יטמא בכ"ש צ"ע. ואם נאמר דשם לענין טומאה אינה מטמאה רק בבית הבליעה כשהיא מתה משום דכתיב וכל נפש כשהיא סמוכה לנפש ובבית הבליעה היא כבר מתה אבל כאן חייב בכ"ש דעל הנאת גרונו לחודא ג"כ חייב וכדאמר ר"י בחלקו בפנים ולכן חייב בכ"ש כיון

דהיא חיה קודם הבליעה א"כ נסתר הראיה לרבינו דבחיה חייב משום נבלה דתמן לענין טומאה בבית הבליעה כבר מתה ולכן מטמאה וחזינן דרבינו מחלק בין טומאה לאכילה והתוספתא משמע ליה דבחיה מיירי וצ"ע:

הלכה יז

כל הנבלות מצטרפות זע"ז ונבלה מצטרפת עם טריפה:

הנה דעת רבינו דהוי שם אחד, אעפ"י דהם שני לאוין, וכן בשר מן החי עם נבילה מצטרפין, משום דבשר מן החי נפקא לן מקרא דובשר בשדה טריפה וכמו דטריפה מצטרפת עם נבילה דתחלת נבילה הוי כן בשר מן החי. והה בספרי פרשת ראה לא תאכל כל נבילה אין לי אלא נבילה טריפה מנין ת"ל כל נבילה, הרי דנפקא לן טריפה ונבילה מלאו אחד לכן מצטרפין, ועיין ירושלמי נזיר ריש פרק ג' מינין דאמר כן בשם ר' יוחנן, וכפי הנראה דכוון ע"כ לענין צירוף דאמר דאיסורי נזיר לצורך נכללו היינו בקרא דכל היוצא מגפן היין לצירוף, ובתר כן מייתי לה בשם ר' יוחנן ועיי"ש דאמר דאוכל בשר מן החי [עיי"ש דגירסת אמה"ח צ"ע] מן הטריפה לוקה שתים, דטריפה נפ"ל מקרא דוכל נבילה יעו"ש, ואין להאריך דלענין חיוב שתים שיטתו חלוקה מסוגיית הבבלי, אך זה מקור נאמן לשיטת רבינו:

אולם במש"כ בבשר מן החי צ"ע, דבתוספתא דפ"ק דמעילה איתא כחצי זית מן בהמה טהורה בחייה וכחצי זית במיתתה הרי אלו מצטרפין, כחצי זית מן בהמה טמאה בחייה וכח"ז במיתתה אין מצטרפין וזה פלא וצ"ע דלמה בבהמה טמאה אין מצטרפין הלא לוקה על לאו דמבשרם לא תאכלו בחייהם ובמיתתם, וע"כ דצ"ל איפכא בתוספתא דבהמה טמאה ח"ז בחייה וח"ז במיתתה מצטרפין דלוקין משום טומאה, ובבהמה טהורה אין מצטרפין דבחייה הוי משום בשר מן החי ובמיתתה הוי משום נבילה וז"ב ומפורש דלא כדעת רבינו. והנראה דהך תוספתא אזלא לריש לקיש דילף מקרא דלא תאכל הנפש עם הבשר לאסור בשר מן החי ואינו נוהג בטמאין כמו דאינו נוהג לרבנן אבר מן החי בטמאין כדילף בפרק גיד הנשה שם אבל רבינו פסק כר' יוחנן ולכן מצטרפין ודוק:

והנה גם בגמרא שם בברייתא מוכרח כן, דלפי גירסת תלמודין דחצי זית מפרה וח"ז מגמל מתין מצטרפין דאיסור נבילה חייל על טמאין דאיסור חל על איסור, ובכ"ז תני ח"ז פרה בחייה וח"ז גמל במיתתה אין מצטרפין, אע"ג דכאן איכא לאו דבשר מן החי ובטמאה איכא לאו דנבילה במיתתה והוה בשר מן החי עם נבילה וליצטרפו כמוש"כ רבינו, ועל כרחין דהך ברייתא אתיא כר"ל דילף מלא תאכל הנפש עם הבשר והוי

תרי לאוי, ואם נוקמי באבר מן החי א"ש אף לר' יוחנן דהוי תרי לאוי, אבל על אבר מן החי קשה דהא אף אם חלקו מבחוץ פטור לר' יוחנן בסוף פ' גה"נ ואיך שייך בו צירוף, וכזה הקשו תוספות לרב דמוקי לענין טומאה עיי"ש. [ועיין ירושלמי נזיר ריש פרק ג' מינין מקום שיש איסור וטומאה בטילה טומאתו בטילה איסורו עיי"ש]. אולם לפי מה שמשמע מדברי רבינו לקמן פ"ה ה"ד דדוקא אכלו מעט מעט פטור הא בלע שניהם כאחד חייב א"ש טובא, ולפ"ז גם תוספתא שלפנינו מיירי באבר מן החי וסבר דאינו נוהג בטמאים לכן בטמאים מצטרפין חיה ומתה ובטהורה לא מצטרפי, אמנם ז"א דאם מצטרפי בטמאין הלא ע"כ לענין אם יש כזית בשר בצירוף שניהן, א"כ גם בטהורים מצטרף חצי זית בשר מן החי עם חצי זית בשר מן הנבילה דשניהם שם אחד לר"י ודוק. ואולי בכוליא ולשון מיירי דלשיטת רבינו גם במקצת לוקה משום אבר מן החי, דמשום אבר איכא ובטהורים משום בשר מן החי ליכא, ולכן אינו מצטרף אבר מן החי עם בשר נבילה, ועדיין אינו מחוור ואכמ"ל:

והנה משמעות סוגיא אחת כפי פסק רבינו דנבילה וטריפה מצטרפין והוא בסוף פרק חטאת העוף, ר"י אומר יכול תהא נבלת עוף טמא מטמאה בגדים כו' ת"ל נבילה וטריפה לא יאכל כו' מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה יצא זה שאין איסורו כו' אלא משום בל תאכל טמא האי נמי תיפוק ליה מוחלב נבילה מי שאיסורו משום בל תאכל חלב יצאתה זו שאין איסורו כו' אלא משום טמא כו' אלא אמר אביי טריפה לגופה איצטריך שלא תאמר הואיל וטמאה כו' וטריפה כו' מה טמאה חלבה טמא אף טריפה חלבה טמא אי הכי האי נמי כו' שלא תאמר הואיל ועוף טמא אסור באכילה וטריפה אסור באכילה כו' עיי"ש, ותמוה טובא הלא מהא דממעטינן עוף טמא שאין איסורו משום בל תאכל נבילה, כן ממעטינן טריפה שאין איסורו משום בל תאכל נבילה, וכן בחלב שממעט שחלב טמאה אינו טהור שאין איסורו משום בל תאכל נבילה, א"כ הא ממעטינן חלב טריפה ג"כ שאין איסורו משום בל תאכל נבילה דלא חל איסור נבילה על טריפה וזה פלא, וכבר הרגישו כן רבנן בתוספות, אבל לדעת רבינו א"ש, דכיון דנבילה וטריפה מצטרפין א"כ לא שייך דלא אתי איסור נבילה וחייל על טריפה דכיון דהוי איסור אחד וטריפה תחלת נבילה הוי ואיך שייך דאין איסור נבילה חל על איסור טריפה ולכך בטריפה שמתה לוקה משום נבילה ועיין פרק עשרה יוחסין דף ע"ז, דאמר ל"צ שבא על אלמנת ראובן שהיתה אלמנת שמעון כו' מה"ד שמות מוחלקים קמ"ל גופים מחולקים בעינן וליכא, ואיך סד"א דילקה שלשה הא אין איסור חל על איסור להאי תנא כדמסיק בסיפא זינתה ונתחללה כו' אינו חייב אלא אחת, וע"כ משום דחד איסורא ומלאו חדא

נפק"ל לא שייך אין איסור חל על איסור, וא"כ ה"נ איך לא חלה איסור נבילה על טריפה כיון שטריפה מצטרפת עמה מקרא דלא תאכל כל נבילה והוי כמו לאו אחד ואעפ"י שטריפה הוי לוקה גם משום נבילה ולוקה שתים וז"ב. ומה שאמרו שם מלק ונמצאת טריפה מטמא דהא הוי קדשים ואיסור נבילה לא חל על איסור קדשים ואין איסורו משום בל תאכל נבילה ולא ליטמא בבית הבליעה, מלבד דיש לומר כיון דאיתנהו בשאלה הרי מצי חיילא איסור נבילה, דאם ישאל אהקדשו הרי הוי נבלה למפרע, לק"מ כיון דמסקינן בריש מעילה דקדשים שמתו יצאו ידי מעילה דבר תורה כיון דלא חזו לגבוה מידי לא לגופייהו ולא לדמי וה"נ הרי עופות לאו בני פדיה נינהו ואף איסור דבר תורה לית בהו משמתו כמוש"כ רבנן בתוספות בשילהי האיש מקדש בד"ה מה שלי בשלך אסור עיי"ש, וא"כ ודאי חיילא איסור נבילה עלייהו וז"פ, ותמיה על רבוותא בתוספות שנדחקו בזה. הן אמת דמדברי המכילתא משפטים דמייתי בשור הנסקל לאסור הנאה מקו"ח מחטאת שבשרה מותר בשחיטה עורה אסור במיתתה שור הנסקל שבשרו אסור כו' א"ד שיהא אסור עורו במיתתו, מוכח דקדשים שמתו איסור תורה איכא בהו וצ"ע, ובמק"א יתבאר בזה:

הלכה כ

יש עורות שהן כבשר והאוכל מהן כזית כאוכל מן הבשר [וכו'] **ואלו שעורותיהן כבשרן כו' הרי הן כבשר לכל דבר בין לאיסור אכילה בין לטומאה:**

הנה מדכתב רבינו האוכל כזית מוכחא דסובר דהאוכל מן העור לוקה כאוכל מן הבשר ואיסור איכא בכל עור כמוש"כ בהלכה י"ח דהאוכל מן העור ה"ז פטור ודייק מזה המגיד דאבל אסור וכאן חייב בכזית, וקצ"ע דזה נגד מה ששנינו בירושלמי פרק שמונה שרצים ה"א ר' יוחנן אמר לא שנו אלא לאיסור ולטומאה אבל ללקות עור הוא ואין לוקין עליו משום נבילה, רשב"ל אמר כו' בין ללקות ובין לטומאה ואיך פסק דלא כר' יוחנן. ונראה דבירושלמי פרק כיצד צולין הי"א על הך דגידים הרכים אם נמנין עליהן פריך מהך דר' יוחנן אמר על הך משנה דאלו עורותיהן כבשרן וחשיב שם גם עור הראש של עגל הרך ל"ש אלא כו' אבל ללקות אין לוקין משום נבילה, הרי משום דסופו להתקשות סבר דלא הוי כבשר ואין לוקין משום נבילה רק דאסור משום דכל היוצא מן הטמא טמא, ובבלי מייתי בפסחים ובחולין דר"י סבר דאינו מטמא עור ראש של עגל הרך והך משנה דחשבה ליה בהנך דמטמאין אתיא כיחידאה דאמר גבי פיגול דהוי פיגול, אלמא דסוגיא דבבלי מדמה מידי דאכילה למילי דטומאה ולית ליה דר"י מחלק בין ללקות משום נבילה לטומאה, דאי תימא דמחלק כמו דאמר בירושלמי א"כ אין ראיה מהא דרבנן פליגי על

יחידאה וסברי לענין פיגול דבעי שיחשוב בדבר שדרכו להאכל כדכתיב לענין פיגול ואם האכל יאכל מבשר הזבח דלא חשוב בשר, ובכ"ז מטמא כבשר, וכן אמר בגמרא כיון דבעור הראש של עגל הרך אמר דאינו מטמא איך סבר דנמנין בפסח וע"כ דהדר ביה, הרי דבבלי מדמה טומאה למידי דאכילה, וכיון דלגמרא דילן בהנך דמטמאים עורותיהן ע"כ דלוקין עליהן משום נבילה ומיקרי בשר נבילה ג"כ. ומבואר מירושלמי דמדמה הך דחשוב עור לגבי שבת להנך דללקות משום אכילה לא לענין טומאה, ולהגמרא דילן מוכרח דאעפ"י דחשיב עור שרץ כבשר לענין דלוקין עליו משום שרץ בכ"ז גבי שבת חשוב עור והחובל בהן חייב וכן פסק רבינו:

ונראה דלטעמייהו אזלי דבש"ס דידן מעילה י"ח אמר דשמונה שרצים דמטמאין בכעדשה ה"ה דלוקה על אכילתן בכעדשה, אבל בירושלמי נזיר פרק שלשה מינין ה"א התיב ר' חנינא הרי שמונה שרצים מטמאין בכעדשה ואכילתן בכזית, הרי דלא הושוה אכילתן לטומאתן לכן אע"ג דאיתרבו מאלה הטמאים לכם שיהיו עורותן כבשרן, אבל לענין אכילה אם הוי עור לגבי שבת גם למלקות הוה עור ולא בשר, אבל הבבלי סובר דאכילתן וטומאתן שוים וכיון דאתרבו לענין טומאה איתרבו נמי ללקות גם על עורן והסוגיא שם צ"ב ואכמ"ל:

אולם יפה הקשו בתוספות הא עור הראש של עגל הרך החובל בו חייב, ולענין טומאה הוא כבשר ומאי ס"ד דמקשה עיי"ש, ונראה משום דבחגיגה אמר הא דמטמא בכעדשה משום דחד קרא כתיב בהם וחד קרא כתיב מהם, והיינו מקצתו שהוא ככולו, וזה כעדשה שכן החומט תחלת ברייתו כך, ואם כן בשלמא כל הנך דשעורן בכזית שזהו שיעור אכילה וכל שיעוריו בכזית שפיר אמרינן משום דרכיך טובא הוי כבשר לענין טומאה ולאכילת נבילה, אבל שרץ ששיעורו בכעדשה מפני שהוא חשיב ככולו, א"כ אם חשבית ליה עור לגבי שבת אינו מעצם השרץ ולא שייך ע"ז שהוא ככולו דהא העור חלוק מן השרץ, לכן משני דגלי קרא, וזה נכון, ומוכח כשיטת רבינו דהך דדריש בנדה נ"ו מהנך קראי דבהם ומהם לשרץ שיבש או שישרף ושלדו קיים הוא אסמכתא דעיקרא דהנך קראי לכעדשה כמו דדריש תורת כהנים, והך דנשרף ודאי הוה דרבנן דלא עדיף ממת שנשרף ושלדו קיים דאינו טמא רק מדרבנן כדאמר בירושלמי דנדה פרק המפלת הביאוהו תוספות פרק המפלת דף כ"ז. ונשרף ויבש שניהם בני ביקתא חדא שם בפרק דם הנדה, וכי היכי דנשרף אסמכתא כן על יבש, ולכן דברי רבינו שכתב בפ"ד מהלכות אבות הטומאות הי"ב וקרוב בעיני שהוא מד"ס נכונים, ולחנם התפלא הטו"א ודוק:

הלכה כב

נאמר בשור הנסקל ולא יאכל את בשרו וכו':

פשט דברי רבינו מורה שכל בהמה הנסקלת אם מחמת נגיחה או מחמת רביעה או מאיזה דבר שיהיה כיון שהוא נסקל אסור בהנאה ובשרו אינו נאכל אף אם שחטו לאחר גמר דין, וכן מורה דבריו בסוף פי"א מנזקי ממון שנעשה הפקר גמור דלא חזי למידי, וכן כתב פ"ד מאיסורי מזבח, הרובע והנרבע כו' אם היו שני עדים הרי הבהמה או העוף נסקלין ובשרן אסור בהנאה כו'. אמנם בתוספות כריתות דף כ"ד הביאו בשם רבינו אפרים דרובע ונרבע לא נאסר בהנאה דמשור הנסקל לא גמרינן כי היכי דלא גמרינן בריש סנהדרין לענין ב"ד של כ"ג ובעי קרא בפני עצמו, ויעוין מה שהקשו עליו:

ובזה נראה לנו לפרש הבעיא דפ"ק דסנהדרין דף ט"ו שור סיני בכמה מי גמר שעה מדורות כו' ת"ש דתני רמי בר יחזקאל אם בהמה אם איש לא יחיה מה איש בכ"ג אף בהמה בכ"ג, והקשו בתוספות דמאי נפ"מ מה דהוה הוה, ולפ"ז א"ש דמיבעי ליה כך, מי אמרינן כיון דהאיסור הנאה ואכילה אם שחטו לאחר גמר דין נמשך מהא דנגמר דינו וכמו שאמרו בסוף פ"ק דערכין, וא"ש דכתב קרא דידונו אותו בב"ד של כ"ג אף דממון בב"ד של שלשה ומותר להרוג בעל חי לצורך בני אדם ומכש"כ שלא יזיק, אך התורה צותה להטיל על השור איסור אכילה והנאה ולהפקיע ממון מרשות הבעלים לגמרי בזה לא אלימי לאפקועי ממונא רק ב"ד מומחים והם סנהדרי קטנה, ולפ"ז שור סיני, דאז קודם הדיבור ג"כ היה הדין אם בהמה אם איש לא יחיה ואז היה בב"ד של כ"ג, וע"כ אין הטעם דבעינן כ"ג משום דלהטיל איסור ולהפקיע ממון מרשות בעלים לגמרי אין זה רק בב"ד של כ"ג, דאז לא היה אסור שור הנסקל דהיה קודם מתן תורה ולא נאמר עדיין דין שור הנסקל רק גזה"כ בעלמא, ולכן ברובע ונרבע דלא כתיב איסור הנאה לא גמרינן משור שנסקל, וכ"ז לפי מה דתני רמי ב"י, אך מנא לן דאיש היה אז בכ"ג, וצ"ל כמו שפרשו בתוספות דיתרו תיקן סנהדראות וכ"ז אם נאמר דיתרו היה קודם מתן תורה, אבל אם נאמר דיתרו לאחר מתן תורה בא תו ליכא למילף דשור סיני בכ"ג, ונוכל לומר דהטעם דצותה תורה שידונו ב"ד של כ"ג את השור, היינו להטיל איסור הנאה עליו לעשותו לדבר האסור ע"י גמר דין ויהיה אוכלו במלקות אינו רק בסנהדרין, וכיון שכן ברובע ונרבע שצריך ב"ד של כ"ג כדיליף מקראי בריש סנהדרין, תו ידעינן דנאסרין גם בהנאה. ולפ"ז א"ש מה דאמר בפ"ב דקדושין אליבא דר"ש לא מצאנו לבע"ח שנאסרין והרי רובע ונרבע, דסבר דיתרו לאחר מתן תורה בא ולא גמר דשור סיני בכ"ג, ונמצא דממה דנידון בכ"ג ידענא דנאסר בהנאה וכמו שבארנו, ובפרק פרת חטאת פליגי בזה

תנאי טובא, ור' שמעון ע"כ סובר דשור הנרבע אסור בהנאה מדאיתא בתוספתא והובא בתמורה דף כ"ח יש בנוגח משא"כ ברובע שהנוגח משלם את הכופר משא"כ ברובע, וכמה טרחו אמוראי לפרש קולא דרובע אינו משלם כופר בפרק שור שנגח דו"ה ואמאי לא אמר שהנוגח ע"פ שני עדים נאסר בהנאה ואם שחטו אסור לכן ע"פ עד אחד נאסר לגבוה וכדאמר שם משא"כ ברובע, וע"כ סבר דרובע ונרבע נאסרין בהנאה לכן פריך אליבא דידיה והא רובע ונרבע, דר"ש סובר דנאסרין והן כנוגח ולכך מחפש הך דכופר, אבל רבינו אפרים אזיל אליבא דתני רמי ב"י. ואין ראיה דמהא דבעי כ"ג דנאסר ע"י גמר דין בהנאה דשור סיני יוכיח דבעי ב"ד של כ"ג אף דהיה קודם הדיבור ולא נאמר עדיין איסור הנאה בשור הנסקל לכן כתב כן. זה הנ"ל ליישב שיטת רבינו אפרים, אמנם כולי שמועה מורה דלא כוותיה, ופשט המשנה בפ"ק דערכין בהמה שנהרגה אסורה בהנאה ולא פרט בהמה שנגחה מוכח דכל הנהרגת אסורה בהנאה וכפסק רבינו, וכן במשנה דפרק כסוי הדם השוחט חיה ועוף הנסקלין כו' יעו"ש, ובתוספתא ב"ק פ"ד והרובע והנרבע ע"פ שנים פסול וכו' ואסור בהנאה הביאוהו התוספות בכריתות ויעוין תוספות ריש פרק כל התערובות ד"ה ברובע יעו"ש וכן העיקר:

אמנם לאחר העיון באתי להבין מי הביאו לרבינו אפרים לחדש דבר מוזר כזה, ונראה דיצא לו משמועה דפרק הגוזל עצים דף צ"ט מאן תנא אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך כו' א"ל רבה לא דכו"ע אומרים באיסורי הנאה הש"ל כו' והכא בגומרין דינו של שור שלא בפניו כו', ויפלא דהא אכתי תנן במשנתנו או שהיתה יוצאה ליסקל הרי אומר לו הש"ל וע"כ כר' יעקב אתי ויעוין רש"י ותוספות דף מ"ה. ומזה יצא לרבינו אפרים דנרבע אינו אסור בהנאה וא"כ אף כי פליגי בשור שנגמר דינו, היינו משום דהגמר דין מתפיסו באיסור הנאה הוי היזק ניכר [ויעוין תוספות שבת נ"ח דכיון דנאסר בהנאה מיחשב שינוי מעשה] ור"י סבר דאין ההתפסה לב"ד גורם האיסור, לכן הוי כחמץ בפסח שנאסר מאליו, ורבנן סברי דההתפסה איהו גורם האיסור, אבל כ"ז דוקא בנוגח שנאסר אבל בנרבע שאינו נאסר רק דמחוייב להביאו לב"ד לגמור דינו ואחרי זה קטלינן ליה, א"כ ההתפסה לב"ד והגמר דין כיון שאינו אוסרו בהנייה אע"ג דמחייבו להסקל מכל מקום הוה היזק שאינו ניכר שמחוסר מעשה דסקילה, ולזה במשנתנו גבי גזלן תני בהמה ונתעבדה בה עבירה, היינו רובע ונרבע כללא והדר פרטא, או שנפסלה מע"ג המזבח הוא עפ"י עד אחד או הבעלים שאינו מחוייב מיתה רק שנפסל מע"ג המזבח, או שהיתה יוצאה ליסקל פירוש עפ"י שני עדים וגמר דין אומר לו הרי שלך לפניך וכולהו בנעבדה בה עבירה, אבל בנוגח דמיתתו וגמר דינו אוסרתו לא מיירי, דתמן ההתפסה לב"ד אוסרו

בהנייה הוי היזק הניכר כיון שע"י זה נאסר בהנאה ומיושב מה שהקשו תוספות ד"ה הצורם אוזן שם דף צ"ח יעו"ש, ומוכרח כן דבברייתא שם תני בהמה ונעבדה בה עבירה ושור עד שלא נגמר דינו, דבנוגח כתיב שור בקרא, אבל משנתנו ברובע ונרבע דכתיב בהם ואת הבהמה תהרוגו ודוק, ומזה יצא לרבינו אפרים החידוש הגדול הזה והבן:

ונעשה כבהמה טמאה:

פירוש בפרה חלבה אסור ובתרנגולת ביצתה אסורה, ולשון כזה כתב גם גבי טרפה בפ"ג ה"י, ויצא לו זה מהא דולד שור הנסקל אסור פרק הנשרפין דף פ' יעו"ש, ופשוט דגם בהנאה מיתסרא כאמם כמו טמאה ודוק:

וכן כשיסקל לא ימכר ולא יתננו לכלבים כו' לכך נאמר לא יאכל את בשרו.

צריך לברר אם רק לכלבו אסרה רחמנא או אף לכלבי הפקר, ובהגה"מ הלכות חמץ פ"ג בשם ריב"ק דאסור אף לכלבי הפקר עיי"ש וכן נפסק בסימן תמ"ח יעו"ש ומקורו הוא תלמוד ערוך בירושלמי פרק כל שעה ז"ל א"ר בון בר חייא קומי ר"ז זאת אומרת [שאסור] להאכיל לבהמת הפקר, כן גרס הק"ע והוא מוכרח, ופירושו, דקשה ליה דקתני כל שעה שמותר לאכול מאכיל לבהמה ומוכרו לעו"ג ומותר בהנאתו, דהא כיון דמאכיל ומוכר היינו הנאה וכמו דפריך גמרא דילן פשיטא, וע"כ דלדיוקא אתי דבשעה שאינו אוכל אינו מאכיל, ואם הוה תני מאכיל לבהמה לחודא הוינא דייקא דבשעות האסורות אינו מאכיל לבהמה והוה אמינא דמיירי בבהמה שלו, קמ"ל דמיירי קודם בבהמת הפקר דלא מתהני מנייהו מידי, וכי דייקת כל שעה שאינו אוכל אינו מאכיל לבהמה הוא אף בבהמת הפקר, וז"ב מאד:

ושם בירושלמי, ואיידא אמר דא לא יאכל חמץ היום אפילו לכלבים, ה"ז בא לאוסרו בהנאה מה אנן קיימין אם לכלבו ההני איסור הנאה אלא כינן קיימין אפילו לכלב אחרים ז"א שאסור להאכילן לבהמת הפקר, ולפ"ז נראה מלשון הברייתא דהוא איסור הנאה אם מאכיל לבהמת הפקר, והא דפריך אם לכלבו ההני איסור הנאה, פירוש ולמה לי למינקט אפילו לכלבים ניתני אפילו לעו"ג, אלא ע"כ דקמ"ל דגם לכלבי הפקר אסור, ומש"ה נקיט יותר לכלבים, דעו"ג דמחזיק לו טובה ודאי אסור, ומשמע לפ"ז דאיסור דאכילת כלבים הוא מתורת הנאה, ובכל איסורי הנאה אסור להאכיל לבהמות הפקר. אבל גירסת הטור [הביאו הק"ע] לא יאכל חמץ היום אפילו לכלבים מה אנן קיימין אם לכלבו ההני איסור הנאה, ולפ"ז משמע דאין זה מדין הנאה רק בחמץ דכתיב לא יאכל אסור להאכיל לבהמת הפקר, אבל בכל איסורי הנאה מותר והדבר צ"ע, ועיין פר"ח או"ח סימן תמ"ה, ודעת התשב"ץ ח"ג סימן רצ"ג דבכל איסורי הנאה כן ואסור בכולן להאכילן

לבהמת הפקר. וכן מוכרח מהא דפריך בפרק שור שנגח אימא היכא דשחטו כו' והאי לא יאכל להיכא דסקלו מיסקל דאסור בהנאה כו' אי ס"ד כו' נכתוב רחמנא לא יהנה, ואימא דקמ"ל דאף לבהמת הפקר אסור להאכיל בשור הנסקל, וע"כ דבכל איסורי הנאה כן הדין דאסור להאכיל לבהמת הפקר:

אולם רש"י ז"ל בפ"ק דפסחים בהך דש"מ מדר"ע אין ב"ח אלא שריפה פירש דאי השבתתו בכ"ד כו' לוקמה ביו"ט כו' יאכילנו לכלבים או ישליכנו לים, ורע"ק סובר חמץ בפסח אסור בהנאה בפרק כל שעה בסוגיא דהאוכל תרומת חמץ בפסח יעו"ש ואפ"ה לכלבי הפקר שרי, וע"כ סובר רש"י דהירושלמי נפ"ל מלא יאכל בחמץ דוקא הא בכל איסורי הנאה מותר, וזה דוקא למ"ד דיליף איסור הנאה מנבילה וכדר' אבוה, אבל לחזקיה לא מייתר קרא דבעי לא יאכל לאסור בהנייה, וא"כ הוא כמו כל איסורי הנאה דדרשינן לא יהא לך היתר אכילה, וסתם הנאות מביאין לידי אכילה שלוקח בדמים דבר מאכל רש"י, אבל לאסור לכלבי הפקר לא ידענא, אבל לר' אבוה מיותר קרא לאסור לבהמת הפקר, ולפ"ז הו"מ למימר כדפריך בסוגיא דחזקיה מאי איכא בין חזקיה לדר"א הו"מ למימר דאיסור אכילת בהמת הפקר בחמץ נפ"מ בינייהו ודוק. יהיה איך שיהיה בשיטת רש"י דא ברור דסבר דבכל איסורי הנאה מותר להאכיל לבהמת הפקר וכן פירש במנחות דף ק"א מה להלן מותר בהנאה כו' והא הנאתו היא מה שכלבו אוכל דמזונותיו עליו, מוכח דכלב הפקר שרי להאכילו כדפרישית, וספק זה נפל ברבוותא:

אולם אם נאמר כרש"י מיחוורא מאד שמועה דפרק המנחות והנסכים דף קי"א א"ר אושעיא שמעתי פיגל במנחה לר"ש אינו מטמא טומאת אוכלין דתנן הערלה וכלאי הכרם כו' כולן מטמאין טו"א, ר"ש אומר כולן אין מטמאין טו"א, ומודה ר"ש בבשר בחלב שמטמא טו"א, הואיל והיתה לו שעה"כ, מ"ט דר"ש כו' אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אינו קרוי אוכל והא פיגל במנחה נמי אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים כו' מיתיבי ר"ש כו' פיגל במנחה מטמא טו"א כו', וזה פלא, דאמאי לא אקשי לר' אושעיא מהך דמודה בבשר בחלב שמטמא טו"א הואיל והיתה לו שעה"כ והא פיגל במנחה היה לה שעה"כ, וכבר עמדו בזה רבנן בתוספות, ולכן נראה דהוי סבר הגמרא דטעמא דר"ש דאיהו סבר דכל שאינו ראוי להאכל מטעם איסור וחוק דתיי, גילתה רחמנא שלקבל טומאת אוכלין הוא כאוכל שאינו ראוי לאכילה מצד עצמו שנפסל מאכילה וזה נפ"ל מדכתיב אשר יאכל יתירא, ונתבונן נא, דבכריתות ריש פרק דם שחיטה אמרו אהך דכלל אמרו בטומאה כל המיוחד לאכילת אדם טמא עד שיפסל מאכילת כלב, ההוא לאסוקי טומאה מיניה, דכיון דמעיקרא הוי חזי לאדם לאסוקי

מטומאה עד שיפסל מאכילת כלב הכא לאחותי ליה טומאה אי חזי לאדם חזי לכלב אי לא חזי לאדם לא חזי לכלב, ופירשו הראב"ד וקדמאי לבד רבינו, דהפירוש אם היה ראוי לאוכל אדם, אע"ג שלא נטמא עדיין ולא קיבל עוד טומאה, רק הואיל והיה ראוי לתורת קבלת טומאה, תו לא נפקע ממנו דין הטומאה עד שיפסל מאכילת כלב. אבל אם לא היה מעיקרא כשנחית לדין אוכל רק אוכל לכלבים, ע"ז שפיר לא נחית ביה דין קבלת טומאה מעולם וכמו בחותך מאדם לכלב, ותו כאן הואיל דגילתה רחמנא דמה שאינו ראוי להאכל מצד האיסור לאחרים הוה כמו דלא ראוי לאכילה מצד עצמו, נתבונן אטו בערלה וכלאים יש איסור על בני נח להנות ולאכול מהם, רק מצד שישראל אינו רשאי להאכיל מהם לעו"ג מצד זה חשיבא אינו ראוי להאכיל לאחרים. א"כ א"ש דהנך הואיל מעיקרא כי נחתו לדין קבלת טומאה לא היה להם שעה"כ, שמקודם לא היו ראוים להאכיל לעו"ג, אע"ג שאיסורי הנאה יכול להאכילן לבהמת הפקר א"כ ראוים לאכילת כלבים, בכ"ז הואיל ומעיקרא כי נחתו לדין טומאה לא נחתו להיות אוכל רק לבהמה, הוי כמאן דמצד עצמותו לא הוי חזי רק לכלבים, דלא נחית ליה דין אוכל כלל, אבל בשר בחלב הואיל שהיה לה שעת הכושר שהיו ראוים לאוכל אדם לאחר שנחית בהו דין טומאה, ולכן הוי ככל אוכל שהיה ראוי למאכל אדם, ואח"כ נפסל מאכילת אדם וראוי להאכילו לכלב דמקבל טומאת אוכלין, וה"נ אע"ג דלאדם אינו רשאי להאכילו, ראוי להאכילו לכלבי הפקר והוה עדיין אוכל עד שיפסל מאכילת כלב, משא"כ פיגל במנחה דאע"ג דהיה ראוי לאוכל אדם, מ"מ השתא דנפסלה תו לא חזיא לא לאכילת אדם ולא לאכילת כלבים דקודש הויא וצריכה להשרף בפנים כדין כל קדשים שנפסלו ולא חזיא ולא מידי, וכמו שמה שאינו ראוי מעיקרא כי נחית ליה תורת טומאה להיות נאכל לאדם מצד האיסור והדת, הוה כמו שלא היה ראוי להיות אוכל אדם מצד שאינו מצד עצמותו חזי לאדם, כן גמרינן מיניה דאם אינו ראוי אחר זה להיות נאכל אף לכלב מצד האיסור והדת הוי כנפסל מאכילת כלב מצד דלא חזי, ולכן לא פריך הגמרא ולא מידי מהך דבב"ח על ר' אושעיא, רק מה דמקשה דמצאנו בהדיא בפיגל במנחה דמטמא טו"א לר"ש, ע"ז שפיר מוכרח לתרץ דר"א מיירי בלא היה לו שעה"כ וכגון שהקדישו במחובר, והואיל ואי בעי פריק לא אמרינן כיון דליכא מצוה לפרוק, ולפ"ז מוכרח דלא ילפינן הא דאינו ראוי להאכל לכלב מצד האיסור דלהוי דומיא הא דלא היה ראוי לאדם מצד האיסור, דמה דגלי קרא גלי ומה דלא גלי לא ילפינן מינה, ולא ילפינן סוף טומאה מתחלת טומאה, דבסוף טומאה עד שיפסל מאכילת כלב ממש, ולא מצד האיסור, ועיין נזיר ל"א והבן, וזה ביאור ישר בסוגיא. נמצא לפי ביאור זה מוכרח דלעו"ג אע"ג דאינו

מכירו אסור, דכ"ז הוי הנאה, אבל להאכיל לבהמת הפקר שרי ודוק:

ומדברי רבנן בתוספות פרק כל שעה דף כ"ב ד"ה ואבר מן החי אין שום רמז ראיה לדין זה אם רשאי להאכיל לבהמת הפקר, דשם לא מתהני מגוף היין נסך מידי לא לעצמו ולא לשום בעל חי, רק כי פורק הטעינה מן הבהמה הוי כמשתכר באיסורי הנאה במה שהעו"ג מחזיק לו טובה עבור זה והוי כנוטל שכר באיסורי הנאה, אבל שלא בפני העו"ג, דאינו מחזיק לו טובה, מה הוא משתכר ולמי מהנה, אבל כי מאכיל לבהמות הפקר ומהנה אותן זה שפיר חשבה רחמנא לנהנה באיסורי הנאה שלא יהנה מגוף האיסור לא לשום עו"ג ולא לשום בעל חי ודוק, ובספר מקור חיים לא כן ידבר. ויעוין באיסור והיתר כלל כ"א אות י"א מסיק בשר בחלב דאסור ליתנו לכלב הפקר יעו"ש:

והנה בירושלמי פריך ר' ירמיה ממשנה דתני מטיל לים. סבר מימר ככרות [דהדגים אוכלין אותן והוי כמאכיל לבהמת הפקר ושרי] א"ל ר' ייסא לא אמר אלא מפרר מכיון שפיררו בטל, פירוש אע"ג דהוי דבר שאינו מתכוין דאינו מתכוין להאכיל לדגי הים, רק משום מצות ביעור וחמץ ממיסא ולכן לא בעי פירור, בכ"ז ר' ירמיה לטעמו דסבר בפרק במה מדליקין אימור דשרי ר"ש בגדולים דלא אפשר אלא בגרירה בקטנים מי אמר, והכא אפשר לפררו ולזרותו ברוח, אבל למאי דקיי"ל דאפשר ולא קא מכוון שרי ג"כ לר"ש דקיי"ל כוותיה (יעוין לקמן פי"ד הי"ב) אין פירכא ואין ראיה מזה דמטיל ככרות לים דשרי להאכיל לבהמת הפקר ודוק בכ"ז:

פרק ה

הלכה ג

אבל אם הפריד האבר כו' והפריד הבשר כו':

למד זה רבינו מירושלמי נזיר פ"ו ה"א דאמר הואיל ונבטל מטומאתו נבטל מאיסורו ובכה"ג שנפרד הבשר אינו מטמא הבשר, אולם מלשון רבינו מוכחא דאם יש בו כזית בשר חייב משום אבר מן החי ולא משום בשר מן החי, שלשונו אינו לוקה עד שיאכל כזית מהבשר לבדו מוכחא דאע"ג דלא חשיב אבר מן החי לענין טומאה, בכ"ז כזית בשר מחייבו משום אבר, דוגמא שפסק רבינו דהלשון והטחול והביצים וכי"ב בכולן חייב משום אבר מן החי, אע"ג דפסק דלא מטמאין בהלכות שאר אבות הטומאות והכא נמי כיון שפירש כברייתו אע"ג שאינו מטמא עכשיו בכ"ז לקי משום אבר מן החי רק דאין גידין ועצמות מצטרפין ודוק:

ובאמת נראה דכוונת הירושלמי בשאין כזית באבר מן החי דכולו פחות מזית ובכ"ז

חייב משום בריה ופליג על הך דרב דאכילה כתיבא בה דהכי נמי מחייב בענבה לנזיר אע"ג דלית בו כזית משום דבריה הוי. וצ"ע ליישב שם הסוגיא ובחידושי הארכתי ועדיין הוא ענין מעומם, אך פשט הירושלמי משמע דבאין בו כזית מיירי ולכך חלקו פטור דשוב אינו בריה ולית ביה שיעורא, ולמד רבינו לשיטת ש"ס דילן דאין מצטרפין גידים ועצמות ודוק, ומש"כ רבינו בהלכה ד' חלקו לאבר זה וכו' לקח כזית וכו' הוא מש"ס דילן ודלא כהלח"מ יעו"ש:

הלכה ח

אבל היה [אותו] בשר מרוסס כו' בכל אלו מורין לאיסור עד שיתרפא.

אפשר דכיון דחזינא דנתרפא הרי מעלה ארוכה ולא הוי טריפה, אולם לפמש"כ בחידושי דספק בעיא בגמרא לא מהני שהיית י"ב חודש, כיון דאי הוי פסיקא לן דזה טריפה לא מהני שהיה כלל, וה"נ אם גמירי לן דאינו מעלה ארוכה שוב הוה טריפה ולא מהני מידי ואין לה תקנה, אולם הכא הטריפות עצמו אינו בא מן הבשר, רק מן שבירת העצם והבשר מגין, והפוסקים כתבו גבי מרה שנקבה וכבד סותמתו דכשרה דאם ניקב הכבד כנגדו אע"ג דנסרך אחר כן ונסתם אין לו תקנה אע"ג דהטריפות אינו בא מן הכבד, ויש לחלק דהתם אגלי בהתייהו שנקב המרה מגולה ודוק. ולכאורה אפשר דהכא מיירי גבי אבר אם מותר וכגון למטה מן הארכובה דלא מיטרף בזה הבהמה, אך לרבינו לא יתכן דגם אבר יליף מקרא דובשר בשדה טריפה ומשוי ליה לאבר דעובר, וילפינן ריש פירקא דהוא כטריפה שאין לו תקנה. ואולם לרש"י דסבר דמדרבנן הוא דמיתסר בודאי אית ליה תקנה אם נתרפא וברור דאין בזה ספק, שוב הגיע לידי שו"ת רלב"ח וראיתי בסימן פ"ג שכתב כהלכאורה שלי יעו"ש ודבריו נכונים ואכמ"ל:

הלכה יג

אם היתה שליא זו קשורה בולד מה שיצא ממנה אסור כו':

הראב"ד השיג דאין זה בכלל ובשר בשדה טריפה, דשליא אינו אוכל דפרשא בעלמא הוא, וההמ"ג חשב שזה ממה שאינה מטמאה אף טומאת אוכלין עיי"ש. ובאמת כוונת הראב"ד להא דאמר בפרק כל הבשר דף קי"ג גדי להוציא השליא גדי לרבות השליל כו' קסבר שמואל דם לאו גדי הוא ושליא פירשא בעלמא הוא ולא צריך קרא להוציאו מכלל בשר בחלב, ואל זה כוון הראב"ד דגם כאן אינו בכלל בשר בשדה טריפה ולא מיתסר משום אבר שיצא מקצתו, רק היכי דאיכא למיחש שנימוח הולד בתוכו ויצא ראשו ורובו, ומדברי תוספות ב"ק י"א ד"ה גזירה מקצתה אין ראיה דמשום מקצת ולד אסרי, וקושייתם יש לדחות, דאטו כולה הוה גזירה אטו איסור ודאי, אבל גזרה אטו

בחוץ הוי רק ספק איסור שמא יצא מקצת ולד במקצת שליא, דהיוצא אסור שמא יש בו מקצת ולד ואסור משום יוצא ודוק:

פרק ו

הלכה יא

כשמולחין הבשר כו'.

בשמועה דזרוע בשלה, רבינא אמר לא נצרכה אלא למקום חתך כו' והכא שרי, והקשו לי הא קודם מליחה לא נתבשל, ונתבשל הבשר עם הזרוע כשכבר נמלח ולמ"ד מבשל לה והדר מחתך לה, הרי נמלח ביחד ומליח כרותח ולכל הפחות כדי קליפה אוסר ונמצא דמקום חתך מהאיל נאסר משום דבלע כדי קליפה מהזרוע ובזה ליכא ביטול, ונראה דאמרו מכות פ"ג דזר שאכל מבשר חטאת ואשם לפני זריקה פטור מ"ט דכיון דלא קרינא ביה ואכלו אותם אשר כופר בהם לא קרינא וכל זר לא יאכל קודש, א"כ אימת חלה איסור זרות על המורם מאיל נזיר בשעת זריקה, וא"כ היו מולחין אותן לפני זריקה דלא חלה איסור זרות על המורם כלל וכי בלע לאו איסורא בלע רק על הבישול שהיה לאחר הקטרת אימורין שקיל וטרי דבלע מהאיסור לזרים ובעי שיעור ביטול איסור בהיתר, אולם הלא הפשט העור היה בשעת נטילת אימורים, ואמרו והרים ממנו שלא ינתח עד שיטול אימורים, וא"כ איך נמלח, וצריך לומר דנמלח ע"ג העור ופליט דמא, ועיין בבינת אדם שער או"ה אות כ"ה מה שהביא בזה מהאחרונים ודוק. ולהירושלמי נזיר פרק ג' מינין ה"ט דאמר חותכה עד שהוא מניח בה כשעורה ולא הקודש בולע מן החול ולא החול מן הקודש יעו"ש, נראה דכיון דקודם מליחה היה חותך ולא היה בולע החול מן הקודש כדי קליפה. ומשום בישול היה שעור בטול כדמביא שם להלן ושניהן למדין מאיל נזיר כן נראה פירוש הירושלמי. ואפשר דתלמודין סברא ג"כ למאן דאמר מבשל לה והדר מחתך לה דהיה מחתך ומניח כשעורה קודם מליחה והוי חיבור לאיל ועיין ש"ק שם, וא"כ שפיר אמר להתיר מקום חתך וא"ש ודוק:

הלכה כא

הדרכי משה או"ח סימן תמ"ז כתב דבחמץ בפסח דהיתר גמור הוא לפני זמנו לא אמרו ביה כבוש כמבושל, וזה פלא, דאטו עדיף מבשר בחלב, אמנם גם שם בשרא דתרו בחלבא, אבל אם יהיה בשר כבוש במאכל אחר אימא דלא אמרינן דבלע טעם בשר ויהיה אסור לאכול עם חלב, וזה חדש. ובאמת דוקא בכלי אמר הד"מ דאינו בולע בכבישה. ולדעתי מה דאמרו דף קי"א בשם שמואל קערה שמלח בה בשר אסור לאכול

בה רותח כו' וכבוש הרי הוא כמבושל, פירושו, דאם הוא כבוש בכלי הוי כמבושל בכלי וכמו מליח דמייתי על קערה שמלח בה בשר, ומה דפליג רבין בשם ר' יוחנן כבוש אינו כמבושל הוא ג"כ על כלי אם נכבש בכלי, ולכן פריך מההיא פינכא על מליח דמיירי בכלי וכן כבוש מיירי בכלי. ובזה א"ש מה דלא מייתי משניות דשביעית פ"ז ופ"ט כמו שהקשה בתוי"ט ומשום זה נדחק רגמ"ה לפרש דקאי לענין בישולי עו"ג, דהמה פליגי רק בנכבש בכלי ולא באוכלין דבכלי אינו נבלע, וכיו"ב חילק רש"י בדף ח': ד"ה והלכתא אפילו בצונן ודוק, ויעוין באיסור והיתר סעיף ט' שכתב אעפ"י שלא הוזכר איסור בכלי כמו במאכל ולפ"ד פליגי בזה אמוראי ולכן לא נזכר בסוגיין מהנך משניות:

ואם נפרש דברי הד"מ שגם במאכל לא אמרו בדבר שהוא היתר כבוש כמבושל לפ"ז השתא דבשר בחלב לא נאסר מה"ת רק ע"י בישול לא ע"י כבישה, וכי נכבש בשר בחלב מה"ת היתר הויא, תו לא אמרו ביה דין כבוש כמבושל דהוי כמו חמץ קודם הפסח, ולכן א"ש מש"כ הרמ"א בשם או"ה דספק כבוש בבשר בחלב שרי מה"ת, ולא הזכיר דאסור לבשלו [דכיון דנבלע תו הוי איסור דבר תורה] משום דכיון דמה"ת הוא היתר תו לא נאמר ביה דין כבוש כמבושל, והגמרא לא אמרה רק דחידוש הוא דאם הוי הבליעה איסור הלא נאמר בזה דין כבוש כמבושל כבכל איסורי תורה, אבל השתא דמה"ת מותר ע"י בליעה בלא בישול, א"כ ל"ש בין נכבש בשר בחלב לנכבש בשר בבצלים וכיו"ב והוי מותר לבשלו דבהיתר לא נאמר דין כבוש כמבושל, אמנם כבר כתבתי דהד"מ לא צדד רק בנכבש בכלי, וגם זה לא אסיק להלכה יעו"ש ודוק בכ"ז:

פרק ז

הלכה ב

האוכל מחלב נבלה כו' מתוך שנוסף כו':

יעויין בהרב המגיד וביאור רבינו כו' מודה בזה כו':

הנה אמרתי להעתיק דבר אחד מחידושי לגמרא פ"ק דכריתות (דף ד') ואלא לרבנן היקשא למאי אתא לכדתניא כל חלב וכל דם לא תאכלו מה חלב מיוחד שחלבו חלוק מבשרו ואין מצטרפין זה עם זה אף דם שדמו חלוק מבשרו אוציא דם שרצים כו'. ביאורו הוא עפ"י איזה הקדמות חלב נבילה טהור מטומאת נבלה ואסור משום נבלה וכדאמר בזבחים (ד' ע') יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב ונפקא ליה מקרא דחלב כו' ואכול לא תאכלוהו, דם נבלות קיי"ל כב"ש דמטהרי, עיין עדיות פ"ח משנה א' ובפהמ"ש שם ומנחות ק"ד, וזהו דאמר מה חלב שחלבו חלוק מבשרו (לענין טומאת נבלה דטהור

חלבה של נבלה) ואין מצטרפין פירוש לענין מלקות משום לאו דאכילת נבלה אם אכל חצי זית בשר וח"ז חלב, אף דם שדמו חלוק מבשרו שדם נבילות טהור וכן דם טמאים טהור מטומאת נבילות ואין מצטרפין לענין שאם אכל חצי זית בשר וח"ז דם שאינו חייב מלקות אוציא דם שרצים כו' שדמן מטמא כבשרן ואינו חלוק מבשרו לכן מצטרפין ללקות משום שרץ ודוק. ואם כן לפ"ז א"ש דר' יהודה לטעמיה דסבר דם נבילות טמא וכמו שמפורש מנחות ק"ד ולית ליה היקשא בזה דלדידיה גם דם טמא ואפ"ה אינו מצטרף לכך סבר דהך היקשא אתי ללקות משום שני לאוין במוקדשין ודוק:

אך הא מלתא חדתא שאם אכל חצי זית חלב של טהורה עם חצי זית בשר ושניהן מנבילות שלא יתחייב משום נבילה זה חדש. ונראה למאן דאמר דאיסור כולל חייל אם כן איסור נבילה חל על איסור חלב בכולל ודאי דמצטרפי דלאו אחד הוא לאו דנבילה והא דכתבה תורה ואכל לא תאכלהו בחלב נבילה הוא לחזוק או שלא תאמר כמו שטהור מטומאת נבילה כן פקע ממנו איסור נבלה קמ"ל דאסור משום נבלה, ויעוין רמב"ן בפי' התורה דקמ"ל שאסור משום חלב יעוי"ש, אבל למ"ד אין איסור חל על איסור אף בכולל והא דחל נבילה על חלב משום לאו דואכל לא תאכלהו א"כ הוי תרי לאוי ואינן מצטרפין, ויעוין בשורש ט' לרבינו ואשכחן בפסחים (דף כ"ג) דאמר דלרע"ק כשהותרה נבילה חלבה וגידה הותרה ולריה"ג חלבה וגידה לא הותרה. ולפ"ז א"ש דריה"ג לטעמיה בחולין ק"א דלית ליה איסור כולל והא דחייב על חלב נבלה הוא מקרא דאכל לא תאכלהו דזה הוי לאו אחרינא ולכן לא הוי בכלל נבילה להיתר ודוק:

ושם בסוגיא אמר לרבנן דהא דכתב לאו דחלב בחולין ובמוקדשין דאי כתב בחולין הו"א דחלב דמוקדשין דהותרה מכללו הו"א מדהותרו בשרן אישתראי נמי חלבן צריכי פירושו יתכן דחלב דמוקדשין דהותרה לגבוה להקרבה וכדאמר לשון זה מנחות ו' וכן פי' רגמ"ה סד"א דהוה"ד דהותר לאכילת הדיוט והיינו חלב של שליל בן ט' חי שנמצא במעי בהמת קדשים דקיי"ל דהוא כאמו לכל דבר רק שאין מקריבין את חלבו כדאיתמעיט בתו"כ ומייתי לה בחולין (דף ע"ה) סד"א מדהותר בשרו של שליל הותר נמי חלבו של שליל קמ"ל היינו אף דהבשר מותר ע"י זריקה וחלבו של אמו הותר לגבוה בכל זה לוקה אם אכל חלבו של שליל וכן פסק רבינו דמחייב על חלבו של שליל כרת ודלא כר' יהודה דסובר דחלבו מותר ואכמ"ל ודוק היטב:

פרק ח

הלכה א

לא זכר רבינו בכל מקום ובכל זמן רק גבי מתנות כהונה ובאותו ואת בנו, הוא כפי מה דאמרו ריש פרק שלוח הקן כל מקום שלא לצורך לבר מאותו וא"ב ומתנות, והא דתנא במשנתנו גיד הנשה נוהג בחולין ובמוקדשין פירש בפירושו למשנה דבמוקדשין אסור להקריבו דחולצו לתפוח ונפל כל פלפול הגמרא דאזלא לרב חסדא דסבר דנקרב ע"ג מזבח יעו"ש דלזה כוון כאן:

הלכה ו

האוכל גיד הנשה של נבלה או של טרפה או של עולה חייב שתים מתוך שנכלל כו' נכלל כו':

הא דמחייב גם על איסור נבלה, נראה לדעתי משום דכיון דרחמנא חייביה על אכילתו משום אכילת גיד הנשה, איסורו חושבו לאכילה ולכן חייב גם על איסור נבילה משום דכיון דחשוב אכילה לזה חשיב אכילה לאיסור אחריני וכיו"ב אמרו בבכורות (דף יו"ד) דפטר חמור מטמא טומאת אוכלין אע"ג דלא חשב עליה דאיסורו חושבו, לכן גם הכא איסור דרחמנא רמיא עליה משום אוכל גיד וחשביה לאכילה, מיחשב אכילה גם לאיסור נבילה וכו'. והנה למאי דהוי בעי הגמרא שם למימר דזה הוי פלוגתא חדשה בין ר"ש לרבנן במידי דלא חשב עלה אם איסורו חושבו, נראה דר"ש לטעמיה דסובר כל שהוא למלקות וכתבו בתוספות פ"ג דשבועות (דף כ"ג) דאף שלא כדרך הנאתן אסור לדידיה א"כ שלא כד"א לוקה ואין ראיה מזה דחשבה רחמנא לאכילה כיון דלא בעי לחיובו אכילה:

ובזה הוי מצינא לפרש הגמרא דפרק כל שעה דאמר כשהותרה נבלה היא וחלבה וגידה הותרה כו' ופריך לר"ש דאמר אין בגידין בנו"ט מאי איכא למימר. דפירושו, דכיון דלר"ש פטור מאיסור נבלה ולדידיה דקרא לא תאכלו כל נבלה ליכא בגיד דליכא עליו איסור דנבלה וא"כ אינו בכלל היתר וזה דוקא לר"ש, אבל לרבנן דמחייבי משום נבלה על גיד הנשה הוי בכלל ההיתר לגר תתננה ואכלה כו' ולכן פסק רבינו דגיד הנשה מותר בהנאה אע"ג דסבר דאין בגידין בנ"ט. אולם הגמרא מסיק בבכורות דלענין טומאה לכו"ע לא אמרינן איסורו חושבו, ולפום ס"ד נראה ג"כ טעמיה דר' שמעון דלית ליה איסורו חושבו כמו שפירשתי לעיל פ"ב ה"ג, ורש"י פירש שם איסורו חושבו באופן אחר, דמדאסר לישראל מכלל דראוי לעו"ג יעו"ש. בכ"ז כאן לאיסורא גופיה מצינן לומר

הך סברא דכיון דחשוב להתחייב משום גיד חייב נמי משום נבלה וכו', והיה לי להאריך בזה לולי שקדמני השער המלך יעו"ש:

והא דאמר ריש פרק ג"ה אלא קסבר אין בגידין בנו"ט ובמוקדשין איסור גיד איכא איסור מוקדשין ליכא, נראה דזה אין סתירה דאיסור מוקדשין דהוא איסור מעילה דהוי אף בעורו של הבהמה ובגיזתו דהמתחמם בגיזי עולה מעל (פסחים ל"ג) ותלש מן החטאת מעל (סוף פ"ה דמעילה) לכן האיסור הוא מצד גזל ממון של הקדש והשיעור בפרוטה דהוי ממון והמאכיל כאוכל וצירף המעילה לזמן מרובה חייב (כריתות ט"ו) א"כ אין זה מצד דהוי אכילה ולא שייך לומר מדאחשביה רחמנא לאכילה גבי גיד יהא חשוב נהנה להקדש, כיון דהוא שיעור וגדר אחר, אבל רבינו כתב לשון הברייתא גיד הנשה של עולה, ובעולה איכא לאו אחרינא לאו דאכילת עולה דכליל תהיה לא תאכל דהוא בכזית ודוקא באכילה, ובמנחות ע"ד: מייתי לה כל שהוא בכליל תהיה כו' וכבר נתבארו דברים אלו במשנה למלך פ"א מהלכות מעילה, ועל זה הבא על אכילה שייך לומר כיון דאחשביה רחמנא לאכילה לחייבו בגיד חשביה לאכילה משום עולה כיון דבני ביקתא חדא נינהו דהוי על אכילה ושיעור אחד, ומה דאמר על משנה דאינו נוהג בטומאה וכ"ת קסבר ר"י אין בגידין בנו"ט ובטומאה נמי כו' איסור טומאה ליכא לפום ס"ד אמר כן ודוק בכ"ז:

הלכה י

אין חוששין לו שמא יחליף כו':

נ"ב כש"כ מכותי לאחר שנחשדו אמרינן בדמאי פ"ג דלא חייש לאחלופי, ובחבר בתכלת אמרו ע"ז (דף ל"ט) דעבד חבר ה"ה כחבר, ויעויין תורת הבית שער ב' בית ד':

הלכה יא

ואינו יודע (ממי) [מאיזה מהן] לקח הר"ז אסור שכל קבוע כמחצה על מחצה דמי:

הנה דעת הב"ח שאף אם חנות אחת שמוכרת בשר נבילה אינה ידוע איזו היא והיא בעצמה מעורבת עם החנויות אפ"ה לא בטלה ודין קבוע יש לה עיין ש"ך סימן ק"י ס"ק כ"ט. והנה מדברי הרא"ה בספר בדק הבית דף קכ"א, בההוא טבחא כו' אמר רבי בשביל שוטה זה כו' נאסור את כל המקולין יעו"ש שמדינא מותר שאף שמכר להעו"ג בשר טריפה ויש במקולין בשר טריפה, בכ"ז הדין קיים דבשר הנמצא ביד עו"ג שהוא מותר רק שחקר רבי אם חזר זה המקום לדין מקום שאין מכריזין מפני התקנה יעו"ש, הרי אע"ג דנודע לנו שהיה טריפה במקולין של עו"ג, רק שאין אנו יודעין היכן הוא הבשר הטריפה מן הדין הוא מותר לקנות בשר מן המקולין וכן כל הבשר שקנו מן המקולין,

ועל כרחין כיון שאין ידוע לן הבשר הטריפה היכן הוא באיזו מקולין תו בטלה חנות הטריפה בחניות הכשרות שאף אחת בבית ואחת בעליה מצטרפין, ולא שייך כאן קבוע אעפ"י שדעת הרא"ה שקבוע הוא אף בלא נודע הספק עד לאחר שלקחו בשר מן הקבוע עיי"ש ודוק:

והנה רבוותא בתוספות דף צ"ה ד"ה ובנמצא כו' שכתבו ומיהו איכא למימר דהתם משום דהמקולין הוא קבוע אעפ"י שלא נודע הטריפה היכן הוא, כוונתם, דלישראל המוכר ידוע איפה מכר הטריפה באיזה מקולין ולכן לא בטל והוי מה שבמקולין קבוע, והבן, וצ"ע אם לקח מאחת מהן, הלא ספיקו אסור דקבוע כמחצה ע"מ דמי, איך הדין בלקחו שלשה בני אדם מן שלשה חנויות ואינם יודעין באיזה לקחו, רק שידוע לן שכל אחד לקח מחנות אחרת, א"כ הלא צריך האיסור להתבטל בהיתר וזה אינו במשמע, אם לא דנימא כיון שכל אחת הספק אינו מסבת התערובות רק שכל עצמה היא בספק איסור, ואף אם לא לקח רק איש אחד ג"כ הספק אם היא נבילה או לא, לכן לא שייך בזה דין ביטול וסברא זו עמד עליה בספר חוות דעת סימן ק"א עיי"ש, או כמו שהביא בתורת הבית בשם ר"ש משאנץ דבשני בני אדם אינן מצטרפין עיין שם דף קי"ד:

ופוק חזי מה דשנינו בירושלמי דמאי פ"ג ה"ד ר"ח בשם ר' יוחנן נתחלפה קופתו אצל הטוחן אם הוחזק ע"ה להיות טוחן שם באותו היום חושש ואם לאו אינו חושש, ויחוש ומה בינה ולסרקי לא כן תני סרקי שהיתה מסתפקת יום אחד מן האיסור נעשה אותו היום הוכח לכל הימים, סירקי אפשר לה שלא להסתפק, ברם הכא לא הוחזק ע"ה להיות טוחן שם באותו היום. והפירוש, סירקית המוכרת תבואה שידוע לן שהיתה מסתפקת מן האיסור יום אחד ואינו ידוע לן איזה יום מהימים היתה מסתפקת מן האיסור, כל מה שקנו ממנה בכל הימים שעליהן נפל הספק אולי באותו יום היתה מסתפקת מהאיסור, כולן אסורים, ולא תוכל לומר שמה שקנה קנה מהרוב שהיתה מסתפקת מן ההיתר, שאותו יום נעשה הוכח לאיסור ומשני שכאן אף אם ידוע לן שטחן ע"ה אצלו רק שאינו ידוע לן בבירור שהיום טחן אזלינן בתר רובא דלאו עמי הארץ טחנו ולא מחזקינן חששא שמא הוחלף פירותיו עם של עם הארץ, משא"כ כאן בסירקית אם תתיר הלא תתיר לכל הקונים ויהיה מותר גם מה שקנו ממנה באותו יום שהיתה האיסור וא"כ תתיר גם איסור הודאי, וזהו דאמר סירקי אפשר לה שלא להסתפק בתמיה הלא ודאי גם מהאיסור סיפקה ונמצאת שתתיר האיסור, ברם הכא הלא היום נתחלף ונאמר שעמי הארץ לא טחנו היום, ומה שטחן ע"ה באיזו יום אז לא הוחלף, וז"ב בפירושו בס"ד. ומעתה נתבונן הלא הקונים מן הסירקי באלו הימים הרוב מותר ומיעוטו אסור ולבטייל

האיסור בההיתר כדין יבש ביבש דבטל ברוב, ועל כרחין דאו שלא בטל בשני בני אדם, או כסברת הח"ד שעל כל אחד הספק אם לקח האיסור מן מקומו הקבוע, ואין הספק בא מצד התערובות ולא בטל ברובא שאף אם לא נתערב ג"כ הספק עליו עיי"ש ודוק:

אבל בשר הנמצא מושלך בשוק הלך אחר הרוב דכל דפריש מרובא פריש כו' ואם היו רוב המוכרין ישראל מותר:

הרב בתבואות שור העיר דבעי שיהיה אחרי צירוף הטריפות המיעוט עם טבחים המעוטים נכרים יהיה רוב בשר הנמכר כשר, דאל"כ אלא דאיכא רוב טבחים ישראל מצרפין תרי מיעוטי ואיתרע רובא, אם לא במקום דמכריזין דשם אין לחוש למיעוט טריפות מדלא אכרזו. והח"ד השיג על ראיותיו, דבברכות ובכ"ד הוא הכל ברובא דליתא קמן שמה מצרפינן המיעוטים להדדי, אבל ברובא דאיתא קמן המיעוט כמאן דליתא דמי ולא מצרפינן ליה והוכיח מברכות להיפך, ובזה הארכתי כבר בחידושי להלכות ברכות יעו"ש. והנה בפרק אלו טריפות ס"ג גבי הא דפריך ודילמא עוף טמא נינהו דפירש הר"ן דמשו"ה לא אזלינן בתר רובא ורוב עופות טהורים הן משום דמיעוט דטריפות דביציהן אסורות מצטרף עם מיעוט טמאים ושם הא הוה כרובא דאיתא קמן ואפ"ה מצרפינן הנך מיעוטי להדדי, ואפשר גבי לקנות מן העו"ג החמירו טפי ועיין תוספות פרק גיד הנשה דף צ"ה יעו"ש:

אולם ראיה עצומה להרב תבואות שור מהך ששנינו דומה לדין זה, והוא בפ"ג דמעשרות הלכה ב', מצא גרוגרות אם דרסו רוב בני אדם חייב ואם לאו פטור ואמר ר' אלעזר בירושלמי הדא דתימא במקום שהכל דורסים בשדות. אבל במקום שרוב דורסים בשדות אותן המיעוט שעתידים לדרוס ואותם שדורסין בבית מצטרפין [וכן גריס רבינו בשנות אליהו יעו"ש], הרי דדריסת אותן מיעוט שבבית ומיעוט שלא נדרס עדיין מצטרפין ולא נגמר מלאכתן עדיין ולכן הוי הפקר ופטור ממעשרות, אע"ג דהוי רובא דאיתא קמן. אך סתימת הפוסקים משמע דבמקום שרוב טבחי ישראל בשר הנמצא מותר כאילו היו כל טבחי ישראל, וע"כ אמינא שאני תמן דרוב ב"א שדרסו הוא נעשה בהמשך זמן שזה דורס וזה דורס עד שרוב בני אדם דורסין גרוגרותיהן ובהמשך זמן נדרס כל הגרוגרות, הרי דהרוב נעשה בהצטרף המיעוטים להדדי וכי איכא עדיין מיעוט שלא דרסו ומיעוט בני אדם שדריסתן בבית ומצא בשדה דמוכח שלא נדרס עדיין אם הוא מהם מצטרפין, אבל ברוב טבחי ישראל או רוב כשירות נגד טריפות שניהם המה אינם נעשים מהצטרף המיעוטים זא"ז, רק תמיד רוב הטבחים הטובחים תמיד המה ישראל, א"כ בזה ודאי לא מצטרפין המיעוטים. או דיש לומר דהיכי דהרוב להיתר והמיעוט האיסור ברובא

דאיתא קמן, אם פירש אחד ואין אני יודע מאיזה פירש, אמרינן דההיתר עם האיסור נכלל בהדי הדדי ודמינן כאילו נבללו ונבטל ההיתר בתוך האיסור ונתהוו כולם היתר, אע"ג דאם נתרבה עד שנעשה רוב איסור הוי כאילו הוכר האיסור ולא מהני ביטול קמא כמו שהאריך מהר"מ מרוטנבורג בשו"ת הרשב"א סימן תש"ל והועתק ברא"ש פרק גיד הנשה, זהו דוקא שם שאכל גם האיסור משא"כ בפירש אחד מהן דנחזי לדמיון אם פירשו גם מהנכרים גם מהישראלים, הלא המיעוט של נכרים בטל ברוב של ישראל, ותו תחקור מהיכן פירש מהכשרים או מהטריפות אמינא לך דמכשרות פירש, לא כן גבי מעשרות דאותן שלא נדרסו ולא נגמר מלאכתן לא נתחייבו במעשר, וכי נתערבו עם אותן שנגמרו מלאכתן צריך לעשר על המיעוט דמעשר לפי חשבון כמוש"כ הר"ן בשמעתתא דבצל יעו"ש וההג"מ בשם ר"מ מרוטנבורג בהלכות בכורים באורך ולהלן אי"ה נאריך בזה, א"כ מאי חשיבותא דרוב בני אדם דרסו הגרוגרות ונגמר מלאכתן הוי רובא דאיתא קמן דהא גם המיעוט הוה קבוע קמן במקומו ואילו נתערבב יחד עם הרוב הלא לא הוי בטל ברובא דדרסו גרוגרותיהן וא"כ גם הרוב חשוב גם המיעוט חשוב לכן מצטרפין המיעוטים להדדי. אמנם השמועות דפרק אלו מציאות דאשכח פרגיות שחוטות בין טבריא לציפורי ועיר שרובה עו"ג ורוב טבחי ישראל מורים דלא כהתבואות שור ודוק היטב:

הלכה יד

גיד הנשה מותר בהנאה וכו':

הנה הרמב"ן תירץ פסקי רבינו דפסק כסתם משנה דקא מייתי להיתר הנאה מקו"ח, מה חלב דענוש כרת מותר בהנאה גיד לא כש"כ, ואף מ"ד דאין בגידין בנ"ט סבר להך קו"ח כדאמר ור"ש דאסר כו' אע"ג דר"ש סבר אין בגידין בנ"ט ולא הוי היתר גיד בכלל נבילה ג"כ הוה יליף בקו"ח לולא דהוי דחי דחלב הותר מכללו [ודלא כהפלתי]. אמנם ע"ז יש לפקפק דהגמרא אמר אב"א ה"נ דאסור ואב"א מייתי לה מקו"ח. והנראה לי דתלוי בהך דפליגי רבנן ורבי בריש פרק ג"ה אם מעלין ג"ה על גבי המזבח במחובר או לא, דלמאן דאמר דלא אישתראי ג"ה במחובר לגבוה, א"כ ליכא למילף בקו"ח מחלב ודם שכן נאכלין למזבח ולכן מותרין לגבוה ושרינן בהנאה לישראל דהסברא נותנת דמידי דמכפר ומתיר שיריים לאכילה בקדשים אינו דין שיהא חל עליו איסור הנאה מצד חלב, אבל גיד דאינו נאכל למזבח אין ה"נ דאסור בהנאה, ולכן אמר דלמ"ד דגיד הנשה נאכל למזבח כרבי אין ה"נ דמייתי לה בקו"ח מחלב דשרי בהנאה גיד לא כש"כ, ולפ"ז רבינו דפסק בהלכות מעשה"ק דגיד הנשה של עולה חולצו לתפוח וא"כ לא מצינן למילף

מקו"ח מחלב דמותר בהנאה והדרא קושיא לדוכתה[1] :

הגה"ה

וזה יותר משלשים שנה אשר ראיתי נדפס בספר לאחד מחכמי הדור בזה וכתבתי לו שדבריו אינו, וזה הוא, שהביא ראיה דג"ה מותר בהנאה דאל"כ איך שייך לחייבו בטביחה ומכירה הא שייר גיד דאסור בהנאה וליתא במכירה ומיפטר מד' וה', וכתבתי לו דזה גופיה טעות דאף אם נאמר דאיסור הנאה יש להן בעלים מכל מקום פטור על גניבה אם גונב איסור הנאה וא"כ הוי כגונב את הקיטעת דחייב דמה דגנב הא לא שייר, ועוד דמלבד זה נתבונן דהא גיד חזי להנאות שלא כדרך הנאתן דאינו אסור, רק משום זה דאינו עומד לזה ולא הוי דרך הנאתו לא מיחשב משום זה ממון, וזה דוקא לאחר שחיטה, אבל מחיים הא הגיד מועיל להחיות של הבהמה וכמו דאמר בפרק אלו טריפות ההוא דמחו בגידא נשיא כו' דסבורים היו למיחשביה לטריפה כש"כ דמועיל הרבה לחיות הבהמה בכללה ולגבי הנאת אכילה אינו דרך הנאה, אבל לשויא ממון גבי בעלים פשיטא דהוי ממון גמור ומחויב הוא לשלם באונסין גם עבורו כפל ואיתא במכירה דהוא ממון גמור בחיי הבהמה ועומד לזה כ"ז שהוא בגוף הבהמה ואחד מאיבריה ולא שייר

[1] והנה בהא גופיה סתרי פסקי רבינו אהדדי דפסק כסתם משנה דזבחים דכרבי אתיא דעצמות וגידין פירשו לא יעלו ואם עלו ירדו וא"כ קרא דוהקטיר הכל המזבחה למחוברין דהיתרא לא צריך קרא, מידי דהוה אירישא של עולה וכי צריך קרא לגיד הנשה. ואיהו פסק דחולצו לתפוח, וכבר עמד ע"ז הלח"מ. ונראה דרב נחמן בר יצחק אמר כן אבל רב הונא לא יאמר דבר דלא כסתם משנה דסתם רבי ובפרט לפי רבינו סתם משנה דחולין סובר כן, וסבר דרבי סבר דלא ילפינן מרישא של עולה משום דהראש אינו טעון הפשט וקרב עם עורו, משא"כ בגידין ועצמות דכל הגוף, ולרב הונא דמחדש דאעפ"י שחולצו מעלהו למזבח משום הקריבהו נא לפחתך וגנאי הוא להביא ירך מנוקר למזבח א"כ א"ש דרבנן סברי דאינו צריך קרא למחוברין בעצמות דאימת ינקר הגידין ויסלק העצמות, אי טרם העלאה למזבח ע"ז נאמר הקריבהו נא לפחתך ולא צריך קרא, ואם במזבח ע"ז כיון דעלו במזבח לא צריך קרא דלא ינקר ויסיר הגידין ועצמות דמצינן למילף מהא דאמר בתורת כהנים והפשיט אותה כו' כשירה ולא פסולה שאם עלתה ע"ג מזבח לא יפשיטנה רק קרבה עם עורה ומייתי לה בזבחים דף פ"ה. אולם אם נאמר דאין הפשט ונתוח בראש המזבח א"ש, דע"ג המזבח לא יפשוט ולהורידה מהמזבח הרי תו לא תעלה, לכן ע"כ מקטירה כולה כאחת, וליכא למילף מתמן לכן צריך קרא. אמנם ז"א, דבדף פ"ה מוכח דפסולה יש בה הפשט ע"ג המזבח כיון דלא מצי להורידה מהמזבח [וכגון שנפסלה אחר זריקה דכבר הותר העור לכהן] וצ"ל דזה גופא ידע מסברא כיון דלנקר לא יכול טרם שמעלה ע"ג מזבח, ולנקר ולהסיר הגידין ועצמות ע"ג המזבח זה א"א כמו דאין הפשט וניתוח בראש מזבח דלשולחן דמי שצריך שיהא לחם ערוך עליו [כמפורש בשם כ"י] ובודאי מקטיר הכל וכי צריך קרא לפירשו, אבל רבי סבר יש הפשט וניתוח בראש מזבח וכמו שפסק רבינו בשחטה בראש המזבח וכפשטא דסתם משנה, וא"כ סד"א דצריך לנקר ולהסיר בראש המזבח דהוי כמו הפשט ונתוח לכן צריך קרא לזה ודוק ואכמ"ל. ולפי זה רב הונא פליג על רנב"י אליבא דרבי דרב הונא סבר דגם לרבי לא יקריב גיד הנשה במחובר. ונראה דלכן אמר תניא כותי' דרב הונא [פירוש דאף לרבי גה"נ של עולה חולצו לתפוח] דתנא גיד הנשה של שלמים מכבדו לאמה ועל כרחין דשלמים בעזרה מי איכא וצריך לומר דבשלמי עצרת שהם קדשי קדשים ונאכלין בעזרה והא דנקיט שלמים ולא חטאות משום דכיון שצריך בהו תנופה לאחר שחיטה בכל גופן בירכותיהן סד"א כיון דאיתעבוד בהו תנופה תו ליתאכלו לכהנים דמשלחן גבוה זכו לכן אמר דמכבדן לאמה וזה לא שייך אלא לרבי אבל לרבנן הא סברי דתנופתן היא רק בחזה ושוק שלהן ופשיטא דמכבדן לאמה כמו גה"נ של כל קדשי קדשים הנאכלין יעוי' מנחות דף ס"ב ולכן לא הביא הרמב"ם את זה. ופשוט:

מידי וז"ב:

וזכר לדבר מהא דפריך ריש פרק גה"נ מוקדשין פשיטא משום דאקדשיה פקע איסור גיד מיניה, ולא פריך איך חל הקדש הא הוי איסור הנאה ולאו שלו הוא להקדישו, ולא שייך לומר כאן דפשטה קדושה בכולה כיון דלאו ממון שלו שיכול להקדישו ואף אם מקדישו בפירוש ובכה"ג לא פשטה קדושה דהוי כבהמת שותפין שהקדיש חציה דלא פשטה בכולה, וע"כ כמו שבארנו דמחיים הוי ממון גמור אף אם אסור בהנאה, ובל"ז מגמרא זו אין ראיה כלל והבן. לכן העיקר בזה כמו שתרצו רבנן בתראי יעו"ש בדבריהם ואכמ"ל, וכן אין לתלות זה בפלוגתא דמה הוי שיור אצל מכירה אם דבר הניתר בשחיטה או המעכב בשחיטה יעו"ש דלאו מידי הוי ודוק בכ"ז:

הלכה טז

וכל דבר שאסור באכילה כו' אסור לעשות בו סחורה כו' חוץ מן החלב שהרי נאמר בו יעשה לכל מלאכה:

מדברי רבינו מוכח דסובר דאיסור סחורה הוי דבר תורה ועיין משל"מ, ולפ"ז א"ש מה דמצריך בגמרא דהעור והרוטב דף ק"כ תלתא קראי לרבות השותה, דאי כתב גבי נבילה וחמץ לא אתיא מינייהו חלב שכן הותרה מכללה. והקשו בתוספות לרבי יוסי הגלילי דסבר בכל שעה דאין זה הותר מכללו כיון דבבהמה לא אישתראי, ואף מחמץ לחודא מצינן למילף לחלב דלא מצי למיפרך מה לחמץ שכן אסור בהנאה דריה"ג סבר דחמץ מותר בהנאה, ולפ"ז מיושב דמצינן למיפרך מה לחמץ שכן עובר בבל יראה וכן בנבילה אסור בסחורה, וא"כ אסור לקנות חמץ וגם נבילה תאמר לחלב דמותר לקנותו ולסחור בו וזה פירכא חזקה, ובאמת לכל הדרשות קשה פשטא דקרא למה כתב חלב טריפה הלא טריפה לא מטמאה ולא שייך לטהר חלבה כיון דבשרה טהור. וכן להתיר הנאה הלא טריפה מותרת בהנאה, ואי להתיר מחמת איסור חלב בהנאה אין נפ"מ בין חלב כשרה לחלב טריפה, ואע"ג דבפרק חטאת העוף דף ע' שקיל וטרי בזה ומוקי דצריך קרא דאיסור חל על איסור, קיי"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו, ועוד לדידן דאית לן איסור כולל מאי איכא למימר ועיין תוספות שם, ועל כרחין דלהתיר סחורה אתא דאסור בנבילה וטריפה ודוק:

והנה בעיקר הספק אם איסור סחורה אסור מה"ת או מדבריהם, נראה לי להכריע מהא דאמרו להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי, וזה תימא דנהי דמצוה עלינו להחיות גר תושב, אבל ליתן לו במתנה נבלות במקום דיכול ליקח דמים מאן חייביה אטו אקרקפתא דבעל הנבילה רמי לפרנסו ואפילו לישראל אינו מצוה בכך. וגדולה מזו דעת ר"ת בפרק

הגוזל ומאכיל דף קי"ד דלזבוני שדה אמיצרא דישראל חבריה לעו"ג אם אין הישראל רוצה ליתן כמו העו"ג שרי לזבוניה ואין להפסיד לו בשביל פסידא המגיע לישראל אחרינא, כש"כ שלהחיות גר תושב יוכרח ליתן מה שיכול ליקח דמים זה חידוש מאד. ומה שתירצו רבנן בתוספות דלפי שלא היה העו"ג מצוים ביניהם היה נבילה דבר מועט שוה לישראל ולהגר שוה הרבה, אם נאמר דסחורה בנבילות מותר מה"ת אתמהה, איך שייך לומר שהוא שוה דבר מועט הלא יש כמה דברים פחותים ולסחורה שוה הרבה, ועל כרחין דכיון דסחורה אסור להשתכר עם נבילות, ולא משכחת נבילה רק על צד ההזדמן והמקרה ששחטו לאכול ונתנבלה או שמתה מאליה, שלא על אופן זה לקח אותה, לכן צוותה התורה להתנות בדבר מועט זה לגר שלו שווה הרבה, ואותו האיש שבאה נבילה לרשותו בדרך מקרה אותו צוותה תורה לפרנס הגר תושב, וכמו דאמרו באופן זה בהשבת משכון ולימא ליה לאו עלי קרמית איברא עליה קרמי משום שנאמר ולך תהיה צדקה. ושם ג"כ כיון שהוא על צד ההזדמן שהוא הלוה לו להפרע מאתו מעות אימתי שיתבענו ועל דעת זה הלוה לו, רק שנזדמן שלא פרעו והיה צריך להתפרע ממשכון וליקח משכון רמי רחמנא עליה להשיב המשכון, ואם לקחו בשעת הלואה ועל דעת זה הלוה לו לא חייביה רחמנא להשיב וז"ב, ובזה א"ש דברי רבינו שמההיתר שכתוב בחלב לא ע"י מכירה ונתינה אני מבין דעת התורה שסחורה מותר בו, הואיל שכתוב בו יעשה לכל מלאכה שהוא למקח וממכר ולפרקמטיא עומד, ולכן לא קדים ביה נתינה דגר למכירה דנכרי ופשוט:

ויתכן לומר דכמו שאמרו הקדמונים דאם נתנבלה בידים לא הוי נזדמנו ואסור למכור לעו"ג אחרי זה וכמוש"כ האשכול הלכות שחיטת חולין סימן י' יעו"ש אולי אפשר לומר, דחלב חי אם אכלו פטור דהוי שלא כדרך אכילתן ואם נאמר דשלא כד"א אינו אסור רק מדבריהם, א"כ אימת נתהווה האיסור על החלב כשמבשלו, וא"כ הוי כעושה האיסור בידים וכמנבל בהמה וחיה ואסור לסחור עמו אחרי זה ולמוכרו לעו"ג, וא"כ כי כתיב יעשה לכל מלאכה הרי מבשלו ע"י האור ואף באופן שעומד אחרי זה לאכילה ג"כ מותר למוכרו, הרי חזינן דרחמנא שריא סחורתו, אמנם זה חידוד בלתי צודק, דהא אמרו סוף גיד הנשה כגון שנטרפה עם יציאת רובה כו' דאיסור חלב ואיסור אבר ואיסור טריפה בהדי הדדי קאתו הרי דאיסורן בא וחל תיכף משנולד אף דמחוסר מעשה של הבישול וא"כ איך נחשוב הבישול לעשיית האיסור יעו"ש כולה שמועה. וקצת קשה לדברי רבינו מהך דפרק השוחט והמעלה דף ק"ו אמר, לא יאמר לאו בחלב ותיתי קו"ח מנבילה כו' חלב שענש אינו דין שהזהיר כו' משביעית, וא"כ הוי מצי לתרץ בכולהו מה להנך

דסחורה אסורה בהו נבילה ושרצים וערלה וכלאי הכרם ושביעית, תאמר בחלב דסחורה מותר בו ודוק. ויעוין ספרי נשא לא ישתה מותר הא בסחורתו וברפואתו עיי"ש, מוכח אף בלא נזדמנו התירה תורה גבי נזיר לבד משום דהוא איסור הבא ע"י עצמו:

והיה נראה לכאורה טעם משנתנו בבכורות ל"ז דמוכר דברים האסורים מה"ת ולא ידע הלוקח ואכלן מחזיר לו מוכר דמיהן ומה שאכל אינו מנכה לו מן הדמים ובאיסורי דברי סופרים כתב רבינו דמנכה לו הדמים, והיינו טעמא, משום דאיסור סחורה הוי דבר תורה בדברים האסורים, וא"כ אם ינכה לו הדמים ממה שאכלו נמצא דנהנה מסחורתו שמכר ולקח דמיהן. ובאיסורי דברי סופרים מותר בהן סחורה, ולכן שרי ליקח דמי מה שאכל כיון דמכל מקום נהנה וכן הרגיש בזה ההמ"ג פט"ז ממכירה, אבל במוכר חלב לחבירו לא יתכן לפ"ז דסחורה מותר בו ויקח דמיו, ואולי לא פליג רבנן וקנסוהו בכל מילי. ובסברא כזו א"ש מה דאמר הגמרא בסוף פ"ב דקדושין דלתפוס דמיהן עו"ג ושביעית הוי שני כתובים, ונפלא, דהא שביעית אחרון אחרון נתפס והראשונים יוצאים להיתר גמור לבד פרי שביעית עצמו, ולפ"ז א"ש דבעו"ג אסרה התורה קיומו וההנאה ממנה, לכן מה שאתה משיג עבורו הרי הוא גורם לקיומו ולהנייתו לכן אסור כל חליפיו, אבל שביעית הוא בעצמו מותר באכילה רק דרך המקח ממנו אסור, וכיון שהמחיר שמשיג עבורו נתפס בקדושת שביעית א"כ אם כל הריוח שישיג ממנו יהא נתפס בשביעית, דהמכוון הוא האחרון והוא נתפס, הרי נקנס במה שעבר על האיסור, כיון שלקיימו ולאכלו היה מותר רק לסחור בו אסרה התורה וכיון שאחרון נתפס הרי נקנס במה שעבר. אבל עו"ג דקיומו והנייתו אסור א"כ כל מה שאתה משיג ממנו צריך להיות אסור בהנאה כמוהו בשביל שגורם הקיום ודוק היטב:

ולפי מה שביארנו דמשום זה חשיב הגמרא לזה שני כתובין הבאין כאחד אף דעל ידי חליפין רק אחרון אחרון נתפס, משום דאין איסור בפירות שביעית רק הסחורה אסורה בהן וכיון שקנסתו תורה דאחרון אחרון נתפס שהאחרון הוא המכוון בהמקח לכאורה תליא זה בפלוגתא אם פרי שני תופס פרי שלישי רק דרך מקח א"ש סברתינו, אבל אם נאמר דפרי שני דין הקדש יש לו וגם דרך חלול תופס שמחלל עליו בלא מקח כלל לא דייק הך דתופס דמיו משום איסור הסחורה ולא הוי חדא בקתא עם עו"ג כלל, דמה שבארנו דההשקפה רק על האיסור שיש בהנך פירות הקודמין אותו איסור תופס דמיו, זה אינו כיון דאף דרך חלול תופס דמיו, ולפ"ז, השמועה דתלי הך דחליפי חליפין של עו"ג בדרשא דקראי בפלוגתא דשני כתובין אם מלמדין אתיא כמאן דאמר דפרי שני אינו תופס דמיו רק דרך מקח יעוין סוכה דף מ' ובחידושי הריטב"א דפליגי תנאי בהא

מילתא, אבל למאי דקיי"ל דפרי שני תופס דמיו דרך חלול לא שייך לשני כתובין, וא"כ א"ש פסק רבינו דפסק דחליפי ע"ז אסורים אע"ג דסבר שני כתובין הבאים כאחד אין מלמדין, ויעוין פ"ח מהלכות עו"ג ובכס"מ שם ומש"כ שם בס"ד:

אך בפשטות נראה דפרי שני תופס דמיו מדין הקדש ולכן בין דרך מקח בין דרך חלול תופס, אבל פרי ראשון דמדין קדושה דאית ביה הלא לא יצא הפרי מאיסורה ורק דהוי כמו כל האיסורים דנשארו באיסורן רק דגלי רחמנא דליתפוס דמים לקונסו על שעבר לסחור בהן, וכיון דהמחיר קדוש בקדושת שביעית נקנס במה שעבר ולכן רק דרך מקח ולא דרך חלול:

ולפ"ז לפי מש"כ דאין קנין לעו"ג להפקיע מקדושת שביעית וכתבו הקדמונים דביעור אינו נוהג בהן משום דענין הביעור הוא דצריך להפקירן לכל וכלה מן הבית, ועו"ג אינו מצווה להפקירן ותו יכול לומר קאתינא מכח גברא דלא מצית לאישתעי דינא בהדיה וכדאמר לענין לוקח טבלים מן העו"ג, ולפ"ז כתב המבי"ט ח"ג סימן מ"ה דהא דאמרו לאכילה ולא לסחורה היינו בפירות שלוקחים מן הפקר משדות ישראל, אבל מה שלקח מן העו"ג מצי למימר אתינא מכח גברא כו', ביאור דבריו דאיסור הסחורה בפירות שביעית אינו כמו בשאר איסורים דחששה רחמנא שמא יאכל וכיו"ב, רק דהאיסור הוא משום דשביעית הפקר הוא וכי מצי זכי להו אמרה תורה רק לאכול לא לסחורה ולא להפסיד דזה שיור בזכות הזוכה, והגם דלא דמי לקדשים דהמקדש בפירות שביעית מקודשת יעוין קדושין דף נ"ב תוד"ה המקדש, בכל זה דמי להך דאמרו פועל משל שמים אוכל שלא זיכה לו הכתוב אלא מה שהוא לועס ואוכל יעו"ש ואין בידו לסחור אותם, וכיון דסבתו הוא מההפקר ועו"ג לאו בר הפקירא הוי אע"ג דלא דמי לביעור שהוא מצווה להפקירן אחר זה ועו"ג לאו בר מצוה, אבל כח ההפקר שמעיקרא רחמנא אפקרינהו בזה לא נפק"מ בין ישראל לעו"ג אם אין קנין להפקיע מחיוב שביעית, בכל זה רק על הקרקע והגידולים, אבל מה שזוכה בהפירות על כיו"ב אמרו בירושלמי סוף פ' השולח אע"ג דאין קנין כו' מודה שיש לו קנין נכסים כו' אכילת פירות, ונמצא דמה דזכי בהפירות זוכה לגמרי ואין עליהן איסור סחורה, כן נראה לפרש דבריו, כיון שכן תו אינו תופס דמיו כיון דלא שייך בהו דררא דסחורה דהעו"ג זכה בהן לגמרי וישראל אתי מכחו, והמהרי"ט סימן מ"ג כתב מטעם אחר יעו"ש ודוק היטב:

אמנם יש להעיר מדברי ירושלמי פרק מקום שנהגו ה"ט הנוטע כרם להקדש פטור מן הערלה כו' וחייב בשביעית כו' לאכלו בלא פדיון א"א שא"א להקדש לצאת בלא פדיון לפדותו ולאכלו כו' נמצא כלוקח לו קרדום מדמי שביעית, פירוש שכיון שהדמים

נתפסין בקדושת שביעית מה יעשה הגזבר בהדמים, ומשני שהגזבר היה מחלל קדושת הקדש לחוד, או שהיה מחלל דרך חלול ופרי ראשון אינו תופס רק דרך מקח, ולפי דברינו שבארנו הלא הוי סבר הירושלמי דאסור לאוכלו בלא פדיון מפני ההקדש, ולא הוי הפקירא, וכי פודה אותן מיד ההקדש, תו אתי מכח גברא דלא מצי לאישתעי דינא בהדיה וזכי בהפירות בלא שיור ואין איסור סחורה בהנך פירות ותו אינו תופס דמיהן ומותר להגזבר ליקח בהן צרכי הקדש ומאי קא פריך, ומוכרח לפ"ז דאיסור סחורה עם תפיסת דמים בקדושת שביעית תרי מילי הוי ודלא כמו שבארנו, ודוק. ובמק"א ברצוה"ש יתבאר על נכון:

פרק ט

הלכה ו

וכן המבשל בשר במי חלב או בחלב מתה כו' פטור (ואין לוקין) [ואינו לוקה] על אכילתו משום בשר בחלב:

שטחיות לשון רבינו מוכח דעל כל אלה איכא איסורא גם בבישול, ולא דמי לבשר עוף בחלב או לחלב טמאה משום דממינים מותרים הם דאיכא בהו לאו דבישול. ובזה יתישב מה דאמר בגמרא פרק כל הבשר גבי כחל אינו עובר עליו ומותר, לימא מסייע ליה הכחל קורעו כו' לא קרעו אינו עובר עליו כו' לב הוא דבעי קריעה כחל לא בעי קריעה, וצ"ע דכבר הקשו שם ממשנתנו דתני אינו עובר עליו מכלל דאיסורא איתא ומתרץ בדין הוא דאיסור נמי ליכא ואיידי דתני בסיפא גבי לב אינו עובר עליו כו' וא"כ כאן בברייתא דלא תני גבי לב אינו עובר עליו א"כ מוכח דאיסורא הוא דאיכא מדתני אינו עובר עליו וכבר עמדו ע"ז בתוספות ולפ"ז א"ש, דבאמת איכא למימר כיון דצריך לקורעו לכתחלה משום דמיחזי כמאן דמבשל ליה בחלב, א"כ הא דאמר לא קרעו אינו עובר עליו, פירוש על בישולו דאיסורא איכא משום בישול בשר בחלב לכתחלה מד"ס, רק משום דבסיפא תני בלב לא קרעו אינו עובר עליו דשם ע"כ לענין אכילה לחודא תני זה, דאיסור בישול לא שייך גבי דם, מדייק שפיר דאם בישלו אסור, אבל בברייתא דלא תני גבי לב אינו עובר, תו אמרינן דהפירוש בכחל על הבישול לחוד שמבשלו לכחל בחלבו ומיתחזי כבישול בשר בחלב, וז"ב, ומוכח דבחלב השחוטה אסור הבישול כמו שנתבאר ודוק:

הלכה ח

בשר שנפל כו' כיצד חתיכה כו':

רבינו לקח תמצית השמועה והפכה לפום דקיי"ל מין במינו בס' דהחלב שנבלע

בתוך בשר נפלט לתוך החלב וליכא למיקם אטעמא בקפילא ומשערינן בששים. אמנם במימרא דרב כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב צריך מובן כזית למה, וכן רבינו כתב בשר חתיכה, דפחות מכזית ג"כ אסור מן התורה. אולם לרב דסבר דחצי זית בשר וח"ז חלב אינן מצטרפין אמר בגמרא דחצי זית בשר שנתבשל בחלב לא נאסר מן התורה דאינו אסור באכילה רק היכי דהיה בו מתחלה כשיעור ומסתברא דאם יבשל חצי זית בחלב ואחר כך יבשל עוד חצי זית לא נצטרפו ללקות על בישולו, דרק בבאין מיורה גדולה היינו שנתבשל כשיעור בשר עם שיעור חלב, וא"כ לא שייך חזי לאיצטרופי דדוקא אם נתבשל כשיעור בבת אחת לוקה, וא"כ אם יבשל חצי זית ג"כ אינו אסור מה"ת הואיל ולא שייך חזי לאצטרופי, ורב רוצה להשמיענו דאסור מן התורה, או דאף אם יבשל עם חצי זית זה עוד חצי זית אחרינא הלא כבר נתבשל החצי זית הראשון בפני עצמו ואין בישול אחר בישול בבב"ח ג"כ כמו בשבת, ועוד דבישול אחרינא הוי ואז נתבשל זית שלם, אבל לא משום שמצטרף לחצי זית הראשון שכבר נתבשל רק משום שמתבשל אח"ז כשיעור, ואם נאמר דאם מבשל חצאי זיתים בשר בחלב זה אחר זה ג"כ לוקה אז הא דנקט כזית בשר משום דקמ"ל דאסור ולוקה על אכילתו:

ולפ"ז יש לעיין למאי דהוי סליק אדעתיה דגדי אסרה תורה ולא חלב אמאי נקיט כזית דלוקה הלא מיפלט פליט בשר ומיבלע בלע חלב ונמצא דחסר משיעור כזית כשיעור שנפלט מתוכו והחלב הבלוע בתוכו אין בחלב רק טעם בשר ונמצא ממשות הבשר חסר כשיעור שנפלט, ובפרט להנך שיטות דעל טעם כעיקר אינו לוקה רק שיאכל שיעור זית בכדי אכילת פרס, א"כ עצמיות החלב הנבלע בהבשר אינו מצטרף להשלים השיעור כיון דלית בהחלב רק טעם בשר. ונראה דרב לטעמו אזיל בפרק כל המנחות דף נ"ד דאם היה כזית חלב וצמק וירדו עליהן גשמים ותפחו, דרב סבר משערין כמו שהן דאין דיחוי באיסורין ה"נ מעיקרא קודם הבישול היה שיעור זית וצמק ע"י בישול חזר ותפח ע"י החלב שנבלע בו ע"י הבישול לוקה, ולפ"ז א"ש מה דאמר זית בשר שנפל לתוך יורה של חלב דטעם הבשר הנפלט מתבטל ואפ"ה לוקה דלא גרע מירדו גשמים ותפחו ודוק היטב:

הלכה ט

הנה בהא דחתיכה נעשה נבילה בשאר איסורים, האריכו בזה רבנן קדמאי מאד, עד כי לא הניחו מקום להתגדר, אך נתבונן בהא שהוכיחו רבנן בתוספות דבשאר איסורים לבד מבשר בחלב דהתערובות דרך בישול זה עצם האיסור לא אמרינן חנ"נ, דאל"ה א"כ גיעולי כלי מדין דהתורה הצריכה איך משכחת לה, דרוב כלים אין בהם ששים נגד פליטתן, וכי

פליט במים הלא תו בלע הכלי מאיסור דהמים נעשים נבילה וחוזרים ונבלעים בהכלי ומאי מהני ההגעלה וע"כ דלא נעשית נבילה וכי בלע תו לא בלע רק לפי ערך, וא"כ נגד מה שנבלע שנית מן האיסור תו כי הדר ומגעיל שפיר פליט עד כי ליכא ששים והאריכו בזה ונראה, דהנה הר"י הזקן הכריח מהא דאמר בגמרא קסבר רב גדי אסרה תורה ולא חלב, דנתבונן הא רב אמר כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב מוכח דאם היה מעט חלב הוי אסור, וע"כ דכיון דהבשר נאסר תו החלב בלע מפליטת הבשר האסור וא"כ קשה אכתי הא החלב הנבלע בתוך הבשר נאסר מחמת טעם הבשר הנבלע בו, ותו כי פליט לתוך החלב הוי מין במינו ואסור במשהו, ועל כרחין דכיון דאינו נאסר ונעשה נבילה רק משום בליעת טעם הבשר האסור תו חשיב לגבי החלב על שם דבר הנאסר מחמתו ונחשב מין שלא במינו דאין הנאסר חוזר ואוסר יותר מן האוסר עכ"ד, וכיון שכן נתבונן הא דבפרק בתרא דע"ז פליגי תנאי בנותן טעם לפגם אם אסור או לא וקאמר ר"ש דמותר דנבילה שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה ור"מ דסבר דאסור משום דקרא לסרוחה מעיקרא מוכת שחין מחיים הואיל ואיפגמיה מקודם שבאה לידי נבילה לא חל עליה שם נבילה, אבל היכי דאיתסר מעיקרא תו לא פקע איסורא משום פגם עכ"ל רש"י, וקאמר שם מ"ט דר"מ דגמר מגיעולי עו"ג ואידך לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא, ואידך קדירה בת יומא נמי א"א דלא פגמא פורתא, והוכיחו שם בתוס' דלר"ש ג"כ סבר דפגם פורתא איכא בקדירה בת יומא, רק דמחלק בין פגם פורתא לפגם רבה ור"מ סבר דילפינן כו'. ונתבונן דכמו דלר"מ דאוסר בנותן טעם לפגם גמור מוקי קרא בפגומה מעיקרא, כן לר"ש דסבר דפגם זוטא אסר רחמנא וחידוש הוא ולהכי לא ילפינן מיניה לטעם כעיקר יעו"ש. א"כ בפגומה מעיקרא קודם שנעשה איסור לא אסר רחמנא אף בפגם כל דהוא, וכיון שכן נתבונן כי מגעיל כלים בני יומן הלא מיפגמי פורתא וכי נבלעין בהמים הלא המים הנעשים איסור האיסר שבהן פגום קצת ותו נחשב כאילו הנאסר נפגם קצת דנחשבין על שם האיסר, ותו הלא איך יתכן לומר דנעשין נבילה הא הוי כמו סרוחין מעיקרא דטרם שנאסרו הוי פגומין כיון דבמה דנעשה נבילה נקרא על שם האיסור, הלא האיסור פגום קצת והוי כאילו הנאסר הוי פגום קצת מעיקרא ואיך יכול להתהוות איסור, דכיון דלהצריך שיעור ביטל נגד הנאסר דנעשה נבילה לא מצית לחשוב יותר מאילו היה כולו כאוסר, א"כ כי תצרוך שיעור ששים נגד המים ותחשוב אותם על שם האוסר הנפגם הלא לא מצית להכחיש דהמה היו עד תערובותן עם טעם האיסור מותרין ותו איך חל עליהם תורת איסור אף שהן נחשבין רק לפגומין קצת דטעמן המושבח זה לא יוסיף בהן איסור להעשות נבילה מצד זה דפגם האוסר נקרא עליהן וא"כ

הוי כמו סרוחין מעיקרא ואיך מצית לחשוב זה לנבילה ורק משום שיעור ביטול נגד האיסור לבדו ושפיר מועיל הגעלה כי הדר ומגעיל פעם שניה ודוק, נמצא עלה בידינו דהבלוע בכלי איסור אף שהוא בן יומו כי מתערב ע"י בישול ג"כ בתבשיל אינו עושה אותו נבילה, ורק הבלוע במאכל עושה אותו נבילה כי פליט ונבלע באחר וז"ב:

אמנם לפי ההקדמות שהצענו דקדירה בת יומא פגמא פורתא, וכשהוא פגום קצת מעיקרא לא ילפינן ושרי, א"כ קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל בנותן טעם, קשה, דהא פגומה קצת והוי פגום מעיקרא ואיך חל שם איסור בשר בחלב על הבלוע מן הקדירה כיון דהוא פגום פורתא טרם שנתהווה האיסור, וחשבתי למשפט דלפ"ז אין ה"נ דבכה"ג הוי דדבריהם ומן התורה לא מתסר וזה חדש, והיה בעיני כפלא, עד שמצאתי בפלתי סימן צ"ח צדד קצת למ"ד טעם כעיקר לאו מה"ת איך הוא בבשר בחלב יעו"ש. אולם לאמר אף למאן דסבר דטעם כעיקר דבר תורה וכמו לר' שמעון דהעלו בתוספות בעו"ג שם דיליף ממשרת דלהיתר מצטרף לאיסור לא בעי קרא דכ"ש למכות יעו"ש. בכ"ז בבלוע בכלי דהוא פגום קצת שרי בב"ח זה לא אסיק אדעתיה, ואם נאמר דזה רק מדבריהם לכולי עלמא אף למאן דסבר טעם כעיקר דבר תורה, ונקדים עוד, דהא דקדירה בת יומא אי אפשר דלא פגמא פורתא, פרש"י בהשוכר אה"פ שם בתבשיל הבא אחריו ואפ"ה אסר רחמנא, משמע מדבריו דכשהוא תוך הקדירה אינו נפגם, רק לכשיצא מן הקדירה לתוך התבשיל אז הוא פוגם תוך התבשיל, ואף כשהוא אינו בן יומו דבזה נראה מרש"י דפירש דהא פשיטא לן כל תבשיל שלן לילה אחד נפגם טעמו ועובר צורתו, דמשמע דנפגם אף כשהוא בלוע תוך הקדירה, גם בזה כתבו רבוותא קדמאי ומהם רבינו נסים שם, דאינו נפגם רק תוך התבשיל כשיוצא מן הקדירה, הא בעודו בהקדירה לא נפגם, ולפ"ז א"ש מש"כ בתוספות בפרק כל הבשר דף קי"ב סד"ה הילכתא דגים שעלו בקערה כו' וקערות של בשר שהודחו במחבת של חלב בכ"ר כו' ואם האחד אינו בן יומו אז אותו שהוא בן יומו מותר, דדעתן דאותו שאינו בן יומו אסור, ולא כן כתב בשו"ע דאין זה נותן טעם שני באיסור דכיון שיצא מן הקערה של בשר הטעם למחבת של חלב, ואז כשנתערבבו תוך המחבת עדיין אינו איסור דהטעם של חלב אינו בן יומו, ולפ"ז ניחא דכיון דתוך המחבת אינו פגום א"כ כשנכנס מהקערה למחבת כשהן נוגעות זה בזה נפלט מן הקערה למחבת אז תוך המחבת הוי איסור דהן שניהם משובחים ודוק. [אך לפי"ז הבשר הנבלע נעשה נבילה תוך המחבת וכי פליט אח"ז הלא הבשר חוזר ונבלע בקערה ויש ליישב והבן].

וכיון שכן יתכן לומר בטעמא דדגים שעלו בקערה שמותר לאוכלן בכותח דנותן טעם

בר נותן טעם הוא דפירשו קדמאי משום דהוא טעם קלוש, דאינו מבואר לן יפה דמאין למדו רז"ל, דטעם זה אם כי באיסור אוסר תערובתו בכ"ז בב"ח אינו חל עליו שם איסור כיון דהוא טעם קלוש, ולפי כל הקדמות שהקדמנו יתכן, דבאמת עמדנו לדקדק דמה"ת הטעם שנבלע בכלי כיון דנפגם קצת תו לא חל ע"ז שם איסור בב"ח, רק נראה בטעמא משום דהטעם בשר הנבלע בקדירה בעודו בקדירה הוי טעם לשבח כשהוא בן יומו כמו שלמדנו מלשון רש"י, וכשבישל בו חלב ונבלע חלב בקדירה הלא הבלוע תוך הקדירה הוא הבשר נעשה נבילה מהחלב ותו נעשה איסור בשר בחלב וכי פליט תו ונפגם תוך התבשיל הלא זה למדנו מגעולי מדין דטעם הנפגם קצת היינו כשהוא עדיין בן יומו אסור דלא שייך ע"ז דהוה סרוחה מעיקרא דהא נתהווה איסור קודם שיצא מן הקדירה לתוך התבשיל ונפגם, וזה לא שייך רק בנותן טעם ראשון, אבל בנותן טעם שני כמו דגים שעלו בקערה דהנפלט תוך הדגים הוי פגום קצת וכי חוזר ונבלע עם כותח תו לא חל שם איסור בשר בחלב דהוי פגום מעיקרא, וזה טעם נפלא למה שהתירו בנותן טעם בר נותן טעם בבב"ח, ובזה א"ש נמי מה דלא נזכר נותן טעם בר נותן טעם באוכלין רק כשהטעם האחד בכלי, משום דבאוכלין אף נ"ט בר נ"ט אינן נפגמין ולא איכפת לן מה דיוצא מאוכל לאוכל רק כל ההיתר בנותן טעם בר נותן טעם משום דנפגם בכלי כשיוצא לתוך התבשיל, וכמו שאמרו קדירה בת יומא א"א דלא פגמה פורתא, וכן כתבו הפוסקים בשם שערי דורא דאין נ"ט בר נ"ט באוכלין עיי"ש ודוק.

[**ולפי** דרך זה החדש שכתבתי א"ש מה דאמר והאי דרב לא בפירוש כו' עבדי ליה שייפא בצעא כו' אמר יהיב טעמא כולי האי אלמא דלא נפגם הטעם במה שנבלע בקדירה ונפלט לתוך התבשיל ותו בעי למיסר כל נ"ט בר נ"ט כדבארנו דכל עיקר ההיתר שנפגם קודם שנתהווה האיסור ולא חל עליה איסור דהוי פגום מעיקרא ועיין רשב"א ור"ן, ובאמת במה שהביאו בשם הרמב"ן דשייפא לא היה רק טעם הדבר המרור בתוך השייפא ואח"כ בקדרה ואח"כ בתוך התבשיל היה טעם השלישי ולפ"ז מוכח דאף אם טעם ראשון בתוך אוכל והשני בכלי ג"כ שרי מחמת נ"ט בר נ"ט, וראיתי להפמ"ג בסימן צ"ה כתב יראה ברור דטעם אחד באוכל וטעם ב' בכלי אסור, וזה דלא כהרמב"ן, אולם לפי דרך החדש שכתבתי ודאי אסור, אך בטלה דעתי נגד הנך קדמאי ודוק]:

ובזה יבואר מה דפירש"י ואתו כמה מקדמונים, דצנון שחתך בסכין של בשר אסור לאכלו בכותח אע"ג דהוא נותן טעם בר נ"ט משום חריפותא דצנון, ולפ"ז הכוונה דחריפותא מחליא ליה לשבח א"כ תו נ"ט בר נ"ט דומה לנותן טעם ראשון, דכל עיקר היתרו הוא כפי ביאורנו משום דכשיוצא מן הקדרה לתוך תבשיל הוי פגום, ותו הוי

כמו סרוח מעיקרא ולא חל עלה שם בשר בחלב, וגבי צנון דחורפיה מחליא ליה לשבח לא שייך זה ולכן אסור. ולפ"ז יתכן דדגים שנתבשלו בקערה מותר לאכלן בכותח, דאין הטעם משום דאגב חורפיה בלע טפי דע"ז שפיר כתבו דנתבשלו לא גרע הבליעה מחריפותה דצנון, אבל לפי מה שפרשנו דאגב חורפיה מחליא ליה לשבח א"כ לא שייך זה בנתבשלו ודוק:

אמנם לא בעינא למימר מילתא חדתא ובטלה דעתי נגד הראשונים, ומוכח מדברי כולהו רבוותא דסברי דהך מלתא ליתא, או דקדרה בת יומא לאו פגמא פורתא ג"כ, או דרחמנא אסרה ומינה ילפינן דפגם זוטא כי האי אינו מונע מלחול עליו שם איסור, ופוק חזי ברא"ש סוף ע"ז וז"ל, אבל אם באנו להצריך מעת לעת א"ש טפי מה שהצריך שבירה מריקה ושטיפה אחר בישול החטאת כי כל שעה שיבשלו אפילו שחרית בתחלת היום בעמוד השחר דלמחר יהיו בלועים הכלים מאיסור נותר כו', הרי דאע"ג דנפגם בקדרה פורתא בכ"ז אינו מונע מלחול עליו שם נותר ולא הוי כסרוחה מעיקרא, ובעמוד השחר טרם שעבר מעל"ע לבישולו חייל עליה שם נותר. וגדולה מזו כתבנו לקמן פרק ט"ו דלמ"ד טעם כעיקר לאו דבר תורה, א"כ כשאמרה תורה לא תאכל נבלה או חלב וכיו"ב, התורה מדברת רק עצם האיסור בממשו לא על טעם החלב או הנבלה דרק גוף האיסור כשהוא לבדו אסרתו תורה, כן כי כתיב לא תבשל גדי בחלב אמו והתורה אסרה לאכול בשר שנתבשל בחלב כוונת התורה רק על עצם הגדי ועצם החלב בממשן לא בנתינת טעמן כלל, א"כ כי נפל טיפת חלב לתוך הקדרה בשר ויש בה כדי נו"ט זה עצם האיסור שאסרתו תורה, אבל קדרה שנתבשל בה בשר כי מבשל בה חלב הרי אין כאן גדי רק טעמו וטעם אינו כעיקר ולא אסרתו תורה מעולם בבישול עם החלב כיון שאינו גוף הגדי יעו"ש עוד שהארכתי בזה, אולם מסתימת דברי רבוותא נראה דגם זה אינו נכון, דזה כתב הרשב"א בתורת הבית ובחידושיו, דהא דשקיל וטרי הגמרא אם טעם כעיקר זה דוקא על טעם היוצא מגוף הדבר שמתערבב בגוף אחר, כיון שהוא מעורב תו אינו כהעיקר, הא הטעם עצמו כשהוא בעינו בלתי מעורב ע"ז לא פליגי ונפקא לן מקרא דהטמאים לאסור ציר ורוטב, ולפ"ז נתבונן אם בישל ברוטב של בשר חלב הלא לא תלוי כלל בהך דטעם לאו כעיקר, דהוי כמו שבישל עם גוף הבשר, ה"נ כשהרוטב נבלע בקדרה הוי הטעם עומד בפני עצמו ואינו מעורב אם לא שהקדרה בלוע ג"כ הרבה מדברים אחרים אז הרוטב וטעם הבשר מעורבב גופיה בקדרה עם הטעמים האחרים. ולפ"ז קדרה שבישל בה בשר אל יבשל בה חלב ואם טעים קפילא ואמר דטעם בשר יש כאן בהחלב אסור דבר תורה דנתבשל עם טעם הבשר כשהוא עומד בפני עצמו ובזה לכו"ע טעם כעיקר

והוי כמו שנתבשל עם גוף הבשר מה"ת וז"ב ונכון:

ובזה אני מבין מה שצריך ביאור בזה דאמרו דלמ"ד טעם כעיקר לאו דבר תורה געולי עו"ג חידוש הוא כו' איך הפירוש, אם חדשה תורה רק לאותו הדור, או שכן גזרה רחמנא, דאע"ג דטעם הנפלט מעצם איסור לתוך היתר שרי, הנפלט ע"י כלי גרע טפי, או דוקא בשל עו"ג ומשום הרחקה, ולא מצאתי דברים מבוארים רק להרא"ה בבדק הבית בשם רמב"ן שדעתו דהוי מעלה כמו טבילה. ואע"ג דאם נשתמש בו בלא טבילה שרי, כאן דאינו ראוי לטבילה טבילה מעכבת בו ואפשר דאף בכלים שאינן בני טבילה ג"כ גזרה רחמנא ואפשר אף בכלים שלנו עבד מעלה דכיון דנבלעו מאיסור אין חוזרין להיתרן אלא בהכשר, וכמה עמומה שמועה זו ביד רבינו לחדש מסברא דראוי לטבילה בעי ולא פלוג רחמנא בין כלים שאינן צריכים טבילה, וכמה שקלו וטרו רבוותא אם טבילת כלים דבר תורה או אסמכתא עיין להלן פי"ז, והראב"ד ותוספות כתבו דהטבילה אף אם היא קודם הגעלה מהני וכמו נדה מזין עליה והיא טהורה ובל"ז הוא דחוק טובא, ולפי מה שבארנו דטעם של בשר הנבלע בקדרה הוא טעם בפני עצמו ואסור כשהוא עומד בפני עצמו, הא דחדשה רחמנא לאסור לבשל בקדרה של עו"ג הבלוע מאיסור הוא משום דאסור לבטל הטעם הבלוע שהוא אסור בפני עצמו, אבל אין ה"נ אם בישל בכלי האסור מה"ת אין התבשיל נאסר, רק דרחמנא אסר לבשל משום ביטול איסורים, דאע"ג שאין האיסור ניכר ואינו מכוון לבטלו בכ"ז אסרה רחמנא לבטל טעם האסור הנבלע בקדרה וכמו חידושו דזרוע בשלה בגיד הנשה דאמר חידוש הוא מה שהתירה תורה לבטל, כן הכא החידוש הוא דאסרה רחמנא לבטל הטעם הבלוע בכלי ואין ה"נ אם בישל בו אין התבשיל נאסר דטעם לאו כעיקר ודוק:

ואחרי העלותי זה ראיתי בדברי הבדק הבית בענין נותן טעם לפגם שהעיר דאם הטעם עצמו העומד בקדרה אסור אף כשהוא פגום שעדיין ראוי לגר איך מותר לבשל מן התורה הא הוי מבטל איסור לכתחלה יעו"ש וזה ע"ד שבארנו, אמנם תמיהתו אין לה מקום לפמש"כ בעצמו בבדק הבית שער ד' בהכשר כלים, עוד אני אומר שאין דין ביטול איסור לכתחילה אלא במה שמתקיים האיסור בתוכו כגון נבילה כו' לתוך אוכל של היתר כו' שאעפ"י שיש בו ששים כו' האיסור קיים ושמו עליו דאוכלא הוי, אבל יין במים שהוא נפסל לגמרי כו' ולפ"ז כאן דהוא מבליע בהתבשיל ואינו מורגש כלל דהוא פוגם בהתבשיל א"כ מכלהו מן העולם לכן שרי ואין מקום להשגתו, עיין בזה:

והנה מדברי התוספות שהבאנו לעיל נראה דסברי דאם חתיכה נעשית נבילה בשאר איסורים נמי הוי מן התורה וזה נגד כולהו רבוותא דסברי דאינו אסור ונעשית נבילה רק

מדברי סופרים, וכן כתבו תוספות פרק כל הבשר דף ק"ח ד"ה אמאי כו' דהוי מד"ס, ובזה א"ש מה דאמר במנחות פ"ג נבילה בטילה בשחוטה שא"א לשחוטה שתעשה נבילה דאע"ג דחתיכה נ"נ זה דוקא מדרבנן, אולם בל"ז אין ראיה מתמן דלענין טומאת נבילות מיירי שם, וא"א לשחוטה שתטמא כנבילה אם כי לענין איסור תיעשה כנבילה ופשוט, וכן כתב האשכול סימן ל"ב ראיה זו דאין חנ"נ בשאר איסורים מה"ת מהך דגיעולי מדין ולא פסיקא ליה דהוי מדרבנן יעו"ש אם כי הכריע כן מסברא, ועיין היטב בכ"ז בעיון דק:

הלכה יט

עוף שחוט שנפל כו' ואם צלי קולפו:

בהגהות פירוש דבצונן, אבל רותח לא סגי ליה בקליפה והמה דברי רבנן בתוספות פרק גיד הנשה דף צ"ו תוד"ה עד שמגיע לגיד. אמנם רבינו לא סבר כן דבצלי יהא אסור כדי נטילה, בכ"ז נראה מתוך דברי רבינו דבצלי צונן מיירי משום דהקדים עוף שחוט ודייק עוף וכהעובדא דאיתא בגמרא בבר גוזלא, וזה משום דבצונן וסבר כפי מה שפרשו רבנן בתוס' שם, דדוקא עופא דרכיך טובא ובלע אפילו צונן וכמו דאשכחן בפרק בהמה המקשה בר גוזלא דרכיך כו' ולכן הקדים עוף אבל בהמה לא נאסר בצלי צונן ולא בעי רק הדחה ודלא כמו שפרשו בתוספות פסחים תוד"ה ואם צלי הוא, דאף שה בעי קליפה בצונן, ויעוין סימן צ"א ברמ"א ודוק:

הנה במרדכי כתב והובא בשולחן ערוך סימן צ"ב דשתי קדירות הנוגעות זו בזו אינן בולעין אף בשעת בישול ולמד קו"ח מחתיכות חמות דאינן בולעות אף שהתחתונה מונחת ברוטב כמו שפרשו בתוספות חולין דף ק"ח, אמנם לדעתי הוא גמרא ערוכה בזבחים דף צ"ה: בלוע בלא בישול לא קא מיבעי לן כי קא מבעיא לן בישול בלא בלוע מאי ת"ש דאר"נ כו' תנור של מקדש של מתכת היה ואי ס"ד בישול בלא בלוע לא קפיד נעבדיה של חרס כו' ופרש"י דקס"ד מפני שצולין בו שפודי חטאות שלא יטען שבירה, ואם נאמר דקדירות הנוגעות זה בזה בולעין שפיר א"כ איכא בלוע בלא בישול שמבשלין בתנור קדירות של בשר חטאת והתנור בולע ואם נעבדיה של חרס יהא טעון שבירה, אע"ג דעיקרו של תנור עשוי לאפיה כמו ששנינו בפרק חמישי דמסכת כלים משנה ב' וג' יעו"ש. מ"מ גם לבישול היה עשוי כמו שמצאנו הרבה פעמים בש"ס ובפ"ק דשבת י"ח לא תמלא אשה קדרה כו' לתוך התנור יעו"ש, אלא ע"כ דאינו בולע התנור מן הקדרה וזה ראיה חזקה. ולשיטת רש"י פרק גה"נ בסוגיא דירך שנתבשל דבקדשים קפיד רחמנא על טעם כל שהוא אף יותר מששים ורק בזרוע בשילה שריא רחמנא ובשאר קדשים אסור, מוכח דאף משהו לא בלע מקדרה לקדרה דאל"ה יטעון שבירה. וראיתי בפסקי תוספות

כתבו בדף צ"ו קדירות בשר וחלב הנוגעות זב"ז מותרות, ובתוספות שלפנינו חסר, וודאי כוונו לראיה זו, וכן כתב בהגהות אות ג' כאן בשם מור"מ ותשובת ר"ש משאנץ להיתר. ועיין דרכי משה סימן צ"ב:

פרק י

הלכה ב

וכל האוכל כזית חדש קודם הקרבת העומר לוקה מה"ת בכל מקום ובכל זמן בין בארץ בין בחו"ל:

עיין בהרב המגיד. והנה כבר תמהו המחברים מהא דאמרו ע"כ לא פליגי אלא בחדש כו' דעומר ושתי הלחם מארץ אין מחוצה לארץ לא כמאן דלא כי האי תנא דתניא כו' עומר בא מחוצה לארץ ומה אני מקיים כי תבואו כו' שלא נתחייבו בעומר קודם שנכנסו לארץ וקסבר חדש בחוצה לארץ דאורייתא היא ממושבותיכם כל מקום שאתם יושבים כו' וכיון דאורייתא היא אקרובי נמי מקריבין, וא"כ כפי פסק רבינו כסתם מתניתין דאינן באין אלא מן הארץ, א"כ חדש בחו"ל לאו דאורייתא ולכן אין מביאין עומר אלא מן הארץ, והרי הוא פסק דחדש בחו"ל דאורייתא. והנראה לי דבאמת בשתי הלחם ודאי דדוקא מן הארץ הוא דכתיב ממושבותיכם היינו מן הארץ דוקא, ובזה כולי עלמא מודו וכן ביאר הרמב"ן בפירושו עה"ת, ודוקא בעומר פליג ר' יוסי ב"ר יהודה וסבר דבא גם מן חו"ל וצ"ל הגירסא בגמרא מושבותיכם כל מקום שאתם יושבים ועל עומר קאי, וכן אמרו סתמא בפרק ר' ישמעאל דף ס"ט אלא לשתי הלחם מאי ממושבותיכם אמר רחמנא לאפוקי דחוצה לארץ דלא כו', רק דר' יוסי בר"י אמר דבעומר ליכא קרא, דאין להוכיח מהא דכתיב בכל מושבותיכם דההוא כל מקום שאתה יושבים משמע וכי תבואו לזמן ביאה אתי, וממילא כיון דהוא מתיר את מה שבחוצה לארץ תו מסתברא דבא מן חו"ל ג"כ, ולא שייך למילף משתי הלחם דאינו בא אלא מן הארץ דשאני שתי הלחם דאינו מתיר רק במקדש הא במדינה אינו מתיר כלום, אבל עומר אינו מתיר רק במדינה להדיוט, וכיון דאיסורו הוא גם בחו"ל לכן מתיר העומר הבא מחו"ל, הא למאן דאמר דהעומר מתיר ופועל בהבאתו גם לענין מנחות ונסכים, דאף יין שאין שייך בו איסור חדש ג"כ קודם לעומר לא יביא ואם הביא פסול, הרי דהעומר פועל גם לענין צרכי גבוה במקדש דלית בהו איסורא להדיוט ואלו הן הנסכים, וכיון שכן תו גמרינן עומר משתי הלחם לזה, דאינן באין רק מן הארץ, ודרשינן דבביאת הארץ תלה רחמנא דצריך להביאו מהארץ, וריב"י סבר כיהודה בן חנניה דנסכים שהביאן קודם העומר כשרים א"כ אין העומר פועל

במקדש כלום רק מה שמתיר להדיוט [וממילא פסולים המנחות שהביא קודם העומר משום דבעינן ממשקה ישראל יעו"ש] לכן בא גם מחו"ל להתיר איסור חדש ולא גמרינן משתי הלחם, ורבינו דפסק בפ"ה מהלכות איסורי מזבח דנסכים שהביאן קודם לעומר פסולין א"כ העומר פועל ומתיר להביא נסכים במקדש. וכיון שכן תו גמרינן עומר משתי הלחם שג"כ הוא מתיר במקדש ואינו בא אלא מן הארץ, ולכן סבר רבי עקיבא דאמר דמן הישן כשירות ואילו דאינן באין רק מארץ מודה ואעפ"י דאיהו סבר דחדש נוהג בחו"ל דבר תורה דמושבותיכם בכ"מ שאתם יושבים וקרבו נסכים במדבר, משום דאיהו לא סבר להא דיהודה בן חנניה דאמר ליה פניך צהובין שהשבת פני זקן בפרק ר' ישמעאל דף ס"ח ע"ב יעו"ש ויליף עומר משתי הלחם ודוק:

והנה בירושלמי פ"ק דקדושין אמר מה מקיימין רבנן בכל מושבותיכם בחדש שבו שיצא לחו"ל, והטעם משום דבחלה שנינו במשנתנו דאם יצאו מארץ ישראל לחו"ל פטורים מן החלה לרע"ק דסבר אשר אני מביא אתכם שמה, שמה אתם חייבין ואי אתם חייבים חוצה לה, לכן קמ"ל קרא דבחדש אסורים אף הפירות שיצאו לחו"ל, ואי דבחלה גופיה דוקא שנכנסה קודם שגלגלה הא לאחר הגלגול ודאי חיובו לא פקע ויעוין כסף משנה ומשל"מ פ"א מהלכות תרומות, וא"כ בחדש דכבר נאסר בגידולו בארץ פשיטא דלא פקע איסורו, זה אינו, דאשמועינן דלקי אלאו דלחם אף שנעשית לחם בחוץ לארץ ושם היא נאפית בכ"ז לקי גם אלאו דלחם וז"פ:

ובזה ביאר יפה גיסי הרב ר' שמואל ליפשיץ נ"י הא דאמר בכריתות דף ה' דעל קלי וכרמל ולחם לוקה שלש מדמייתר קרא נכתוב כרמל ונילף לחם וקלי מיניה מה לכרמל שכן לא נשתנה מבריתו כו' מה לקלי וכרמל דאיתנייהו בעינייהו כו' דתמוה אטו משום דנעשה קלי מכרמל או לחם פקע איסורא דכרמל מיניה וכבר הרגיש בזה המקור חיים סימן תס"ז וכן אני הארכתי בזה במקום אחר. אולם לא מחוור עדיין דאטו אם נעשה קמח פקע איסורא דכרמל מיניה. וביאר גיסי הרב נ"י דפירושו דכי תבואו כתיב ואימת התחיל האיסור משעת ביאתן לארץ בימי יהושע ואז נאסרו כולן, ואם היה אז לחם בעת כניסתן לארץ לא שייך לומר שתאסר משום דהיה כרמל אחר קצירה, דהלא אז היה עדיין שעת היתר, ורק עכשיו המה קלי או לחם, הרי לא מצינן למילף לאסור מכרמל שכן נשתנו בשעת חלות האיסור הוא בעת כניסתן לארץ, ומוכרח התורה למיכתב לאסור קלי ולחם שיאסרו משום זה בכניסתן לארץ, ויעוין ירושלמי חלה פ"ב ה"א דנאסר אף חטין בעליה ושקיל וטרי לענין קמחין וסלתות שהיו בעת כניסתן לארץ לענין חלה יעו"ש. וז"ב בפירוש השמועה:

ונראה דהירושלמי דקדושין שהבאתי סובר כדרשת הינוקא בספר הזוה"ק פ' בלק דף קפ"ח, דהא דכתיב גבי חלה והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה' קאי על העומר שאין חדש ניתר להדיוט רק בהרים תרומה לה', וזה דדייק מלחם הארץ ואפילו בחוצה לארץ אם יצאו מארץ וכמו דדייק ר"א בירושלמי דחלה יעו"ש. וא"כ הו"א דהוי דינו כמו חלה דאם יצא לחוץ אין בו איסור לחם, קמ"ל דאינו דומה לחלה ובכל מושבותיכם אפילו בחו"ל, היינו אם יצא התבואה של ארץ ישראל לחו"ל ג"כ חייב על לאו דלחם ודוק, ובספרי מצאנו דדריש הך קרא דתרימו תרומה לה' דבאמת הוא מיותר דעל חלה כתיב להלן ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה כו' ודריש לה על תרומה יעו"ש, אמנם דרשת הינוקא הוא מחוור טפי שחלה בבואכם נתחייבו תיכף בכניסתן לארץ ותרומה הא לא נהוג רק עד לאחר ירושה וישיבה ולכן מיושב טפי לדרוש דעל העומר קאי וכן עשו שתיכף בבואם הקריבו עומר כמבואר רה"ש י"ג. אמנם הספרי יתכן דסבר דגם העומר לא נהוג רק עד לאחר ירושה וישיבה וכר' ישמעאל ואפשר דסובר דחדש נוהג בחו"ל מבכל מושבותיכם וזהו אליבא דתנא דר"י בתרא דביאה דכתיב לחודא בחובת קרקע אינו רק לאחר ירושה וישיבה, א"כ הכא דכתיב מלחם הארץ הוי טפי סברא לאוקמא בתרומה ודוק. ולפי דברי הירושלמי יש לצדד להתיר חדש מה"ת בחוצה לארץ ויעוין במג"א שכתב כן דלפ"ז ר' אליעזר לטעמו אזיל דסבר דפירות שיצאו לחו"ל חייבים בחלה וא"כ לא צריך בכל מושבותיכם לרבות רק דנוהג בחו"ל. אמנם זה דלא כשיטת תלמודן. ומה שבארנו דשתי הלחם לכו"ע אינו בא אלא מן הארץ רק בעומר פליגי משום דסברי דבכל מושבותיכם אתי דאף בחו"ל אסור לאכול חדש וכתיב עד הביאכם את קרבן אלהיכם חוקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם אלמא דמביאין קרבן לדורות ומזה יליף דגם בשביעית נוהג העומר דקרבן איכא לדרותיכם, אבל הבאת העומר מתבואת חו"ל לא כתיב הכא רק קרא אמר דלא תאכל חדש אף בחו"ל עד שתביאו קרבן כו' בא"י מתבואות הארץ ופשוט מאד. ומה דבעי בפ"ק דחלה בירושלמי בהנך דהשרישו אחר העומר מהו שיביא עומר לשנה הבאה מהן כו' הרי שאר מינין הן תלוין בעומר ואין עומר בא מהן כו' ולא פריך מתבואה דחוצה לארץ שתלוי בעומר ואינו בא ממנו דנהי דתלוי בהעומר לענין אכילה אם חדש אסור בחו"ל הא קצירה דחו"ל אינו תלוי בעומר כמוש"כ רבינו דוקצרתם את קצירה כו' ופריך משאר מינין דקצירה דידהו תלוי ביה עיי"ש ודוק בכ"ז:

הלכה ד

כל תבואה שהשרישה קודם הקרבת העומר כו' מותרת באכילה משקרב העומר:

נבאר פה דברים אחדים בענין השרשה. ותחלה נקדים דברי הגמרא מנחות דף ס"ח ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרווייהו אפילו בזמן שבהמ"ק קיים האיר המזרח מתיר והא דכתיב עד הביאכם למצוה, ועיין בתוספות שחקרו ע"ז הרבה אם עשה איתא בהו, ובאמת פליגי בזה אמוראי בירושלמי פ"ק דחלה ה"א אליבא דר' יוחנן, וז"ל, מודה ריו"ח באיסור שהוא אסור איסורו מהו ר' ירמיה אמר דבר תורה [פירוש עשה דעד הביאכם] ר"י ור"י תרויהון אמרין איסורו מדבריהם א"ר יוסי כו' אין תימר איסורו ד"ת כו' היא ששה עשר עבר והביא פסול [וזה ממש קושיית תוספות] ועוד מן הדא דאר"ז עליה דרב בר דעתון דבנוי ר"ח רבה הוא סבר כוותהון אין תימר איסורו ד"ת רב בר דעתיה דר"י הוא, פירוש על מה דאמר רב במנחות דף ד' מנחת העומר שקמצה שלא לשמה פסולה הואיל ובאת להתיר ולא התירה ואמר ר"ז דסבר רב כבן רבי חייא הוא חזקיה דאמר בירושלמי דבזמן שבהמ"ק קיים העומר מתיר ואם נאמר דסבר ריו"ח דמה"ת אסור, גם לדידיה העומר מתיר בזמן שבהמ"ק קיים ויכול לסבור רב כר' יוחנן, וע"כ דלר' יוחנן אין העומר בא להתיר כלל ואינו אסור קודם הקרבת העומר רק מדרבנן, וז"פ:

והנה להך מ"ד דסבר דדברים שנשרשו קודם הבאת העומר מתיר העומר א"כ ל"ק כלל דמצי סבר רב כר' יוחנן דהאיר המזרח מתיר ובכ"ז הוא בא להתיר מה שנשרש אחר שהאיר המזרח קודם הקרבת העומר [ואף דבבלי אמר בפירוש מ"מ מזה אין הוכחה ודוק] וכן הא דפריך בתלמודין והא כתיב עד הביאכם למ"ד דנשרשו קודם הקרבת העומר, העומר מתיר ל"ק דקראי קאי להנך דנשרשו אחר שהאיר המזרח דהעומר מתיר ולכך תלי ליה בהקרבת העומר, דבאמת פירושו עד זמן שהאיר המזרח שראוי להקרבת העומר וכמו דאמר בירושלמי הא כיצד טול מבינתים זמן הבאה, רק למאי כתבה רחמנא בלשון זה להורות דהעומר הוא המתיר ונפ"מ להנך דנשרשו אחר שהאיר המזרח דהעומר מתיר ודוק, אך כ"ז קאי למ"ד דקודם קצירה אם נשרשו קודם קצירה העומר מתיר וא"כ העומר נקצר בלילה ואין הקרבת העומר מתיר כלל. ודא פשיטא לנו, דכמו בזמן הקרבת עומר הדין דמה שנשרשו קודם הקרבת העומר [או קודם קצירה] מותר ואם לאו אסורים עד שיבוא העומר הבא, ה"ה למ"ד האיר המזרח מתיר בזמן הזה דליכא עומר, כל מה שנשרשו אחרי שהאיר המזרח אסורים עד שיבוא עומר הבא וכן למ"ד יום הנף כולו אסור כל מה שנשרש קודם תום יום הנף מותרים אף מה שנשרשו בעצם היום דאין השלמת היום מתיר לחצאין ובודאי מתיר כל מה דנשרשו קודם זמן

ההיתר וזה פשוט וכן כתב הטורי אבן, והא דאמר בפסחים דף נ"ה, לר' יהודה [אף דסבר דיום הנף אסור מה"ת] והאיכא י"ד ט"ו ומקצת שיתסר, שם קאי בזמן הקרבת העומר וכן כתב רש"י ומקצת שיתסר עד שעת הקרבתו, וכן מוכרח מירושלמי דחלה דר' יוסי מייתי ראיה דקצירת עומר מתיר אבל נשרשו קודם הקרבה לא מתיר העומר מדקתני המנכש בי"ג ולא תני המנכש בי"ד דש"מ דקצירה מתיר ואיכא י"ג וי"ד וט"ו כו', הרי דמוקי לה בזמן הקרבת עומר, ולא ניתן לכתוב זה רק מפני שראיתי להנוב"י מה"ת או"ח סימן פ"ד שדבריו נראים כמתנגדים לזה עיי"ש והבן. וזה מבואר בירושלמי דהא דפליגי ר"י ור"א בשיעור קליטה היינו בסתם קליטה, אבל יכול להיות בפחות מזה, וכן משמע לשון ר"י כל הרכבה שאינה קולטת לשלשה ימים שוב אינה קולטת משמע אבל פחות מזה מצי לקלוט, וז"ל הירושלמי בסתם הא דבר בריא שנשרש [פירוש קודם שביעית] מותר והביאו הטורי אבן, וכן מוכרח לשון רבינו, וסתם קליטה י"ד יום, וזה דלא כמשמעות לשון רש"י ביבמות פ"ג ד"ה תעקור דהא קלטה בז' דאין הרכבה קולטת פחות מל' יום יעו"ש:

וכיון שנתברר כ"ז ק"ל טובא איך תיקן ריב"ז דיום הנף כולו אסור שמא יבנה בהמ"ק ויאכלו קודם הקרבת העומר דזה מילתא דל"ש דיטעו וישכחו מקרא שכתוב עד הביאכם, הלא מתקנתו יצא לנו קלקול גדול כ"ז שאין בהמ"ק קיים, דיסברו דעד ועד בכלל ויאמרו שיום הנף אסור מה"ת, וכי יראו שנשרשו הזרעים קודם כלות היום יאמרו שמותרים בסוף היום וא"כ יאכלו חדש, שמן הדין האיר המזרח מתיר, ונמצא דנשרשו אחר זמן ההיתר ואסורים עד עומר של שנה הבאה וצע"ג:

ובזה הרווחנו ליישב מה דתמוה טובא הא דקאמר הגמרא לריו"ח ור"ל דר' יהודה מיטעא הוא דקא טעי, הוא סבר דריב"ז מיתקן תקון ולא היא ריב"ז דריש והתקין, מנא ידעי ריו"ח ור"ל דר' יהודה מיטעא טעי ומי נתן להם הרשות לומר על תנא דטעה. אולם לפ"ז א"ש טובא, דלדידן אין באפשרי לומר דריב"ז תקן אבל מן הדין האיר המזרח מתיר, דא"כ הקלקול גדול מהתיקון וכמו שפרשנו, וע"כ דסובר דמה"ת אסור יום הנף ומה"ת מתיר. אבל ר' יהודה סבר כפשטא דתקן שמא יבנה בהמ"ק ומה"ת האיר המזרח מתיר ולדידיה לא קשיא קושייתי. דאיהו סבר במקום שנהגו דף נ"ה דבגליל היו עושין בי"ד עד חצות וביהודה לא היו עושין וקאמר שם דר' יהודה תני איסורא, אלמא דסבר ר"י די"ד אחר חצות אסורים במלאכה כל היום, [אבל לר"מ משמע התם דלא הזכיר חצות בלישניה, דלאחר חצות נמי מנהגא] ור"י סבר דזריעה שאינה קולטת לג' ימים שוב אינה קולטת [ואפילו במקום הגריד] וכולהו אמוראי [בר מרבינא בבלי נ"ה בפסחים]

וירושלמי סברי דלר"י אמרינן תרי מקצת היום ככולו, וא"כ לא משכחת דברים הנשרשים אחר שהאיר המזרח וקודם תום היום דבחול המועד אסור ובט"ו הוא יו"ט וביי"ד מחצות אסור ולא משכחת רק שנזרע קודם חצות י"ד, וא"כ איכא ג' ימים עד שהאיר המזרח, היינו י"ד ט"ו ליל ט"ז ואם לא נשרשו בהנך ג' ימים שוב לא יקלוטו [ועל אופן רחוק לא חשש ריב"ז ודוק] אבל לדידן דקיי"ל דהרכבה וזריעה קולטים בסתם בי"ד יום ועד י"ד יום מצי למיקלט א"כ אין לפרש דריב"ז תיקן ולא מן הדין דא"כ הקלקול גדול כמוש"כ היכי שנשרשו בעצם היום הזה ודוק:

אולם עדיין תמיה לשיטת התוספות דאם חדש נוהג בחו"ל נוהג ג"כ בשל עו"ג, א"כ עדיין אתי לקלקולי בשל עו"ג אף לר' יהודא היינו שזרע ביו"ט ונשרשו בעצם יום הנף אמנם ג"ז ניחא, דהגמרא אמר בקדושין דף ל"ח מאן תנא דפליג עליה דר"א ריי"ש הוא דדריש קרא דמושב גבי נסכים להורות דלאחר ירושה וישיבה וא"כ דריש הכי גבי חדש ולעולם בחו"ל אינו נוהג, וקאמר שם הגמרא דלרע"ק דסבר כר"א דמושב בכ"מ שאתם יושבים סבר שהיו נסכים קרבין במדבר וא"כ לא הצריך התורה לכתוב מושב רק לרבות כ"מ שאתם יושבים יעו"ש, וא"כ ר' יהודה חזינן דסבר בזבחים דף קי"ח דלא קרבו נסכים במדבר יעו"ש ברש"י ד"ה קרבו נסכים כו' למה להו למיתני הא ר"י נמי בצבור כו' אלא לטפויי כו' וכיון דסבר כן, ע"כ סבר דאין חדש נוהג בחו"ל, דאף אם תאמר דסבר כמו תנא דר' ישמעאל בתרא דכ"מ שנאמר ביאה לחודה לאחר ירושה וישיבה הוא, [וכן מוכרח קצת דלר"י א"א לומר דהוי מלך ובכורים שני כתובים הבאים כאחד דהא אית ליה דב' כתובים מלמדין] אפ"ה ליכא למימר דמושב מיותר לרבות בכל מקום אף בחו"ל כמוש"כ הפנ"י, דזה נמנע לומר דלא נהוג עד לאחר ירושה וישיבה ובחו"ל ג"כ נוהג יעו"ש, וכיון דסבר דחדש אינו נוהג בחו"ל, ולפ"ז בשל עו"ג בא"י תליא אם יש קנין לעו"ג בארץ ישראל להפקיע מתרומות ומעשרות משום דקרקע שלו הוה כמו חו"ל. ור"י סבר בב"מ דף ק"א, דיש קנין לעו"ג להפקיע מתו"מ, וא"כ בקרקע שלו אינו נוהג חדש דהוי כמו חו"ל וא"כ תו משל עו"ג לא שייך כלל למיגזר רק משום של ישראל וישראל לא מצי זרע בהיתר רק קודם ג' ימים וכבר נשרשו קודם שהאיר המזרח ואור המזרח התירן, ולכך שפיר תיקן ריב"ז. משא"כ לכולהו תנאי דסברי חדש נוהג בחו"ל וגם בזה קיי"ל דאין קנין לעו"ג בא"י, וא"כ איך יתקן ריב"ז במקום דיבוא קלקול שיושרש בעצם היום ויסברו דיום הנף אסור מן התורה וסוף היום מתיר ודוק בכ"ז:

הלכה טו

והורו מקצת גאונים שכרם רבעי לבדו פודין אותו בחוצה לארץ כו'.

טעמם משום דכל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו"ל. ולא נהירא לרבינו משום דהפלוגתא היא רק על רבעי ולא על ערלה דכו"ע מודו דבערלה חייב כל אילן מאכל ויעוי' מאור וא"כ הוי דבר שיש לו מתירין ע"י פדיה או העלאה לירושלים בזמן הבית יעוי' ב"מ נ"ג ומסיק ריש ביצה רב אשי דספק בדבר שיש לו מתירין אסור אף בספיקא דרבנן יעו"ש ולכן אף בחו"ל אסור וזה דעת השו"ע שלא הביא שי' זו אם כי במבריך ומרכיב בסעי' י"ז פסק דכל המקיל בארץ הלכה כמותו בחו"ל משום דאיסור ערלה אין לו מתירין ולחנם תמה שער המלך ופשוט.

הלכה יט

חייב מיתה בידי שמים שנאמר ולא יחללו [**וכו'**] **והשיאו אותם כו'**:

רמז רבינו לשני המודים, האחד בבבלי סנהדרין דיליף חלול חלול מתרומה מה תרומה במיתה אף טבל במיתה ואשר ירימו בעתידים לתרום הכתוב מדבר. ולימוד התו"כ קרא דוהשיאו עון כו' קדשיהם דיליף מזה לטבל ודוק:

הלכה כד

אבל איסור אכילה ביוהכ"פ [**אינו**] **איסור מין בפ"ע הוא**:

נ"ב כן הוא בדפוס ווינציא:

פרק יא

הלכה ה

עו"ג שנגע ביין שלא בכוונה וכן תינוק עו"ג שנגע ביין אסור בשתיה כו' (בימים הקדמונים בזמן הבית):

עיין לח"מ דגריס כהתוספות, וגירסת רש"י תמוה מאי דמיון מגע ע"י דבר אחר לתינוק עו"ג, ואפשר דהא דגזרו בתינוק עו"ג למגע יין נסך אעפ"י שאינו יודע בטיב ע"ז ולאו בר ניסוך הוא ולא מצי לנסך בכוונה, ומשום לא פלוג לא שייך למיגזר דהא כי גזרו על עו"ג שיטמא בזיבה לא גזרו על עו"ג שאינו ראוי לביאה ולא השווהו לישראל, ונראה טעמו דעו"ג קטן רגיל לרכוב על כתפיו של גדול וא"כ לא זהירי ויבוא העו"ג ליגע ע"י הקטן ביין והוי הקטן כקנה וכמו שנגע הגדול בקנה ביין, וכמו גבי שבת גדול אוחז בידו וקטן כותב חייב [כ"מ ברבינו הלכות שבת] ואם לחוש למגע בכוונה הלא יכול ליגע בעצמו העו"ג וע"כ דשלא בכוונה, וא"כ מוכחא מיהא דמגע עו"ג ע"י דבר אחר שלא בכוונה

אסור בשתיה, וזה שהקשו רב כהנא ורב אסי לרב מתינוק עו"ג שעושה יין נסך והשיב דאינו אסור רק בשתיה, ובזה א"ש שיטת הירושלמי בלוקח עבדים מן העו"ג קטנים אינם עושים יין נסך אבל עו"ג עצמו קטן עושה יין נסך משום דגבי עבדים לא שכיחי גביה גדולים וזה רחוק קצת אבל הוא נכון לדעתי ודוק:

הלכה ט

הנה שיטת רבינו דכל המתנסך ע"ג המזבח איתא בגזירת ניסוך לענין סתם יינם לכן צמוקין מתנסך דתניא יין צמוקים לא יביא ואם הביא כשר, ומפני זה יין מבושל אינו מתנסך שאינו ראוי למזבח, ולכן הורו גאוני המערב שאם נתערב מעט דבש אינו כעין הקרב בפנים ואינו מתנסך אם כי גבי קידוש הביא החולק עליהן, אולי משום דשם מקדשין גם על חמר מדינה לדברי רוב גאונים, ומזוג שנאסר במגע יינן סבר רבינו דכשר לנסוך ע"ג המזבח ומפרש הך דהמוכר פירות אילימא למעוטי מזוג עלויי עלייה, פירוש ואמאי לא יהא כשר לגבי מזבח (וכן כתב הלח"מ) ואם דאמרו בספרי כ"ג, כשהוא אומר ונסכו רביעית ההין כו' הסך נסך שכר לה', חי אתה מנסך ואי אתה מנסך מזוג. פירושו דבעי לנסכים רביעית ההין יין צריך להיות זה השיעור חי יין לבד פרי הגפן בלא שום דבר אחר, ואם נתמזג עם מים חסר מן השיעור והוי כמביא פחות מרביעית יין, אע"ג דמן היין לא פקע שם יין, בכ"ז השיעור של רביעית ההין לא נשלם, ואף אם המים הוא מעט ג"כ חסר מן שיעורו של יין דביטול לא שייך לאיצטרופי לשיעור שאמרה תורה, וכיון שכן צריך לקדש בכלי יין חי, הא אם ישים בכלי שרת רביעית ההין יין מזוג לא יתקדש בכלי שרת דאין מקדשין אלא מלאים כדאמרו פ"ק דמנחות דף ח' עיי"ש, וכי אמרינן דמתנסך ע"ג המזבח נפ"מ דאם נתערב לאחר שנתקדש בכלי שרת, אז נתערב עם מים אם נאמר דמזוג פסול תו פקע שם יין מיניה ונפסל למזבח, ולשיטת רבינו דכשר הוי כדם שנתערב במים דאם מראית הדם ניכר כשר לזרוק ע"ג המזבח כן ביין המתערבב עם מים, כיון דמזוג לא פקע תורת יין מינה אם מראית היין ניכר כשר לזורקו ע"ג המזבח וזה אמר הגמרא עלויי עלייה פירוש ואמאי יפקע שם יין מיניה ואמאי יפסל מע"ג המזבח:

וכיון שכן א"ש מה דכתב רבינו בהלכות תמידין ומוספין פ"י ואם עירב המים לתוך היין או היין לתוך המים ונסך שניהם מכלי אחד יצא, הרי דסובר רבינו דיין מזוג אינו יין פסול ולכך כשר כשערבב שניהם היין לתוך המים, דאי משום תערובות הא עולין לא בטלי בהדדי, ועוד דאף למ"ד עולין מבטלין זא"ז הא מראית יין ניכר בתוך המים, ולא שייך לומר דכשעירה טפה קמייתא כבר נבטלה ותו הוי דחוי ואינו חוזר ונראה דהא כל שבידו לא הוי דחוי כ"ש כאן דמצוה איכא לשפוך את כל היין לתוך המים כי היכי דלא

יחסר שיעור נסכי יין בהדי טפה קמייתא דנפלה תוך המים. ורש"י שמפרש דיין מזוג פסול ופקע שם יין מינה לגבי מזבח מפרש שעירה היין לתוך נקב של יין שאינו דק, יצא, אבל לא שעירה היין לתוך המים, וכמו דפרישית הך דספרי דאי אתה מנסך מזוג קאי על השיעור של רביעית דבעי להיות רביעית יין חי. כן כיוצא בו פרש"י הך דתנן שהיין והמים המגולים פסולים כו' והארס מעורב בהן ונמצא שאינו מנסך מים כשיעור שהרי הארס משלים לשיעור, כש"כ כאן גבי מזוג דהמים משלים להשיעור ובעי רביעית ההין יין חי בלא מים אבל לא דפסול מזוג ע"ג המזבח ולכך שפיר מתנסך. כן נראה ברור שיטת רבינו ז"ל ודוק. ולשיטת רבינו סבר ר' יהודה דעירה של מים לוג בתוך ג' לוגין לא יצא, משום דבלוג היה מנסך מים והיה בטל המים בתוך היין דהמים לוג והיין שלשה לוגין ור"י סבר דעולין מבטלין זא"ז אם אינן מין במינו ודוק:

הלכה יא

לפיכך אין דורכין עם העו"ג בגת שמא יגע בידו וינסך ואפילו היה כפות. ובהלכה י"ב **עו"ג שדרך היין ולא נגע בו והרי ישראל עומד על גביו וישראל הוא שכנסו בחבית הר"ז אסור בשתיה**:

הנה לקמן פי"ב ה"ב כתב, נטל כלי של יין והגביהו כו' נאסר שהרי היין בא מכחו ועיין כס"מ שם שאסור בהנאה, וא"כ כיון דכחו אסור בהנאה לשיטת רבינו, א"כ איך כתב כאן דעו"ג שדרך היין ולא נגע בו הר"ז אסור בשתיה, דאמאי הא כחו הוא וכמו מעצרא זיירא דדף ס' דחשיב כחו, אולם נראה בדעת רבינו דסובר, דדוקא מגע ע"י דבר אחר שלא בכוונה היינו ע"י טרדא שרי, אבל מדדו ביד ורגל אסור דמגע גופו גרע ואפילו ע"י טרדא אסור בהנאה, ודוקא מדדו בקנה ימכר וכן כתב הב"י, ומש"ה גבי אתרוגא דנפל לחביתא דחמרא בדף נ"ט אמר ר"א נקטוה לידיה דלא לישכשך ביה, אע"ג דדמי למדדו בקנה דטרוד בעבידתיה, מ"מ כיון דבגופו נגע גרע, ועיין ביאורי הגר"א ס"ק ל"א בסימן קכ"ד וז"ב דלא כש"ך. וסבר רבינו דמגע ע"י דבר אחר שלא בכוונת מגע מותר בשתיה דדמי לכחו שלא בכוונת מגע דשרי בשתיה כמוש"כ גבי עובדא דר"י בר ארזא וכן פסק רבינו לקמן כמוש"כ הט"ז ס"ק למ"ד, וא"כ כמו דמגע ע"י דבר אחר היכי דטרוד בעבידתיה מותר בהנאה ואסור בשתיה כמו מדדו בקנה, ה"ה בכחו היכי דטריד מותר בהנאה ואסור בשתיה, ומשום זה שפיר פסק רבינו דעו"ג שדרך היין הר"ז אסור בשתיה, דהוי כחו ע"י טרדא דטרוד בעבידתיה דמלאכת הדריכה הוי כמדדו בקנה ומותר בהנאה. וראיתי בעזה"י תנא דמסייע לי הריטב"א דאוסר כוחו בהנאה ומתיר היכי דטרוד בעבידתיה כמבואר בדף ס' ד"ה בכחו כ"ע לא פליגי ובד"ה חמרא אסור, והוא כשיטת רבינו ודוק,

ובחנם נתקשה בזה בהגהות רעק"א עיי"ש:

ודע דרשב"ם פירש במשנתנו הך דתנא ירד לבור מה שבבור אסור בלא נגיעת עו"ג במה שבבור, רק מטעם כחו של עו"ג דמכח דריכתו בגת נמשך היין ויורד לבור. ונראה דפליגי ע"ז הר"ת ורש"י, ודעתם דאימתי הוה יין משירד לבור, א"כ בשעת הדריכה שדרך בגת לא הוי יין, וכשהוה יין אז לא דרך, ושוב לא שייך ע"ז כחו, דהוה כמו כח כחו ע"י דבר אחר ע"י חרצנים וזגים ויין שבגת דלאו בני ניסוך נינהו למשנה ראשונה ולא הוי ככח כחו ופשוט. וסברת הרשב"ם, דמכח העו"ג ירד היין לבור ונעשה מכחו יין, ומתורץ לפי שיטתו קושית תוספות ד"ה לימא תלתא תנאי, דנימא משירד לבור ויקפה, וכמו דמתרץ משנה קמייתא, ולפ"ז ניחא, דא"כ דצריך לקפוי דבור והיינו כשהוא נח בבור, וזה לא אתי מכח דיליה, וא"כ אמאי מיתסר בלא מגע דיליה ופשוט מאד: ודע, דאפילו למאן דאסר כחו בהנאה, מ"מ גבי מעצרא זיירא אפשר דמותר בהנאה, דכאן בשעה שדורך אינו יין רק שנמשך מכחו, וזה גופיה טעם דמאן דשרי במעצרא זיירא, אע"ג דבמערה מודה דאסור כחו כמוש"כ הריטב"א וכל הפוסקים כתבו דעיקר ניסוך דרך הרקה לבד רבינו דע"כ אינו סובר כן. והראיה דהשמיט הך דמעצרא זיירא וסמך אהא דהמערה ע"כ סבר דשניהן ענין אחד וכמוש"כ הב"י ודוק:

הלכה יד

וכן שמרים של יין שיבשו לאחר י"ב חודש מותרין.

הר"ת דייק מדנקיט בגמרא דורדיא מכלל דבנתן עליהם מים עסקינן והח"ן השיג מדנקיט במגילה זיל גבי עמון ומואב דיתבי כי חמרא על דורדיא, ואין זו השגה כלום, דדורדייא הוא מלשון דרי טוני, והוא ענין נשיאות משא של איזה דבר, וזהו או שנושאים את היין שעליהם, או שנושאים את המים, אבל בלא זה וזה שמרים מקרי וז"ב, אך ראיית התוספות מן התוספתא דתרומות נראה ברור כי צ"ל בתוספתא שמרים שיבשו מותרים וכן מפורש בירושלמי פ"ק דמסכת דמאי ה"ג מה בינן לשמרים של עו"ג כו' הא שמרים שיבשו אין בהם משום הניית עו"ג, והגר"א הגיה תני שמרים שיבשו וכוונתו להך דמסכת תרומות, וכן הביא בהגהות מימוני הירושלמי הזה, ולכן שנה רבינו וכתב שמרים כו' שיבשו וכהירושלמי הנ"ל:

הלכה טו

אסור ליתן לתוכן יין עד שישנן י"ב חודש.

הקשו לי לשיטת הפוסקים דישון י"ב חודש מהני בכל האיסורים ולאו דוקא ביין נסך לחודא, א"כ קשה הא דאמר בדף ל"ח הכוספן של עו"ג ביורה גדולה אסור כו' הא כמ"ד

נותן טעם לפגם אסור והא אף דאסור מ"מ הוי ספק ספיקא שמא נשתמשו בדבר שהוא מותר או אינו נותן טעם. ואפילו אם נשתמשו בדבר האסור שמא עברו י"ב חודש, וכמו דאמרינן גבי כלי עו"ג שמא לא נשתמש בהם דבר האסור ואפילו אם נשתמש בהם שמא לא היום, עיין תוספות שם ד"ה אי משום גיעולי עו"ג, ולק"מ, כיון דלאחר שנים עשר חודש ליכא טעם, הוי ס"ס משם אחד, שמא אין כאן טעם איסור, שמא כבר נפסד הטעם וכלה לגמרי, אבל משום דשמא נשתמש בו אתמול א"כ דבר חריף אסור דאגב חורפיה מעלי ליה לשבח כמו דאמר גבי קורט של חלתית א"כ הוה ס"ס שמא נשתמשו בו אתמול ואסור להשתמש בו דבר חריף, ושמא דבר שאינו נותן טעם ומותר להשתמש בו כל דבר ופשוט, ועיין ש"ך כללי ס"ס סעיף י"ב, וכ"ז לא שייך גבי ישון י"ב חודש, וכן ראיתי בט"ז סימן קכ"ב סק"ד, ולמ"ד דבאיסורי משהו אף נו"ט לפגם אסור ודאי נפ"מ טובא, וכ"ז פשוט:

הלכה יז

הלוקח כלים חדשים כו' ואם היו מזופתין מדיחן וכו':

ירושלמי פ"ב ה"ד, נודות הנכרים גרודות הרי אלו מותרות, זפותות ה"א אסורות כו' וקנקני נכרים חדשות מותרות אעפ"י שהן זפותות ישנות אסורות אעפ"י שאינן זפותות, הכא את אמר זפותות מותרות [פירוש גבי קנקנים את מתיר בזפותות חדשים] והכא את אמר זפותות אסורות [גבי נודות את מחמיר בזפותות אעפ"י שהן חדשים] אמר רבי אבהו אני עמדתי על זפתן של קנקנים ואין נותנין לתוכן חומץ בשעה שזופתין אותן, [פירוש ובנודות נותנין חומץ של נכרים בזיפתן] והא דאמר לעיל נכרי עובדן ודובבן ישראל עומד ע"ג כו' אין מצוי לנסך ע"ג דבר מאוס, פירוש דתמן הישראל עומד ע"ג ורואה שהעו"ג אינו משים יין לתוכו ולא חומץ, רק שהישראל הכניס יין וחיישינן שמא ניסך לזה אמר אינו מצוי לנסך ע"ג דבר מאוס, אבל כי נתן לתוך הזפת יין של עו"ג לא סבר כר"ז דאמר דנעשה כזורק מים לטיט ופשוט:

ולדעתי יתכן לגרוס בתלמודין כגירסת הירושלמי, וכמו שיצאו עוררין על גירסתנו ובראשם הר"ת, ושני הבבות באין מכניסן לקיום ובנודות שבשעת זיפתן נותנין לתוכן חומץ או יין לכן כי נזפתו אפשר דנשתמש בהן יין, והא דלא מינכר והן נראין חדשים, משום שהן זפותות ולא ידיע, אבל בקנקנים דאין נותנין לתוך זיפתן לא יין ולא חומץ, לכן אם נראים חדשים אף שהן מזופפין מותרין, דאילו רמי בהו חמרא הוי מינכר כיון שאין יין וחומץ בזפת שלהן בשעת הדיבוב והעיבוד וזה כמו סברת רבינו יצחק בתוספות והיא הנכונה, וכן הפירוש בתוספתא שכתוב שם חדשות מותרות ישנות אסורות, ובל אדע

מדוע נטו רבוותא קדמאי מדרך זו, ואם מנכר שהן חדשים קילי נודות מזופפין מקנקנים מזופפין ואין לזוז מזה. והא דבעו מר' עקיבא קנקנים של עו"ג במה הן טהרתן והשיב להן מה בשעה שאינן מזופפות את אמר מותר, אין לפרש דמיירי על טהרת י"ב חודש דמייתי בבלי על רע"ק, רק על טהרת ג' פעמים יין להכניס בתוכו דאמר ריב"א בשם רבנן דזה מועיל בקנקנים ולכן קאמר דבזפותות ונקלף זיפתן ודאי דמהני ע"י עירוי דג' פעמים יין ורבנן סברי דע"י הזפת בלע יותר לכן לא מהני עירוי ג' פעמים יין, אבל י"ב חודש לא מצאנו בירושלמי ואין לפרש כהרשב"א, דהא קאמר הירושלמי דאין מכניסין יין בשעת הזפת של קנקנים ודוק. ויתר הדברים מבוארים בחידושי בגמרא:

הלכה כה

ובזה"ז אין לוקחין [יין] בכ"מ אלא מאדם שהוחזק בכשרות.

דע דכפי הנראה מהגמ' ופירש"י דלא חשידי רק אלפני עור נראה דבאיסור הנאה לא חשדינן להו והא דיין אין לוקחין בסוריא היינו משום דאיכא מילי טובא גבי יין דאין אסורין בהנאה אלא בשתיה וכמו הך דמדדו בקנה וכיו"ב דבכחו שלא בכוונה ועוד. ולפ"ז נראה דלא חשדום חכמים רק במידי דרבנן דכיון דאסורים באכילה מד"ס מותר בהן סחורה וחששו שמא ימכרו לישראל ולא יודיעוהו. אבל באיסורי תורה דסחורה אסורה בהו לבד בנזדמנו בזה לא חששו חכמים. ותלי' זה בגרסאות דאין זה רק לפי גירסא דילן דחשיב חלב. אבל לגירסת רי"ף חתיכת דג שאין בה סימן יתכן דזה אסור בסחורה ואפ"ה חשידי לכן רבינו דהעתיק חתיכת דג כו' כתב דהוה"ד בבשר וצ"ע בזה ואכמ"י.

פרק יב

הלכה ד

אסור שמא נגע בו:

דעת רבינו בכל מקום שנאמר בשמועות אלו אסור תלוי בכלל זה. דאם סתום היין בחביות, הוי כמפקיד בחותם אחד ויחד לו קרן זוית דאסור בשתיה ומותר בהנאה, אבל בפתוחות אסור אף בהנאה, רק דבריינו של עו"ג וברשותו של עו"ג דשם אפילו מפתח וחותם לא מהני, הוי כפתוחה גמורה ואסור אפילו בהנאה וז"ב, ולכן כתב כאן סתם אסור שמא נגע בו, ובהלכה י"ז י"ח גבי סתומות כתב אסור בשתיה וגבי פתוחות כתב אסור סתם, ובהלכה כ"א כ"ג כ"ד כ"ה כ"ו כ"ז דבפתוחות מיירי כתב אסור סתם דבהנאה ג"כ אסור, ובפרק י"ג גבי מפתח ביד עו"ג בהלכה ב' כתב אסור בשתייה דבחותם מירי, רק שם בהלכה ג' ד' וה' דאפילו מפתח וחותם ביד ישראל לא מהני שהן יין של עו"ג

וכו' כתב אסור סתם דאסורים אפילו בהנאה, [ועיין בשו"ת רשב"ש סימן תקנ"ג מש"כ בענין זה]:

ומה שכתב בהלכה כ"ט ברוב מוכרי יין ישראל דמותרים בהנאה, טעמו, כיון דרובא עו"ג רק רוב מוכרין ישראל אין ראיה מזה שרוב יין הבא בכלים כאלה מותר בשתיה, דרק בהנאה מותר מפני שמוכרין ישראל ומסתמא לא עבדי איסורא ורוב יין הבא בכלים אלו מותר בהנאה ודוק:

הלכה ט

או שנטל חבית וזרקה בחמתו לבור הרי זה מותר בהנאה בלבד:

השמיט רבינו הך דרב אשי דזריקה אינו אוסר, והך דמשנתינו מיירי דאזיל מניה ומניה, וסובר דזריקה אוסר וכמוש"כ הכס"מ, ולפלא דאם יזרוק חבית לבור מלא יין יאסר, ובמוזג מים לתוך יין שביד ישראל סובר דמותר כמו שפסק לקמן פי"ג הי"ג, ואם סייע או מזג המים כו' מותר, ושיטת כל הפוסקים איפכא דמתירים בזריקה ואוסרים במזיגה וצ"ע:

לכן נראה לענ"ד מלתא חדתא טובא בשיטת רבינו, דרבינו לטעמו דאם הגביה כלי פתוח ושכשכו בכלי אסור בהנאה כמו שפסק לעיל ה"א, וכן אם אחז כלי פתוח של יין ושכשכו אעפ"י שלא הגביה הכלי ולא נגע ביין נאסר היין והובא בשו"ע סימן קכ"ד ס"ק י"ז. ולפי דעתו יפרש הכא מימרא דרב אשי כן, כל שבזב טמא היינו במגעו ה"נ מיתסר בדין מגע דיין נסך היינו בשכשוך, כגון אם שכשך בכלי אסור כמו שבזב טמא [רק דבסתום אין דרכו לנסך ולא מטעם שאין זה מגע והבן] וכל שבזב טהור היינו שהמגע בא מכחו, ה"נ בדין מגע דיין נסך, אם השכשוך בא מכחו כמו זורק אבן לבור, או שנטל חבית של יין ונזרקה מידיו, דנעשה שכשוך לאחר שיצא מידיו, והוי שכשוך מחמת כחו אינו אסור אף בשתיה, וכמו דבזב אם המגע מכחו טהור, כן ה"נ אם השכשוך שהוא המגע שאוסר גבי יין נסך [אפילו בנגע ביד הנגיעה באופן שישכשך כמו"ש באורך בהלכה א' עיי"ש] נעשה ע"י כחו של עו"ג, מותר אף בשתיה, וקמ"ל רב אשי שני דינים חדשים, דאם השכשוך נעשה בעודו הכלי בידיו אסור בכלי פתוח וכמו מגע דזב, ודלא כלהקת הקדמונים שנחלקו עליו עיין ריטב"א וברמ"א בשו"ע, שלמדו רבינו מהך דאמר ר"פ ישראל אדנא ועו"ג אכובא ואי מצדד אצדודי אסור, שלא הגביה ולא נגע רק שכשך בכלי אסור, והיינו דמצדד אצדודי, וכן כתב רבינו הגר"א והלח"מ עיי"ש והראב"ד פירש שם הביאו לפי שבצדוד הכובא אי אפשר שלא ירבה בשפיכת היין מפני שהדנא עומדת קרוב לכובא יעו"ש, ולפ"ז קמ"ל רב אשי מילתא חדתא טובא, והשני קמ"ל דאם השכשוך

נעשה ע"י כחו של עו"ג מותר ואם זרק חבית של יין מידו דאימת נתהווה השכשוך בשעה שנסתלקו ידיו והשכשוך נעשה ע"י כחו שרי וז"ב. ופירושא דמתניתין הכי. נטל את החבית וזרקה בחמתו לבור, דהחבית היתה מלאה יין וזרקה בחמתו לבור מותרת בהנאה לרבנן ולר"ש אפילו בשתיה, ומש"ה נקיט סתם והכשירו ולא תני ומכר, והיינו לכל חד כדאית ליה, והשתא פריך שפיר דבמשנה תני דהחבית מותרת דוקא אם זרקה בחמתו, הא שלא בחמתו אסורה בהנאה ואף בלא שכשך כלל וכל השכשוך נתהווה כשיצא מידיו, ומשני דאזיל מניה מניה, היינו שלא זרק החבית בפעם אחד לבור והיא היתה סמוכה להבור, רק שטלטלה לחבית עד שהטילה לבור וא"כ שכשך הכלי בשעה שהיתה בידו ולא הוי השכשוך מכחו רק בידו ממש, ועל דרך כזה ממש הולך הסוגיא דב"ק דף י"ז גבי צרורות דאמר רב אשי כל שבזב טמא עיי"ש דמשני דקא אזיל מיניה מיניה דלא הוי כחו עיי"ש, וזה פירוש נכון בס"ד:

וכמה מדוייקים שמעתתיה דרבינו, דעו"ג שנפל לבור פירש רבינו של יין, ובזרק חבית נקט סתם לבור משום דכל שקלא וטריא הוי רק על החבית שבה יין, ולפ"ז סבר רבינו, דשכשוך בכלי הוי כמגע ע"י דבר אחר שאם הוא בכוונה אסור בהנאה ואם הוא שלא בכוונת ניסוך כמו מדדו בקנה ימכר כן הכא אם זרקה בחמתו לבור הוי שלא בכוונת ניסוך והשכשוך בכלי ימכר ואסור בשתיה, ומש"ה לא הביא הא דרב אשי משום ששכשוך בכלי כבר ביאר דאסור, ושכשוך מחמת כחו סמך על מה שפסק דמזגן העו"ג כשר ואין לך שכשוך גדול מזו ע"י כחו ולכך לא הביאו וזה נכון:

וראיתי בירושלמי, ר' שמואל בשם ר' אבהו אין עו"ג עושה יין נסך בזריקה, עו"ג מהו שיעשה י"נ בחמתו נשמעינה מן הדא ארמייא הוי ליה קופין גו מעצרתא אתא ישראל וזלף בהן חמרא אתא ארמייא קולתא ושפכן לגובה כו' אמרי אין העו"ג עושה יי"נ מחמתו, ואם גריס במשנתנו וזרקה לבור בחמתו אמאי לא פריך מניה על הך דר' אבהו דאין זריקה עושה יי"נ אפילו שלא בחמתו כדפריך תלמודין, ואם לא הוי גריס במשנתנו בחמתו כדאיתא שם בירושלמי (ועיין מראה"פ) מאי מחדש ר' אבהו מלתא דמפורש במשנתנו, ולפמ"ש ניחא, דבמשנתנו קאי להתיר החבית של יין שזרקה לבור, וע"ז בעי אם עושה בחמתו יי"נ היינו דאפשר דמשנתנו מיירי באופן שהשכשוך היה רק כשיצאה מידו וקא בעי אם השכשוך היה בעודן בידו כמו בעובדא דמייתי שהגביהן על הקולתא ושפכן לבור, ולא שזרק הקופין וגם היין נשפך לבור בחמתו שהיין בא מכחו של עו"ג ומתכוין לכך רק בחמתו וקא פשיט דמותר בהנאה אפילו בכה"ג, וכל רואה יתבונן מהא דבעי בירושלמי אם עושה בחמתו בהאי גוונא דמשנתנו מיירי רק דמשנתנו זרק החבית

ולא שפך היין מן החבית לבד ובבעיא דיליה שפך היין בחמתו, וכל בעיא דירושלמי על היין שבתוך קופין דישראל זלף בהן חמר והמראה"פ לא דק במח"כ, ואחר כך מייתי זה שמוזג בחמין אסור כו' והיינו ג"כ שנעשה ע"י זריקה דאמר לעיל אין עושה יי"נ בזריקה, וזה ענין חדש לא שערוהו המחברים, וגם הרי"ף אזיל בשיטה זו, והירושלמי הוסיף אפילו אם נתכוון להוריק ולשפוך החבית לבור רק שהיה בחמתו שרי ודוק היטב בכ"ז:

הלכה יב

המערה יין לתוך כלי שיש בו יין עו"ג נאסר כל היין שבכלי העליון שהרי העמוד הנצוק מחבר בין היין שבכלי העליון ובין היין שבכלי התחתון כו':

זה מחלוקת גדולה בין גדולי הפוסקים אם נצוק חבור או לא, ואחת מן הראיות הגדולות שהביא רבינו תם מדפריך בפרק ר' ישמעאל על הך דאמר רב הונא דאם החזיר גרגותני לגת אסור, גרגותני גופא במאי קא מיתסר בניצוק ש"מ ניצוק חיבור ומאי פריך והא רב הונא איהו דאמר ניצוק חיבור וע"כ דהדר ביה, ולענ"ד נראה לפמש"כ הראב"ד בהשגות אומר אני בשתיה, דקיי"ל כרשב"ג דסתם יינם אף יין ביין אינו אסור בהנאה ומוכרו חוץ מדמי האיסור שבו, ובניצוק לא גרע מאלו נתערב עם היין שבכלי העו"ג וכן כתבו כמה מהפוסקים, ושיטת רבינו שמעיה הביאוהו בתוספות דף נ"ה ד"ה והשאר מותר, דאף למשנה ראשונה אינו מותר מה שבגת בשתיה רק בהנאה, א"כ הא דאמר רב הונא דאם החזיר גרגותני לגת אסור מה שבגת ע"כ הוא לאסור בהנאה דאל"ה למאי נפ"מ, וא"כ על כרחין סבר כרב דאמר לקמן הלכה כרשב"ג בחבית בחבית אבל לא יין ביין, דיין ביין אסור הכל בהנאה, ומחמת שנתערב עם יין שבגרגותני אסור הכל בהנאה, וע"ז פריך ש"מ ניצוק חיבור, דהא ניצוק הוי רק כחבית בחבית דאנן סהדי דלא בא הטעם כלל לתוך יין שבגרגותני והוה כמו חבית בחבית ועדיפא מיניה, וע"ז פריך ש"מ ניצוק חיבור בכה"ג, דעד כאן לא שמענו לרב הונא רק דהוי חיבור, אבל רק כמו חבית בחבית שבעצם אין שום איסור דאפילו בי"נ צריך להיות בניצוק מותר בהנאה, וזה אינו לפי שיטת רבינו דאוסר בניצוק הכל בהנאה ופליג אסברא שכתבנו אפילו בסתם יינם ודוק:

והנה בניצוק בר ניצוק האריכו בתוספות להוכיח מהך סוגיא דאינו חיבור, דמה שבגרגותני אסור מטעם ניצוק ומה שבגת מותר משום דהוי ניצוק בר ניצוק יעו"ש שכתבו דיין שבבור אסור מטעם כחו לשיטת רשב"ם, א"כ יש לפרש בשלא החזיר גרגותני לגת מותר מה שבגת משום ניצוק בר ניצוק אבל אם החזיר גרגותני והיין יורד בשוה מן הגת לבור אסור מה שבגת משום ניצוק יעו"ש. ולפ"ז יש לפרש לדעתי דניצוק בר ניצוק חיבור והכי פירושו, לא שנו אלא שלא החזיר גרגותני לגת, דיין שבגרגותני

מיתסר משום ניצוק, ותו כי בעית למיסר מה שבגת משום שהוא מחובר מניצוקו ליין שבגרגותני והוי כאילו נתערב עם יין שבגרגותני הא איכא מה שבגת ששים לבטלו והחרצנים שבבור מבטלים היין כמין בשאינו מינו, וכן היין מבטל ניצוק של החרצנים ועיין לקמן דף ע"ב בתוספות כזה. דזה נראה פשוט למאן דסבר ניצוק בר ניצוק חיבור, הוא כאילו נתערב עם הניצוק השני, לכן מה שבגת מותר, אבל החזיר גרגותני לגת שאז יורד הקילוח מן הגת לבור בלא אמצעות הגרגותני, אז אין בגת ששים נגד מה שבבור וכולו אסור, וזה פירוש נכון, וכ"ז לפי שיטת הפוסקים דחשבינן כאילו מעורב ומותר בהנאה יין שמחמת הניצוק כתערובות יין ביין ודוק:

הלכה יד

כלי שיש לו כמין שני חוטמין כו' והעו"ג וכו' והוא שיקדים הישראלי וכו' שהרי בא היין מכחו:

דייק רבינו לפרש דחיישינן שמא יחזור היין שבא מכחו והוי כחו של עו"ג, והוא טרוד לשתות והוי כמגע ע"י דבר אחר שלא בכוונה היינו ע"י טרדא, דאינו בכוונת ניסוך דאמרינן מדדו בקנה ימכר, כן כחו ע"י טרדא אסור בשתיה ומותר בהנאה וכמו דפרישית לעיל שיטתו באם דרך העו"ג עייי"ש, ולפ"ז א"ש מה דלא מיתסר הישראל לשתות דהא ע"י ניצוק דמחובר היין שבחוטם ליין שבכלי יאסר, דכאן מיירי דהיין אסור מחמת כחו לבד וכחו ע"י טרדא לא אסור רק בשתיה וביין האסור בשתיה אינו אוסר ע"י ניצוק כמו שהסכימו הפוסקים ומש"ה לא אמר והוא שהתחיל למשוך כמו שכתב ההשגות יעו"ש ובלח"מ ודוק, ואין לסתור זה בשיטת רבינו ממש"כ לקמן פי"ג הלכה כ"ד אבל אם מדד לכלי העו"ג כו' כמו שמבואר אצלנו במקום אחר ואין כאן מקומו. ויעוין שו"ת רשב"א סימן תשי"ב שהעיר בכל זה:

פרק יג

הלכה יא

יראה לי שכל מקום שאמרנו בענין זה ביין שלנו כו'. ובהלכה י"ב **אבל המפקיד יין ביד גר תושב כו' ה"ז אסור בשתיה שכל חשש של חילוף וזיוף כו'**:

פירוש שאע"פ שכל הדברים שאסורים משום נגיעה ואינו אסור רק בשתיה מותר בישמעאלים לגמרי, אבל הדברים שנאסרים בהנאה מחמת מגע עו"ג כמו אם נגע בכוונה אסור בישמעאל בשתיה, דנחית ביה חד דרגא מעו"ג, בכ"ז הנך דאסורים משום זיוף כל הנכרים שוים, ולכן המפקיד אצל ישמעאל בחותם אחד או המשלח על ידו חביות

סתומות, או שיצא ולא סגר הפתח בשהחצר של עו"ג דכל הנך אינן אסורין בעו"ג רק בשתיה כמו שפסק רבינו לעיל, בכ"ז גם בישמעאל אסורים בשתיה, ואין חילוק בזה לעו"ג לישמעאל וז"ב בכוונתו, וא"כ קאי על המפקיד בחותם אחד וייחד לו קרן זוית, ואין שייכות למש"כ רבינו לעיל פי"א ה"ז דאין מפקידין אצלו יין דכאן באופן דבעו"ג לא מיתסר רק בשתיה ובכל זה בישמעאל אסור בשתיה, ותמיהת הבית יוסף תמוה.

הלכה יד

ומותר לישראל להריח בחבית של יי"נ ואין בזה שום איסור כו':

הנה רבינו ניסים פירש דלא חשיב נהנה לפי שאינו מתכוון להנות רק לבודקו אם הוא יין טוב או ריחיה חלא ובהנאה כי אינו מכוון אע"ג דהוי פסיק רישא שרי, יעוין בר"ן פרק גה"נ, ולדבריו א"ש סוגיית הגמרא בע"ז דף מ"ח: קשיא דר"י אדר"י בשלמא דר"י כו' ל"ק התם דקאזיל לאיבוד מתיר הכא דלא קאזיל לאיבוד אסר ועיין רש"י ותוספות ולפ"ז א"ש, דאע"ג דזה וזה גורם אסור היינו דהוי כנהנה, ובשחיקת ע"ז דלא מכוון להיותה זבל רק לאבדה. ובדבר שאינו מתכוון אע"ג דהוי פסיק רישא שרי משא"כ גבי ירקות דאפשר דמכוון להיות הולכת וצומחת, אולם יש לעיין דהא בשעה שיאכל הגדולים שגדלו ע"י זיבלה מכוון להנות רק שאינו יודע שהיא מע"ז וצריך מובן, אמנם אם נימא דזה וזה גורם מותר רק בדיעבד אבל לכתחילה אסר שכזורע ירקות הוא נהנה לכתחילה, אבל תמן הא בעת שחיקתו אינו נהנה בכוונה הוי א"ש ודוק, אך א"כ פלפול הגמרא אח"כ לא שייך כלל דלפ"ז ר' יוסי סבר זוז"ג מותר ורבנן סברי זוז"ג אסור ומאי מקשה, וע"כ כפירוש רש"י או תוספות ודוק:

והנה הרי"ף כתב דריחא משהו מיהא איכא, ומש"ה פסק בפת שאפאו עם הצלי דאסור לאוכלו בכותח כיון דיש לו מתירין לאכול אותו עם בשר משהו ג"כ לא בטיל, וזה שיטת רבינו שפסק כן לעיל פ"ט הלכה כ"ג, והא דשרי ישראל להריח בחבית יין נסך אע"ג דמשהו בלא תערובות ודאי אסור, ובפרט באיסורי ע"ז ותקרובותיה שהאוכל כ"ש לוקה, היינו דאימתי אמרינן דמשהו מיהא איכא דוקא בפטומא כמו צלי שבשר מתמעט בצלייתו, ונאכל בתמרות עשנו ונכנס בדגים או בפת, אבל כאן האם נתמעט היין לכן גם משהו לא נחשב, וכן מצאתי שרמז לזה בביאורי הגר"א סימן ק"ח אות ט' יעו"ש, נמצא דבהך דלא הוי פטום כמו מעשה תנור, לשיטת הרי"ף ע"כ דלא הוי אפילו משהו, והראיה דבת תיהא שרי אף דבלא תערובות ודאי אסור משהו, כש"כ בתערובות דלא הוי כלום, ולשיטת התוספות דרבא דמתיר משום דמזיק הוא לפי שנכנס בגופו, שפיר כתבו התוספות דמשהו איכא אף בהנך דלא הוי פטום, אבל בפטומא כמו בשר שנצלה

שנתמעט ע"י האש ונתעכל הבשר בתמרות עשנו, שפיר סובר הרי"ף דהוי משהו ובזה לא פליגי כו"ע, וזה כוונת הגר"א באות כ' שם, והשעה"מ לא כתב כן ע"ש ודוק:

הלכה טו

כבר ביארנו שכל דבר שהוא אסור בהנאה אם עבר ומכרו דמיו כו' לפיכך כו' שכרו אסור:

מלשונו התבוננתי ענין נכון, שהפוסקים ובראשם התוה"ב הביאו דהיה עושה עמו בחנם ביין ממשכנים מנכסיו כנגד שכרו, והוא מירושלמי היה עושה עמו בטוה"נ ממשכנים מנכסיו עד כדי שכרו, ורבינו לא הביא רק דהשכר אסור, אבל למשכן מנכסיו לא שמענו, והטעם מופלא, דז"ל הירושלמי [כפי גירסת הקדמונים] נתן לו קרקע בשכרו בכל אתר את אמר אינו נאסר, וכאן נאסר נתן לו בהמה בשכרו כו' וכאן נאסר כו' היה עושה עמו בטוה"נ כו', והיינו דבאמת משמע מגמרא דילן דלא קנסו רבנן פועל רק במידי דתפסי דמיהן וכמו שחלופיהן אסור כן שכרן אסור. וא"כ איך שייך למיקנס בעושה בחנם עד כדי שכרו למשכן מנכסיו, אטו נכסיו חלופי יין נסך הוי ויפלא לאמר כזה, אבל לפי מה שמקדים הירושלמי דאף בהמה וקרקע אם נתן לו בשכרו אסור א"כ הירושלמי לטעמיה אזיל בפרק קמא הלכה ד' דאמר ר' אבהו בשם ריו"ח החליף בהמה בע"ז אסורה, רב חסדא בעי אלו השתחוה לה לא אסרה מפני שהחליף בהמה בע"ז אסרה כו' בפרגמטיא כו', הרי מפורש דעת הירושלמי דסבר דדבר שאינו נאסר בהשתחויה, ה"ה דאינו תפס באיסור דמי ע"ז דאילו משום דמי ע"ז ביד נכרי הרי ר' יוחנן דאמר החליף בהמה בע"ז אסרה, איהו סובר בירושלמי דפרק השוכר אה"פ ה"א דאסור עיי"ש, ולכן לא מקשה רב חסדא רק דבהמה אינו נאסר ודו"ק ולכן שפיר מקשה בפרק כל הצלמים ה"ה, היאך אפשר לביצת ע"ז שתעשה אפרוח, דאם החליפה בע"ז הלא סבר דלא מיתסר, ולכך כיון דאיתמר כאן דנאסר בשכרו ע"כ דלא עשו רבנן שיהא שכרו כדמי ע"ז, ורק קנסא גרידא דקנסוהו בע"ז ובתקרובותיה, א"כ אם היה עושה בחנם הלא הגדיל העול, ועדיפא טפי לקנסו מנשכר שהוא לכדי חייו [דמה"ט לא קנסוהו בשביעית] אבל לשיטת הגמרא דילן דבאיסור דמי ע"ז נתפסין ג"כ בהמות וקרקעות כמו דאמר בדף נ"ד: אעפ"י שאמרו המשתחוה כו' עשאן חליפין אסרן א"כ שפיר אתמר דנתן לו בהמה וקרקעות בשכרו אסור, דעשאום כדמי ע"ז וכמכר, אבל היכי דעביד בחנם לא שייך למקנסיה, וזה שדייק רבינו כבר ביארנו כו' לפיכך עו"ג ששכר כו' אבל בחנם אין ממשכנין, ונכון:

ושם בירושלמי, כיתף עמו חבית בחבית את קונסו בחביתו עד כדי שכרו, והפירוש, אם עו"ג שכר את ישראל לישא חבית על כתפו ומה היה שכרו, שהעו"ג נשא חבית

היתר של ישראל על כתפו, קונסין את הישראל בחביתו של היתר עד כדי שכרו שאסור בהנאה, וכ"ז כפי שיטתו דלאו משום דהוי כדמי ע"ז ויין נסך קנסו ליה רבנן, אבל לדידן ודאי לא שייך למקנסיה בחביתו ופשוט ודוק:

הלכה יח

השוכר את הפועל כו' מאה חביות של שכר כו' (של) יין כו':

לפי טעמא דרמב"ן דקבלנות כולא אגרא אכל חדא יהיב, ולפ"ז דוקא בא"ל העבר לי מאה חביות סתם, אבל באמר לו ק' חביות של שכר ונמצא אחת יין דהוי כשכירות בטעות ובהתחלת מלאכה שלו לא נתחייב להעביר כל המאה ויתכן דאשתכח דעל כל חדא שהעביר נתחייב בשכר אותה חביות לבדה בזה מועיל דישליך הנאת אחת לים המלח ובזה השיג ראב"ד, אמנם לטעם הב' דשמא לא היה שוכרו כלל יתכן דאין נפ"מ, וזה סברת רבינו ז"ל ודוק.

פרק יד

הלכה ו

יראה לי שכל החייב בתרומה ומעשרות מצטרף לכזית בטבל כו':

פירוש אעפ"י שאנו יכול להפריש מאחד על חבירו דאין מפרישין ממין על שאינו מינו, בכ"ז הוי טבל ושם חד ומצטרף ודומה לנבילות כו':

הלכה יד

עוברה שהריחה מאכל אסור

שמעתי בשם חכ"א שחקר בחולה שאמדוהו לאכול כזית, אבל בכל מה דיאכל מאיסורים, והוי מצי לאכול בשר כחוש ואכל בשר שמן, או ביוהכ"פ שהיה לו לאכל לחם ואכל בשר שמן מי חייב ע"ז, ופשיט לה מהא דפ"ב דשבועות אמר אביי לעולם א"ל משמש מת בעריות חייב והכא פטור משום דאנוס הוא על הפרישה כו' והא דאמרת כי פריש מיד אמאי חייב שהיה לו לפרוש בהנאה מועטת ופירש בהנאה מרובה, א"כ חזינן דעל ריבוי ההנאה חייב כן הכא חייב על ריבוי ההנאה שע"ז לא הוי אנוס עכ"ד. ולדעתי ברור דפטור ואין כאן שום חיוב עליו, והעיקר דשאני ושאני היכי דהאיסורים המה בני שיעורא כמו איסורי אכילה, א"כ צריך שיהא בכמות הדבר נתוסף ענין לא בהאיכות, וכיון שכאן שכזית הוי אנוס למיכל באיסורא רק דהאיכות הוי מועט ואכל באופן שבאיכותו הוא רב, האיכות כשתפשוט אותה בלא נושא האיכות זה עצם הכמותי אינו חשיב כשיעורא, וכיון שלשיעור האכילה ביוהכ"פ שוה ככותבת מלחם יבש לבשר

שמן ואין האיכות מקטנת השיעור, איך תוכל לחשוב כשהיה צריך לאכול כזית או ככותבת ורק דהוי מצי לאכול מידי דהנאתו מעטה ואכל מידי דהנאתו מרובה, איך תחשבו לשיעור כזית לחייבו. פוק חזי בפרק יוהכ"פ דף פ' מתקיף לה ר"ז בשר שמן בכותבת ולולבי גפנים בככותבת א"ל אביי קים להו לרבנן כו', הרי דבכל האיסורים דאכילה כתיב בהו ושיעורן כזית הוי פסיקא ליה דלא שנא בין לולבי גפנים לדבר שהנאתו מרובה דחסר עצם הכמותי להחשב אכילה, רק יוהכ"פ דלא כתיב ביה אכילה ותליא בלא תעונה, הוי סליק אדעתיה דרבוי ההנאה מחשב כמו השיעור לאפוקי נפשיה מתעניתא ומשני דל"ש. הרי לך בברור גמור דעל ריבוי ההנאה לא אשגחינן לאשלומי שיעור הכמותי החסר, כן הוא הדין אם היה צריך באונס לאכול השיעור הכמותי באיסור וזה כזית או ככותבת, רק דאכלו בהנאה מרובה לא מתחייב מידי שאין זה שיעור ואין דבר זה נכנס בסוג השיעורי כלל ולא הוי אף כחצי שיעור דלא שייך ביה חזי לאצטרופי, ובפירש מיד חייב, דתמן מידי דאין החיוב בסוג שיעור כלל לכן חייב על ריבוי ההנאה. ואפילו תמן נ"ל דדוקא ממשמש מת למשמש באבר חי דאף למ"ד דמחייב במשמש מת, זהו דוקא בעריות דאף הערוה חייב, אבל בשפחה חרופה דאינו חייב רק בגמר ביאה דשכבת זרע כתיב ומפיק לה מקראי, ברור דמשמש מת לא הוי גמר ביאתו רק כמו הערוה, לכן אמר משמש מת בעריות חייב, דייק בעריות לא בשפחה חרופה, וכן לענין יבום ודאי ליתא במשמש מת דלאו בר הקמת זרע הוא לכו"ע, וכן כתבו תוספות דף נ"ג בריש הבא ע"י, וכיון שכן דאשכחינן דרחמנא ע"ז חייבו וע"ז פטרו תו חשבינן להך מילתא דהוא משמש באבר חי לחייבו ע"ז, אף דעל גוף התשמיש אנוס הוא, אבל כאן דלא אשכחינן כלל שיהא חייב על האיכות בלא צירוף הכמות, ומקום שיהא פטור על הכמות בלא האיכות וכשינשא עליו האיכות יתחייב יותר[2] :

הגה"ה

[2] וכזה אמרתי דהא דקוצר חייב בשבת אם היה נטיעה נברכת לארץ והיתה גדילה משני קצותיה, וחתך צד אחד מן הקרקע לא מחייב משום קוצר, דאע"ג דלכאורה משמע מהא דפירשו תוספות ביצה דף כ"ב גבי המסתפק ממנו חייב משום מכבה דמשם דקליש נהורא תיכף, וא"כ כאן קליש גידולו דאינו יונק רק מצד אחד הנשאר בארץ בכ"ז פטור, ודמיא למלאכת הוצאה דאם איגודו בפנים פטור או קרומיות שלה יוצאין למעלה מעשרה טפחים דלא נעשה המלאכה בשלימותה ולא נעקר לגמרי מן הארץ דהוי עדיין מחובר, ומה דקליש הגידול לא איכפת לן, דהא לא דמי למלאכת מכבה דתמן המלאכה לא נכנס בסוג השיעור כלל דמכבה בכ"ש, לכן מה שנקלש האור הוי זה בסוג מכבה, אבל מלאכת קוצר דהמלאכה איכא בה שיעור וכן מלאכת ההוצאה דשייך בה שיעור דשיעורייהו כגרוגרות וכיו"ב מידי דחשיב, א"כ איך תוכל לחשוב האיכות למידי דשיעורא מה שיונק מעט מקודם שהיה נטוע משני צדדיו בארץ שאין האיכות משלים להשיעור, ואינו נחשב כלל בסוג מידי דבעי שיעור, ויעיין תוס' ס"פ המוציא ד"ה והניחו ע"ג יתדות ומוכח כמ"ש ודוק:

והא דמחייבין באכל חצי זית והקיאו וחזר ואכלו משום דהנאת גרונו מיהא איכא וחייב על הנאת גרונו, ג"כ הוא שיעור הכמותי בהנאת גרונו ומה דחזר ובלעו הוה כאילו אכל חצי זית אחר יעו"ש סוף פרק גיד הנשה, כיון דלא הוי עיכול בלעיסתו, אבל לא שמענו חילוק בין דבר שמן לדבר כחוש דע"ז יפטר וע"ז יתחייב כל מה דהוי דרך אכילה לכן ברור דלא שנא ואם אכל בשר שמן באותו שיעור אינו חייב, והא דמאכילין אותו מן המרק היינו דאין זה גוף האיסור ואף אם טעם כעיקר דבר תורה וחייב על כזית הבלוע מן הטעם, אין זה כגוף האיסור שאינו מפורש בתורה ולא אתי למיסרך להקל באיסורים, אולם כ"ז שייך באיסורים, אבל ביום הכפורים לא שייך לחלק בין רוטב לשומן עצמו דבהו גופייהו האיסור לאכול ביוהכ"פ, ולכן רבינו בהלכות יוהכ"פ השמיט שמאכילין אותה מן המרק, אולם הטור הביא בהלכות יוהכ"פ סימן תרי"ז ועיין בבית יוסף בזה, ואולי משום דלא חילקו בין שאר איסורים ליוהכ"פ ושומן עצמו חייש טפי דילמא אתי למיסרך להקל באיסורי תורה:

אמנם נראה לי דביום הכפורים רוטב חמור טפי מן המאכל עצמו דשומן עצמו דינו בכותבת ורוטב שיעורו כשיעור משקה דהוי כדי מלא לוגמיו דפחות טובא, ועיין פרק העור והרוטב דאי לא אקריש משקה הוי, ודוקא ציר שע"ג בשר מצטרף דבהכי קיי"ל לרבנן דמייתבא דעתיה, אבל בל"ז הוי משקה ומכ"ש רוטב רכה יעוין פרק כל הבשר ק"ח, ולכן דברי רבינו מחוורים שלא זכר מזה בהלכות יוהכ"פ, ורק זה שמושיט כוש ברוטב ומוצצת זה א"ש ביוהכ"פ דזה כמו לאפחותי משיעורא, וכן נזכר זה בירושלמי על משנתנו דיוהכ"פ בתחלה תוחבה ברוטב כו' ודוק, וחלילה לפרש מחמת דבגוף השומן ההנאה מרובה מהרוטב ולכן נחשב זה לקל הקל תחלה דכבר בארנו דזה ליתא ואכמ"ל, ומה נפלא הגירסא בתוספתא כת"י עוברה שהריחה [פירוש ביוהכ"פ] תוחבין לה בכוש, הריחה תרומה תוחבין לה ברוטב ודוק בכ"ז:

וכבר כתבתי בהלכות שביתות עשור, דהא שכתב הרמב"ן דמאכילין פחות פחות מכשיעור מהך דכריתות דף י"ג דמאכילין לאשה עוברה אוכלין טמאים פחות פחות מכשיעור מפני הסכנה כדי שלא יצטרף לשיעור, לכן במסוכן אפילו צריך טובא מאכילין פחות פחות מכשיעור, דאינו מוכרח, דתמן השיעור כדי אכילת חצי פרס ואם אכל בכזית או יותר הלא דרך אכילה אכל, משא"כ להאכילו פחות מכדי שביעה או פחות מכזית דלאו דרך אכילה בפחות מכשיעור אימור דכיון דהוא מסוכן והרופא אומר שצריך לאכילתו יהבינן ליה למיכל כשיעור וכדרך אכילה ויעוין בראש"ש משכ"כ בזה. ועלה בדעתי דכל הדין דמאכילין אותו הקל הקל תחלה הוא רק על המאכיל אבל האוכל

הוא המסוכן בעצמו אינו צריך לדקדק בזה. דוגמא למה שכתבו המחברים גבי רודף דניתן להצילו בנפשו דאם יכול להצילו באחד מאיבריו דאסור להרוג אותו, ובכ"ז הנרדף בעצמו אינו צריך לדקדק בזה כמו שהובא במשל"מ סוף הלכות חובל. וא"ש לשון משנתנו מאכילין כו', ופוק חזי לשון הגמרא מכאן שנתנה רשות לרופא כו' ולא אמרו דנתנה רשות לחולה להתרפאות עצמו, דהחולה עצמו אינו מצווה שלא להתרפאות במה שאין לו רשות, יעוין ברמב"ן פ' בחקותי, אמנם לשון הברייתא ביומא בהך דמי שנשכו נחש כו' לא יאכל עד שיעשר לא משמע כן ודוק:

הלכה טו

וכן החולה שהריח דבר שיש בו חומץ כו'.

יצא לרבינו זה מהך דפרק אעפ"י אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו קא יתבי אפיתחא דבי אזגור מלכא חליף ואזיל אטורנגא דמלכא חזייא ליה רב אשי למר זוטרא דחוור אפיה שקל באצבעתיה אנת ליה אפומיה, הרי דהטעימו דברים האסורים מאכלי עו"ג דהוי כמו עוברה שהריחה, ואולי נשמט זה מדברי הכסף משנה ודוק:

הלכה יח

יש אוכל כזית אחד כו':

בפ"ו משגגות ביאר שיאכל ככותבת לענין יוהכ"פ וכאן קצר, ולא נהירא לומר דהכא במזיד כיון דחשוב שיעור לענין שאר איסורים חשוב לגבי יוהכ"פ וכמו שפירשו גבי גיד הנשה, אבל תמן בשוגג דלא כוון לאכילת איסור ולא אחשביה בעי ככותבת, זה אין סברא כלל ואכ"מ:

פרק טו

הלכה י

וכן כל דבר שיש לו מתירין.

האחרונים נסתפקו היכי דאיכא תערובות בדבר שיש עליה איסור שאין לו מתירין ויש איסור שיש לו מתירין כמו ביצה טריפה שנולדה ביו"ט אם בטיל או לא ועיין שו"ת רעק"א סימן ס"ה. ולדעתי יש לברר זה משמועה דסוף פ' הערל בחתיכה של חטאת טמאה כו' אבל חטאת טהורה לא תעלה, ופירש רב אשי דהוי דבר שיש לו מתירין ובאלף לא בטיל. והנה הסוגיא מוקי שם לר"ל דמיירי בנימוחה וא"כ לרב שישא ולרבה דלמר משום דרישא הוי איסור דרבנן שנטמא במשקין ולמר משום דהוי איסור לאו, וא"כ אם חתיכה חטאת טמאה נתערבה במאה חתיכות של חולין טהורות ודאי דלא בטלה

ואסורים לזרים דאי לא"ה ניתני אף אם נתערבו בחולין סבר ת"ק דתעלה וכן מוכרח דאיסור מיתה במאי פקע, כן לרב אשי דמשום דהוי דבר שיש לו מתירין אם הוי חתיכה חטאת טמאה שנתערבה במאה חולין לא תעלה ואסור לזרים וא"כ מוכח דלא בטלה האיסור של חטאת לזר אע"ג דהאיסור של טומאה בטל לכהן, ולכן לא נזכר זה בברייתא משום דאיסור טומאה בטל ואיסור חטאת לא בטיל ודוק:

והנה רבנן בתוספות הביאו דבתוספתא פליגי רבנן ור"י בחתיכה של חטאת בין טמאה בין טהורה בחולין דחכ"א יעלו ועיי"ש דפירשו לרבנן דחתיכה הראויה להתכבד הוי טעם דלא בטיל צריך לאוקמי כשנימוחה תמן. והנה לר"ת שהביא רמב"ן בחידושיו לע"ז דבנימוחה בטל בדבר שיש לו מתירין א"כ צ"ל דרב אשי מוקי הך דהכא בשלא נימוח כ"כ שאין כאן חשיבות מהחתיכה רק גוף האיסור קיים לכן לא בטל, אבל כל שנימוח עד שאין גוף ממשות האיסור קיים בטל אף בדשיל"מ. ויתכן דמזה יצא לר"ת דאיך יוקים רב אשי ברייתא דרבנן סברי דחתיכה חטאת בחולין בטילה וע"כ בנימוחה כ"כ שאין גוף האיסור קיים ובזה ודאי דדבר שישל"מ בטל, ומה שלא גזרו בתרומה יותר מק"א שאינו בדין שיאסר סופו יותר מתחלתו כמו שאמר ר"ש בתוספתא ובירושלמי בערלה יעו"ש, ודברי ר"ת באורך מבואר בספר הישר סימן תק"א וכהרמ"א בסימן ק"ב סעיף ד' עיי"ש ודוק:

וכן כל דבר שיש לו מתירין כו' כגון הקדש ומעשר שני וכיו"ב.

הנה בשו"ע כלל בגדרי דבר שיש לו מתירין, שהמתיר בידו לעשותו בלא הפסד, וזה הפרט תלוי באשלי רברבי כמו שאבאר בס"ד. בפרק הזהב מייתי דתניא באיזו מע"ש אמרו [דבטל ברובו] במע"ש שאין בו ש"פ ושנכנס לירושלים ויצא, ומפלפל הגמרא באין בו ש"פ דליפרקיניה ולא מזכיר הגמרא כלל דנעייליה לירושלים וליכליניה, ואחר כך בנכנס לירושלים ויצא פריך ונהדר ונעייליה, ופירשו בתוספות, דלעיל נוכל לומר דרחוק מירושלים הרבה ומיקרי אין לו מתירין, אבל הכא דתני שנכנס לירושלים ויצא משמע אף פסיעה אחת לכך פריך ולעייליה, הרי דכל שיש בו טורח הרבה והוצאה מרובה אין לחשבו דבר שיש לו מתירין, אמנם רש"י פירש דזה ידע דגם רישא מיירי בנטמא ואין לאכלו רק דפריך דליפרקיניה וזה באין בו ש"פ דלאו בר פדייה הוא וא"ש, אך כ"ז דחוק לומר דכל עיקר כוונתו הוא רק על קושיית דליפרקיניה אבל הא ידע דרישא נמי מיירי בנטמא. וגם זה שפירש תוספות דיצא משמע תיכף וסמוך דחוק טובא:

ולכן יתכן לומר עפ"י מה שפסק הריב"ש בשו"ת סימן שפ"ז דבעשה אינו מחוייב לבזבז כל ממונו, ובל"ת אף שאין בה מעשה מחוייב לבזבז כל ממונו יעו"ש, והובא

ביור"ד סימן קנ"ז, וכמו דאמר בפ"ק דב"ק אילימא שליש ביתו אלא מעתה אי איתרמי ליה תלתא מצוותא ליתיב לכולי ביתיה, הרי דפסיקא ליה להגמרא דאינו מחוייב לבזבז כל ממונו, וכן אמרו בירושלמי פ"ק דקדושין דבכל מצות כגון לולב ושופר דהוי מצוה עוברת ג"כ אינו מחוייב לסבב על הפתחים לקיימן, רק אם יש לך אתה חייב בכל אלו ואם אין לך אין אתה חייב בכל אלו, והגם דכפי הנראה מדברי הריב"ש דתלוי הכל רק אם עובר בשב ואל תעשה או אם עובר בקום ועשה, בכל זה יודה שאם יכפוהו לאכול חוץ לסוכה אף דהוי קום ועשה מכל מקום אינו מחוייב לבזבז ממונו ע"ז דהלא העבירה נעשית בשב וא"ת שבמה שאינו אוכל תוך הסוכה בזה נעשית העבירה, אע"ג דנראה דאם יכפוהו לאכול בשר חולין שנשחטו בעזרה מחוייב לבזבז כל ממונו, מכל מקום לא דמי דתמן מכוון התורה הוא לאסור באכילה החולין שנשחטו בעזרה דכי ירחק ממך המקום וזבחת זה רק רשות, אך ילפינן דברחוק מקום מה שאתה זובח אתה אוכל, הא אין אתה אוכל מה שאתה זובח בקירוב מקום, והאיסור הוא רק על השלילה מלאכול חולין שנשחטו בעזרה, א"כ הוי זה מעשה האסורה במה שאוכל חולין שנב"ע. ולפ"ז נראה לי דמע"ש שטרם שראה פני ירושלים דהאוכלו אינו עובר בלאו, (נ"ב. וצריך ביאור דברי רבינו יונה שהביא הרא"ש פרק כל פסוה"מ סימן ח' שהוכיח דחמור וקל לא שזה לאו וזה עשה והראיה דשביעית חמור ממעשר אע"ג דמעשר בלאו ושביעית לאו הבא מכלל עשה. ולפ"ז אין בהן לאו והוי רק עשה כיון דלא נכנס לירושלים כלל וצ"ב) דלאו דלא תוכל לאכול בשעריך ליכא כי אם דוקא לאחר שראה פני הבית וכמו דאמר ר' יוחנן בפרק אלו הן הלוקין דכל היכי דלא קרינן ביה לפני ה' אלהיך כו' לא קרינן ביה לא תוכל לאכול בשעריך וליכא רק עשה כמו שפירשו בתוספות שם, וא"כ נראה דאם אנסוהו לאכול המעשר שני חוץ לירושלים אין לבזבז כל ממונו, הואיל דהעבירה אינה רק בשב וא"ת שאינו מעלה לירושלים ואינו פודה, הגם דהוי קום ועשה המתיחס אל גוף המע"ש לבד שמצוה לפדותן או גם להעלותן, בכ"ז תכלית התורה הוא הבאת המעשר או דמיו לירושלים וזה עבר בשב וא"ת [ברגל אחד בעשה ובג' רגלים בלאו דבל תאחר פ"ק דרה"ש] ולא דמי לאם יאנסו לכה"ג לבעול בעולה דזה ג"כ לאו הבא מכלל עשה דעובר בקום ועשה דמכוון התורה שלא יעשה זה ליקח בעולה, אבל הכא המכוון שיעלה ויאכלם בירושלים דיכול לקיים המצוה בהו, וכי אינו עושה ג"כ עובר על העשה, א"כ בקום ועשה אינו עבירה מחודשת רק שלילת העשה. ובזה יתישב מה דעמדו בתוספות פרק האשה רבה דף צ' ד"ה כולהו נמי שב וא"ת הוי, ומהראוי היה להאריך אלא שקדמני השאגת אריה סימן כ"ב בזה יעו"ש:

וסעד לזה שבארנו דזה חשיב רק שב וא"ת דכיון דהשלילה מהעשה סגי אף ביושב ובטל, מצאנו גדולה מזו לרבותינו בעלי התוספות פ"ק דשבועות דף ד' דנשבע שאוכל ככר זו היום והשליכה לים דחשיב לאו שאין בו מעשה, ואף דמשמע מהירושלמי להיפך והוא בפרק ג' שם, טעמא דר"ל משום שהוא בל"ת שאין בו מעשה מה מפקה מביניהון שרפה והשליכה לים כו' וא"ת משום שהוא בל"ת כו' הרי יש בה מעשה, דוקא התם דהמכוון שלא יחל דברו שלא יעשה ההיפך והמכוון על העשייה להיפך מכפי מה שנשבע, אבל כאן מה שבארנו הרי המכוון העשה שיביאם לירושלים ואיהו לא עביד זה וקא מבטל העשה ע"י מעשה אין זה רק שב וא"ת ואינו מחויב לבזבז ממונו ע"ז ודוק:

וכיון שזכינו לזה יש נפ"מ לדינא טובא אם לא נכנס המעשר שני לירושלים אז אם יאנסוהו לאכול המע"ש חוץ לירושלים אינו צריך לבזבז כל ממונו, אבל כשנכנס לירושלים ויצא תו עבר על לאו דלא תוכל לאכול בשעריך, ועבר על לאו דלא יאכל חוץ לירושלים בקום ועשה שאוכלן חוץ לירושלים מה שאסרה תורה, וכיון שכן מחוייב לבזבז כל ממונו ולא לעבור על ל"ת זה, ולפ"ז נראה דהא דעל ידי תערובות אמרו רבנן דלא ליבטל מתורת חומרא דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר. חלקו חכמים בזה, דהיכי דאינו רק כשיעבור על המצוה ביטול קיום העשה ואינו מחוייב לבזבז ממונו ע"ז, תו כי נתערבב לא אחשבו רבנן ליש לו מתירין היכי דההיתר אינו רק על ידי טורח והוצאת ממון, כיון דמה"ת אוקמינן מצוה זו נגד ממון, לכן גם רבנן לא מחשבי זה לדשיל"מ היכי דאיכא הוצאת ממון, אבל במקום דחלה על אכילתו איסור ל"ת דתו אף כי מבזבז כל ממונו ג"כ מצוה שלא לעבור ואין ממון חשיב נגד מצוה זו כלל, לכן כי איתרמי דנתערבב ויש לו מתירין אף כי יעלה הוצאות מרובה לעלייתו לירושלים ג"כ חשבו רבנן לדשיל"מ ואחמרו עלה דלא ליבטל, דמה דיעלה הוצאת ממון זה לא מעלה ולא מוריד כלום כמו דרחמנא לא אחשביה לממון נגד עבירת ל"ת כלום. ולפ"ז א"ש דבאין בו ש"פ דלא נכנס לירושלים דאינו רק בעשה לא פריך הגמרא ונעייליה דאפשר דאיכא הוצאה מרובה ולא חשיב זה ליש לו מתירין כיון דההיתר אינו יכול להיות בלא הוצאה מרובה, אבל בנכנס לירושלים ויצא דעבר בל"ת פריך דנעייליה לירושלים כיון דאז ממון אינו חשוב כלום, ה"נ נחשב דשיל"מ גם היכי דיעלה הוצאות מרובות, וזה נכון בפשט הגמרא ודוק:

המג"א סימן שי"ח כתב דאם הוי דשיל"מ לחד תו גם לאחריני הוה דשיל"מ ולא בטיל, וצ"ע מסוגיא דסוף פ' הערל דחטאת שנתערב בחולין אמאי לא הוי דבר שיל"מ הא לכהן הוי דשיל"מ דמוכרח לאכלו בעזרה ולא בחוץ מטעם איסור יוצא א"כ תו גם

לישראל אסור לאכול אף דלדידיה הוי דבר שאין לו מתירין. וצ"ל דשאני בכורים משום דכשנתערבו בירושלים ויצאו לא יאכל אותן התערובות חוץ לירושלים דיהא להכהן מתירין שיחזור לאכול אותן בירושלים לכן גם לישראל לא בטל, לא כן בחטאת שאם יצא חוץ לעזרה הרי נפסלו וליכא תו מתירין להם, וכשהוא בעזרה הרי דומה למה דאמרו אי לכהן מישרי שרי כו' דהא בעזרה מישרי שרי ולאכול חוץ לעזרה הרי לא יהיו לו מתירין ועיין ר"ן שחולק בזה בנדרים דף נ"ב ומחלק בין אדם אחד דאיכא אופן היתרא יעו"ש, אולם בכ"ז מצינן לומר כן הכא כמובן:

ועוד נראה כיון דמשום איסור זרות הוה בטיל רק משום דיכול לאוכלן בעזרה מפני זה נחשוב אותו כדבר שיש לו מתירין להחמירו לאוכלו בעזרה, ותו נחשוב גם לישראל לדשיל"מ דיהא אסור, זה אינו כיון דכל החומרא דדשיל"מ לא בטיל הוא מדבריהם, והכא כיון דמצד הזרות הוה בטל דהוא דבר שאין לו מתירין. תו רק מצד שיש לו לכהן היתר לאכלו בעזרה אדרבא נחמיר דלא לחשבו כדשיל"מ ויבטל ולא ליתי לאכול חולין בעזרה דאסור בכל הש"ס, ועיין משל"מ פ"ב מהלכות שחיטה שהעמיק הרחיב בענין זה, רק לרב אשי דמשום איסור זרות לא בטל הרי נתפס שם קודש לאסור לזרים על כל התערובות, ובכי האי גוונא לא אסור לאכלן לכהן אע"ג דאוכל בהדי התערובות חולין, אבל משום איסור מחיצה בזה גופא דהוי איסור להיפך לאכול בעזרה לא נחמיר לחשבו דשיל"מ וזה יתכן, אמנם מש"כ בשיטת רבינו אינו למעיין בחיבורו ופירושו, וכבר קדמני במקצת הפלתי, דאדרבא חוץ לירושלים מיבטל בטיל דאיסור זרות אין לו מתירין ומיבטל בטיל, רק בירושלים דהוי מקום אכילתו עשו אותו להחמיר כדבר שיל"מ יעו"ש, דאף דלכהנים איכא היתרא לאכול במחיצה, זה לא מיקרי היתר כיון דעל אופן לאכול חוץ לירושלים לא הותר כלל ובירושלים לא נאסר, א"כ אין זה היתר העתיד להיות איסור רק מפני החומר שנאמר לבעליו אכול אותו במחיצה ובטהרה עשו אותו כדבר שיל"מ, והא דלא עשו גם בחטאת בעזרה כדבר שיל"מ לומר הלא מותר לך לאכול במחיצה בעזרה בטהרה, משום דלזרים אין להם מתירין והכהנים אינם כבעלים שהרי המקדש בחלקו מקדשי קדשים לכו"ע אינה מקודשת [לבד מר' יהודה למ"ד עדיין היא מחלוקת] וא"כ התערובות עם הלחם הפנים או החטאת שייך לבעל התערובות דכיון שפקע ההקדש דאיכא ביה ע"י ביטול מאי שייך טפי לכהן מלישראל אטו יורש מילי דרחמנא הוא, כל זמן דאיכא הקדושה רחמנא זכינהו משולחן גבוה אבל כיון שנפקע הקדושה לא, ולכך כיון שאין כאן בעלים לא שייך לעשות החומר, אבל בכורים דממון כהן הוי והתערובות שייך לו וממונו הוא, א"כ התערובות שייך לו יעוין בריש

המוכר פירות בירושלמי דבעי על השבח שנעשה חולין שדמיו יקרים למי שייך ואם יחלוקו עיי"ש, לכן כיון שלבעליו איכא תקנה לאכול במחיצה בטהרה החמירו חכמים כשנתערב בירושלים, ודוק כי לזה כוון בפירוש המשנה שהזכיר בעלים והבן:

והנה שיטת רבינו דחוץ לירושלים אם נתערבו בכורים לא הוי דבר שיש לו מתירין ובכ"ז גבי מעשר שני שנכנס לירושלים ויצא אמרו ונהדר ונעייליה דמשום ההעלאה לירושלים הוי דבר שיש לו מתירין, והמעיין היטב בפירוש המשנה יראה דחוץ לירושלים גם במע"ש שאם יעלה אותו לירושלים יהא מותר לכל ג"כ לא הוי דבר שיש לו מתירין משום דמצי להעלותו יעו"ש, רק משום דאיתא בפדיה, וצריך לפרש דכיון דכבר היה בירושלים ושם מצד חומר שהוא בירושלים ויש עליו דין שיש לו מתירין ואם נתערב לא בטיל, תו אם יצא אחרי זה חוץ לירושלים ונתערבב כיון דמצי להעלותו לירושלים ולאכלו לא פקע ממנו דין דדבר שיש לו מתירין ולא בטיל, וכן משמע בחיבורו פ"ד מהלכות בכורים, דאם זרע הבכורים אחר שנכנסו לירושלים אפילו זרע חוץ לירושלים נאסרין הגדולין וכן במע"ש, וה"נ לענין התערובות, שכיון שנכנסו לירושלים אפילו הוציאן ומצי להעלותן ג"כ לא פקע ממנו דין דדבר שיש לו מתירין, וא"ש דלא פריך הגמרא על שאין בו ש"פ נעייליה דמשום דמצי להעלותו לירושלים לא נחשב דבר שיל"מ [כיון דחוץ לירושלים לא יהא מותר לעולם, ולאכול בירושלים אינו אסור אף אם נימא דלא בטיל, ואין זה איסור הניתר כמו ע"י פדיה] רק היכי שנכנס ויצא דכבר היה עליו חומר דדשיל"מ תו לא פקע ממנו כ"ז דמצי למיהדר ולהעלותו ודוק.

ורמב"ן במלחמות כתב דרבנן פליגי על הך דדבר שיש לו מתירין. ובספר האשכול סימן למ"ד כתב ולא דייק בהא מילתא, דרבנן לא אהדרו מידי על האי כללא דכייל דדשיל"מ לא נתנו בו שיעור ודאי מודו ביה, רק כללא דכייל כל שאין לו מתירין נתנו בו שיעור בהא פליגי ואמרו שביעית שאל"מ ואסור בכ"ש. ונראה בפירוש דברי הרמב"ן, דרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון המה כר' יהודה ור"ג דסברי מין במינו לא בטיל וזה דפליגי דכללא דילך לאו דייקא דלא תליא בהא אם הוי דבר שיל"מ רק בכולהו שוה דמין במינו הוי במשהו ובשאינו מינו בנותן טעם, ולפ"ז דוקא היכי דהוי דבר הנבלל אבל דבר שאינו נבלל בזה מיבטל בטיל בכל האיסורים דילפינן מולקח מדם הפר ודם השעיר דהוי דבר הנבלל כמו שהאריכו בתוספות בכ"מ בש"ס, והבן היטב בכל מה שהעליתי בענין זה:

הפרי מגדים בשער התערובות ח"ג פ"ה נסתפק, אם היתר הנתבטל באיסור אם נהפך להיות איסור. והביא בשם מהר"א כהן אפמונטיל שאינו נהפך להיות איסור ודעתו להיפך [וכן מצאתי להר"מ מרוטנבורג בתשובות מיימוני סוף זרעים כי מיעוט שאינו

טבל ברוב טבל אינו נהפך להיות טבל עיי"ש שהאריך בהוכחות גדולות ועצומות יעו"ש]. והנה דעת המשל"מ בהלכות מעילה פ"ז ז"ל, ולא ירדתי לסוף דעתו דביטול לא שמענו אלא לבטל האיסור כו' אבל אם הרוב הוא איסור נהי דאיסורא איכא אבל לחייבו כרת או מלקות כו' לא שמענו, ואף דאיכא מ"ד דהיתר מצטרף לאיסור כו' היינו בלח בלח כו' אבל ביבש אף שהאיסור הוא רוב מעולם לא שמענו שאם יאכל אחד מן התערובות שיתחייב שום עונש כו' וכן כתבו תוספות בזבחים ע"ח ד"ה הפיגול דמיעוט הבטל ברוב לא מצטרף עם הרוב להשלימו כשיעור כו' עיי"ש. והנה כי כן מראים הדברים דענין ביטול הוא כפי שהדבר המבוטל כמאן דליתא כלל, אבל שיהא בטל וכמאן דאיתא זה לא שמענו וסלק הך היתרא וליתא לשעורו כלל, ואע"ג דבדיינים אמרינן אחרי רבים להטות והמבוטלין מצטרפין, שאני תמן שעל ידי כולן יוצא הפס"ד וכולן אומרין חייב או זכאי, והנך מיעוטא מהפכין דעתם אל הרוב, וסברא זו מצאנו לרבינו נסים ז"ל בנדרים נ"ט, ליטרא בצלים שתקנה וזרעה כו' מתעשרת לפי כולה כו' וכי היתר שבהן להיכן הלך כו' דכיון שרבו גדוליו על עיקרו נמצא כשאוכל אינו טועם טעם האיסור כלל כו', אבל גבי מעשר כיון דלפי חשבון הטבל חייביה רחמנא לעשורי הכא אמאי מתעשרת לפי כולה וכי היתר שבהן להיכן הלך ע"כ, וכוונתו לסברא זו דאם תסלק את ההיתר וכמאן דליתא דמי א"כ איך מתעשרת לפי כולה [וכי"ב תמצא סברא נעימה להטורי אבן בחגיגה ט' גבי אין מחוסר זמן בלילה יעו"ש] והא דאמר בנדה פרק המפלת כ"ז, אדרבא א"א שלא ירבו שתי פרידות רקב על פרידה של עפר ונפיש ליה שיעורא, פירוש דבטל האי עפר וכמאן דליתא דמי ואיך יבטל את התרווד רקב שלא יהיה בו כשיעור, אדרבא אם חשבת ליה כמאן דאיתא, לדבריך נפיש שיעורא ודוק:

אולם גמרא ערוכה כפי מה שהעלינו, בנדה פרק תינוקת (דף ע"א) איזהו דם תבוסה כו' וחכ"א ברה"י ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור אלא איזהו דם תבוסה הרוג שיצא ממנו רביעית דם בחייו ובמותו כו' ספק רובו בחייו ומיעוטו במותו ספק מיעוטו בחייו ורובו במותו זהו דם תבוסה, דפשיטא לן דלא יצא מיניה רביעית דם שלימה לאחר מיתה כו' ומיהו אי הוי נמי רובא לאחר מיתה כו' אין טומאתו מן התורה, רביעית שלימה דמת בעינן כו' רש"י הרי דאין נתבטל מיעוט דם החי ברוב הרביעית שיצא הימנו לאחר מיתה ליטמא, דאמרינן סלק מיעוט דמים שיצא ממנו בחייו וליכא רביעית, ובסיפא דהרוג חכמים מטהרים מפני שראשון ראשון נפסק ובטלא קמא קמא יעו"ש, הרי מפורש קמן דאין מיעוט ההיתר נהפך באיסור להשלים השיעור לטמא טומאה דאורייתא ודוק. והך דאמרינן ביבמות סוף פ' הערל גבי מי פירות הוי ביטול, התם מילי אוחרי דנעשין כולן

כמים להכשר מקוה ואין דמיון כלל לזה, דהתם נתקו מן יחס הקודם יחס של אביהן ונשארו בלא הבטה כלל אל הויתן הקודם ומהיכן יבוא תואר או איסור עליהן והבן, וכן מוכח מדברי הר"ש משאנץ בפיאה פרק ה' י"ב על משנה דשיבולת של לקט שנתערב בגדיש וכשבא לעשות תקנה לגדיש א"א לעשר מניה וביה דשמא שבולת של לקט מעורב בו ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב כו' ולכאורה ליבטל האי שבולת בכל הגדיש, וע"כ דלא בטל להתחייב במעשר ולהחמיר דהוי כמו דליתא ודוק:

ולפ"ז פרשתי בסוגיא דנדרים נ"ט שם הא דאמר והרי ליטרא מעשר דקטרח, דאינו מובן דמאי פריך זה דוקא לר' יוחנן, ולפ"ז א"ש דדבר שיש לו מתירין דלא בטלא, והרי טבל דבר שיש לו מתירין וטעמא דכהתירו כך איסורו לא שייך כאן דהא מיירי בטבול לתרומ"ע, וכן פירש הר"ן לעיל נ"ט דלכן לא פריך מזה לר' ינאי דמעשר פשיטא ליה דדבר שיל"מ הוא. והנה סבר דאימת שייך לאסור בדבר שיל"מ, או משום דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, או טעמא דר"ן דכיון דהוא עומד להיות מותר הוא שוה אל המבטל ונשאר קיים במציאותו לגמרי, לכן לא תוכל לחשוב אותו כמי שאינו, זה לא שייך דוקא אלא אם תאמר דאין ההיתר נתהפך להיות איסור ככה אין האיסור ניתר בעצמותו, רק שאין בכחו לאסור את היתר המרובה ממנו ונתבטל כמי שאינו, דבזה שפיר מחמרי רבנן לאכלו בהיתר גם הוא כיון שהוא שוה לגמרי והוא קיים במציאותו כהמבטל, אבל אם תאמר דמתעשרת לפי כולה הרי דההיתר ע"י גדולין מתהפך להיות אסור, כן כאן האיסור יתהפך להיות מותר בעצמותו כל מקום שהוא ואעפ"י שחשוב במציאותו בכ"ז נתהפך ונעשה כהמבטל המרובה ממנו ולא שייך לומר דאסור משום דהוי דשיל"מ ודוק:

ומצאתי בנידון זה תלמוד ירושלמי ערוך פ"ה דתרומות, תני סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה הרי אלו מדומעין ואין משלמין לה קרן וחומש על מקום אחר ולא ממקום אחר עליהן אלא לפי חשבון, בדבר שאין דרכו להבלל אבל בדבר שדרכו להבלל הולכין אחרי הרוב אם רוב תרומה תרומה ואם רוב חולין חולין, ופירש הרמב"ן בחידושי ע"ז פרק הפועל דפירושו, דאם רוב תרומה אז נחשב הכל כתרומה ומשלמין עליהן קרן וחומש אם אכלן לפי כולן, כגון שנתערב רביעית חולין בשלשה רביעיות תרומה אם שתה משלם דמי לוג תרומה וחומש עליהן, ואם רוב חולין חולין, דאם נתערב רביעית תרומה בשלשה רביעיות חולין, אם משלם קרן וחומש על מקום אחר משלם מכולן, דאם צריך לשלם לוג חולין הראוין להעשות קודש משלם לוג זה, אע"ג דאיכא בהו רביעית דתרומה, הרי מפורש בדבר הנבלל נחשב ההיתר כהאיסור שהחולין נעשה תרומה ומשלם עליהן קרן

וחומש על הכל, וכן התרומה נעשית חולין אם החולין הוי רובא והמיעוט תרומה הנבטל חשוב כאילו היתה חולין ובעינה. וזה ראיה עצומה. אולם בדבר שאין דרכו להבלל אף דבטיל ברוב מורה, דאף אם רוב תרומה אינו משלם עליהן קרן וחומש אלא לפי חשבון דאף דבטיל מ"מ אין ההיתר נתהפך להיות איסור רק נחשב כמי שאינו ואינו משלם רק על התרומה ודוק:

אמנם רבינו מפרש דהך בדבר שאין דרכו להבלל קאי אם נתערב המדומע באחרים, ואם היה רוב חולין אף ע"ג דאסורים באכילה אם נתערב אח"כ אינו מדמע, וכתב הרמב"ן שזה דבר תמוה דהא לא נתבטלו במקומן. וכפי הנראה שהבין שרבינו אומר דאם רוב חולין אינו מדמע והוא חולין ממש, שזה ודאי אינו שבמה הותר כל זמן שלא נתערב במאה ועוד חולין, רק כוונת רבינו, שכפי הדמיון שהזכיר שעשרה סאין נפלו בתשעים סאין וא"כ המעשר תרומה ואם נפל לסוף עשר סאין לפחות ממאה חולין נדמעו כולן, שהרי יש בעשר סאין סאה אחת תרומה והחולין שנתערבה בהן התרומה אינה מצטרפת לא לבטל את התרומה ולא לאסור החולין השניים, והתשעה חולין הראשונים שנדמעו בפעם ראשון הן נעשו כחרשין שאינו פועל כלום וכדאמר בירושלמי חילפיי אמר על דר' אליעזר חולין שלמטן [פירוש שנפלה הסאה תרומה בפעם ראשון לתוכן] נעשו כחרשין יעו"ש, ורבינו פירש כן אליבא דרבנן לכן מסיק דאם רוב חולין בדבר שדרכו להבלל אעפ"י שאסור באכילה הכל, מ"מ אם יפול למקום אחר אז מצטרפין גם החולין שנפלו בפעם ראשון לתוכן לבטלן ואם יפלו לתוך תשעים ואחד חולין אז יבטלו, כן כוונת רבינו. והירושלמי שם סתום ולא עמדתי עליו כעת:

ובזה נבאר דברי רבותינו בתוספות בכורות (דף כ"ב) ד"ה יתיב רב דימי, וזה לשון רבי, ראשון בטל דיי"נ, נראה עד רובו לשל היתר אבל אם רבה איסור אסור שאיסורין המתבטלין חוזרין וניעורין כו' ומי פירות במקום שמעלין בנתן סאה ונטל סאה אין לתמוה למה בטלין מי פירות ונחשבין כמים כו', ודבריהם אינם מובנים, דהא מסקו דאמרינן חוזר וניעור, ורק לגבי איסור אמרינן בששים, וזה לא שייך גבי מקוה דשם לא שייך נתינת טעם כמוש"כ שם ע"א ד"ה הנך מיעוטא דמיא, ולכן בטלים עד רובו. ואולי כוונתם דבעינן דיהיה רוב מי פירות, והלא אף במחצה על מחצה כיון דהמי פירות אינן בטלים וחוזרין וניעורין תו לא יהיו מעלין ועיין ביבמות פ"ב דרבנן בתוספות תירצו כמה תירוצים על מה דקרי לה הגמרא ובדרבנן לא בעי רבויא כו' ומסיק דלא נשקול רובו, ובתירוץ אחד כתבו דמן התורה קמא קמא בטיל, וזה שייך לפירוש ר"ת דהיכי דפסק מיבטל בטיל אפילו כי רבו הנוטפין על הזוחלין, א"כ רק מדרבנן החמירו במי פירות,

לכן בעי רובו שיהא רוב מי פירות, אבל לשיטת רבי (הוא הר"י) דכי רבה לא בטל וחוזר וניעור, א"כ במחצה על מחצה מי פירות תו חוזר וניעור ולא בטל ולמה הקילו עד שירבה מי פירות ולזה תירצו דהכי גמירי לה כו'. אבל אינו מכוון כלל בתירוצם כמובן, דאכתי קשה מנ"ל להגמרא להקשות דילמא אין ה"נ, דרובו מים בעי דמי פירות דאורייתא פסולים רק דבטלים וכי ליכא רובא חוזרין וניעורין, אם לא דסברי גם כתירוץ אחרון בתוס' יבמות שם דאתמד שנתן בו מים קאי דבעי רבוייא ולמאי דמסיק דלא נישקול רובו מסתמא קאי אכולהו בגוונא חדא גם אמי פירות וע"כ דהכי גמירי ודוק. [ודע דמ"ש תוספות ביבמות דעל תמד ג"כ קאי הוא על תמד שהחמיץ דאף עפ"י דאיתרבי לקנות ג"כ בכסף מעשר מקראי, מכל מקום למקוה פסול מדרבנן דדומה למי פירות, אבל מחמת הטעם כשרים למקוה דאף עפ"י דאית בהו טעם יין וחזותא אינם מי פירות כלל רק שאין בהם פסול שאיבה כמו"ש שם ובסוף פ"א דחולין, וז"ב. והמשכנות יעקב כתב דפסול שאיבה איכא בהו וזה אינו והבן]:

ויותר נראה לפרש דלפי מה דסברו התוספות לעיל דמן התורה גם כי איכא רובא קמא קמא בטל, ע"כ צריך לומר דלא אמרינן דהנך ליתנהו בכמותן רק שאיכותן בטלה כמו התואר נסך מהיין בטל. ואף כי רבה היי"נ בטל, וכן בנוטפין אם בהפסק בטל מהן תואר הנוטפין ונתהפך איכותן אל הזוחלין וכיו"ב א"כ ה"ה כאן נמי נתהפך איכות המי פירות וניתק יחס שלהן אל המים והרי המה מים בעלמא ולכך מעלין לטהר האדם מטומאתו, אבל ללשון רבי החולק על ר"ת וסובר דבכל מקום חוזר וניעור כי רבה, ועל כרחין דאיכות הדבר לא נתבטל שתואר נסך נשאר עליהן וכן שם נוטפין, וכן הטומאה מהמים לא פקע, רק שכל זמן דליכא רובא בטל הכמות שאינו מתיחס האכילה אל היי"נ רק על הרוב, וכן על מיעוט המים הטמאים רק על הציר וכן הטבילה אינו מתיחס אל הנוטפין רק אל הזוחלין והוי המיעוט כמאן דליתא בכמותו, הא אי הוה רובא אחרי זה חוזר וניעור בכמותו, שהאיכות לא פקע מהמיעוט הנבדל וכמו דאמרו דטומאה כמאן דאיתא דמי, א"כ קשה טובא במקוה דבעי שיעור ארבעים סאה, וכאן ליכא בלא מיעוט המי פירות ארבעים סאה א"כ איך מועיל הטבילה הא לא תוכל לומר כמאן דליתא ואינו מתייחס פעולת הטבילה אל המיעוט רק אל הרוב מים לחודא. כיון דבמים לחודא ליכא שיעור ארבעים סאה כדי טבילה, ע"ז משני דה"ג לה, כיון דאם היו כאן שמונים סאה ובהן מיעוט מי פירות היה מועיל הטבילה תו גמירי לן דבכה"ג מצטרפין ג"כ המי פירות וזה עומק כוונתם ודוק:

ויש להוסיף עוד במה שהבאתי ראיה דהיתר אינו בטל להעשות איסור [לדמיון אם זית

היתר נתערב בין עשר זיתי חלב, ואחד עשר אנשים אכלו, אם חייבים כולם מלקות או לא כיון דהביטול כמאן דליתא א"כ חשבת כמו דליתא כמות המיעוט א"כ לא תוכל לחייב כאן אחד על אכילת ההיתר] מדברי התשובות מיימוני סוף ספר זרעים אמר מוהר"מ מי שנותן שאור מעיסה שהורמה חלתה לתוך עיסה שלא הורמה חלתה אעפ"י שבטל ברוב אין מפרישין ממנה כו' ועוד כתב מוהר"מ כו' תדע מדלא אמר ליה ר' טרפון להרבות עליו טבל עד שיבטלו החולין ברוב ויפריש מיניה וביה כו'. אמנם זה אין ראיה, דזה כלל גדול בידינו היכי דהוכר האיסור אינו בטל אף אם נפל מעט תוך הרוב כי אם הוכר אינו מעורב ועיין ברא"ש פרק גיד הנשה סימן ל"ז שמטעם זה כי רבה האיסור במין במינו חוזר וניעור משום דהוי כמו הוכר האיסור יעו"ש, ולפ"ז נתבונן אם נפל מעט עיסה שהורמה חלתה לעיסה שלא הורמה חלתה הלא מיעוט ההיתר הוא ניכר שיכול להפריש על העיסה הטבולה ממקום אחר לפי חשבון ולא יפריש על המיעוט המעורב, א"כ אין לך הוכר האיסור יותר מזה, כן הכא הוכר ההיתר ואינו מעורבב לכן לא מיבטל אל הרוב, ואם תאמר א"כ אם נפל מעט טבל אמאי מיבטל מן התורה [רק מדבריהם לא בטיל משום דשיל"מ] הא הוי כמו הוכר האיסור כיון דמצי להפריש עליו ממקום אחר, זה אינו, דאדרבא אם קדים הביטול וחשבת ליה כמו דליתא בעולם, הוי כמי שאינו וליכא על מה להפריש ואינו יכול להפריש ממקום אחר לחול שם תרומה דאין על מה להפריש, אבל כאן בנתערב מיעוט המתוקן לתוך טבל אף אם תחשוב כאילו אינו וכבר נאבד מן העולם בכ"ז לא נתחייב להפריש עליו ממקום אחר והלא אינו צריך כאן רק ההעדר שלא להפריש עליו ולזה אינך צריך לחשבו כאילו הוא במציאותו ואינו כלה מן העולם, ולכן כיון שעל ידי ההפרשה ממקום אחר יכול אתה לברר התערובות להפריש כפי חשבון על עיסה הטבולה, הלא אין לך מינכר התערובות גדול מזה:

ויש לבאר עפ"י זה קושיית הגמרא בנדרים נ"ט וכי היתר שבהן להיכן הלך דהקושיא דהוי כמו הוכר התערובות ואמאי מתעשרת לפי כולה, רק דצ"ע קושיית הגמרא מי לא תנן דכוותה בצלים שירדו כו' דלא שייך תירוץ הר"ן דתופסים דמיהם, יעו"ש דלא שייך לפום סברתנו ויש להאריך בזה ואכ"מ. ובגוף הסברא תמצא כזאת להמשל"מ הלכות מעילה פ"ז ה"ו כיון דאפשר ליקח ד' זוזים וליתנם לשומר הו"ל כאילו ניכר האיסור ולא בטיל יעו"ש ודוק. אמנם יש לחלק דבנידון דהמשל"מ אין לו ענין בגוף התערובות וזכות הממון הוא ענין צדדי, משא"כ כאן אם לא היה יכול להפריש מגוף הדבר תו גם ממקום אחר אינו יכול להפריש דהוי כמפריש מחיוב על הפטור, וכמו שאמרו בירושלמי פסחים פ"ב ובתוספות סוף פ"ק דבכורות בעיסה של שביעית וא"כ

צריך אתה לדון על גוף הדבר אם מצי להפריש מיניה וביה, תו לא הוכר ההיתר ומיבטל, דאם תאמר דאינו בטל הלא אינך יכול להסיר האיסור דההיתר קבוע לפנינו, ובכל מקום שאתה מפריש נאמר דמן ההיתר שקיל [אם לא דאע"ג דלא בטיל מכ"מ אין דין קבוע באינו ניכר ואמרינן כל דפריש מרובא פריש וא"כ גם ממנו גופא יכול להפריש אע"ג דאינו בטל] הן דמה דאינו יכול להפריש מיניה וביה זה הוי רק משום תערובות ואינו דומה לשביעית דלא מצי להפריש משום דלאכלה ולא לשריפה, ויש לעיין בכ"ז, ויש אתי להאריך גם בדברי ההגהות מיימוני גם בדברי הש"ך סימן שכ"ד ס"ק י"ח ואכ"מ, ועיין מש"כ בהלכות ציצית פ"ב ה"א, והבן היטב בכ"ז:

הלכה יא

אבל הערלה כו' וכן תרומות נתנו חכמים בהן שיעור שאין בהן דרך היתר לכל אדם:

כוון להוציא מסברת רב אשי פרק הערל דאמר דחטאת בחולין הוי דבר שיש לו מתירין ולזה אמר שאין לה היתר לכל אדם וכן פרוסה לחם הפנים שנתערבה בתרומה לא הוי דשיל"מ לאכלן בפנים, משום דאין להן היתר לאוכלן לנשי כהנים ולעבדיהם, ולסברת רב אשי צ"ל דהא דתרומה עולה בק"א משום אסמכתא דמקדשו ממנו דלא יהא סופו חמור מתחלתו לכן לא גזרו חכמים יותר ממאה ואחד ועיין תוספות שם, אולם מה שהקשה בכסף משנה דיל"מ ע"י שאלה היא קושיית הגמרא נדרים (דף נ"ט) תרומה מאי מצוה לאיתשולי עיי"ש:

הלכה יג

וכן פרוסה של לחם הפנים כו' כיצד סאה קמח מאחד מאלו כו':

נראה מדבריו דבנימוח הפרוסה של לחם הפנים מיירי ולכן עולה באחד ומאה, ואימת כתב רבינו בהלכות פסולי המוקדשין דאינו עולה דוקא כשלא נימוח דהוי חתיכה חשובה ולא בטלה היכי דההפסד מועט או דמשום כי תתבטל תהא ראויה לזר והוה חתיכה הראויה להתכבד כפי טעמא דרש"י או דתוספות פרק הערל, אבל בלא נימוח לא בטלה אם לא בטמאה בין טהורות, ולכן נקיט רבינו הדמיון של קמח להראות דבנימוח מיירי ודלא כהכס"מ ודוק:

והנה בשבת (דף קמ"ב) ר' יהודה אומר אף מעלין כו' ופריך ואמאי והא קא מתקן, ושיטת רש"י ז"ל בבכורות (דף כ"ב) דאם נתערבה בק"א יכול למפטר לרבנן בדמי דיהיב לכהן דמי הסאה שנתערבה ואינו צריך להרים כלל, ולא יתכן כלל לפ"ז דיהיה נחשב מתקן אע"ג שקודם ששילם לו הדמים ודאי דאסור לאכול לא מסתברא שתהא אסורה בהעלאה ועיין תרומת הדשן סימן נ"ד שעמד בזה. ואפשר דרש"י אזיל לטעמיה ריש

ביצה ובע"ז (דף ע"ד) שפסק וחתיכת נבילה אף ע"ג דדבר שבמנין הוא, כיון דלאו איסורי הנאה הוא בטלה ברובה ושדי חדא לכלבים ואינך שרי באכילה, אלמא דסובר בכל דברים המתערבים דאף ע"ג דבטלים, בכ"ז צריך להשליך חד מהם, וכבר פירש המרדכי סימן תתרכ"ד דמה דאינו צריך להרים רק בתרומה זהו בדבר הנבלל דלא אתי לאכול האיסור לחודיה בלא ההיתר, וא"כ אפשר דכאן מיירי בפירות שנתערבו שפירות של תרומה דבעי להרים משום דבעי להשליך חדא אף בנבילה שנתערבה בכשירות ותלינן דהך דאיסורא פירש, וכן מוכרח דהלא ר' יהודה סובר מין במינו לא בטל, וכבר פירש ר"ת דאע"ג דעולה בק"א במינו היינו דוקא במידי שהוא מתערב ונבלל וכמו דם בדם דיליף מיניה, וא"כ ע"כ דתוקים בדבר שאינו מתערבב, רק הוא תערובות פירות בפירות, לכן סובר ר"י דמין במינו בטל וזה מוכרח לשיטת ר"ת. וא"כ בדבר שאינו מתערבב הלא אתי לאכול האיסור בפני עצמו וצריך להרים חד לתלות עליו האיסור שנתערב ודוק. ולשיטת רש"י דמטעם זה צריך להסיר חד, הא דמסיק במסקנא דסבר כרשב"א דאמר נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר, פירושו כיון דנתפס הקדושה במה שנותן עיניו הוה כמאן דשדי חד מנייהו:

ודע דשיטת רש"י בחולין (דף צ"ט) דבתרומה במין בשאינו מינו כל היכי דאיכא לאיסורא בעיניה צריך ק"א, ועיין תוספות ורשב"א תמן, ולפ"ז אינו מוכרח כאן דמיירי בדבר שאינו מתערבב, דאפשר דמיירי במין בשאינו מינו כמו קמח חטים בקמח שעורים ואפ"ה מדמע באחד ומאה, ועיין היטב תוספות זבחים (דף ע"ג) ודוק:

הלכה יד

נפלה לפחות ממאתים הכל אסור בהנאה:

ובהשגות א"א אינו כן שאין לך דבר שאוסר עירובו בהנאה אא"כ הוא דבר שבמנין חוץ כו' דוק ותשכח עכ"ל, יצא לרבינו הראב"ד כך מהך דאמרו בשילהי ע"ז (דף ע"ד) האי תנא תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה ופירש דחמץ בפסח ג"כ אסור במשהו רק לאסור הנאתו לא נאסר רק בנותן טעם ועיין בר"ן שם שהאריך בזה, שאיזה סברא יש כאן האם נתבטל לחצאין ומי חילקו לאיסור זה, שלענין אכילה לא יתבטל ולענין הנאה יתבטל. ונראה לי עפ"י מש"כ הר"ן בעצמו פרק גיד הנשה דבאכילה אסור אף אם אינו מתכוין, הא בהנאה כל שאינו מתכוין אף דהוי פסיק רישיה שרי ולכן מוכרי כסות מוכרין כדרכן אף דהוי פסיק רישיה דא"א שלא יהנה בלבישה דילהו ולכן שרי בת תיהא, וא"כ כאן שנתערבו יותר מכדי שיעור נותן טעם, הלא רק בגדר אינו מתכוין הוא ופסיק רישא, שאינו מתכוין ליהנות מן האיסור רק מן ההיתר בלבד, ולכן לענין

אכילה אסור כיון דהוי פסיק רישא דאם תתיר לו הלא יהנה מן הכל גם מן ההיתר גם מן האיסור, משא"כ באיסורי הנאה דאינו מתכוין שרי ולכן מותר דכיון דהוא נתערב ביותר מכדי שיעור נותן טעם, ודאי דבטל לגמרי ואינו מתכוין ליהנות מן האיסור קרינא ביה ושרי אע"ג דהוא פסיק רישא דהא דמתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה הוא דוקא בהנאת אכילה:

וראיה לזה מהא דאמר פסחים (דף ל"ג) לא אם אמרת בשאר מצות שלא עשה בהן שאינו מתכוין כמתכוין תאמר במעילה שאם נתכוין להתחמם כו' שמעל יעו"ש דאמוראים מפרשי חד כאביי וחד כרבא בנתכוין לחתוך התלוש ונמצא מחובר, דפליגי בפרק כלל גדול אם חייב ובמעילה בכה"ג אם הושיט ידו לכלי ליטול חפץ וסך ידו בשמן של קודש שמעל, והלא תמן דנהנה גם בכה"ת חייב באינו מתכוין אף בגוונא דמתעסק, ובחלבים ועריות חייב ג"כ שכן נהנה ומאי חומרא דמעילה, וצ"ל דוקא בהניית אכילה חייב מתעסק ולא בהנייה אחריתא ואע"ג דסיכה כשתיה כבר פירשו רבנן בתוספות ריש פרק בנות כותים דאינו מה"ת רק מד"ס ועי"ש:

איברא דמפסחים אין ראיה, דאיכא לפרש כך, דקיי"ל במעילה פרק ה' דבדבר שדרכו לפגום לא מעל עד שיפגום בפרוטה, ובדבר שאין דרכו לפגום כיון שנהנה שוה פרוטה מעל יעו"ש, וא"כ כאן דהוי מתעסק דהוא נתכוין להושיט ידו לכלי ליטול חפץ וסך את ידו בלא מתכוין, וכיון דהחיוב אינו רק משום דנהנה, א"כ הלא לא נוכל לחשבו רק כנהנה בפרוטה, אבל הפגימה הלא עליה הוי רק מתעסק והוי נהנה ולא פגם בדבר שדרכו לפגום דלא מעל אי לאו משום דמתעסק חייב במעילה וכמו דפרש"י דמיעוט דבה לא כתיב רק בחטאת יעו"ש, כן נראה נכון, וכן משמע בירושלמי ריש פ"ח דכלאים ובפרק כל הבשר (דף קט"ו) נאמר כאן כי עם קדוש אתה כו' ונאמר להלן לא יהיה קדש מה להלן בהנאה אף כאן בהנאה. הרי דנהנה דעריות דמי להנאה ולא להנאת אכילה, ובהלכות שבת יתבאר באורך בס"ד ודוק:

ולפי מה שפרשנו בטעמו דמדוע לא בטיל לענין אכילה ולענין הנאה בטיל מדוקדק לשון האי תנא דסבר כר"ש דדבר שאינו מתכוין שרי הא לר"י דדבר שא"מ אסור לא נפ"מ, דאף דבר שאינו במנין אוסר תערובתו בהנייה בחמץ בפסח דהוי במשהו, וכי"ב פירש הר"ן ע"פ דרכו רק דלפי דרכו לא אתיא אליבא דהלכה דקיי"ל כר' שמעון דחמץ אחר פסח מותר ולפי פירוש הראב"ד אתיא אליבא דהלכה דדבר שאינו מתכוין מותר:

והנה רבינו אהרן הלוי בבדק הבית בית ד' שער ב' כתב שיש על שיטת הראב"ד קושיא גדולה, וזה שהרי שנינו לענין ערלה בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק נתערב באחרות

כולן ידלקו דברי ר"מ וחכ"א יעלו באחד ומאתים, וטעמו דר"מ דסובר כל שדרכו למנות ולרבנן לא חשיב ובטיל במאתים ואחד, ומוכח דאי ליכא מאתים ואחד כולן ידלקו, ואמאי כיון דאיסורי הנאה בטלים לענין הנאה ורק לענין אכילה לא בטלו, ודעתו, דדוקא איסורים שאוסרים בכ"ש ואין להם שיעור הנך דוקא לענין אכילה אסרי תערובתן לא לענין הנאה, אבל מידי דיש להן שיעור כמו ערלה וכלאי הכרם בהו לא נפ"מ מידי בין אכילה להנאה וזה מורה כפי מש"כ בשיטת הראב"ד דכיון דהאיסור הוא דבר שאין לו שיעור כלל וא"כ במשהו ודאי לא קא מתכוין להאיסור כלל רק לאכול ההיתר. אולי הרשב"א במשמרת הבית שחק מהקושיא, ז"ל, דלרבנן ודאי מהדין היה שיהא מותר הבגד בהנאה אלא שא"א דערלה אסור עד ר"א, ונמצא כל שאין בהיתר מאתים כדי לבטלו הרי הבגד בעצמו אסור לישראל, ולמכור נמי לנכרי אי אפשר כדי שלא יחזור וימכרנו לישראל כו'. המובן מדעתו שפירש שהא דאמרו דהתערובות אינו אוסר בהנייה הוא דוקא המכירה לעו"ג לא ליהנות מן האיסור עצמו, וזה אינו מובן לדעתי מאי חילוק בין לבישה למכירה מ"ש הניית גופו מהנאה שמוכרו ועושה ממנו דמים, ולכן היה נראה לפרש דה"ק, דמידי דליכא באיסורו רק הנאה שעומד ללבישה בזה נאסר תערובתו במה שעומד לזה, ולכן באיסורי אכילה הלא כיון שעומד לאכילה לכן לא נאסרה התערובות רק באכילה, אבל סממנים דהנאתן הוא הצביעה בבגד והבגד עומד ללבישה לכן אסור תערובתו במה שעומד לכך היינו ללבוש, אבל לא למכור לעו"ג לכן אסור בלבישה ולא במכירה ודוק.

אולם אף כי רבינו הרשב"א מהביל הקושיא הזאת, אנא בעניי לא אבין. דבמשנה ערלה פ"ג ריש פירקא בגד שצבעו בקליפי ערלה כו' כולן ידלקו דברי ר"מ וחכ"א יעלו באחד ומאתים, הרי מוכח דבלא מאתים כולן ידלוקו, ויעלו דקאמר הוא להיתר הנאה, ואח"כ תנן תבשיל שבישלו בקליפי ערלה ידלק נתערב באחרות יעלה באחד ומאתים, ואח"כ תנן נתערב חבילי תלתן כו' כולן ידלקו וחכ"א יעלו באחד ומאתים. הרי מורה לנו דדינא חדא לכל התערובות של משנתנו לרבנן דאמרי יעלו במאתים ואחד, ולהרשב"א הלא בתבשיל מותר למוכרו לעו"ג כי נתערב וליטול כל דמיהן מן העו"ג, דבתבשיל ליכא למיחש שמא יבוא עו"ג וימכרנו לישראל, ורק באכילה אסור לא בהנייה וכל הנך ידלקו וזה פלא. אולם יתכן לפמש"כ הרמב"ן בחידושיו לע"ז סוף פרק כ"ה, דהא דתנן תבשיל שבישל כו' ידלק, ואמאי הא לרשב"ג שרי למכור חוץ מדמי יין איסור שבו, כן הכא ימכור חוץ מהנאת עצי איסור שבו, ותירץ דכאן מיירי בתבשיל הנאכל כמו שהוא חי דניקח מן העו"ג ולכן למוכרו לעו"ג חיישינן שמא ימכרנו לישראל והביאו רבינו נסים.

אך אי משום זה כמה דחיקא מילתא ולא היה לרבינו הרשב"א להלעיג מקושיית הרא"ה, ועוד דזה ניחא למכור לעו"ג, הא להאכיל לבהמתו רשאי דאינו אוסר התערובות בהנאה, וא"כ הא דתנן גבי תבשיל נתערב באחרות יעלו באחד ומאתים הוא דוקא על אכילה לא על הנאה ולהאכילן לבהמתו שרי, ובכולהו משניות יעלו גם לאיסור הנאה, וכמה דחיקא מילתא דא. סוף דבר הקושיא קשה להבין, אולם לפי מה שפרשנו לעיל במה דאמר האי תנא, לא מוזר לומר דכל הנך משניות לא נחתי לענין אם אסור בהנאה או לא, דתליא בפלוגתא דר"י ור"ש בדבר שאינו מתכוון בכה"ת כולה דאשכחן כמה סתמי דמשנה כר"ש וכמה סתמי כר"י דדבר שאין מתכוין אסור ודוק:

והנה בירושלמי פ"ג דערלה ה"א אמר ר' בא בר ממל הניית ערלה בטילה ברוב מתניתין פליגא עליה דרבב"מ, תבשיל שבישלו בקליפי ערלה ידלק, פתר לה קדירה בקדירות, ולכאורה היה נראה לפרש דה"ק, דלענין הנייה בטל ברוב וזה הנייה דלאו הנייה שלגופו רק כמו ליתן לעו"ג, וע"ז פריך מתבשיל אמאי ידלקו יתן לכלבו בנתערב באחרות, ומשני בקדירה בין הקדירות שחשוב קצת ולכך לא פריך מבגד דעלה קאי. אמנם המעיין בכולהו סוגיות דירושלמי יראה כאן מכוון אחר, דסבר הירושלמי דצמר בכור שטרפו בטל ברוב, דכיון דהוא בלול אף דהוא אסור בהנאה בטל ברוב, ולכן אמר רבי יוחנן סממנים בסממנים כו' מי צבעים במי צבעים בטלים (הובא בדברי רבינו לקמן פט"ז הכ"א) ברוב כיון דאינו חשוב והוא בלול טרם שצבע הבגד וכן מפורש בתוספתא בשם רשב"א בבלול בטל ברוב יעו"ש ופריך מתבשיל שנתערב באחרות אף דהוא בלול מ"מ לא נתבטל בפחות ממאתים ופתר לה בקדרה בקדרות דאינו בלול רק האיסור עומד בפני עצמו, ור"י סבר דרבב"מ לא שרי רק כשצבעו בגד במי צבעים אילו הא לכתחלה לא שרי שנהנה מה שנותן מעט ממי צבע ומפרש מאי כדון ומפרש טעמו דסממנים בסממנים שנתערבו וצבע בהן הבגד הלא בהסממני איסור ג"כ היה בהן כדי לצבוע מעט ויש בו כדי לאסור כשהוא צבוע בהבגד, דכל שהוא הלא היה בו כדי לצבע לכן חשוב ואוסר ההיתר במאתים כיון שאינו נבטל, אבל מי צבעים מקרי בשאין בהן כדי לצבע שהרבה מים מאד עד שאם יצבע בהן גם מעט כל שהוא מן הבגד לא יוצבע ולא יוקלט הגוון מן הצבע, לכן אם רבה עליהן מי צבעים של היתר שיש בהן צבע הרבה והוה"ד צבע סממנים של היתר לחוד ג"כ מותר הבגד, ונמצא דטעמו של דבר דמי צבעים בטלים מפני שהצבע נתבטל כ"כ שאין בו כדי לצבע אף כל שהוא מן הבגד, וסממנים בסממנים אף דלא יתכן לצבוע בגד בלא שיתיך הצבע במים, מ"מ כיון שיש מן הסממנים של איסור עם המים לצבע כל שהוא חשוב ולא בטיל, ואימתי מקרי מי צבעים דבטלי כשאין בהן כדי לצבע

אף כל שהוא שכל כך רבה המים על הצבע עד שנתבטלו לגמרי, וזה שאמר אם יש בו כדי לצבע [פירוש באיכות המים] את רואה ההיתר כמי שאינו [פירוש אפילו את רואה ההיתר כמי שאינו] אותו האיסור שבו כדי לאסור אם אין בו כדי לצבע [שכל כך נקלשו הצבע תוך המים שאין בו כדי לצבע אף כל שהוא] את רואה את ההיתר כמי שאינו, אותו האיסור אין בו כדי לאסור וכו'. ובירושלמי שילהי הפועל ר' יוסי בשם ריב"ח בעי מהו שיבטלו איסורי הנאה בטירוף פירוש ע"י טירוף וכשהוא בלול, ופריך והתנינן שור הנסקל, פירוש ושור אינו בלול רק מפני שהוא חשוב ובע"ח דמחוסר תיקון לא חשוב, וכאותן גדולים שהביא הרא"ש פרק גיד הנשה, ומשני תיפתר בחתיכות וחשובין, והא תנינן ציפורי מצורע והוי ס"ד דעל שניהן השחיטה והמשולחת קאי דקודם שילוחה נאסרה [וכדאיתא סוף פ' האיש מקדש דף נ"ז יעו"ש והבן] ומשני דעל צפור השחוטה קאי, וצפורי מצורע דקתני דמשמע שניים כוונתו על ציפרין דעלמא כו' צפור בצפורין כו'. ועיין חידושי רמב"ן לע"ז. ובשילהי תמורה וליבטיל ברובא בציפרתא מוכח גם דעת בבלי דבטרוף כיון שבלול וכבר אבד חשיבותו בטל בכל הנך, ועיין בתוספות זבחים דף ע"ב ד"ה אלא למאן דאמר כו' והשתא אפרש כו' ועיין שנות אליהו בערלה ובכ"ז יש להאריך ואכ"מ:

והנה הרבינו נסים הסכים ג"כ דלבד מאיסור יין נסך וע"ז ותקרובותיה בטלין בנימוחו ודוקא כשהאיסור עומד בעינו אלא שאין ניכר בהן, ומיהו כפי מה שבארנו ששיטת הירושלמי גם בערלה כך תמוה. דהא שיעור דמאתים אף בבלול וכי"ב ולח בלח, ואולי דוקא לענין הנאה אמר דבטל גם בערלה, או דוקא היכי שאין ממשו בהתערובות רק חזותו כמו תבשיל שבשלו בקליפי ערלה ועיין חידושי הרמב"ן היטב ודוק בכ"ז כי הענין עמוק:

הלכה טו

ולמה צריך להרים התרומה ולא ירים ערלה כו' שהתרומה ממון כהנים כו':

כ"ז מבואר בירושלמי פ"ב דערלה יעו"ש, אמנם שיטת רש"י ז"ל בפרק השוכר אה"פ דף ע"ד שכתב בחתיכת נבילה ופרוסת חמץ למ"ד דבטלי דצריך להרים ושדי חדא לכלבים ואינך שרו באכילה וכן כתב בריש ביצה יעו"ש, וכבר תמהו עליו קדמאי, ופירש במרדכי דהיכי דמעורב דאינו יכול לאכול האיסור לבדו שפיר איכא חילוק בין תרומה דגזל השבט לשאר איסורין אבל במקום שיכול לאכול את האיסור בפני עצמו שפיר צריך להשליך בכל האיסורים, והרמ"א כתב שאינו אלא חומרא. אמנם שיטת רש"י נובעת מהא דפרק כל הזבחים דף ע"ד רמוני באדן אוסרים בכ"ש כיצד נפל אחד מהן לתוך

רבוא כו' ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש לריבוא אסורין ומריבוא לשלשה ומשלשה למקום אחר מותר, דג' תערובות למה הא רב סבר כר"ש ואיהו מתיר תערובות השניה שאם נפלו ארבעים ממאה שנתערבו באחד איסור למקום אחר מותרים, ולכן פירש רש"י שאם מן השלשה פירש אחד למקום אחר אז מותרין השלשה האמצעים, דהיכי דמתחיל דין ביטול צריך להרים, ויהיה צריך להרים אחד ולהשליכו לנהר, אבל כי פירש למקום אחר אז מותרים ג' האמצעים לגמרי דלזה אמרינן דהאיסור נפל כן היא שיטתו וכן פירש הגר"א ריש סימן ק"י:

אך קשה לענ"ד על שיטתו מההיא דתנינן פ"ד דתרומות תאנים שחורות מעלות את הלבנות, ולבנות מעלות את השחורות, ומסיק רב כהנא בירושלמי דאם אינו יודע מה נפלה או כשידע ושכח אז מעלות לר' יהושע, ולר' עקיבא אינן מעלות רק בשלא ידע מקודם מה נפלה אם שחורה או לבנה. וע"ז אמר שמעון בר בא בשם ר' יוחנן והוא שנפלה שחורה אחת לתוך שתים שחורות כדי שתבטל ברוב. ר"ז בעי קומי ר' מנא לא מסתברא בתוך שלש שאם תעלה אחת מהן יהיו שם שתים א"ל ואף אנא סבר כן. פירוש דכי אמרינן דהלבנות והשחורות מצטרפין למאה דוקא שיש כאן רוב בכל חד דאף אם שחורה נפלה איכא כאן שתי שחורות לבטלה ובטילה ברוב דין תורה רק שמדמעת מדרבנן ע"ז הקילו שמצטרפין לבנות ושחורות וע"ז אמר דבעינן שלש דהא צריך להרים בתרומה ושמא יעלה שחורה ושמא שחורה נפלה ולית כאן עכשיו אחרי הרמה רק שתים ולא בטל האיסור במחצה על מחצה וז"ב. ולפ"ז לשיטת רש"י מאי פריך מ"ש ג' דאיכא רובא שנים נמי איכא רובא ומשני מאי ג' דקתני שנים והוא, דלפ"ז לא הוי מקשה בבלי מידי דהא בעינן דאחרי נפילת חד מהשלשה למקום אחר, דבזה יצאת מה דצריך להרים יהיו שלשה שאם יש האיסור בהנך שלשה יתבטל ברוב מן התורה, וליכא לדחות דשאני כאן דכבר נתבטל מן התורה בתערובות הראשונה דהא דרמוני באדן לא בטלי הוי ד"ס, דז"א, דלא שקלינן רק על התערובות הנבטלת, וכמו דבעי דיהיו רוב בהני תערובות השניה וכמו דאמר שנים נמי איכא רובא אלמא דבעי דין ביטול, וכמו דצריך להרים אחד אף דנשאר ריבוא דהתערובות הראשונה, בכ"ז צריך להרים גם משלשה האמצעים, ומוכח מזה דגם תערובות שניה מותר תיכף ואין צריך להרים וכשיטת תוספות ולכן סגי בשנים והוא דהאיסור נבטל בשניהן ודוק:

אמנם קשה דהא רמוני באדן מצי מיירי גם בתרומה וצריך להרים מפני גזל השבט, א"כ בזה מוכרח להיות שלשה והוא, שאם ירים אחד מהן ויעלה אותה בכ"ז הא צריך להיות אם יש אחד התרומה בהם יתבטל וישאר שלשה לבד הך דמרים וצ"ע. ויהא מוכח מזה

כשיטת רבינו דאיסורי אכילה לא שרי רק תערובות שלישי וכמו שפסק לקמן פט"ז ה"י:
אך דא יש ליישב, כיון דא"צ להרים רק מפני גזל השבט, הלא מצינו בפ"ג מתרומות, בתורם חבית של יין ונמצאת חומץ כו' דספק אם משתרמה החמיצה כו' דהראשונה אינה מדמעת וכן השניה רק בנפלו שתיהן למקום אחד מדמעות כקטנה שבשתיהן, הרי דספק תרומה שהיא ספק אפילו מצד עצמה לא מצד תערובות ג"כ אינה מדמעת בק"א [רק ברוב ככל האיסורים] א"כ כאן אע"ג דהתערובות הראשונה לא נתבטל דהוי דבר חשוב בכ"ז בתערובות שניה הוי בנפל אחד כספק תרומה, וכמו ששנינו סוף פ"ז בשתי סאין ואינו ידוע איזו של תרומה ונפלה אחת אינה מדמעת יעו"ש ודין ספק מחמת תערובות וספק מחמת עצמה שוין שלא לדמע החולין הנופלין לתוכן בק"א, וא"כ הא אין צריך להרים, ולכן שפיר פריך דבשנים והוא נמי סגי וז"ב בס"ד. והנה בסוף פ"ד דתרומות בדורס ליטרא ואינו יודע באיזו עיגול דרסה דד"ה תעלה, אמר ר' אבין וצריך שיהא בכל אחת שני ליטרין וכל שהוא כדי שתבטל ברוב, נראה ג"כ דצריך שיהיו שני ליטרין וכל שהוא לבד התערובות הליטרא תרומה, וטעמא דכשמעלה אחת מן העיגול אמרינן דנשאר בתוך העיגול הליטרא תרומה ונתבטל ברוב חולין ביטול דבר תורה, וליטרא וכל שהוא הוי רוב דלא בעי אחד בשניים [ועיין פמ"ג בפתיחה לשער התערובות פ"א] כן נראה למעיין, אולם לשון רבינו בהלכות תרומות פרק י"ד ה"ז משמע דלא פירש כן יעו"ש, ושוב ראיתי בתוספתא דתרומות פ"ה דהך פלוגתא דרימוני באדן מתני גבי תרומה, ושם תני נפל מרבוא לתוך ג' משלשה למקום אחר ספיקן מותר מפני שהן ספק דמוע, הרי דספק דמוע אינו צריך להרים וכמו דמזכיר בזה ספק דימוע וכמוש"ב בס"ד:
והנה הרשב"א בספר תורת הבית האריך הרבה בדיני ביטול דמצטרפין אפילו שתי מגורות ושתי קופות בשתי עליות בתרומה, ולא זכר שמירושלמי מפורש דבעי שיהא בכל חד רובא לגבי איסור הנבטל וכמו דבעי שני לטרין וכ"ש, ומצאתי להגר"א סימן קי"א אות י"ט שכתב כן, אבל הרשב"א לא זכר זה. והנראה דפוסק כהך דאמר בירושלמי על הך דלבנות מצטרפין עם השחורות להעלות דבעי שיהא בכל חד רובא, ואמר מיליהון דרבנן פליגא דמאמר דמדומע פטור מן החלה דוקא שהתרומה רוב, ואמר ר' יוחנן דאף סאה אחת לתוך צ"ט חולין פוטר מן החלה דקל הוא דהקילו וכמו דהקילו לצרף לבנות עם שחורות, וידחה ליה שאני תמן שבטל הוא ברוב וע"כ רבנן פליגי וסברי דאף אם ליכא רק חדא לבינה ונפלה תרומה וא"י אם לבינה מצטרפת להעלות ופסק כן הרשב"א ולכך לא זכר זה, דלכן לא בעי גם הכא שני לטרין וכ"ש, וזה דלא כפסק רבינו בהלכות תרומות ועיין בכ"ז היטב:

הלכה טז

ולמה כפלו שיעור ערלה כו' מפני שהן אסורין בהנאה:

בפירוש המשנה כתב רבינו שלא זוכר כעת אסמכתא שסמכו עליו חכמים בדין זה, וטעמו דגז"ש דמלאה מלאה יליף להקל שהן מתבטלים וכמו דאמר מנין שהן עולים כו', וכפי הנראה דקאי זה לר' יהודה דסבר בכל מקום מין במינו לא בטל ואפ"ה בתרומה וערלה וכלאים מודה דמתבטלין אפילו בבלול כדברי הרמב"ן בחידושיו לע"ז יעו"ש ע"ז צריך קרא דהן מתבטלין והטעם דלא כפלו איסורו בבשר בחלב הוא משום שסמכו חכמים בתרומה סוף האיסור על תחלתו דתרומת מעשר הלא טובל כרי אעפ"י שא"צ להפריש רק אחד ממאה, לכן הוה"ד אם חזר לתוכו מקדשו, אבל בשר בחלב הלא תחלתו לא אסרתו תורה רק בשהבשר נותן טעם בחלב או איפכא דדרך בישול אסרה תורה, וא"כ תחלת האיסור רק בנותן טעם, לכן סוף האיסור במין במינו ג"כ בנותן טעם, וזה מתבאר בדברי רבינו ודוק:

ולמה סמכו על שיעור מאה בתרומות כו' אמרו חכמים דבר שאתה מרים ממנו אם חזר לתוכו מקדשו:

רבוותא בתוספות האריכו בכמה מקומות, דאין זה מן התורה רק מדבריהם ואסמכתא בעלמא, ונראה ונתבונן בראיותיהם. האחת מהא דיליף איסי ב"י קו"ח מערלה לבשר בחלב דאסור בהנאה ולא פריך מה לבב"ח שכן בטל ברובא, וכוונתם דע"ז שייך הפירכא גם על כלאי הכרם וליכא למימר כלאי הכרם יוכיחו. ולכאורה יש לומר דהך תנא סובר כר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל בכל האיסורים. אולם ז"א, דכבר ביארו בתוספות דדוקא בבלול סובר דלא בטיל אבל ביבש גם ר' יהודה מודה דבטל וא"כ איכא למיפרך דבהנך לא בטלי ביבש רק במאתים ואחד, אמנם לאו ראיה היא, דאיך יתכן לומר דמשו"ה אסירא בהנאה משום שאין לה ביטול, דהלא עיקר דין דלא בטיל ברובא נפקא לן מתרומה, ובכ"ז תרומה לא אסירא בהנאה שאינה של כלוי, ולכן אין סברא לומר דזה גורם האיסור של הנאה, הגם שמפני שאסור בהנאה כפלו חכמים איסורו זה דוקא שאיסור הנאה הוא סבה שגורם העדר הביטול, אבל לא יתכן לפרש דהעדר הביטול גורם איסורו בהנאה, דעיקרו של מה דלא בטיל הוא מילפותא דתרומה ותמן אינו אסור בהנאה ודוק. כן מה שהכריחו בפרק הזהב מהא דחשיב מחפ"ז, ולא חשיב הא דאינו עולה רק באחד ומאה, אין ראיה, דהואיל דחשיב גבי קודש דליכא מחפ"ז [עיין פרק הערל דף ל"ד] לכן לא חשיב זה דקדשים ג"כ אינן עולין רק באחד ומאתים וכמו דאמרו שם פ"א חתיכה של חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות של ח"ט וכן פרוסה של

לחם הפנים שנתערב במאה כו' לכן גבי מעשר לא חשיב:

אבל הגדולה שבראיותיהם היא מהא דאמרו בגיטין דף נ"ד ורמי דר"י אדר"י בדרבנן דתניא נפלו ונתפצעו כו' והא הכא דמדאורייתא חד בתרי בטל ורבנן הוא דגזור וקא קניס ר' יהודה, הרי מפורש דמה"ת בטלי ערלה ברובא, אולם לפמש"כ הרמב"ן בחידושיו לע"ז, דלר' יהודה לא בטלי אפילו בדבר שאינו נבלל ואף יבש ביבש, והביא ראיה דאפילו יין ושמן סבר ר' יהודה דבטלי בתרומה במאה ואחד כמבואר סוף פ"ק דפסחים דיין של תרומה עולה במאה וא'. וכן שאור של תרומה עולה אף שנותן טעם, וע"כ דהא דבטלי בתרומה בק"א הוא מן התורה לר"י, נמצא דלר"י בשאר איסורים לא בטלי מה"ת כלל מין במינו, רק בתרומה גלי רחמנא דבטיל בק"א, ובזה א"ש מה שהקשו דאמאי לא חשיב רק מחפ"ז נחשוב נמי הא דצריך ק"א, דנקיט מילתא דמודה בה ר"י, וא"כ יקשה איך אמר בגיטין לר"י דמה"ת בטיל ברובא והא לר"י ודאי הוה דבר תורה הא דלא בטיל רק בק"א, אולם בתוספות פרק יוצא דופן דף מ"ז כתבו דיש ספרים דגרסי והא הכא דמדאורייתא ברובו בטילה, משמע דיש ספרים דלא גרסי, וצ"ל הא דפריך כוונתו דאיסור מבטל איסור בידים הוי רק דרבנן וכבר דברו מזה קדמאי, אמנם באמת פשוט דהך דדבר חשוב לא בטיל הוי רק דרבנן דמה"ת אין חילוק בין דבר חשוב לדבר שאינו חשוב ואגוזי פרך דנפלו ביותר ממאתים הוי רק דרבנן וכיון שזכינו לזה תו א"ש כוונת הגמרא לפי גירסא שלפנינו, והא הכא דמדאורייתא חד בתרי בטיל, דבכל ענין אין חילוק בין ערלה וכלאים לשאר איסורים רק לענין הא דילפינן מקראי דמקדש בק"א ויליף גז"ש מלאה מלאה, וא"כ מביא ראיה דמה"ת אין הבדל בין דבר חשוב לדבר שאינו חשוב, דאם תאמר דדבר חשוב לא בטיל מדבר תורה א"כ בתערובות חד בתרי אין לך דבר חשוב גדול מזה שהתערובות הוא יתר משליש קרוב לפלגא ואפ"ה אמר רחמנא דליבטיל בשאר איסורים, דאין לומר דשאני תמן שהדבר חשוב מצד עצמו, ז"א, דכבר פירשו קדמאי בתוספות ובתורת הבית סוגיא דסוף פ' הערל דחתיכה חטאת טהורה בחולין תעלה, משום דלאחר הביטול תהיה חתיכה ראויה להתכבד, אבל חתיכה חטאת טמאה בחטאת טהורה שלאחר הביטול לא תהיה ראויה להתכבד שהכהנים לא יחזיקו טובה זל"ז, לכן אבדה חשיבותה ובטילה יעו"ש, הרי דאנו דנין מה דיהיה חשוב לאחר הביטול, כש"כ כאן שנתערב שיעור גדול כזה שהוא קרוב לפלגא שהתערובות חשוב ואפ"ה בטל, אלמא דמה"ת חשיבות לאו מידי. וגדולה מזו מצאנו לרבינו נסים פרק כ"ש שאם נוטל"פ והתערובות גדול שחשיב ומועיל במה שמגדיל כמות האיסור תו אסור מדין טעם כעיקר יעו"ש, כש"כ כאן דשפיר מדמה הגמרא חשיבת רבוי כמות האיסור

הנתערב בתוך ההיתר לחשיבות האיסור בעצמותו וא"כ לא נבטל. וזה כוונת רש"י דמדרבנן בעלמא הוא ואפילו שלמים דמדאורייתא אין חילוק בין חשוב לשאינו חשוב דהכל בטל דכתיב אחרי רבים להטות כו', הרי דדייק דרק דבר חשוב בטל מן התורה, אבל מה שתרומה בטילה בק"א וערלה במאתים יוכל היות דבר תורה ודוק היטב:

ומה שהקשו בפרק הערל דף ע"ג ד"ה משא"כ במעשר דאמאי לא ילפינן מעשר מבכורים בהיקשא דאינם בטלים ברוב רק במאה ואחד, זה לק"מ דלא שייך למילף איסורא למעשר מבכורים כיון דהוא ענין הנפדה והקדושה לא חלה רק על השווי שלו לא על עצם הדבר, ואף אם קלטוהו מחיצות הלא כשנטמא בר פדייה הוא ומטעם זה לא יליף בהיקשא שיתחייב מיתה האוכלו בטומאה דלא מצאנו מיתה לאוכל דבר שקדושתו נפקע ע"י פדייה בטומאה משא"כ זה יליף שאסור בכורים לאונן מהיקשא למעשר, אף דתמן נפקע בפדיון מ"מ חל הקדשו על עצם הדבר כ"ז שלא נטמא להאסר לאונן כ"ש בכורים. ובזה א"ש מה שהניחו בקושיא הא דלא יליף בכורים דלא להוי כנכסי כהן ממעשר ולא קשיא דשאני מעשר דקדושתו חלה על שויא של הממון ומחיר המעשר לכן חל על הפדיון ושפיר לא הוי נכסי כהן שאסור ליקח בהן עבדים רק לאכילה דהכי רצתה רחמנא, אבל בכורים הוי הקדושה חל על גוף הפרי שאין להם פדיון ועל עצם הדבר, לכן הממון שלהם אינו מתיחס אל הקדושה רק הוא שני דברים, ובזה דומה לתרומה דהוי נכסיו של כהן ומה דבעי יעשה רק בגז"ש יליף מפסח דמעשר אסור לערל, וכיון דיכולת הקדושה להפקע ע"י פדיון כש"כ דפקעה ע"י ביטול ברוב וזה ברור ודוק:

והא דאמר ר"ל בסוף פ' הערל והוא שרבו חולין על התרומה, פירוש כיון דהוי דבר שאינו מפורש בתורה הא דצריך מאה ואחד הקילו בספיקו ומוקמינן חולין על חזקתייהו דחולין לתוך חולין נפלו, ודוקא בלא רבו לא תלינן לקולא משום דכיון דהוא דבר המפורש בתורה גזרו בספיקו וכמוש"כ רבינו בהא דחוששין לספק דרוסה בפ"ה מהלכות שחיטה, ואדרבא משמועה זו דדייק בפרק אלו עוברין דאם כזית בכדי אכילת פרס דבר תורה אמאי אמרינן שאני אומר והא התם במין במינו מיירי דמה"ת בטל ברוב וע"כ דלא בטיל ברוב בתרומה פחות מק"א וסבר דכזית בכדי א"פ לוקה אינו ראוי להקל בספיקו ועיין בתוספות בזה ודוק. וכן מצאנו בתורם קישות ונמצאת מרה פ"ג דתרומות דתרומה ויחזור ויתרום, דכל אחת בפני עצמה מדמעת ואטו פליג ע"ז ר"י לשיטת הרמב"ן ז"ל דסבר דמדאורייתא בטל במאה ואחד, ועיין בפרק ז' דתרומות נפלה שניה למקום אחר אינה מדמעתן משום דהוי ספק דמוע כר"י בירושלמי שם דסבר דבבאין לשאול עליו ועל חבירו טהורין יעו"ש חזינא דלא פליג וע"כ כדפרישית דכו"ע מודו בהא ודוק:

ולכאורה יש ראיה עצומה מסוגיא דחולין פרק גיד הנשה דף צ"ח. והתניא זהו היתר הבא מכלל איסור זהו למעוטי מאי לאו למעוטי כל איסורים שבתורה כו', דקשה לפ"ז דהא גם חתיכה של לחם הפנים שנינו דצריך להעלות במאה ואחד, ובתוספתא פ"ח דתרומות וכן במנחות וכן בלחמי תודה, וראה בתורת כהנים פרשת אמור על קרא דאחרי כן יאכל מן הקדשים דמקראי יליף דקדשים הנתערבים ג"כ דינם במאה יעו"ש, ובירושלמי פ"ב דערלה מייתי לה ומבארו באורך, א"כ אם נאמר דמה"ת בעינן מאה ואחד א"ש, דכאן התירה תורה לבשל הזרוע שאינו נאכל אלא לכהנים ומקריא תרומה לכ"ד עם האיל, ובכל מקום גבי קודש ותרומה בעינן מה"ת מאה ואחד, וע"כ דמדרבנן הוי דאין סברא לחלק בין קודש לתרומה. אמנם ג"ז אינו ראיה, דהנה בתוספתא דתרומות ר' שמעון אומר במאה מקו"ח מה מצאנו בתרומ"ע אחד ממאה אף זו כו' א"ל לא אם אמרת בתרומ"ע שניטלה קודש מקודש ולא נקרא שם איסור עליה תאמר בזו שניטלה קודש מחול ונקרא שם איסור עליה, פירוש שהלא קודם נפילה היה אחד תרומה לכן ילפינן שאם חזר מקדשו, ובירושלמי פ"ב דערלה מייתי ליה וזהו דלא כר' אליעזר ור' יהושע דפ"ד דתרומות דכולהו סברי דיותר ממאה בעי, א"כ שפיר פריך דמאן סבר דמבשל לה בהדי איל ר' שמעון ב"י ללישנא בתרא, וא"כ מאן דאמר במאה סבר בשר בהדי בשר משערינן והו"ל מאה, וא"כ אין זה היתר כיון דתרומה וכן קודש דגמרינן מתרומה וכולהו רק במאה סגי עם האיסור היינו צ"ט לבד האיסור כמו שפירש ר' שמעון. וא"כ לא הותר שום איסור. לכן מפרש לר' יהודה דסבר דבכל איסורים שבתורה מין במינו לא בטל א"כ לדידיה גלי רחמנא גבי תרומה לקולא דבטל במאה ואחד, ודוקא גבי תרומה דקיל, הא גבי קודש דחמור לדידיה לא בטיל כדאמר סוף פ' הערל גבי לחם הפנים דלר"י לא בטיל, דלדידן דקיי"ל בכל איסורים שבתורה דבטלי ברוב רק גבי תרומה גלי קרא דמקדשו ממנו, דדבר המקודש כבר צריך להפריש ממנו א"כ כש"כ גבי קודש דצריך מאה ואחד, אבל לר"י דבכה"ת לא בטלי רק גבי תרומה גלי קרא א"כ דוקא בתרומה לא בקודש, ובפרט הא דיליף דמין במינו לא בטיל הוא מקראי דגבי קודש יעוין פרק כל הזבחים דף פ"א, וא"כ שפיר הוי היתר מכלל איסור ודוק. כתבנו זה ליישב שיטת הרמב"ן בחידושיו לע"ז אשר כתב שביאר שיטתו בפרק כל הבשר ואנו לא זכינו לאורו. ולפ"ז הך ספרא גבי ומן הקדשים יאכל דלא כר"י דלדידיה לא בטיל קודש בק"א, וברור. ויתכן לומר כיון דילפותא דצריך מאה לבד התרומה הוא מקרא דמקדשו ממנו, זה דוקא בדבר שמצי הקדושה לחול עליו כמו תירוש ויצהר, הא שאר משקין דעלמא וכן רוטב דלא חייל ע"ז שם תרומה אינו צריך מאה מה"ת ובטל ברוב בכל איסורים שבתורה לרבנן דפליגי על

ר' יהודה, ועיין פ' העור והרוטב דף ק"כ בזה, אך אין צורך לזה דלר"ש לטעמו א"ש כמו שבארנו ודוק:

ומה שמח לבבי בראותי בירו' פ"ק דערלה ה"ג ובפרק ג' מינין בהך הלכה דלמדו מזרוע בשלה דנזיר דאיסורם או בששים או במאה כדפליגי שם אי מצרפינן העצמות של איל יעו"ש, ואמר תני חזקיה כל מה שאסרתי לך במקום אחר התרתי לך כאן לפי שבכל מקום מאה אסור מאה ועוד מותר [כר' יהושע בתרומות] ברם הכא אפילו מאה מותר, הרי כדפרישית דהוי כתרומה שעולה במאה ועוד וכדיליף מקרא דמקדשו ממנו, והוא הדין במורם מאיל נזיר וכמו לחם הפנים ולחמי תודה ששיעורן במאה ועוד, וכאן בזרוע בשילה גילתה רחמנא שמתבטל במאה וכאן בירושלמי לא נזכר ר"ש כלל, ועיין מנחות ע"ז תרומת לחמי תודה כו' מדמעת או אינה מדמעת יעו"ש, וצ"ע לכאורה. ואולי דתו"כ מיירי לענין איסור אכילה בטומאה ושם לענין איסור זרות. אולם האמת כפי מה שפרשתי בחידושי דבעי אם התרומה טובל הלחמי תודה ואם יאכלם בעוד שלא קרא שם על התרומה מי מיחייב מיתה כאוכל טבל, ומצינו לשון דמוע על טבל יעוין עירובין דף ל"ו ורש"י ד"ה נדמעו ובתמורה דף ד' יעו"ש דקודם הרמה אסור באכילה כמבואר סוף פ' כל הפסולין, רק לענין מיתה בעי ודוק היטב בכ"ז:

הלכה יט

ביצה שנמצא בה אפרוח כו' היתה עם ששים בלבד וכו' מפני שהיא בריה בפני עצמה:

הש"ך יו"ד סימן פ"ו ס"ק י' כתב שהטור אזיל בשיטת הפוסקים דביצה חשובה בריה ולא בעינן ביריית נשמה, וע"ז תמה הפלתי דזה נגד הסוגיא דפ"ק דביצה דפריך אמאי ביצה אינה בטילה, גם הקשו עוד, דתוספות כתבו דעוף טמא כתיב בין גדול בין קטן אבל נבילה כתיב שם האיסור ולא שם העצם והכל בכלל, א"כ גם ביצה טריפה כן הוא ומה לי ביצה ומה לי בשר. אמנם א"ש עפ"י מש"כ התוספות בשם בה"ג דאע"ג דכל היוצא מן הטמא טמא צריך קרא דבת היענה לאסור ביצתה דהא ביצת היתר חידוש הוא משום דליכא מידי דאתי מחי ושריא רחמנא, א"כ סלקא אדעתין שגם ביצת טמאה לשתרי כתב רחמנא בת היענה לאסור ביצה טמאה, והשתא ילפינן ביצת טריפה מביצת עוף טמא דעוף מעוף ילפינן ולכן בביצת שרץ ליכא איסורא יעו"ש, ולפ"ז כיון דכתב ביצת עוף טמא בקרא באנפי נפשיה ומזה ילפינן ביצת טריפה הוי כאילו כתב ביצת טריפה בקרא לאסור באנפי נפשיה ותו הוי בריה דרחמנא אדכרה לאיסור ביצה לחודא, דמאיסור טריפה לא ילפינן משום דביצה חידוש הוא דשריא רחמנא בטהורה אע"ג דמחי אתי ואיכא איסור אבר מן החי. וכיון שכן א"ש סוגיא דביצה, דכבר הרגשתי לר"מ דסבר סוף

פרק גיד הנשה דאין ישראל מוזהר על אבר מן החי בעוף, וכתבו האחרונים דגם איסור דאינה זבוחה ליכא רק בבקר וצאן דאיהו יליף גם לאבר מן החי מקרא דוזבחת מבקרך ומצאנך וא"כ לדידיה בעוף ליכא חידוש דביצתה שריא דלא אתיא מאיסורא כלל, ואע"ג דצריכה שחיטה מהלכה למ"מ זה לא נאמרה על הביצה ויעוין פמ"ג ובהגהות רעק"א הלכות כסוי סימן כ"ח, וצריך לומר דליכא חידוש בביצה טהורה, וא"כ ביצת טמא נפקא ליה מכל היוצא מן הטמא טמא ולפ"ז ביצת טריפה ג"כ ולא מיבעי דרשה דבת היענה, וצ"ל דר"מ לא דריש הך דפסק ספרא לשתי תיבות בשתי שיטין כיון דאינו מגוף הכתב ויתור האותיות. ובזה פרשתי הך דאמר במנחות דף פ"ז למה נקוד על וי"ו דועשרון ור' מאיר נקודי לא דריש, דהיינו כיון שאינו מגוף הכתב כמו דלא דריש הך דפסק ספרא לשתי תיבות קרא דבת היענה וכדאמרן דמוכחא לטעמיה דלא דריש דרשות כאלה ויעוין פסקי תוספות שם ודוק. נמצא דלפ"ז לרבי מאיר דידעינן לאסור ביצת טריפה מהך דיוצא מן הטמא טמא והויא כבשר טריפה גופא, דלא הוי בריה כיון שהתורה לא כתבה רק תואר האיסור כמוש"כ התוספות, וא"ש בביצה דשקלו וטרו ר' יוחנן ור"ל אליבא דר' מאיר אם כל שדרכו למנות שנינו או את שדרכו למנות שנינו ולר"מ לא הוי בריה כמו שנתבאר בס"ד:

אולם דע, דלמאן דסבר דאמרינן מי איכא מידי דלישראל שרי ולעו"ג אסור יעוין חולין (דף ל"ג), א"כ א"ש דסלקא אדעתין דביצת טהור הוא אבר מן החי ואסור לבני נח, דבב"נ נוהג אבר מן החי גם בעוף כמבואר בחולין ק"ב ממשנה דריש טהרות, וא"כ הוי אמינא לאסור משום מי איכא מידי דלישראל שרי כו' דגם לישראל תהא אסורה לכן קא משמע לן קרא דשרי לישראל ותו שרי גם לב"נ ביצת טהורה משום מי איכא מידי ודוק, ויעוין פלתי סימן פ"ז ס"ק י' מש"כ ד"ה מיהו. ולא הביא דברי תוספות ד"ה שאם ריקמה שהרגישו בכל דבריו ופרשו היטב, ויעוין רמב"ן הלכות בכורות בזה, ומש"כ בסוף דבריו, והעיקר יש בין ביצה לחלב כדאמרינן חולין ס"ט דכל מכח לא אמרינן כו' עיי"ש, במחכ"ת הג' ביאור הדבר הוא גמרא ערוכה תמורה ל"א עד כאן לא פליגי רבנן אלא בולד בהמה דמאוירא רבי אבל ביצת טריפה מגופה דתרנגולתא רביא יעו"ש ברש"י, דולד עיקר גידולו מעצמו והראיה דלאחר שנולד הולך וגדול וזה שאמרו דהוי מכח ולא חיישינן, אבל גבי ביצה לאחר שנולדה אינה גדילה ועיקר גידולה מתרנגולת עצמה ולכך הוי אבר מן החי וברור. ורבינו כתב עשו היכר בה, פירוש, ומפני שאין הכל יודעין שהיא בריה שלא יצאתה לאויר העולם, לכן הוסיפו בשיעורה משא"כ בעכבר ופשוט:

הלכה כו

כיצד הרי שנפלה סאה של ערלה לתוך מאה כו'.

שבק רבינו תרומה, דבתרומה איכא נפ"מ אם המערב היה כהן הלא חזי מדומע לדידיה למיכל שאף תרומה עיקרה לכהנים, וע"כ דמכוון בדימועו לבטלן שיהיו ראוים למיכל לישראלים, וא"כ לאסור אותו שימכור את התרומה המדומעת זה לא שייך דע"י הדימוע לא יתוסף איסור מכפי שהיה מקדם, והלא מותר למכור תרומה לישראל כשר דרך סחורה דממון כהן הוא לכל דבר, וע"כ לאסרן למיכלינהו לישראלים שנתערבו בשבילן שכוון לבטלן בשבילן ועיין ב"מ (דף צ:) גבי סירוס דבעי דלא תתקיים מחשבתו וכי בטלו ישראל מותרים לאכלן לישראל אחר ולכן כתב רבינו בערלה דאין נפ"מ מי המערב וז"ב, ועיין כסף משנה בזה ודוק:

הלכה ל

ואם היה בשר בחלב כו' אם אמר אין בו טעם או שאמר יש בו טעם כו' ואם אין שם כו' משערים אותו בשיעורו בששים או במאה כו'.

הנך רואה כי אף אם נתערב במין בשאינו מינו אין שיעורין של תרומה וערלה וכלאים בששים, רק כל חד כדינו במאה או במאתים רק באופן שאין ידוע לנו נתינת טעמו, אבל כי בדקו ומצאו שאין בו טעם אז מותר, והטעם דמין במינו במאה או במאתים הוא משום דליכא למיקם אטעמא כלל [ודלא כשיטת רש"י דהיכי דאיתא לאיסור בעיניה אז תמיד בק"א, ובנתינת טעם בלי ממשותו הוא בששים, וכן שיטת תוספות דמקרא דיליף בספרי מקדשו ממנו, במינו מיירי עיין פירושם בחולין (דף צ"ט) ד"ה אין בהן בנו"ט] ומשום זה כתב בהלכה כ"ב מין במינו ודבר אחר שנתערבו כגון קדירה שהיה בה חלב אליה וגריסין כו' אם היה אחד מששים מותר, שהרי אי אפשר כאן לעמוד על הטעם וה"ה לתרומות שנתערבו לשערן במאה כו' וכלאי הכרם כו' לשער אותן במאתים, ואילו לשיטת תוספות הו"ל למימר סלק את מינו ושאינו מינו מבטלו בששים, וכמו שפירשו התוספות בזבחים ע"ג: סד"ה ר"י אומר הך דשני כוסות שמזגן וערבן כו' וכן כתב רבינו ריש פרק, מין במינו שאי אפשר לעמוד על הטעם, שעורו בששים או במאה או במאתים כו' הרי דייק מפני שאי אפשר לעמוד על הטעם, לכן בליכא קפילא בשאינו מינו או בנתערב במינו ושא"מ הוא במאה ואחד, וכן כתב רבינו מפורש בפירוש המשנה בע"ז פ"ה, ז"ל, וכשנתערב משאר איסורים מבשאינו מינו ואפשר לנו לטעום אותו כו' כמו עירוב יין תרומה או ערלה כו' ביין חולין הוא ישוער בשיעורים הנזכרים תרומה כו' במאה כו' יעו"ש שכתב בפי' דכל היכי דליכא למיקם אטעמא דליכא עו"ג או מין במינו

הוא בתרומה במאה ובערלה במאתים והביא ראיה כמו שנתבאר בפרק גה"נ מין במינו דליכא למיקם אטעמא בששים כו' יעו"ש באורך גדול שיטתו יוצא מפורש מפיו הקדוש:

אולם לדעתי היא גמרא ערוכה ומפורשת כשיטת רבינו, והוא בע"ז (דף ס"ט) בשמועה דעכברא בשיכרא, נפל לגו חלא מאי א"ל רב הלל כו' רבינא סבר לשעוריה במאה וחד, אמר לא גרע מתרומה דתנן תרומה עולה באחד ומאה, והוא מבהיל מאד לשיטת רש"י ותוספות, דכאן ליכא רק טעמו והוי מין בשאינו מינו ואיפה שנינו בתרומה שעור אחד ומאה, והן דהתוספות הרגישו במקצת ואזדו בשיטת רש"י דבדבר לח בתרומה בנו"ט, ותירוצם דחוק. וכן צ"ל לשיטת רש"י דכיון שטעמו חזק הוא כמין במינו, ועיין כסברא זו בתוספות ביצה גבי מים ומלח לגבי עיסה אבל הוא דחוק, אמנם מה נאות הוא לשיטת רבינו, דכל היכי דליכא קפילא שעורא דמין במינו עם שאינו מינו שוים, והכא או דליכא קפילא או דליכא למיקם אטעמא כמוש"כ תוס' סד"ה אמר רבא, דמחזק המשקה ואפשר שבח מן השכר עצמו או מן החלא בעצמו, וא"כ שפיר קאמר דלא גרע מתרומה דהוי רק אסור באכילה, וזה נכון וסעד חזק לשיטת רבינו:

ומה שכתב שה"ה לתרומה לענין מין במינו ודבר אחר שנתערבו דמצרפין ההיתר עם שאינו מינו להתבטל בק"א, א"כ איך אמר בע"ז (דף ע"ג) ב' כוסות אחד של חולין ואחד של תרומה שמזגן ועירבן זב"ז רואין את ההיתר כאילו אינו, והשאר שאינו מינו רבה עליו ומבטלו, הלא לשיטת רבינו צריך המינו להצטרף לשאינו מינו, ומלשון הגמרא משמע דבשאינו מינו לחוד היינו מים בעינן שיהיה ק"א פעמים נגד התרומה, וזה תמוה דהא גם היין חולין מצטרף לק"א, דלומר דמיירי בדאיכא במים ששים זה לא מהני לשיטת רבינו דכתב בהדיא דהוי כמו דליכא כהן כו' דשיעורו לדידיה בק"א. עוד לא הבנתי כלל איך תלי הגמרא לזה בפלוגתא דרואין, דאטו אם נאמר רואין את ההיתר ומצא מין את מינו וניעור, נאמר כן כאן דניבעי מאה ואחד נגד היין של חולין ותרומה דתמוה, הלא גם ביין גופא אם נתערב קודם בחמשים פעמים יין ואח"כ בחמשים תעלה ג"כ ומשנה שלימה שנינו אין המדמע מדמע אלא לפי חשבון, וכי קאמר חזקיה דוקא ביין נסך שבמינו לא בטיל כלל רק בשאינו מינו בנותן טעם, א"כ כי מצא מין א"מ בעי שיהא ששים נגד כל היין, אבל כאן בתרומה גם במינו מתבטל בק"א. ולשיטת רש"י ותוספות ניחא, דמיירי דיש כאן ששים נגד יין של תרומה ואין בהיין עם מים ק"א נגד התרומה, א"כ אם לא נאמר רואין אז בעינן ק"א ביין ומים נגד יין של תרומה ודוק:

ואחרי העיון היטב בשיטת רבינו, ראיתי בפרק ט"ו מהלכות תרומות הלכה י"ז שתי כוסות של יין כו' רואין את יין החולין כאילו אינו וכאילו יין התרומה שנתערב במים כו'

אם ראוי אותן המים לבטל טעם היין של תרומה הרי הכל מותר לזרים ואם לאו אסור, שכבר בארנו שאין המים מעלים את היין ע"ש, ורואים אנו כי רבינו נקיט לזה בענין אחר והוא מבואר בפרק י"ג שם ה"ט, לוג מים שנפל לצ"ט לוגין יין ואח"כ נפל לתוך הכל לוג יין של תרומה נדמע הכל שאין המים מעלים היין, הרי כאן בפירוש דאם יש מאה פעמים נגד התרומה מיין בצירוף מים אינו עולה, לכן כאן אף שיש ק"א במים עם היין נגד התרומה מ"מ אינו עולה, ולכן ע"כ בטלה התרומה מחמת שהמים מבטלן, לכן שפיר נפ"מ במה דלא אמרינן דבעי שיהא במים בכדי שלא יתן בו טעם כל היין, רק רואין את היין חולין כאילו אינו ונגד התרומה משערים בששים ודוק. אך ניחזי דהראב"ד בהשגות שם פירש טעמא דבטול דמים דהוי שאינו מינו בששים וביטול דמינו במאה, וכיון שאין שיעורן שוה אין מצטרפין, והא לשיטת רבינו גם באינו מינו במאה היכי דליכא כהן, ועוד הא כתב במפורש כאן, מין במינו וד"א שנתערבו כו' רואין את חלב האליה ואת הגריסין כאילו הן גוף אחד ומשערים כו' וה"ה לתרומה כו' לשערן במאה הרי מפורש דמצטרפין מינו ושאינו מינו לשער במאה נגד התרומה, וליכא למימר דבעינן תרווייהו שהיא בשניהן מאה נגד התרומה וגם שיהא בשאינו מינו בששים נגד התרומה, זה לא מיחוורא בלשון רבינו, גם לשון רבינו שם שאין המים מעלה את היין אין מורה כטעם הראב"ד:

לכן נראה דהעיקר בשיטת רבינו, משום דבתרומה צריך להרים וכי נפל לוג יין של תרומה לצ"ט של חולין ונפל לוג מים, אם תאמר דצריך להרים לוג אחד הלא הלוג שמרים הוא מזוג במים והלוג שנפלה היה של יין לחוד. ונראה דוקא יין במים, שהמים אינו ראוי לחול עליו שם תרומה, דלא שייכא מים בתרומה, לכן לא מצי להרים לוג מזוג יין במים, אבל כי נתערב לוג שמן לצ"ט יין דשפיר שייכא תרומה על שמן הואיל דשמן חייב בתרומה, לכן מצי להרים לוג שמן מעורב ביין. ובזה מדוייק מש"כ רבינו שאין המים מעלים את היין, דייק מים וכדפרישית, והוי כמו דאמרו בירושלמי תרומות פ"ו דדבר שאין זיקת תרומה חלה עליו אין משלמין ממנו תרומה יעו"ש. ויעוין ירושלמי ערלה קטן מהו שיעלה כתחלת הפרשה כו' ולכן בדבר שאין בו זיקת תרומה לא חלה עליו שם תרומה, ואקוה כי מצאתי האמת בשיטת רבינו ז"ל:

אולם כולהו רבוותא קדישי פירשו בע"ז בגוונא דליכא ק"א בצירוף המים עם היין יעו"ש בתוספות ור"ן ותוספות מנחות כ"ב. ע"כ דלא ס"ל הך תוספתא ובמנחות שם בסה"ד כתבו ושמא לא יצטרפו המים למאה והיין לששים, כהראב"ד. אמנם בתוספתא דילן הגירסא, לוג מים שנפל לצ"ט לוג יין ונפל לתוכן לוג [שמן] אך הוא תמוה, ונראה דט"ס

וצ"ל לוג יין שנפל לצ"ט לוג מים דבזה כי נפל אח"כ לוג שמן נדמע דהא השתא איכא בנותן טעם, דיין בשמן ניכר קצת טעמם, וכ"ז דחוק, ותמיה על רבותינו בעלי התוס' שלא הזכירו תוספתא זו, הגם דבתוספתא פליג רבי נחמיה עם רבנן ושבקי רבנן ונקטי ר"נ וצ"ע:

אולם כפי אשר התבוננתי בנוסח התוספתא מכ"י ערפורט יתכן דהכי הוי גרסי רבנן דתוספות, לוג יין שנפל לתוך תשעים ותשעה לוגין יין ואח"כ נפל לוג שמן מעלין זה את זה דברי ר' נחמיה וחכ"א אין מעלין זא"ז. והפירוש משום דבשמן שנפל ע"ג יין אמר שם דיקפה השמן וכן פסק רבינו שם בפרק ט"ו הי"ח לכן כיון דהוא צף על גבן אינו מצטרף לבטל יין של תרומה שנתערב ביין של חולין והוה בני חד בוקתא עם הא דתניא התם הקמחין והסלתות מעלין זא"ז דברי ר' נחמיה וחכ"א אין מעלין זא"ז והביאה רבינו שם בפרק י"ד ה"ג וכן יתכן מחלוקתם כאן גבי יין ושמן, וכזה היה לפני רבותינו בעלי התוספות וא"ש ודוק. וזהו מה שרצינו לבאר בהלכה זו:

ובפרק גיד הנשה, אמר רבא מריש הוי קשיא לי הא דתניא קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל בנותן טעם כו' אלא בשר בחלב מאן טעים ליה, השתא דאר"י סמכינן אקפילא ארמאה ה"נ סמכינן אקפילא ארמאה, וקשה לי טובא, הא ר' יוחנן איהו דאמר בפרק בתרא דע"ז טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו, ופירשו רבוותא ובראשם רבינו לעיל ריש פרקא דכל שאין בו כזית בכדי אכילת פרס אינו אסור רק מדברי סופרים וכן פרש"י, וא"כ מאי ראיה דר"י אמר בכילכית דאילפס, דטעמו אינו אסור רק מד"ס, ליטעמיה קפילא ארמאה ומותר לסמוך עליו לפי תומו ולא יודיעהו שצריכין לו לדבר או"ה (לשון רש"י) משום דעו"ג מסל"ת נאמן בכל איסורים דרבנן ובשבויה ג"כ דעת כמה פוסקים דנאמן, אבל בשר בחלב שטעמו הוא דבר תורה מנ"ל דסמכינן אקפילא ואיך יליף מדר' יוחנן. לכן נ"ל דלמ"ד טעם כעיקר לאו דאורייתא, א"כ כשאמרה תורה לא תאכל נבילה או חלב וכי"ב, התורה מדברת רק על עצם האיסור בממשו לא על טעם החלב או הנבילה, דרק גוף האיסור כשהוא לבדו אסרתו תורה, כן כי כתיב לא תבשל גדי בחלב אמו והתורה אסרה לאכול בשר שנתבשל בחלב, כוונת התורה רק על עצם גוף הגדי ועצם החלב בממשן לא בנתינת טעמן כלל, א"כ אם נפלה טיפת חלב לתוך קדירה בשר ויש בה כדי נ"ט זה עצם האיסור שאסרתו תורה, אבל קדירה שנתבשל בה בשר כי מבשל בה חלב הרי אין כאן גדי רק טעמו וטעם אינו כעיקר ולא אסרתו תורה מעולם בבישול עם החלב כיון שאינו גוף הגדי, בשלמא אם אמרינן טעם כעיקר א"כ מה שנתבשל טעם הבשר עם החלב הוי כאילו נתבשל גוף הגדי דהתורה שמדברת על

האיסורים מכוונת גם על טעמם הנתערב בגוף אחר, והוי שפיר קדירה שבישל בה בשר אם יבשל בה חלב איסור דאורייתא, משא"כ למאן דאמר טעם כעיקר לאו ד"ת, א"כ הוה זה איסור מדברי סופרים ושפיר יליף רבא מכילכית באילפס, דר"י אמר ליטעמיה קפילא ארמאה, וזה היה נכון, לולי שרבינו סתם כאן ואם היה בשר בחלב משמע אע"ג שנפל החלב לתוך הבשר ג"כ סמכינן אעו"ג, וכן כתב במפורש לעיל פ"ט ה"ח כיצד חתיכה של בשר שנפלה לקדירה רותחת של חלב טועם העו"ג את הקדירה אם אומר שיש בה טעם בשר אסורה וא"ל מותרת, הרי דבמילי דאורייתא סמיך עליו, וע"כ כמו שהעלו האחרונים דבמידי דעבידא לאיגלויי תיכף לא משקר גם עו"ג, ואין הטעם משום מסיח לפי תומו, ובזה אין נפ"מ בין דרבנן לאיסור דבר תורה, ולכן לא הזכיר רבינו כלל שיהא מסיח לפי תומו, ולשיטת רש"י דפירש מטעם מסל"ת, ובמסל"ת מצאנו חילוקא בפרק הגוזל ומאכיל בין איסור תורה למילי דרבנן, צ"ל כדפרישית, ועיין סימן צ"ח בש"ך וט"ז בשם התרומת הדשן עיי"ש, ועיין לעיל פ"ט מה שהעליתי בס"ד שורש דבר בזה ודוק:

הלכה לב

לפיכך אם היה כחוש כו' כאחד ששים קולף ואוכל כו'.

לפי דעת רבינו הוא דאף אם הוא דבר המפעפע בטל בששים. והנה בספר בדק הבית לרא"ה (בדף צ"ה) אחרי שהאריך דהא דמפעפע הוא דוקא ע"י האור כתב. וכן מה שכתב המחבר דמשערין ששים אינו נכון שאף לקדירה לא אמרו אלא בניער וכיסה שמתפשט האיסור בכל הקדירה קו"ח בצלי ומליחה שאין ראוי לומר בהן ששים עכ"ל וכתב ע"ז במשמרת הבית, וטעותא רבתי היא וכותב שלא בהשגחה וכי אילו צלה בשר נבילה שמן עם חתיכה של שחוטה לא יאסור כולה אם אין בחתיכת השחוטה ששים ולא נאסור אותה אלא כדי קליפה או כדי נטילה, הא ודאי בוכרא, דהא אמר רב הונא גדי שצלאו בחלבו כו' ואוקימנא משום דמפעפע כו' ואלו דברים ברורים נודעים לכל מי שיודע בהלכות או"ה בין ימינו לשמאלו. עוד כתב הבדה"ב שם ז"ל, אבל מה שהביא המחבר ראיה לפ"ז כו' ההוא כזית דתרבא דנפל לדיקולא כו' דאלמא אי לאו דאפילו איסורא נמי בלע כו' וזו בשגגה כו' ואין שיעור ששים לבטל איסור אלא כשהוא בקדירה ולא בצלי ולא במליחה שהרי קולף ואוכל עד שמגיע לאיסור והנך מצטרף לבטל מה שלא נתערב עמו כו', ובמשמרת הבית צעק מרורות דהא דקולף הוא דוקא בכחוש הא בשמן מפעפע יעו"ש בכל דבריו הארוכים:

אולם רבינו אהרן הלוי פירש כוונתו, וז"ל בדף קי"א: וכל דבריו אלו בשגגה כי כל דבר שבא לכלל שיעור ששים אינו צריך נטילת מקום ולא קליפה כלל שהוא בטל במנין

זה שאין דין ששים אלא במה שנבלל בהשויה ושוב אין בו דין קליפה ונטילה וההיא דנטף מרוטבו ההוא בצלי דלית ביה דין ששים כלל עכ"ל. וגם בזה צעק במשמרת, נסתרה דרכו מהו זה שאין דין ששים בצליה, אם נתכוין לומר שהצלי אף במפעפע א"צ אלא נטילת מקום כו' הלא גדי שצלאו בחלבו תיובתיה דאסור לאכול אף מריש אזנו יעו"ש, אבל בדיבור הסמוך פירש טעמו מבורר, ז"ל, ואילו בדבר המפעפע כגון חלב שמן לית ביה דין קליפה ולא נטילה אלא הרי הוא כולו אסור ואין משערין בששים כו' אבל בצלי ומליחה אין בו דין ששים כלל שאין בו עירוב חלקים בהשויה כלל אלא כל היכי דיש בו דין מפעפע אין משערין בו ששים כלל כו', הרי נתגלה טעמו של הרא"ה שכוון בכל המקומות שזכרנו לחידוש זה, ודעתו דרק בקדירה נבלל בהשויה גמורה בכל חלקי ההיתר בשוה ולכך בטל בששים, אבל בצלי ומליחה אין דין ששים דאינו מתפשט האיסור בשוה אל חלקי ההיתר ולכך באינו שמן אוסר כדי קליפה וכדי נטילה שסמוך לאיסור מתפשט לא יותר, ובשמן שמפעפע ע"י האור [לא במליחה] אינו מפעפע בשוה, ואפשר שפעפע במקום אחד ונתן טעם, ובמקום אחד לא פעפע ולא נתן טעם, כי הפעפוע אינו הולך ע"צ החלוקה המסודרת, רק האש נשאו הלאה למקום אחד ולמקום שני לא, א"כ מש"כ (בדף צ"ה) קו"ח בצלי ומליחה שאין ראוי לומר בהם ששים, היינו שאף אם יש ששים בכל החתיכות נגדן ג"כ לא בטלו, וכן מ"ש שם ע"ב שהרי קולף ואוכל עד שמגיע כו' והיך מצטרף לבטל מה שלא נתערב עמו, ג"כ כוונתו שרק בקליפה, א"כ בשמן אין הפעפוע מערבבו בשוה ומה יועיל לבטלו מה שלא נתערב עמו, ומ"ש (בדף קי"א) ההוא בצלי שאין בה דין ששים כלל, כוונתו דששים לא מהני לבטולי ואילו היה מועיל ביטול בששים הרי ע"כ מתפשט בשוה ע"י הצלי, א"כ לא היה צריך נטילת מקום ולא קליפה, דלא כהרשב"א שמצריך ג"כ דין נטילה וקליפה אעפ"י שבטל בששים לדידיה היכי שמפעפע עי"ש:

ונפלאתי על רבינו הרא"ה הא מין במינו אף אם הוא מפעפע במקום אחד ונתן בו טעם, כיון שאין בו בכדי נתינת טעם בכל החתיכה, היינו שהוא יתר מששים אף שאפשר שבמקום אחד נתפשט ובמקום אחד לא, מ"מ כיון שאין מורגש הטעם שהוא מין במינו ואינו יודע לאיזה מקום נתפשט ונתפעפע א"כ כולן מצטרפות לבטל אף מקום שלא נתפעפע, וכמו דקיי"ל שאף אחת בבית ואחת בעליה מצטרפות כולן לבטל וא"כ בדבר שמן המפעפע יש דין ששים במין במינו, ואיך כתב רבינו שאין דין ששים בצלי כלל, ובפרט דעיקר שמועה דגדי שצלאו בחלבו משמע מדברי רבוותא דהוי מין במינו דטעמא חדא הוי, וכן כתב בתורת הבית (דף צ"ד) שהקשה דאם איתא כפירוש רבינו

משה דכוונת הגמרא כחוש הוי היינו דהיה ששים בגדי נגד החלב, דכולי שמועה מורה דשמואל מודה בה, והא לשמואל דסבר דמין במינו לא בטלה א"כ החלב לא בטלה בבשר הגדי דהוי מין במינו עכ"ל, וכן גרסי הקדמונים מין במינו דליכא למיקם אטעמא כגון שמנוניתו של גיד בששים ודלא כמוש"כ בשו"ע סימן צ"ח ועיין ביאורי הגר"א ויעוין בשו"ת חכמי צרפת ולותיר סימן ע"ג שרש"י נסתפק בזה [ומזבחים (דף ק"י) דאמר המקריב קדשים ואימורים בחוץ חייב משום דמב"מ לא חייץ אין ראיה, דהתם אימורים תני ואיכא יותרת הכבד ושתי כליות דהוי בשר והוי מין במינו ודוק]:

אך ראיתי ואורו עיני, כי ז"ל רבינו אהרן בשער השני ספק התערובות (דף קי"ד), אבל מש"כ במטבע הקצר שלו בשתי קדירות שנפל איסור באחת מהן שמצטרפין לבטלו זה אינו, שלא נאמר זה הדין בשום דבר שיש בו בנותן טעם או שראוי ליתן טעם אע"ג דלית בה כגון מין במינו, אלא א"כ בשיעור מאה לתרומה ויש ששים בכל אחת ואין ידוע לאיזו נפל האיסור עכ"ל, הרי לטעמו אזיל דכי מצטרפין כל הספיקות לבטלו דוקא במידי דיותר מששים דליכא נותן טעם, הא פחות מששים אע"ג דאינו מורגש הטעם דהוי מין במינו, מ"מ כל שנתערב בכדי נתינת טעם באינו מינו, לא אמרינן דמקום שלא נתערב רק שהוא בספק מצטרף לבטלו ולכן בצלי מין במינו אע"ג דליכא למיקם אטעמא, כיון שהפעפוע אינו מחלק בהשויה ונבלע במקום אחד בכדי נתינת טעם, אע"ג דלא ידעי היכן נתפשט ובכל החתיכה יש ששים אין מצטרפין לבטלו וז"ב בס"ד:

ומה שהשיג עליו במשמרת דאמרוה בירושלמי בהדיא בשתי קופות של חמשים וחמשים דאם א"י לאיזו נפלה רצה להעלות מחצה מזו ומחצה מזו מעלה, אלמא דאף דאין בו ששים ג"כ מצטרפין לבטלו, לאו ראיה מידי, דמאן נימא לן דבדבר שנותן טעם בלח בלח מיירי דילמא בדבר שאינו נבלל ואינו נותן טעם, דאז גם מדרבנן לא בעי ששים במין במינו שכל דבר עומד בפני עצמו ואינו נותן טעם וכן הוא עיקר העלאה לר"י דסבר מין במינו לא בטל בדבר הנבלל ונותן טעם, וע"כ דמיירי בדבר שאינו נבלל ואינו נותן טעם כמוש"פ תוספות ופשוט מאד:

אמנם מה שהוכיח הרשב"א דאע"ג דהוי דבר המפעפע ומתפשט בכולו ובטל בששים כדעתו, ואפ"ה בעי כדי נטילה וע"כ דבשיעור כדי נטילה יש עיקר השומן וכאילו הוא בעין, ויצא לו זה מהא דתנן בפסחים נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו, וע"כ משום דרוטב הוא דבר שמן ומפעפע לכן לא סגי בקליפה [וכשיטתו דכל צלי סגי בקליפה] ואף ע"ג דמפעפע ואיכא ששים, בכ"ז כדי נטילה אסור, וכבר צווח ע"ז הרא"ה אם מתפשט בשוה א"כ למה בעי כדי נטילה, ומזה הכריח דכל צלי בעי כדי נטילה,

ורבנן בתוספות פרק גה"נ צ"ז ד"ה שאני נדחקו בזה לחלק בין רוטב לשומן יעו"ש, נראה פשוט לדעתי, דהנה הגירסא בפסחים (דף ע"ג) בשלמא לרב דאמר עילאה גבר משו"ה יטול את מקומו דאזל רוטב מרתח ליה לחרס והדר חרס ומרתח לרוטב וכי הדר רוטב אפסח קא מיטוי פסח מחמת חמימותא דחרס ורחמנא אמר צלי אש ולא צלי מחמת דבר אחר. וקשה דתיפוק לי שרוטב איסור נבלע בהיתר ועמדו ע"ז בתוספות. אמנם מה נעימה השמועה דרוטב הוא דבר שמן ומפעפע בכל הפסח ונבטל בששים ומה שנבלע מתחלה בשיעור כדי נטילה, בזה לא נעשה הפסח איסור אף למ"ד חנ"נ בשארי איסורים, דסופו להתפשט בכל הפסח, וכיון שסופו להתפשט לא אמרינן דנעשה נבילה דאטו טיפה שנפלה על חתיכה אם אין בנותן טעם תיאסר מטעם דבמקום נפילתה נעשה נבילה כמוש"כ ר"ת (בדף ק') ד"ה בשקדם וסלקו, אבל משום צלי מחמת דבר אחר שפיר אמרינן דהא בהרוטב יש חום החרס שהוא צלי מחמת דבר אחר, ובשיעור כדי נטילה עדיין הוא ההתפשטות הראשונה של הרוטב ונטוה מחמת הרוטב, הוא מחמת חום שיש ברוטב מן החרס, הא מה שמתפשט יותר, הלא שם הוא ע"י הפעפוע ושם החום של הפסח בעצמו גובר עליו ומבטלו וכמוש"כ תוספות שם בשם ירושלמי (דף ע"ה) ד"ה וגרפו לענין חום התנור ומחמת הבלוע בטל בששים כדין כל דבר שמן המפעפע ודהוא מטוי מחמת דבר אחר בשיעור שיטול את מקומו סגי כמוש"ב וזה נכון. ופליאה בעיני שיטת הרשב"א דדבר שמן המפעפע מתבטל בששים ואפ"ה בעי כדי נטילה, דא"כ איך יתפרש מה דאמר שם בכיצד צולין סכו בשמן של תרומה כו' אלא לשמואל דאמר תתאה גבר כיון דחם הוא מיבלע בלע אמאי סגי ליה בקליפה ניתסר לגמרי, דילמא מיירי כגון שהיה ששים בפסח נגד השמן שכן דרך הסיכה ונתבטל בס' ואפ"ה קליפה בעי, ולא הו"מ למיפרך רק אמאי סגי בקליפה, הלא בדבר שמן בעי נטילה וכמו ברוטב, ולא מצי פריך דניתסר לגמרי, ומזה מוכח דכ"מ דאיכא ששים לא בעי תו קליפה, או דלא מהני ששים בדבר המפעפע בצלי וכרא"ה וצ"ע:

ולפי מה שבארתי דברי הרא"ה, עדיין אם הוא דבר המפעפע ויש בגדי שצלאו נגד החלב יותר משני פעמים ששים נגד החלב, הלא כשתאמר שפעפע במקום אחד עד שיש בו כדי נותן טעם היינו פחות מששים אף שהוא מינו. הלא הבלוע נחשב כולו איסור, תו צריך להתבטל ברוב מדין יבש ביבש שבטל ברובא, וכאן החתיכה שלא נתפעפע בו הוא רובא נגד החתיכה שנתפעפע בו, אבל זה ביבש וכאן בצלי הלא החתיכה שבלוע מתפשט טעמה אל החתיכה שבצדה הדבוקה עמה ובפרט לשיטת הרא"ה דחתיכה נעשה נבילה

ובעיא ששים פעמים ששים ועיין ש"ך סימן ק"ה סק"ל בזה ודוק היטב בכ"ז. ועיין מש"כ לקמן הלכה ל"ב פרק ט"ז בשיטת רבינו:

פרק טז

הלכה ה

וכן חתיכה של נבילה וכו' הכל אסור עד שיגביה אותה חתיכה ואח"כ ישער השאר בששים כו'.

והא דתניא ומייתי לה בפרק הערל ורבינו פסקה בפ"ו מפסוהמ"ק דחתיכה של חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות של חטאות טהורות תעלה היינו משום דאם תיבטל תו לא חזיא אלא לכהנים ולא שייך כיבוד בכהנים במקדש. אבל כי נתערבה חתיכה של חטאת במאה חתיכות של חולין לא תעלה, משום דאם תתבטל תו הוה ראויה להתכבד, כן פירשו רבנן בתוספות וקבען להלכה בספר תורת הבית. ובאמת קשה הא דאמרינן בפסחים פרק האשה, חמשה שנתערבו פסחיהן ונמצא יבלת בעורו של אחד מהן פטורין מפסח שני, דאם ניתי כל חד פסח על תנאי הא איכא חזה ושוק דכהנים אכלי להו ונמצא דאחד מהן פסח היינו של בעל היבלת, ומאכיל חזה ושוק שלו שלא למנויו, ולפ"ז הא ארבעה שפיר עבדו פסחיהן וחזה ושוק שלהן לכהנים, רק דחד חזה ושוק איכא בהו דהוי פסח א"כ ליבטיל בין הנך ארבעה ויאכלו הכהנים כולן, וכיון דיתבטל תו אינו ראוי להתכבד וכמו דקדשי קדשים אינן ראוין להתכבד בשביל שאין בהן דין חלוקה, כך אין בקדשים קלים דין חלוקה וכמו דתנן בקדושין (נ"ג) יכול לא יחלקו בק"ק כו' אבל יחלקו בק"ק ת"ל איש כאחיו וסמיך ליה אם על תודה כשם שאין חלוקין בק"ק כך אין חולקין בקדשים קלים, וכן פסק רבינו פ"י מהלכות מעה"ק, ואין לומר דכאן קודם הביטול הו"ל ראוי להתכבד לבני חבורה של פסח לכן לא בטלה, וכמו שהורה כן התרומת הדשן בנר חנוכה שנתערב ובאמת הט"ז השיג עליו ומכאן לכאורה ראיה לסברתו, וכן הביא הפלתי ראיה מזה להתה"ד, אולם ז"א, דבנידון דתרוה"ד שפיר איכא למימר כיון דבלא התערובות הנר חנוכה היה דבר שבמנין, רק התערובות גרמה להסיר חשיבותו תו לא בטיל, אבל כאן הגע בעצמך אם ישחטו פסח אחד על תנאי אחת מהחמש חבורות, ספק ג"כ לנו על חזה ושוק אי הך פסח שלמים הוא ובעי למיתביה לכהנים, נמצא דישראל מן החבורה אסור לאכלו שמא הוא שלמים ותו אינו ראוי להתכבד וכי עשו חמישתן חמשה פסחים על תנאי דנמצא דארבעה מהן שלמים ותו יבטל החד הספק דאינו ראוי גם בפני עצמו להאכל לבני חבורה:

ומזה היה נראה דכל חתיכה הוי דבר הראוי להתכבד, והא דאמרו בחתיכה חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות טהורות דתעלה, טעמו עפ"י מה שביאר רבינו אהרן הלוי בבדק הבית ז"ל, כיון דלא מיתסרא בגופה אלא מחמת טומאה דאתאי לה מעלמא לא חשיבא ובטלה עכ"ל, ואינו מובן כמו שצווח המשמרת הבית דאין זה דומה לחתיכה הבלוע מאיסור שבאיסור הבלוע אין בו להתכבד, אבל כאן חתיכה שנטמאה נעשית גוף איסור משום טומאה כמו בהמה טהורה שנתנבלה. ואולי טעם רבינו עפ"י מה דאמרו זבחים (דף מ"ג) הפיגול ונותר וטמא שהעלן לגבי מזבח פקע איסור מהן, ופריך מהא ששנינו שאין טומאה פורחת מהן יעו"ש, הרי באימורין טמאים שהעלן לגבי מזבח אי אכיל מהן אח"כ אינו חייב משום טמא, הרי אין זה איסור דבוק אל עצם הדבר לכן אף בהנך דלאו בני מזבח נינהו כגון בשר חטאת אין חשיבות הדבר שייך להאיסור ולכן מיבטל בטיל, וע"י הביטול טהור כנבילה שנתערבה בשחוטה (מנחות כ"ג) אבל לא בטלה. אך בכ"ז אינו מחוור כמו שהקשה במשמרת, דא"כ מאי מוכיח מהא דחתיכה בחתיכות תעלה דאת שדרכו למנות שנינו, לו יהא דכל שדרכו למנות שנינו הכא בחתיכה בחתיכות הוי איסור מעלמא ולאו מגופא ולכן בטלה אף ע"ג דהויא דבר שדרכו למנות, דגם זה ענין חשיבות הוי משום דדרכו במנין, וע"כ כשיטת רבנן בתוספות:

ובזה יתכן לומר דר' יהודה דאמר בחתיכה של חטאת טמאה במאה חתיכות טהורות דלא תעלה, אזיל לטעמיה דסבר בברייתא דפרק האיש מקדש דהמקדש בחלקו בין קק"ל בין קק"ד מקודשת ואית בהו דין חלוקה בעלוי דמים ושפיר מחזיקין טובה זל"ז, והואי חתיכה הראויה להתכבד אם תיבטל בחתיכות חטאות טהורות. ואם כה נאמר מה מחוורא שמועה זו דשקלו וטרו בהערל שם ר"י ור"ל על ר' יוסי איך סבר אם תרומה בזה"ז דאורייתא ולכן כמו שאנדרוגינוס מאכיל את אשתו בתרומה כן מאכילה בחזה ושוק דרמי ליה ר"ל דע"כ תרומה דרבנן דעיגול בעיגולים עולה, א"ל והלא חתיכה בחתיכות עולה. וזה פלא דילמא מתניתין לאו ר' יוסי ודילמא כרבנן ורע"ק דאינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ודבר שבמנין בטיל, ותירצו בתוספות דבר פלוגתא דר' יהודה הוא ר' יוסי, ודבר זה צריך ראיה, ולפ"ז נכון דר' יוסי הוא דפליג על ר' יהודה וסבר שם דהמקדש בחלקו בין קק"ל בין קק"ד אינה מקודשת ורק לאכילה זכנהו רחמנא ואינן חולקין זה נגד זה ואין להן בהן החזקת טובה, לכן לא הוי חתיכה הראויה להתכבד וכל דבר שדרכו למנות בטיל, וזה נכון לפי שיטת רבנן בתוספות ותו הקושיא מפסחים עצומה:

אולם גם אם נימא דזה הוי חתיכה הראויה להתכבד, לא ידענא מאי קושיא דיביאו פסח שני באופן דיביאו כל חד קרבן על תנאי. נמצא דמדין תורה הא ארבעה בהמות

הן שלמים וחד מהן פסח ואע"ג דעולין בעולין לא בטלי, בכ"ז הבשר הא בטלי לדידן דקיי"ל מן במינו בטל ונמצא דמה"ת הא נבטל הפסח בהנך ד' שלמים קודם זריקה דכל מידי דלא בטלי מחמת חשיבות הוי ד"ס כדאמרו בהנזיקין גבי אגוזי פרך דמדאורייתא חד בתרי בטיל. ונתבונן לדידן דקיי"ל דלא כר' נתן דאכילת פסחים מעכבא אם נאבד הבשר בשעת זריקה, כגון אם נתערב הפסח קודם זריקה בין ד' שלמים דמן התורה בטל ומותר לאכלן לשני ימים ולילה אחד, ומותר להאכל לכל אדם ולא למנויו דוקא, דכתב רבינו אשר בפרק גה"נ והמה דברי רבינו מוהר"ם מרוטענבורג בשו"ת רשב"א דאדם אחד רשאי לאכול כולן ביחד האיסור עם ההיתר, דאין טעם הביטול משום שתולין בכל חדא דזהו ההיתר רק שהאיסור נתהפך להיות היתר גמור ונעשה המיעוט כרוב ולא נשאר בו שום איסור, א"כ כאן כיון דפקע כל יחס הפסח אל החבורה ורשאי להיות נאכל לכל אדם, א"כ אין לך נאבד בשר הפסח גדול מזה דכולהו שלמים נינהו, ותו כיון שאין בשר איך יזרק הדם, הלא בעינן דיהיה ראוי לאכול בשר פסח, וכאן בשר פסח נאבד ואין כאן רק בשר שלמים וצע"ג:

ומה שהקשה הפלתי דהא כיון שנתבטל תו אינו ראוי להתכבד, יש ליישב בקל, דזה כבר הארכנו לעיל פרק ט"ו להוכיח בראיות מופתיות מתלמוד וראשונים, דאין איסור מהפך להההיתר להיות איסור, ואם נתערב זית היתר בעשרה זיתים של איסור ואכלו אחד עשר בני אדם אין ללקות אותן דהא חד היתר ואין היתר נתהפך להיות איסור, עיי"ש באריכות. וא"כ כאן החזה ושוק של פסח שמותר להאכל לזרים, אינו נכנס עליו גדר ותואר חזה ושוק של שלמים שאינו נאכל רק לכהנים ולשניהם כדין תרומה וא"כ נשאר אחד שראוי לישראלים, רק שאיסורו יבטל הוא שיהא ראוי להאכל שלא למנויו, אבל האיסור מחזה ושוק לישראל לא יחול עליו, וא"כ שפיר אינו יוצא מגדר ראוי להתכבד בכ"מ שהוא, ואימת קא אמרו רבנן דאם אחרי הביטול נעשה ראוי רק לכהנים לא הוי חתיכה הראוי להתכבד, דוקא בחתיכה חטאת טמאה שבלא הטומאה הרי היא עומדת להאכל רק לכהנים, ומשום טומאה נעשית מאכל איסור, וכיון שפקע האיסור ונעשה כמי שאינו, תו החתיכה היא ראויה לכהנים ובכלל הנך חתיכות נינהו לכן בטלה, אבל כאן הבשר היה ראוי להתכבד לבני חבורה, רק משום שאם תבטל תו אינה ראויה, זה אינו, דאם תיבטל אטו אם יאכלו חמשה זרים מחמשה חזה ושוק, הלא איכא חד דהיתרא אכיל ואינו לוקה לכן כולן פטורין ממלקות ומה שאינו ראוי רק לכהנים הוא מצד הספק בלבד לכן לא אזלינן למה דיהיה בתר הביטול, וזה עמוק:

אבל קושיא דילן היא עצומה, דליחס שם בשר פסח עלה אין סברא כיון דנבטלה

ונעשית כמי שאינה והוי כמו נאבד הפסח ואינו לפנינו ויחס פסח לבני חבורה נפקע ממנו לגמרי. לכן נראה לדעתנו כך, דכאן הספק לא נולד על הפסחים רק על הנך חמשה בני אדם שמצדן בא הספק בכבשים, שאם יעשה מי שהוא פטור באמת הלא קרבנו שלמים והחיוב באמת אם יקריב הלא הוא פסח, דהספק והתערובות הוא בחבורות ובבני אדם לא שייך ביטול כדמוכח גם בסוגיא דא, דאע"ג דהחבורה שהיה יבלת בעורה בני אדם הנמנין עליו מועטין נגד הד' חבורות, אפ"ה אי הוי מצי למיתקנהו לעשות פסח שני שפיר עבדינן וטעמא משום דבני אדם לא בטלי, וכן כתב הפלתי סימן ק"י ס"ק י"ב, וא"כ הכבשים הנמשכין מאתם, ממילא מי שהוא מן החייב הוא פסח ולא מתבטל וחזה ושוק שלו אינו נאכל שלא למנויו, כיון שאין הספק מצד התערובות ולא מצד הכבשים רק מן האנשים המביאין קרבנותיהם המעורבין החייבין בפסח ודפטורין מפסח שני ובהו ליכא ביטול, ודוק בכ"ז:

וכן חתיכה של נבילה.

הנוב"י מהד"ק חלק יו"ד סימן ט"ז כתב וז"ל: ואמרתי דלא מחשב חתיכה הראויה להתכבד כיון שהכריע רמ"א שתרנגולת בנוצתה כו' א"כ חלקי האחוריים אין לך טרחא גדולה מן הניקור, ובלא ניקור אינו ראוי להתכבד כו' שאני נבילה שראויה להתכבד בפני אורחים עו"ג כו' ע"ש. ולדעתי הדין ברור דלשיטת רמ"א לא מיחשב חתיכה הראויה להתכבד, ולא דמיא לנבילה דעומדת לעו"ג לכן מקריא ראויה להתכבד לפני אורחים עו"ג אבל בשר אחורים במקומות שיש מנקר דעומד לנקר ולמוכרו לישראל לא מיחשב ראויה להתכבד משום דחזיא לעו"ג כיון דאינו עומד לזה. וזכר לדבר מה שפירשו רבוותא קדמאי בפרק לולב הגזול גבי אתרוג של דמאי דלא מיחשב לכם הואיל ויש בו היתר לעני, רק הואיל דאי בעי מפקיר נכסיה ולא דמי לתרומה דעומד להנתן לכהן, משא"כ דמאי לא קאי לעני רק דמפריש ואכיל ליה בעצמו, והוא הדין גבי טלטול בשבת דהוי מוקצה אי לאו טעמא דבעי מפקיר נכסיה, והכא נמי לא מקריא חתיכה ראויה להתכבד מטעם דראויה לגירי תושב, כיון דעומדת לנקרה ולאכול לישראלים עצמם, ופשוט לדינא. רק יהא תלוי לכאורה בפלוגתא דהתרוה"ד עם הט"ז (נ"ב. בהל' חנוכה סי' תרע"ג) שכאן קודם שנתערבה היתה טריפה והיתה עומדת להמכר לגר תושב והוי חתיכה הראויה להתכבד דאינה מחוסרת ניקור, רק כי תתבטל ותהיה ראויה לאכילת ישראל מחוסרת ניקור ואינה ראויה להתכבד ודוק:

הלכה ז

וכן כל בעלי חיים חשובין הן ואינם בטלים לפיכך שור הנסקל (ועגלה ערופה) [שנתערב] באלף שוורים כו' כולן אסורין בהנייה:

רבינו תם בריש פרק כל התערובות פירש דשור הנסקל מחיים אינו אוסר אלף שוורים, דהדין דניכבשינהו וניידינהו וכל דפריש מרובא פריש, ורק בשנסקל אוסר תערובתו ושמא יקח מן הקבוע לא אסרינן רק לגבוה הא להדיוט לא, והא דחזינא גבי טבעת של עו"ג ורמוני באדן דאף אם פירשה אסורה גזירה שמא יקח מן הקבוע כיון דלא מינכר האיסור גבי בע"ח לא גזרינא כיון דאפשר ע"י דניכבשינהו דניידינהו לא גזרינן. ודעת רבינו דלא כוותיה וכשיטת כל הראשונים דאף אם פירש, כיון שפירש לאחר שנולד הספק גזרינן שמא יקח מן הקבוע אף בבע"ח. ונתבונן נא במשנה דכל הזבחים, שנתערבו בכלאים ובטריפה, דפריך אי דידע לה ליתי ולישקלה אי דלא ידע לה מנא ידע ר' ירמיה אמר כגון דאיערב בולד טריפה ור' אליעזר היא דאמר ולד טריפה לא יקרב לגבי מזבח. והקשה רבינו אפרים קושיא עצומה, א"כ איך תנן במשנתנו ירעו עד שיסתאבו ויפדו הא אין פודין קדשים להאכילן לכלבים ומחיים אסורים ליהנות, דאסורים בגיזה ועבודה ומאי תועלת בפדיה כיון דלא מצי לפדות מחיים ומאי מועלת כאן רעיה. ומה שתירצו דהיכי דחזי לאכילה תו אף אם מאכילו לכלבים ג"כ שרי וא"כ ממנ"פ פודין אותו, אם אינו טריפה הרי שפיר חזי לאכילה, ואם טריפה היא הרי היא חולין שמיירי שנתערב הקדשים בטריפה חולין ואינה צריכה פדיה, זה צ"ע דחזינא בפרק המוכר את הספינה דמספ"ל אם קנה שני אילנות מביא בכורים או לא ומספיקא אינו קורא, אמרינן דאינו מביא דבעינן ראוי לקריאה, אע"ג דממ"נ אם חייב בבכורים הרי הן ראוין לקריאה ואם אינו חייב פשיטא דלא בעי קריאה, אלא ע"כ דכיון דאם חייב ועכשיו דמספיקא אינו קורא מיקרי דאינו ראוי לקריאה, כן הכא כיון דמספיקא אינו נאכל וראוי לאכילה בעינן וכמו דכתיב ואכלת ולא לכלביך הוי כמו דאינו ראוי כלל לאכילה ומעכבא פדיה. אמנם נראה גבי כסוי הדם דבעינן שיהא ראוי לאכילת אדם דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה דכתיב אשר יאכל, ואעפ"כ אם מספיקא או מחמת איסור דברי סופרים אינו נאכל הוי שחיטה ראויה וכמבואר פרק השוחט (דף כ"ז:) מיתיבי השוחט ונתנבלה בידו והנוחר כו' פטור מלכסות וא"א אין שחיטה לעוף מה"ת נחירתו זו היא שחיטתו ליבעי כסוי כו', הרי אע"ג דמדרבנן בעי שחיטה אין זו שחיטה שאינה ראויה, אך התם יש לומר דאזיל למ"ד דשחיטה שאינה ראויה חייב בכסוי. אולם מפרק כסוי הדם (דף פ"ה:) למאן דאמר צא טרוף מ"ט לא אמר צא נחור, וכ"ת סבר אין שחיטה לעוף מה"ת ונחירתו

זו היא שחיטתו, אלמא אע"ג דסבר דטריפה פטורה מן הכסוי, בכ"ז כיון דמדאורייתא ראוי לאכילה רק מד"ס לא חזיא חייבת בכסוי דמיקרי אשר יאכל, א"כ כן הכא כיון דמה"ת אמרינן דכולהו בטילי ברובא רק מד"ס בע"ח לא בטילי, מיקרי שפיר ואכלת ונפדין וא"ש:

אולם לענ"ד יתכן, דניחזי אם נסתאב אחד מהן נאמר דהוי כמאן דפירש דכל דפריש מרובא פריש ונאמר דמותר לאכילה כשנפדה דמרובא דלאו טריפות פירש, אך ז"א, דאיך הוי פירש כיון דמספקא לן על כל התערובות כמו דמספקא לן על הבע"מ אם הוא ראוי לפדיה ולאכול להדיוט, כן מספקא לן על כולם אם ראוים הן להקרבה למזבח, ומספיקא כיון דלא בטיל האיסור על כרחך על כל חדא אמרינן זה הוא הטריפה כיון דלא בטיל האיסור ותו הוה האיסור כמו קבוע דהוי כמחצה על מחצה. אמנם ניחזי, דהגמרא אמר השתא דאמור רבנן לא נקריב אי הקריב לא מרצה ופירש"י אפילו הוכרו לבסוף אסורין דהוי דחוי, ואע"ג דזה לא מסתברא כיון שהוכרו הרי נמצא דהיה כאן סימנים או טביעת עין להכירו א"כ הוי כאילו לא היה מעורב כלל, דלהיודע הסימנין שלהן לו לא נתערבו מעולם כיון שהיה לו במה להכירן [וגדולה מזו אמרו בתמורה (דף כ"ב:) אבודה ממנו ומרועה ואחד בסוף העולם מכיר בה תיקו ע"ש]. וכוונת הגמרא, דאם הקריב כל הקרבנות הכשרים עם הפסולים, אע"ג דהקרבנות הכשרים הקריב כדין בכ"ז כיון דלא ראוין לכתחלה להקרבה המה דחויין, וזה נראה ברור דאם אתי אליהו קמן ויאמר זהו האינה טריפה ודאי דהוי דחוי להקרבה כיון דמתחלה לא היתה ראויה להקרבה שמא יקריב גם הפסול, ואם תאמר כיון דלא הוי דיחוי רק מחסרון ידיעה שלא נודע לנו מי הכשר ואם היה ידוע לנו עפ"י אליהו מעולם לא היתה דחויה א"כ הוי דיחוי בטעות ולא הוי דיחוי, דרק בהקריב כולן דהשתא ג"כ אינו ידוע אמר רבא דלא מרצה דבאופן שלא יתברר הספק הוי דחוי מהקרבה לגבי מזבח, אבל בכה"ג שנתברר הספק ע"פ אליהו הוי דיחוי דמעיקרו רק בטעיות ולא שמיה דיחוי, זה אינו. דר' ירמיה בעי לה בזבחים (דף י"ב) אכל חלב והפריש קרבן והורו ב"ד שחלב מותר וחזרו בהן מהו א"ל ההוא סבא כי פתח ר' יוחנן בדחויין מהא פתח כו' אע"ג דהוי ע"י טעות שסברו שחלב מותר ואי לא התירו ב"ד היה קרב. ועיין מש"כ התוספות ד"ה הכא קרבן אידחי. ונראה שר' ירמיה קיבל דבריו והוי דיחוי אף בטעיות. וא"כ כאן דאם אתי אליהו קמן ואמר זו אינה טריפה בכ"ז אסורה להקריב, וז"ב. א"כ על כל הני דלא נסתאבו אין לנו שום ספיקא אם ראוים להקרבה דאף אם כשרים הן אינם ראוים עכשיו להקרבה, ורק על מי שנסתאב עליו מספקא לן אם הוא טריפה ואסור לאכילה או כשירה הוי וראוי לאכילה

ע"י פדיה, וכיון שאינך צריך לאסור מפני התערובות רק על מי שנסתאב בלבד תו לא שקלינן וטרינן רק עליו לחודא והוי כמו פירש, והוי כמו תרנגולת טריפה שנתערבה בין הכשרות וילדה אחת מהן ביצה הביצה מותרת, ולא אמרינן כיון דיש תרנגולת אחת טריפה בין הכשירות תו הוי כמו קבוע והביצה נולדה מן התרנגולת טריפה, דעליה לחודא אנו דנין והיא הוי כפירשה ואזלינן בתר רובא עיין סימן ק"י. כן הכא כיון דעליה לחודא אנו דנין אם שרי להדיוט הוי כמו פירש ואזלינן בתר רובא ומותר להדיוט, ולא שייך למיגזר כאן משום שמא יקח מן הקבוע היינו שמא יטיל מום בידים, כיון דלשדות מום בקדשים אסור מן התורה מקרא דוכל מום לא יהיה בו, ועדיפא טפי מפירש קודם שנולד הספק שהתירו קמאי דלא שייך האי גזירה דאזלינן בתר רובא וא"כ שפיר פודין בו ולאחר הפדיה יהיה מותר באכילה וכל מי שיסתאב נאמר כל דפריש מרובא פריש וזה נכון. ואם תאמר כיון דמשום איסור טריפה הרי אסורים כולם משום ספק תערובות, ואם יתברר ע"י אליהו או ע"י בירור אחר אינן אסורים רק משום דדחויין להקרבה משום שנתערבו קודם, ולהדיוט לא חזי משום דהוי קדשים תמימים א"כ זה הוי איסור אחר, אבל משום איסור טריפה לא נאסרו רק משום דאסורים השתא, דגם השתא מספקא לן שלא נודע עד עכשיו התערובות. וא"כ ע"כ אתה צריך לידון על כולם ולא הוי כפירשה, זה אינו. דזה יתכן אם היו אסורים דבר תורה היית צריך למיזל בתר עצם האיסור וסיבתה, אבל עכשיו שאינך דן רק על מה שאסרו חכמים מד"ס א"כ מה איכפת לן אם אסור משום קדשים, וז"ב למתבונן:

ואם כי יש ראיות הרבה להמעיין, אבל סמך היותר נכון לזה ממש"כ האחרונים דאף אם חתיכה נעשה נבילה והנאסר יכול לאסור במקום שאין האיסור אוסר. בכ"ז אם נתבשלו גריסים של תרומה עם עדשים ואין בהם כדי נותן טעם ונאסרו העדשים דחנ"נ מדרבנן ונתבשלו העדשים עם עדשים אחרים ואין בהם כדי מאה ואחד בכ"ז אינם אסורים, כדמוכח מהא דמייתי פרק גה"נ דף צ"ט דגריסים שנתבשלו עם עדשים ואין בהם כדי נו"ט דמותרין, והלא נאמר דהגריסים בלעו מעדשים והבליעה נעשה איסור מחמת חתיכה נ"נ ותו כי פליט לתוך העדשים הוי מין במינו דהוי במאה ואחד וע"כ כיון דמדרבנן אסורים תו אינו נקרא על סיבת האיסור דהוי תרומה רק דקרינא ליה דאינו ראוי לאכול והוי כמו כל איסורי תורה דבששים, וזה סעד לדברינו דאין אנו מביטין על סיבת האיסור בדברי סופרים:

עוד ראיה מדברי הר"ש דמקואות פ"ב משנה ב' דמקוה אחד שאוב ואחד כשר וטבל מטומאה קלה דשניהם תלויות כיון דמעיקרא היה טומאה קלה והשתא אימור בא ראשו

ורובו במים שאובים וטמא טומאה קלה מוקמינן ליה אחזקה, אע"ג דאם היה מעיקרא טמא טומאה חמורה מוקמינן בחזקת טהרה דע"כ נטהר דבר תורה, אבל כאן אמרינן דטמא כדמעיקרא, אף דאם תלך בתר סיבת האיסור ג"כ מוקמינן ליה אחזקה דממה שאכל אוכלים טמאים נטהר ומביאת מים שאובים לא נטמא וע"כ דלא אשגח על סיבת האיסור רק על מה שאנו מטמאים אותו אף דהוי להחמיר כש"כ להקל:

ולפ"ז א"ש מה דאמר כולהו כר' ירמיה לא מוקמי כר"א לא מוקמי, והיינו דפריך על הא דאמר רבא דאם הקריב לא מרצה משום דיחוי מר' אליעזר דאמר אם קרב הראש של אחד מהן יקרבו כולן אע"ג דהוי דחוי, ומשני הגמרא דסבר כחנן המצרי דלית ליה דחוין אף בשחוטין, א"כ לר"א כיון דלית ליה דיחוי א"כ כי נסתאב אחד הרי ע"כ משום דמספ"ל שמא טריפות הם והספק מונח על כולם ולא הוי כפירש ותו אסור באכילה אם יפדנו ואין פודין קדשים להאכילן לכלבים ואיך ירעו עד שיסתאבו דכי יסתאבו מאי מועיל, וע"כ דסבר כר"א בולד טריפה ולא סבר כוותיה לענין דחויין וזה דחוק, לכן מוקמי בנפילה ודרוסה דמועיל בדיקה, וא"ת לפי מה שנתבאר גם בחטאות המתות ושור הנסקל שנתערב נימא ירעו עד שיסתאבו ויהיה מותר באכילה, זה לאו מידי, דהא צריך להמית החטאת או שוה"נ ומש"ה ימותו כולם, ובסוגיא דסנהדרין ע"כ בשור שלא נגמר דינו שנתערב באחרים דפליגי ר' יהודה ורבנן היינו בשוורים כשרים, דאלו בשורים שנגמר דינן הרי כולם ימותו כמו במשנה דילן דמשום אחד שנתערב ימותו, ועל כרחין דלא אמרינן דנכבשינהו ונייתינהו ודלא כר"ת ז"ל, ודוק בכל מה שהעליתי בזה:

הלכה טו

שלשה שמות ממין אחד כיצד וכו' והואיל והם מין אחד מצטרפין לתבל:

עיין בהשגות כאן ולעיל פי"ד ה"ו. והנה דעת התוספות בשבת דף פ"ט: ד"ה אסורין ומצטרפין כשיטת הראב"ד, ונבאר קצת דבריהם. המה כתבו לחלק, דלמלקות מצטרפין שלשה אסורים כיון שהם ממין אחד ובחטאת לא מצטרפי כדאמרינן בפכ"ג וזה צריך ביאור, דבשלמא הך דפיגול ונותר מצטרפין למלקות משום לא יאכל כי קודש הם דכתיבא לאו אחד על שניהן, שפיר איכא לחלק דדוקא למלקות מצטרפין, אבל גבי קרבן דאינו שייך אל הלאו אינם מצטרפין, וכמה שקלו וטרו בכריתות בשני לאוין וכרת אחד אם חלוקין לחטאות [ועיין מש"כ בחידושי סנהדרין] אבל לאביי דסבר דאפילו שני איסורים ממין אחד מצטרפין א"כ מאי נפ"מ בין מלקות לחטאת. ובאמת מסתבר כפירוש הרמב"ן דאע"ג דילפינן מקרא דלא יאכל כי קדש הם בכ"ז מצטרפין גם לקרבן דהא על לאו דלא יאכל כי קדש אין כאן מלקות דהוי לאו שבכללות ואין לוקין עליו כמבואר

פסחים כ"ד, רק מהך קרא נפקא לן דמצטרפים א"כ ליצטרפו גם לענין קרבן, והך דאמר משני מינין פטור קאי אחלב ודם ודוק. ולפירוש התוספות לאביי בשני איסורים ממין אחד מצטרפי וה"נ כמה מינים מאיסור אחד ולפ"ז הא דפליגי במעילה גבי נבלת בה"ט וטהורה עיי"ש דשני איסורים לא מצטרפין היינו משום דשני מינים המה, ולפ"ז לר' מאיר דמפיק מלא תאכל כל תועבה, תו כל האיסורים אפילו ממינים הרבה מצטרפין כמו איסור אחד לרבנן, ומעתה צ"ע טובא בכריתות בריש משנה דאמרו לו פליג ר"מ, וכן פליג גם בסיפא דכמה ישהה, ובמציעתא דממינים הרבה שאם אכל חצי זית ממין זה וחצי זין ממין אחד פטור לא פליג ר"מ, ודאי איהו מודה לרבנן מדשתיק בהו, אולם לר"מ א"ש, משום דהך לאו דלא תאכל כל תועבה דמיניה מפיק דכל האיסורים מצטרפין כייל כמה מילי דליכא בהו רק לאוי ומש"ה אינן מצטרפין רק למלקות לא לקרבן. ובהך דפרק אמרו לו מיירי לענין קרבן ומודה לרבנן דאיסורים מחלקים, ותו יש לומר כסברת תוספות דפיגול ונותר אע"ג דנפקא לן מלא יאכל כי קדש הם הא כייל נמי בשר טמא דליכא ביה רק מלקות ומש"ה אינן מצטרפין רק למלקות לא לקרבן ונכון:

ויש לעיין לר' שמעון דשני מינים משום אחד אין מצטרפין א"כ אמאי לא פליג גם בהך דתנן במסכת מעילה חמשה דברים מצטרפין בעולה הבשר והחלב והסולת כו' ועיין תוספות רי"ד מה שתירץ בזה. אך נראה דבמעילה מודה ר"ש דמצטרפין דדוקא בחיובא דאכילה בעי ר"ש דליהוי ממין אחד אבל במעילה שגם אם מעל בעצים או נהנה מגיזה ג"כ חייב קרבן, וכן לא בעי כדי אכילת פרס דאפילו צירף את המעילה לזמן מרובה חייב, בהא מודה ר"ש דמצטרפין לחייבו קרבן דהחיוב של מעילה אינו רק מחמת שהוא מחסר ע"י הנאתו ממון הקדש, ואיך שייך דחילוק המינים יפטרנו, ואפילו בנותר דלא שוה מידי ובקדושת הגוף אמרינן דמעל כמוש"כ תוספות כריתות על משנה דיש אוכל אכילה אחת כו', גם כן בארתי במק"א דטעם חיובו בקרבן משום שהוא ממון גבוה דאם עלה לא ירד, ותמן מיירי במעילה גם כן כמוש"פ רש"י ודוק:

והא דלאביי מוכח דלר"מ אפילו שני איסורים משני מינין מצטרפין, נראה דוקא בתרי איסורים דמצו קיימי בהדי הדדי כמו ערלה וכלאי הכרם דערלה יכול להיות כלאים בכרם ומצי חיילי שניהם על דבר אחד ה"נ כי המה נפרדים מצטרפים, אבל נבלה עם טמאה למ"ד אין איסור חל על איסור וכן חלב על דם דלא מצי חיילי תרווייהו דהאיסור במינים חלוקים מודה ר"מ. ולפי זה א"ש מה דלא פליג ר"מ על הך דפרק אמרו לו דבשני מינים פטור דקאי להרמב"ן בחלב ודם. דבהא גם ר' מאיר מודה דאינן מצטרפין, ותו אין אנו צריכים למה שנדחקו בתוספות אליבא דאביי דלמה לי קרא דפיגול ונותר מצטרפין

הא לדידיה בכל האיסורים כן, דבאמת בשני האיסורים ממין אחד מצטרפין לאביי, אבל הנ"מ בערלה וכלאים דמצי לחול תרווייהו על דבר אחד, אבל פיגול ונותר שאינן יכולין להיות בדבר אחד, דנותר אינו רק בדבר שהיה לו שעת היתר לכהנים, ופיגול אינו רק בקרב המתיר כמצותו כמפורש מנחות דף כ"ה שפיר אינן מצטרפים לכן בעי קרא דלא יאכל כי קדש הם ודוק:

והנה לרבנן לק"מ דלמה לי קרא בנזיר דאיסורי נזיר מצטרפין, דהתם שני לאוין הן שלוקה על כל חדא אם אכלן והמה שני מינים זג ויין וכיו"ב, אך לר"מ צ"ע למה לי קרא באיסורי נזיר שמצטרפין זע"ז. ונראה לכאורה דאם אכל ענבים ושתה יין מצטרפין זע"ז, ואפשר דר"מ סבר כר' עקיבא דשתיית נזיר גם כן הוה בכזית כמו אכילה, וכיון דשיעורן שוין גלי קרא דמצטרפין. וסעד לזה מהא דאמר בפסחים השתא היתר ואיסור מצטרפין איסור ואיסור מבעי, ומשני היתר ואיסור בבת אחת איסור ואיסור בזאח"ז משמע דדומה לנזיר ששרה פתו ביין, ה"נ מצטרף בזא"ז זג ויין, הרי דמצטרף שתיה ואכילה, אך ראיתי בתוספות נזיר ל"ח ז"ל. היתר ואיסור חצי זית זג וח"ז פת כו', וכוונתם לסתור דיוקי הנ"ל, דאכילה ושתיה אינם מצטרפין. אולם לק"מ, דדוקא בדבר האסור לכל דומיא דערלה וכה"כ אבל הנך דשריין לכל ורק לאחד אסור כיין לנזיר אינם בכלל לא תאכל כ"ת דלא הוי תועבה לכן בעי קרא. ות"ל כי מצאתי במאירי לנזיר בשם רשב"א שפירש דאיסורי נזיר אכילה ושתיה מצטרפין כמוש"פ, ולא שייך למילף בכל האיסורים מנזיר דמצטרפין כמו דילפינן הך דטעם כעיקר, דגבי נזיר באים כאחד בקבלת הנזירות, וחד בלא חבריה לא מצי חייל לכו"ע בין לרבנן בין לר"ש דפליגי אם נדר מאחד מהן הוי נזיר מכולן, אך קשה לר"ש דאפילו מאיסור אחד שני מינים אינן מצטרפין ויליף מנזיר, אולם ר"ש לטעמו בנזיר דף ד' דלא דריש כלל הך דמכל היוצא מגפן היין לאיסורי נזיר שמצטרפין זה עם זה ודוק:

ומצאתי בספרי נשא פיסקא כ"ד, מכל אשר יעשה מגפן היין ללמדך שאם אכל כזית מכולן שהוא לוקה ומכאן אתה דן לכל איסורים שבתורה ומה נזיר שאין איסורו איסור עולם כו' הם מצטרפים זה עם זה בכזית, שאר איסורים שבתורה כו' דין הוא שיצטרף זה עם זה בכזית, ולמאן קאי הך ספרי לר"ש לא בעי צירוף ולרבנן שני איסורים אינן מצטרפין ולר"מ הא נפקא ליה מקרא דל"ת כל תועבה וצ"ע [וראיתי בתוספתא פ"ג דמכות מע"ש ובכורים שאכלן חוץ לחומה מצטרפין דברי ר"מ וחכ"א כו' וצ"ב רב] ואפשר דהא דסברי רבנן דשני מינים אין מצטרפין בשני איסורים אבל במין אחד מצטרף, זהו דנפקא להו קו"ח מנזיר, וחרצן וענבים מין אחד הוי, וצ"ע בין אם ניזל בתר

טעמא או בתר שמא הא הוו ב' מינים, ואפשר לכל איסורים שבתורה דאמר היינו מלאו אחד מצטרפין כמו גבי נזיר שהוא נכלל בלאו אחד ואין נזירות לחצאין ופשוט. ואולי דסבר ר' מאיר דאע"ג דילפינן מלא תאכל כ"ת, דזית אחד משני איסורים מצטרפין מ"מ איך ילקה דהא הוי לאו שבכללות ואין לוקין עליו וכבר נתעוררו בתוספות ע"ז דף סו, ומקו"ח מאיסורי נזיר לא הוה לקי דאין עונשין מן הדין, וכבר נודע שיטת הרב המגיד גבי בשר אדם, דהיכי שיש עשה מפורשת לאסור שוב ילפינן לעונשין מן הדין וכש"כ לאו שבכללות, וכיון דאיכא בהצטרפות איסורי תורה לאו דל"ת כל תועבה דהו"ל לאו שבכללות תו עונשין מן הדין מאיסורי נזיר ודוק. ולפ"ז איך נפקא לן מקרא דלא יאכל כי קדש הם לחייבו מלקות על נותר ופיגול הא הו"ל לאו שבכללות ואין לוקין עליו, ואם נאמר דרק לקרבן מצטרפין כיון דאיכא בהו חד לאו, הוה א"ש גם מה דאמר ר"ל הפיגול והנותר שבללן זע"ז דמבטלין זה את זה. דריש לקיש מיירי לגבי מלקות דאינן מצטרפין זע"ז. אך לא א"ש מה דאמר שמואל ל"ש אלא לטומאה לימא דמיירי לגבי מלקות ודוק:

וצ"ע קצת דמאי מקשי ל"ל קרא דלא יאכל כי קדש הם, הא איצטריך טובא היכי דהם משני מינים כמו חלב פיגול ובשר נותר. אך בזה נחלקו הפוסקים אם הוי מין במינו [ואם בתר טעמא אזלינן וכדאביי עיין פלתי] אולם לחם עם בשר הוו שני מינים ואפ"ה מצטרפין משא"כ בשאר איסורים דאין מצטרפין רק במין אחד זולתי לר"מ, אם לא דסברת תוספות לאביי דכל היכי דשוים בטעמא מצטרפין אפילו איסורים הרבה, והיכי דלא שוו בטעמא גם באיסור אחד פליגי חכמים על ר"מ דאינן מצטרפין ועיין פלתי סימן צ"ח. ולפ"ז צ"ע כל הנך משניות דמסכת מעילה דמחלק בין שני איסורים לאיסור אחד ואכמ"ל ודוק:

והנה שיטת רבינו כפירוש רש"י בהך דתבלין, וכל איסורי תורה לבד איסורי נזיר אינן מצטרפין זע"ז כמו שפסק לעיל פ"ד, והערלה והכלאים מצטרפין זע"ז מוקי לענין איסור ביבש בתערובות במאתים ופיגול ונותר מצטרפין אף לקרבן כמוש"כ פרק י"ח מפסוהמ"ק, ובהלכות שגגות פ"ו הביא הך משנה דחומר במין אחד ממינים הרבה והשמיט פיגול ונותר ולא זכר רק חלב ודם דסבר כהרמב"ן, רק לענין מלקות דמצרפין פיגול ונותר לא ראיתי מוזכר אצלו, ואולי סובר כפי מש"כ קודם דלמלקות אינן מצטרפין וא"ש הך שהביא פיגול ונותר שבללן זא"ז כו' ודוק:

והנה שיטת ירושלמי דאיסורים מצטרפים למלקות אפילו בכל איסורי תורה וכמו דאמר ר' יוחנן בערלה בשם ר"מ דכל איסורים שבתורה מצטרפין ללקות עליהן משום ל"ת כל תועבה, וכן אמר בנזיר פרק ג' מינין ה"א, ר' אבהו בשם ר' יוחנן כל האיסורים מצטרפין

ללקות עליהן בכזית יעו"ש דמדמה לגמרי לאיסורי נזיר גבי אכל מן הרסיסין ונמלה יעו"ש. ולפ"ז אחרי ראינו בתוספתא מכות מכת"י ערפורט שזה לשונה, אכל אבר מן החי מן הבהמה הטהורה כו' כל שהן וטמאין עד שיהיה בו כזית, משום דסבר דבטמאים ליכא אבר מן החי רק בטהורין וכל שהן פירושו בכזית גידים ועצמות ובשר שמכולן מצטרפין ללקות משום אבר מן החי כדמוקי בגמרא פרק גה"נ, א"ש דתנא אכל בהמה טהורה וחיה טהורה ועוף טהור בחייהן אין מצטרפין [כצ"ל] דאף חלקו לאבמה"ח פטור, במיתתן מצטרפין [כצ"ל] בהמה טמאה וחיה טמאה ועוף טמא בין בחייהן בין במיתתן מצטרפים כשיטת הירושלמי דכל האיסורים מצטרפים לכן מצטרף בהמה טמאה עם עוף טמא ודוק בזה[3] :

הגה"ה

ולענין לאסור את הקדירה בנותן טעם ולאסור את התערובות יבש ביבש דפליגי במשניות דערלה פ"ב, הערלה וכה"כ כו' ומצטרפין זע"ז. ר' שמעון אומר אינן מצטרפין, ר' אליעזר אומר מצטרפין בנותן טעם אבל לא לאסור. נראה פירושא דמתניתין, דלאסור ביבש במאתים מצטרפין ערלה וכה"כ דאיסורן שוה שכן אסורים בהנאה ושיעורן שוה לכן מצטרפין לאסור ביבש, ואם נפלה סאה ערלה במאתים היתר וסאה של כה"כ בבת אחת או בזא"ז להנך דסברו גם בשיעור מאתים חוזר וניעור מצטרפין לאסור ההיתר, אבל תרומה שנפלה סאה לתוך צ"ט חולין ונפלה חצי סאה ערלה או חצי סאה של כה"כ אחר זה אינן מצטרפין לאסור למאן דלא בעי ק"א רק מאה ועוד, או סאה ערלה וסאה תרומה שנפלו למאתים חולין בטלים ומעלים זא"ז כיון שאין איסורן שוה שזה מותר

[3] ולפ"ז אפשר לומר בדרך רחוק הא דאמר ר' יוחנן בבלי פרק יוהכ"פ, דחצי שיעור אסור מן התורה משום דחזי לאצטרופי, הוא משום דחזי חצי זית חלב להצטרף אל חצי זית נבילה וע"כ דכל חצי זית אסור, דאל"כ הלא אין כאן רק אכילת היתר מחלב ואכילת היתר מדם ואכילת היתר מנבילה וא"כ איך ילקה עליהן, דאי משום דאוכל כל ח"ז דרך אכילה א"כ באכל היתר קודם ואח"כ אכל חצי זית איסור ילקה וע"כ דכזית מחלב בעי, א"כ כי כתיב לא תאכל חלב הוא כזית מחלב וכן כזית מנבילה, וכי אכיל חצי זית וח"ז נבילה הרי אין כאן לא איסור מנבילה ולא איסור מחלב ומאין בא האיסור ואע"ג דבערלה אמר ר' יוחנן מדרשא דלא תאכל כל תועבה, חדא אם הוי כל ח"ז היתר, תו לאו תועבה הוה, ועוד דהוי לאו שבכללות ואין לוקין עליו, רק משום דכל אחד איסור בפני עצמו הוי, סוף דבר יתכן לאמר דכוונת ר"י לטעמו דסבר כר"מ, לכן חצי שיעור אסור משום דחזי לאצטרופי לחצי שיעור של איסור אחר למלקות ויעוין בשו"ת הרשב"א סימן תל"ט. ולפ"ז הא דתניא מכל חלב לרבות חצי שיעור, היינו לרבנן דמוקמי קרא דלא תאכל כ"ת לקדשים שהוטל בהן מום ולא נפדו ואיסורי תורה אינן מצטרפין זע"ז לכן חצי שיעור הוה מותר אי לאו קרא דכל חלב דמרבה חצי שיעור, וכן לגבי שבת ויוהכ"פ איתא בתורת כהנים פרשת אחרי פסקא ע"ג מלאכה שאין חייבין עליה כרת מנין שלא יכתוב אות אחד שלא יארוג חוט אחד כו' ת"ל מלאכה וכל מלאכה ריבה משום דגבי שבת לא שייך חזי לאצטרופי דאטו אם יכתוב אות אחת ויארוג חוט אחד האם יתחייב, ועיין ירושלמי ריש שבת לענין הכניס כחצי גרוגרת והוציא כחצי גרוגרת וכו' יעו"ש. ובחידושי לגמרא שבת הארכתי באופנים אחרים יותר נכונים:

לכהנים וזה אסור גם בהנאה ואין שיעורן שוה, וכן לענין אכילת איסורים אמר ריש פרק יוהכ"פ דאינן מצטרפין כל שאין איסורו שוה ומשו"ה בעי למימר דאוכל ושותה ביוה"כ אין מצטרפין משום דאין שיעורן שוה, כן הכא לענין לאסור במאתים. וגדולה מזו מצאנו לרבינו הראב"ד בהשגות פי"ג מתרומות שיין ומים אינן מצטרפין להתיר התרומה משום שאין שיעורן שוה יעו"ש. ובמפרשי המשניות לא נזכר חילוק זה, דהרע"ב סבר בכולהו דגם ערלה מעלה לכה"כ, וכבר צווח הפרי חדש כיון דמצטרפין לאסור ביבש איך יעלה בשנפלה לפחות משיעורו ולא נבטל עדיין ולא הותר, ושאר הקדמונים סברי גם בתרומה וערלה כן ולדעתי נראה כדפרישית, ופוק חזי דמשנתנו לא נקטה רק במתבל ובמחמץ דג' שמות איסורים הם לפירוש תוספות וראב"ד, וכן שאור של תרומה ושל כה"כ דפליגי ר"ש ורבנן משום שלענין מחמץ או מתבל שיעור שוה בכולן דכל שיש בו לחמץ וכן לתבל אפילו ביתר ממאתים אסור כדמסיק הירושלמי פרק קמא ה"ג יעו"ש, לכן כיון שהשיעור של מחמץ ומתבל שוה בכל האיסורים מצטרפים תרומה וערלה, אבל בנתערבו במינן לענין ביטול מאה ומאתים כיון שאין שיעורן שוה אינן מצטרפין ורק בערלה וכלאים ששיעורן שוה פליגי רבנן ור"א ודוק. ולפ"ז יתכן דכחל עם שומן של גיד אינן מצטרפין לאסור הקדירה בנותן טעם אף שטעמן שוה, כיון שאין שיעורן שוה אם נפלו למינן דזה בנ"ט וזה בששים ודוק. וצריך עוד ביאור ובירור הרבה בזה איה"ש:

הלכה כה

נטיעה של ערלה וכו' חזקה שאין אדם כו' ואילו היה יודעה היה מוציאה.

פירוש דזה תערובות דמחובר לא יצוייר בבלול שאיך יתבללו הנטיעות הלא כל אחת ניכרת בפני עצמה, ורק בחסרון ידיעה ושכחה שאין מכיר הנטיעה האסורה וחזקה שאין אדם אוסר כרמו כו' ואילו היה יודע היה מוציאה לכן הקילו ללקט משא"כ בשאר דברים חשובים שאיתא בבלול ודוק:

הלכה כט

נתערב סתם יינם ביין וכו' וימכר כולו וכו'.

ירושלמי ע"ז פ"ה הי"א חזקיה אמר הדא דתימר במקום שאין המים נמכרין במדה, אבל במקום שהמים נמכרים במדה כיין ביין הוא. ופירושו, דמשנתנו תני לקמן ביין נסך שנפל לבור פלוגתא דרבנן ורשב"ג אם ימכר כולו חוץ מדמי יין נסך שבו, וזה דוקא במין במינו אבל ביין שנפל למים דהוא אינו מינו ושיעורו בנותן טעם לא אידכר במשנתנו פלוגתא דרשב"ג בזה, לכן אמר חזקיה זה דוקא במקום שאין המים נמכרין במדה שהן בלא שויא להביט על המדה, אז אסור כל דמיו שהוא ממוזג ביין, אבל במקום שהמים

נמכרין במדה אז ימכר כל המים לבד מדמי מדתו של יין שנתערב בו שרק דמי היין אסור אבל לא דמי מה שנתוסף במדה מחמת המים שדמי המים מותרים, והא דאמר לקמן ביין לתבשיל מודה רשב"ג מפני שיין מבושל הוא תבלין כדין המפורש בריש המוציא יין בירושלמי ולכן נאסר כל דמיהן, ולעיל הלכה ג' בעי ביין ע"ג ענבים אם הוא כיין לתבשיל יעו"ש, או דהחילוק בין לח בלח ללח ביבש, דלח בלח כתבו הקדמונים לחלק גבי חתיכה נעשה נבילה, כן הכא יש לחלק לענין למכור חוץ מדמי איסור שבו. ויעוין ר"ן בשם ראב"ד ורשב"א בזה והנלע"ד כתבתי, ולכן אמר חזקיה גבי כבשים שבידוע אסורין בהנאה ודוק:

הלכה לד

ולמה אין בודקין את החטין בנותן טעם מפני שהן שואבות והיין נבלע בהן.

בתורת הבית כתב, ודוקא ביש ביין כדי ליתן טעם בחיטין הא לאו הכי מותר דומיא דענבים מבוקעות ותמה אנכי על הרמב"ם כו' ובלי ספק אין איסורן אלא בנ"ט ואם לא נפל עליהן כדי נתינת טעם אינם אסורים וכמו שבארנו ולזה כוון הראב"ד בהשגות דאית בהו ציירא כמבוקעות דמיין וא"כ כמו דמבוקעות אינן אסורים רק כשיש בהן בנותן טעם כן בחטים ודלא כדעת רבינו. אולם רבינו נראה דהוי קשיא ליה כיון דנותן טעם בחטים א"כ היכי שרי למוכרן לעו"ג הא אסורות בהנאה ולא שייך למימר דהעו"ג לא יהיב מידי עבור היין הבלוע בהחטים רק עבור החטים לבד והוה כמוכר חוץ מדמי יין נסך, ז"א, דהא איתמר בירושלמי הכל מודים ביין לתבשיל שהוא אסור, דכל שאינו מינו אם יהיב טעמא נעשה כולו אסור בהנאה, ואפילו ביין בענבים אסר רבינו הכל דלא כהרשב"א דשרי למכור הענבים חוץ מדמי איסור שבו ועיין ירושלמי שם הלכה ב' דבעי לה אם דומה ליין בתבשיל יעו"ש, וכן פסק חזקיה (בדף ל"ח) בכבשים שידוע שיש בהן יין אסור אפילו בהנאה ויעוין מש"כ לעיל הלכה כ"ט. לכן פסק רבינו דיין בחטים מיירי דלא היה בהן בנ"ט רק שלכן אסור אף כי אין בהן בנו"ט מפני שהן שואבות, והפירוש, דוגמא למה שפירש הרא"ה בבדק הבית בסוף שער א' מתערובות בית רביעי, ז"ל, ואין משערין בו בששים שלא הזכירו ששים בשום מקום אלא בקדירה כו' שמתערבים כל החלקים בהשוויה כו' אבל בצלי ומליחה אין בו דין ששים כלל שאין בו עירוב חלקים בהשוויה אלא כל היכי שיש בו דין מפעפע כגון חלב ושומן הכל אסור ואין משערין בו ששים כלל, כן כוונת רבינו כיון דאית בהו ציירא אין כאן התפשטות בהשוויה גמורה ואפשר שבמקום סדקין עלה יין רב ובמקום אחר לא, ולכן לא נזכר בהן בנותן טעם, ועיין מה שהארכתי בפרק ט"ו בזה הרבה, וכיון שכן לא הוי רק כמו כבשין שדרכן לתת

לתוכן יין דלא מיתסר בהנאה, כיון דאינו נרגש נתינת טעמן, והדבר ברור בכוונתו ז"ל:

ולפ"ז צריך לבאר הא דפסק רבינו לעיל פרק ט"ו בגדי שצלאו בחלבו דאם יש בו ששים אף דהחלב מפעפע האור משרי שרי טעמו כמו שפרשתי לעיל דאף אם נימא דנתפשט שלא בהשוויה ובמקום אחד הוא נתערב שאין שם ששים לבטלו וטעמו מורגש אילו הוי מין בשאינו מינו, מכל מקום כיון שהטעם מחלב ובשר חד ואינו מורגש, ואינו יודע לאיזה מקום נתפשט ונתפעפע, א"כ כולן מצטרפות לבטל אף מקום שלא נתפעפע וכמו דקיי"ל שאף אחת בבית ואחת בעליה מצטרפין, וא"כ כולהו מצטרפי במין במינו לבטל כי יש בכולן ששים, ועיי"ש מה שהבאתי שיטת הרא"ה המחודשת דדוקא היכי דליכא בתערובות כדי נו"ט וביותר מששים במין במינו בזה מקולי הדימוע דמצטרפין לבטל אף בשני עיירות יעו"ש, ורבינו סבר בזה כשיטת הרשב"א דבכל מקום מצטרפין לבטל:

ובזה יבואר מה שפסק רבינו בהלכות תרומות פי"ג סאה תרומה שנפלה למאה הגביה ונפלה אחרת הגביה ונפלה אחרת החולין מותרין עד שתרבה תרומה עליהן שאם נפלו לתוך ק' חולין ק' ועוד של תרומה סאה אחר סאה נעשה הכל מדומע, והוא פלא הלא לא צריך להקל בכל כך ואפילו נתערב חמשים ואחד שלא נשתייר רובא תולין שהחולין הגביה ונשאר תרומה רובא, וכמו דאמרו במקוה פרק הערל דבעי עד רובו, הוא רוב המקוה כ"א סאה, יעו"ש בהשגות הראב"ד, ולפי דברינו בשיטתו א"ש טובא, דלא דמי למקוה דהא על מה שהגביה ג"כ נופל הספק אם הוי תרומה או לא, ובמה שנאסרו לזרים מדין הרמה בזה לא נפקי מכלל הספק דהא אם נתערבבו תו אין מדמעין רק לפי חשבון ובדבר הנבלל אין מדמעין כל עיקר, א"כ יש כאן לפנינו מאה וחמשים ואחד חולין ותרומה והחולין רוב ותו תלינן בשאני אומר דהתרומה הוא שהגביה כיון דמה"ת בטלי ברוב אף דאין כאן תערובות רק ספק והוי כמו אחת בבית ואחת בעליה ומן התורה בטל במין במינו ברוב, לכן כיון דליכא רק דין תערובות איסור דרבנן תו תלינן בשאני אומר, ואף דליכא כאן בהדבר הנתערב שיעור ששים כיון שהוא מין במינו אף שהוא דבר הנבלל מן התורה בטל ברוב ותו תלינן בשאני אומר, לכן בעי שיפול מאה ואחד ואז ליכא בצירוף כל התערובות רוב ומה"ת לא בטיל והוי איסור דבר תורה ואז לא אמרינן שאני אומר ודברי רבינו אמיתים וראוים לו. ועיין בר"ש שם שפוסק כהראב"ד, אמנם ביין בחטים שהוא מין בשאינו מינו בטעם סבר שיטת הרא"ה דאינו מתפשט בציירא דילהו בשוה ודוק:

ובמה שבארנו שיטת רבינו דכי נפלה אחת והגביה אחת, אפ"ה הנך שהגביה דנעשין תרומה מצטרפין כולן וכי הוי בכללן רוב חולין תו תלינן שאני אומר, ושיטת הראב"ד

ע"כ כיון דהנך שהגביה אינן נכנסין בדין הביטול תו אינן מצטרפין להיות רוב להקל ע"י זה בשאני אומר, נראה לכאורה דיש לתלות זה בהא דפליגי בבלי וירושלמי, דבבלי פרק כל הזבחים שנתערבו, במאה חביות סתומות שנפתחה אחת מהן דנוטל כדי דימועה, וכן פסק המחבר סימן ק"א בשם ר"ן דממ"נ אם הך שנפתחה היתר הרי היא מותרת ואם היא איסור הא מתבטלת כיון שבטל חשיבותה, ובירושלמי ערלה פ"ק ה"ד אמר פותח שלש חביות, וכן גבי נטיעות ערלה אמר לוקט שלש, חזינן דבעינן שיהא דין ביטול ברוב בהנפתחות ובהנלקטות דזה דין ביטול מן התורה אז תלינן דאיסורא ברובא, ולא אמרו כי נפתחה אחת ממנ"פ אם האיסור בסתומות הלא ודאי הפתוחה מותרת ואם האיסור בפתוחות הלא נתבטלה, דאם היא האסורה אינה מתבטלת בהסתומות, כיון שבהו לא שייך דין ביטול אינן נחשבין להצטרף לבטלה וזה כסברת הראב"ד ז"ל. אמנם לשיטת רבינו דהנך שעלו מצטרפין א"ש, משום דאם נפלה התרומה לתוך סאים אחרים אינן נחשבין רק לפי חשבון א"כ הועיל בהו הביטול משא"כ סתומות ונטיעות אין בהן בטול כלל, אמנם סברת בבלי מקויימת לדינא דאע"ג דאינך סתומות מועילים להתבטל אם החבית שנפתחה היא האסורה אם לא משום דתלינן דמרובא פריש ולא דמיא להך דפליג ראב"ד על רבינו ודוק:

ולפי מה שבארנו שיטת רבינו דמצטרפין לרוב אף אם הוא אחד בבית ואחד בעליה מן התורה במין במינו, צריך ביאור מה דשקלו וטרו טובא בפרק גה"נ (דף צ"א) במילתא דר"י אם ספוקי מספקא ליה באיזה ירך נוהג גה"נ אם בימין או בשמאל ומביא מה דתניא אכל מזה כזית ומזה כזית ר' יהודה אומר אינו סופג אלא ארבעים אי התראת ספק שמה התראה יעו"ש, וכן נשנית הסוגיא בפרק אותו וא"ב דמוקי שאכל בזא"ז וסבר התראת ספק שמה התראה, ולפ"ז צ"ע הא אי אפשר לצמצם בידי שמים ובודאי חד מהירכות גדול, וא"כ ספק דילמא של הירך הגדול הוא של היתר ומתבטל הגיד האסור בתוך ההיתר דהא כבר קיי"ל דלא בעי רק שיהיה רוב יותר וכמו סנהדרין דב' וג' הלכה כג', וא"כ הא האיסור מתבטל ולא הוי רק ספק דילמא ההיתר הוא גדול יותר או האיסור גדול יותר, וכיון דהוי ספק שמא נתבטל האיסור אמאי לוקה, הן דכזה הקשו הקדמונים בחתיכה משתי חתיכות איך מייתי אשם תלוי הא הוה ספק דילמא חתיכה של איסור גדול יותר מן ההיתר ודילמא של היתר יותר גדול. אך זה יש ליישב דהוי כעין חזקה דהאיסור לא נתבטל ולא נתהפך להיתר, דאם האיסור יותר גדול וההיתר נתבטל לא חל על ההיתר שם איסור להתהפך לאיסור, ואם חתיכה של היתר נתערב בשתי חתיכות איסור לא ילקו שלשה בני אדם אם יאכל כל אחד לבדו האיסור והוי רק בגדר איקבע

איסורא ומביא אשם תלוי, אבל כאן למילקי, זה מוזר לומר דהוי חזקה גמורה היכי דהתערובות לפנינו לומר דמסתמא האיסור יותר גדול כדי שלא יתבטל, וצ"ל דר' יהודה לטעמו דמין במינו לא בטיל מה"ת, אמנם ז"א, דרבוותא בתוספות כתבו דעד כאן לא סבר ר"י דמין במינו לא בטיל דוקא בבלול ומתערב דומיא דדם פר ודם שעיר, הא לא"ה בטיל וכמו דאמרו לר"י דין דדמוע בכמה מקומות והדרא קושיא לדוכתה:

אולם לפי מה שצדדו רבנן בתראי לומר דהיכי שהספק אינו בא מסיבת התערובות ולא בהצטרפותם, רק על כל אחד לבדו נופל הספק לא שייך ביטול א"ש, דהגע בעצמך אילו נולדה הבהמה חסירת גיד הנשה מירך אחד, האם לא הוי מספקא לן אם הגיד זה באיסור א"כ אין הספק בא מצד התערובות לכן לא בטיל בחבירו אשר בהצטרפותם יש כאן איסור ודאי א"ש. אולם זה אינו מוסכם, ויהיה מוכרח לומר דאחד בבית ואחד בעליה כיון שאינם מעורבים אינם מצטרפים לבטל ברוב מה"ת, אמנם כבר הארכתי בשיטת רמב"ן דגם לר"י בכל מקום לא בטיל מין במינו אף באינו בלול ודלא כרבוותא בתוספות, ולפ"ז א"ש, ודוק היטב בכל מה שהעליתי בזה:

פרק יז

הלכה א

הנה בדין הגעלה בכלים שאין בו ששים היינו במים שלהם נגד הבלוע, פסקו רבוותא דצריך להגעיל למחר כשאינו בן יומו, ובחמץ כתבו דצריך להגעיל קודם שעה חמישית משום דאז הוי היתרא והוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא. וכתב ע"ז בתורת הבית ואינו מחוור כו' שאינו דומה כו' דהתם לא חל עליו שם איסור ממילא דהיתר גמור הוא וכשנתערב אותו טעם המיעוט עכשיו עם החלב הרי מחמת מיעוטו אינו ראוי לקבל שם חדש דהיינו בשר בחלב, אבל חמץ הרי הוא ושמו עליו, כמו שהיה אם מעט ואם הרבה יהיה, אלא שעד עכשיו לא אסרו הכתוב ועכשיו אסרו והרי הוא עכשיו כגוף הנבילה עכ"ל. אמנם לדעתי סעד חזק מהא ששנינו בפסחים (דף ל"ה) אמר ר"ל עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה כרת, מ"ט דאמר קרא לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות, דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו במצה חייבין עליו כרת כו', וברור דאם עיסה נילושה במים ולש אותה אחרי כן ביין ושמן ודבש הוי מצה עשירה ואינו יוצא בה ידי חובת מצה, ובודאי דחייב עליה כרת, דאיסור חמץ איך פקע, הלא גם בנפסלה מאכילת אדם והכלב יכול לאוכלה ג"כ נשרפת בפסח אף דאם חרכו קודם זמנו מותר להשהותו, וטעמא דכיון דחל עליו שם חמץ תו לא פקע, וכן כאן דוקא אם נילושה ביין

ושמן שמתחלת חלות שם חמץ הרי היא עשירה ואינו יוצא בה ידי מצה ולא חל עליה שם חמץ להתחייב כרת, אבל אם חל שם חמץ ודאי לא פקע, וא"כ מאי פריך מהמחהו לחמץ וגמעו דענוש כרת הוא, דכיון דחל שם חמץ תו לא פקע, ולכן אעפ"י שאינו יוצא בו ידי מצה ג"כ לא פקע חיוב כרת מיניה כיון דהיה חל עליו מקודם כשהיה בעין, ולכן צ"ל דמקשה דברייתא משמע אף אם המחהו וגמעו, שמקודם הפסח המחהו דכי מטא זמן איסורא תו לא היה ראוי לצאת בו ידי מצה אם הוי מצה, וא"כ כיון שנמחה קודם הפסח הוי כעיסה שנילושה ביין ושמן שעל שניהן לא חל איסור חמץ ולכן שפיר פריך, ואם נאמר לחלק כסברת הרשב"א הרי לא דמי כלל, שאם המחה קודם פסח הלא לא נתחדש עליו שם חמץ והרי הוא בהווייתו ולכן לא פקע איסור חמץ הקודם, וכיון שכבר נאסר להתחייב עליו כרת תו כל מה שיתהווה ממנו הרי הוא באיסורו ומזה מוכח דקודם זמן איסור שוה להנך שאין נעשים עוד איסור, ושפיר קאמר הר"י להגעיל קודם זמן איסור והוי נ"ט בר נ"ט ודוק:

ויש לכוון זה בדברי הגמרא פרק העור והרוטב (דף ק"כ) חמץ לא גמיר מינייהו שכן לא היתה להן שעת הכושר, ופירוש, דא"כ כשהמחהו קודם פסח ועדיין לא נאסר מנא לן דחייל איסורא עלייהו כיון שאינו ראוי עכשיו לאכילה, ולא יקשה קושיית תוספות שם. דבחלב הרי חל עלה שם חלב קודם ואחרי זה המחהו וכבר נאסר וכן נבילה יעו"ש. ובמק"א ביארתי שיטת רבינו דביאר דטע"כ לאו דבר תורה רק עיקרו היינו שיהא כזית בתערובות כדי אכילת פרס, ע"ז אין כרת רק לאו ומפיק לה בכל איסורים ואפ"ה כתיבי תרי קראי גבי חמץ כל מחמצת וגבי נזיר כתיב משרת כמו שביאר בהלכות נזיר וחמץ ומצה, ולפ"ז ניחא דכתב קרא היכי שכבר היה מעורבב קודם הפסח, וא"כ הוה אמינא דלא חל ע"ז שם איסור, וכן בנזיר כשנדר כבר היה מעורב הכזית בתוך כדי אכילת פרס לכן קמ"ל קרא דלוקה ומכש"כ בשאר איסורים שכבר היה חל ע"ז שם איסור לא פקע כי נתערב כזית בתוך אכילת פרס ויש בו בנותן טעם ודוק בזה:

התוס' במסכת ע"ז (דף ל"ג) ד"ה קינסא כתבו ור"י אומר כי מצוה כו' ויש משימין קערה בתוך מחבת על האש כו' ומאותה קערה מגעילין ובזה מסופק ר"י אם זה מועיל ככלי ראשון אם לאו כו' ועיין ט"ז סימן צ"ב בסופו, והמעיין יבין דספיקא דר"י נובע משמועה דפרק כירה (דף מ"ב) דאמר חזינא כו' דלא קפיד אמנא כו' נותן אדם קיתון של מים לתוך ספל של מים, א"ל ר"ה לרב אשי דילמא שאני התם דמפסיק כלי א"ל מערה אתמר יעו"ש, הרי דמחלק הגמרא בין נתינת מים צונן לתוך חמין לנתינת כלי מלא מים לתוך ספל מים חמים משום דמפסיק כלי ויעוין תוספות שם דבכלי ראשון אסור לענין

שבת אף בנתינת כלי יעו"ש, לכן מספקא לר"י אם בכלי ראשון מועיל לענין הגעלה היכי דמפסיק מנא, כן אם נפל טיפת חלב על קדירה שמלאה מים נראה דהוי נ"ט בר נ"ט אם נאמר דהואיל דמפסיק מנא אינו חשוב המים שבתוך הכלי ככלי הראשון, כן הכא הוי נתינת טעם לקדירה ומקדירה לתוך המים, דכיון דמפסיק מנא לא נחשב כאילו נפל טיפה של חלב לתוך המים. ויעוין חות דעת בזה, ודוק:

הלכה ז

הלוקח סכין מן העו"ג וכו' שחט בה קודם שיטהרנה מדיח מקום השחיטה ואם קלף הר"ז משובח.

לכאורה נראה לפרש דאפשר דבית השחיטה רותח, רק איהו סבר דסתם כלי עו"ג אינם בני יומן, ולכן שרי ולא בעי רק הדחה, ולכך אם קלף הר"ז משובח דאימור היה בן יומו, אבל זה בדותא, דבפירוש אמר רבינו לעיל פ"ו ה"כ סכין ששחט בה כו' ואם חתך בה רותח מותר, דאמאי מותר, וע"כ משום דבית השחיטה צונן הוי כמוש"פ הרב המגיד שם, ולכן כאן מדיח, וקולף מסברתו כתב כן משום דרבו הרי"ף חש לה יעו"ש שכתב ויש מי שפסק כרב, והא דלא פירש רבינו דבידוע שהוא בן יומו, דאל"ה אפילו הדחה לא צריך, היינו מטעם שכתבו התוספות בע"ז וכמה רבוותא דסתם סכין אינו מקונח והטיחה שעליו אינו נפגם כיון שהוא בעין. אך מדברי רבינו לעיל הלכה ד', וכולן שנשתמש בהן כו' או עד שלא הדיח כו' מותר, מוכח דסובר דאפילו הטיח שעליו בעין ג"כ נפגם יעוין סימן ק"ג ובבית יוסף סימן קכ"ב בשם ר"ן: אולם רבינו לטעמו דלא סבר דסתם כלי עו"ג אינם בני יומן לכן סמך על דין דאינו בן יומו שכתב בריש הפרק וכמוש"כ בהלכה כ"ב שמן של עו"ג כו' ולא מפני גיעולי עו"ג מפני שהבשר פוגם השמן ומסריחו, הרי דלא פירש משום שהכלים אינן בני יומן ועיין ב"י הנ"ל באורך בזה:

אולם נראה סברת רבינו דסובר דדוקא במוכר העו"ג כלי סעודה לישראל אמרינן דסתם אינן בני יומן משום דלא משתמשי זמן ארוך טרם המכירה כדי שיהיו נקיים ומגוהצים, ופוק חזי דהצריכו חכמים לאסור לפרכס הכלים שמוכר אדם, הרי כמה קפדי המוכרים אמנקיותא, אבל בלוקח שלא ע"י מכר רק בשאלה וכיו"ב ודאי דהוי סתמא בני יומן לדעתו. ועיין הגהות מיימוני שהעתיק ראית התוספות דחולין מדשרי משנתנו בדבש ואוסר בשמן ע"כ משום דדבש בעין פוגם ושמן רק משום שאינו בן יומו, וכבר ישבו רבנן בתוספות קושיא זו בע"ז (דף ל"ו) דבצירוף טעמא דחתנות גזרו גבי שמן יעו"ש:

והנה דברי התוספות בחולין צריך ביאור, שכתבו דהא סתם כלים של עו"ג אינם ב"י ואמאי קולף לרב הא גבי עכברא בשיכרא מספקא לגמרא אם סבר רב נטל"פ אסור כו'

וראיה דסתם כלי עו"ג אינם ב"י משמן דשרי לשמואל, דאין לומר דהשמן בעין הוא נותן טעם לפגם, דא"כ קשיא מתניתין אמאי שרי בדבש ואוסרת בשמן ע"כ משום דשמן פוגם בעין יעו"ש, וכל הרואה משתומם, א"כ אפשר דסבר רב נותן טעם לפגם אסור ולכך קולף, והא דמספקא להגמרא היינו גבי עכברא בשיכרא דאפילו בעין פוגם ולכך אפשר דבכה"ג סבר דמותר וזה פלא גדול לכאורה. והנראה ברור דעתם, דההבדל כך דדבש כיון דהשמנונית אפילו בעין ג"כ פוגם בדבש, א"כ מי גרם הפגם היינו רק התערובות שנתערב בדבש, לכן אין לאסור הדבש משום טעם כעיקר, כיון שהתערובות גורם הפגם ואין זה ראוי לגר כמוש"ב הר"ן, אבל בשמן הרי הפגם בא מצד שנשהה בכלי בדופנו יותר ממעל"ע הוא נפגם, וכשהוא בעצמותו בלוע בדופני הכלי אעפ"י שהוא פגום אינו נעשה היתר דאינו סרוח מעיקרו, ואם הוי מצי לאכול הבלוע הפגום כשהוא בעצמו היה אסור לכן כי נבלע בתערובות אינו נעשה היתר, כיון שהפגם אינו מסיבת התערובות וכבר חלה עליו שם איסור כשהפגום היה עומד בפני עצמו לכן לא יותר אף כשנתערב, וכיון שכן א"ש קושייתם דבעכברא דנפל לשיכרא אמר רב ששת בעלמא סבר רב נותן טעם לפגם מותר והכא חידוש הוא דהא ממאס ובדילי אינשי מיניה ואפ"ה אסריה רחמנא הלכך נטל"פ נמי אסור ופירשו שם רבנן בתוספות, דהא בדילי אינשי מיניה והוי כמו סרוח מעיקרו דמעיקרו אינו ראוי לגר והיה לנו מן הדין להתירו ואפ"ה אסריה רחמנא כשהוא בעין לכן אף נטל"פ אסור, ורבא אמר לא תימא טעמא משום דחידוש הוא אלא אף בשרצים פגם מותר ועכברא בשיכרא אשבוחי אשבח כו', והנה ודאי דלא פליג על מה דאמר רב ששת דעכבר כשהוא בלבדו הוה כמו סרוח מעיקרו ובעצמו טעם לפגם ובדילי אינשי מיניה ואיסורו חידוש הוא, רק דלא סבר דמשום דחידוש הוא יהא אסור אף טעמו כשהוא בתערובות, וא"כ שפיר הקשו בתוספות, כיון דתאמר דהיכי דהבלוע אינו פגום רק מחמת שהוא בכלי שאינו ב"י וכבר נפגם טעמו וחלה עליו איסור על הפגם כשהוא בעצמו תו כשנתערב ולא נוסף בו פגם מחמת התערובות רק שהוא יותר מעל"ע בדופני כלי לכן נשאר באיסורו שהיה כשהוא בעצמו, כן הכא נמי כיון דהוא פגום כשהוא העכבר בפני עצמו, רק רחמנא אסרתו, א"כ כבר חלה עליו האיסור מגזה"כ כשהוא פגום בפני עצמו, א"כ כשנבלע בתוך התערובות כיון שלא נתוסף בו פגם מסיבת התערבו עם השיכרא תו לא יפקע איסורו ממנו כמו כל נותן טעם לפגם באינו בן יומו שאינו פגום מסיבת התערובות, בינה זאת:

הלכה כז

קטן שאכל אחד ממאכלות אסורות כו' בד"א בשעשה מעצמו אבל להאכילו בידים אסור ואפילו דברים שאסורין מד"ס כו'.

הרשב"א בחידושיו פרק חרש האריך ומסיק דבאיסורי דברי סופרים אפילו להאכילו בידים מותר, והקשה לעצמו א"כ למה אין מערבין בטבל דרבנן דהא חזי לקטנים ומטעם זה מערבין ביוהכ"פ הואיל וחזי לקטנים, ותירץ דתרתי בעי שיהא איסור התלוי בזמן לא שיהא המאכל אסור מצד עצמו, ועוד דיהיה חזי לקטנים ויהא מותר להם יעו"ש בדבריו הארוכים. ולדעתי נראה סעד חזק לשיטת הרשב"א ז"ל מהך דאמרו בפסחים (דף מ"ח) אין מביאין נסכים מן הטבל יכול לא יביא מן המוקצה אמרת מה טבל מיוחד שאיסור גופו גרם לו כו' אלא איסור דבר אחר גרם לו וא"א איסור מוקצה דבר תורה מה לי איסור גופו מ"ל איסור דבר אחר. וצריך להבין דמה ניחא יותר אם נאמר איסור מוקצה דרבנן לחלק בין איסור גופו בין דבר אחר. והנה זה מובן דאף מטבל דרבנן ג"כ אין מביאין נסכים ומנחות, וגדולה מזו מצאנו בזבחים (דף פ"ח) אין מביאין מנחות ונסכים מן המדומע ופרש"י ואע"ג שמותר לכהנים דבעינן ממשקה ישראל מן המותר לבני ישראל יעו"ש אף דדמוע ביותר מרוב עד מאה ואחד לא הוי אסור רק מדבריהם, ולכן מחלק בין איסור מוקצה לאיסור טבל דרבנן משום שזה איסור גופו, וזה כגון מוקצה איסור דבר אחר הוא איסור התלוי בזמן, ואמאי לא ניחא ליה אם מוקצה דבר תורה ולחלק בין איסור התלוי בזמן לאיסור התלוי בגופו, ואם תאמר דהא חדש אמר במנחות דאם הביא קודם לעומר לא יצא והסוגיא במנחות (דף ה') אמר בהו דאיכא משום ממשקה ישראל גבי מנחת העומר שקמצה שלא לשמה. זה אינו, דהא דתנן פרק ר' ישמעאל אין מביאין מנחות קודם לעומר ואם הביא פסול, ע"כ טעמא אחרינא איכא, דהא רבינו פסק בפ"ה מהלכות איסורי מזבח ה"ט, דגם בנסכים אם הביאן קודם לעומר לא נתקדשו אף דיין לא איתסר להדיוט כלל [ואדרבא בזה מיושב תמיהת התוספות במנחות (דף ס"ח) ד"ה לא אם אמרת קודם לעומר שכן לא הותרה מכללו להדיוט, דהוה ליה למימר קודם לעומר אסור משום ממשקה ישראל, ולפ"ז ניחא דבחדש איסור דבר אחר הוא שתלוי בזמן ולא איסור גופו גרם לו לא ילפינן ממשקה ישראל ודוק], לכן נראה דעיקר הילפותא הוא דחזינא ביוהכ"פ דקרבין כל הקרבנות אע"ג דאינן ממשקה ישראל שאינן ראוין לאכילה אע"ג דמצינן למיפרך שכן מצותן בכך כמו דפריך הגמרא במנחות (דף ה') ועיין תוספות מנחות פ"ד ד"ה שומרי ספיחים, מכל מקום ילפינן מנייהו גדר דמשקה ישראל דאיסור התלוי בזמן וראוי לקטנים קרוי ממשקה ישראל, ולכן אינו שייך

לחלק אם איסור מוקצה הוי דבר תורה הרי אינו ממשקה ישראל אף שהוא תלוי בזמן, אבל אם איסור מוקצה דרבנן הרי מאכילין לקטן בידים וחזי לקטנים ואיסור מחמת דבר אחר הוה, תו דמי לגמרי לקרבנות יום הכפורים ואין זה ממשקה ישראל, והוא ממש כסברת הרשב"א לענין עירוב, וזה סעד לשיטתו ז"ל ודוק:

הן דעיקר הסברא נראה, דדבר האסור בגופו לא מועיל מה דחזי לקטנים, משום שהמאכל עצמו כשיגדיל הקטן יהא אסור לו, אבל איסור התלוי בזמן שאסור לאכול ביוהכ"פ או מוקצה אסור לאכול בשבת אף אם יגדל ויביא שערות ביוהכ"פ עצמו, מכל מקום הזמן העבר לא היה אסור לקטנים וא"כ ההיתר לקטנים הוא מוחלט. והנה לפי מה שהבאנו מרש"י לעיל דבעינן שיהא מותר לכל ישראל ומה דחזי לכהנים לא מועיל לשויה ממשקה ישראל, מלבד דשיטת רש"י שם אינו מוכרח כמו שפירשו בתוספות שם, עוד יש לומר, דכיון דחזי השתא לשום אדם תו מקריא ממשקה ישראל משום דאף לגדולים יהא מותר אחרי זמן וכי"ב נמצא להתוספות בעירובין שם דהואיל ואי בעי מיתשל כו' דוקא היכי דראוי לשום אדם יעו"ש ודוק. [ומשמועה זו מבואר דאתרוג שתלאו בסוכה לנוי דמיתסר משום נוי סוכה ומשום מוקצה דנוטלו לצאת בו ידי חובת אתרוג, דהוי איסור דרבנן משום דבר אחר ותלוי בזמן, דרק לשבעת ימים איתקצאי, ולא דמי לדמאי דהוי איסורו תלוי בגופו ומקרי לכם, וזה ברור ודלא כהשער משפט בשו"ת נחלת אבות עיי"ש ודוק]:

אולם נראה לדקדק קצת דלא כדבריו משמועה אחריתא, והוא בפ"ב דחולין דמפלפל הגמרא טובא אם טבילת נדה בעי כוונה להיות טהורה לבעלה כמו דבעיא לתרומה, ובעי שם היכי דמי נדה שנאנסה וטבלה אילימא דאנסה חברתה ואטבלה כוונה דחברתה כוונה מעליא הוי ועוד בתרומה נמי אכלה דתנן החרשת והשוטה כו' אם יש להן פקחות מתקנות אותן ואוכלות בתרומה, הרי עיקר הפירוש בגמרא ועוד דאפילו תדחה לן דכוונה דחברתה לאו כוונה נינהו הא תנן החרשת והשוטה אוכלות בתרומה אע"ג דתרומה ודאי בעי כוונה, כן הפירוש הפשוט, וא"כ יש לדקדק מאי ראיה דילמא כוונה דחברתה לאו כוונה היא, רק שם בתרומה נמי אכלה משום דחרשת ושוטה אין ב"ד מצווין להפרישן, ואם תאמר דכיון דאין ב"ד מצווין להפרישן למה לתקן להם יאכלו בטומאה, זה אינו, דהא אסור ליתן להם תרומה דהוי כמאכילן בידים, אבל כיון שבודקות ומתקנות אותן רק דמחוסרין כוונה בעת טבילה זה רק מדברי סופרים, דכוונה לתרומה הוי רק דרבנן ממעלות דדבריהם בפ"ב דחגיגה יעו"ש, וא"כ בדברי סופרים מאכילין בידים לשיטת הרשב"א, ונוכל לומר דכוונת חברתה לא הוי כוונה ומש"ה אמר רב

טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה, והך דנדה דכיון דהוי רק מדבריהם תו מאכילין בידים, ויש לדחות דלר' יוחנן מקשה דסבר דאף לביתה לא טהרה וא"כ לא סגי בלא כוונה לטבילה אף לחולין והא דחשיב במעלות היכי דהוחזק לחולין אבל בלא כוונה אסור בתרומה דבר תורה כיון דטומאתו עליו אף לחולין וא"כ מקשה שפיר דחזינן דמאכילין אותה בתרומה, ואם תאמר דאתיא כרבנן דפליגי על רב נתן בן יוסף הא א"ר יוחנן הלכה כסתם משנה, ואיך פסק ר' יוחנן דלא כוותייהו דחכמים. דכעין זה פריך ממשנה דנפלה סכין כו'. ועוד יש לומר דדומיא דסומא תני ובסומא אוכלת בתרומה אף אם נתפקחה אחר הטבילה שטבלה בעודה סומא, כן חרשת ושטה אם נתפקחו אחר הטבילה שטבלו בעודן חרשות ושוטות אוכלות בתרומה, אלמא דכוונה דחברתה כוונה מעליא הוי ולכן אין לפקפק מזה על שיטת הרשב"א:

אך לכאורה יש להעיר מהך סוגיא שהביא הרשב"א מעירובין דף ל' דתניא ב"ש אומרים אין מערבין לנזיר ביין כו' ב"ה אומרים מערבין לנזיר ביין אמרו להם ב"ה לב"ש אי אתם מודים שמערבין לגדול ביוהכ"פ כו' כשם שמערבין לגדול ביוהכ"פ כו' כך מערבין לנזיר ביין כו' והמתבונן בטעמא דב"ה דסברי דמערבין לנזיר ביין הוא משום שלא חילקו חכמים בהלכות עירוב, דבשלמא גבי טלטול בשבת תנן בפרק מפנין דכל מידי דראוי לאדם אף אם אינו ראוי להבעלים מיקרי ראוי ולרבוותא קדמאי שפירשו דהא דאמר גבי דמאי משום דאי בעי מפקר נכסיה וחזי ליה גופא, אבל בשביל מה דחזי לעניים לאו בר טלטול הוי, הוא דבעי שיהא ראוי למי שעומד ליתן אליו כמו תרומה דסופה להאכל לכהן, משא"כ דמאי דסופו לתרום ממנה מעשרות ולאו למיתב לעני לולא טעמא דאי בעי מפקיר לנכסיה לא הוה ראוי לטלטלו, אבל דא מובן בסברא, דמשום שהוא בר טלטול משום דחזי לאיזה אדם ואף מאכל עורבין חזי לטלטל, מידי דחזי למי שעומד. ובאתרוג מצאנו דבעי היתר אכילה, אבל זה באופן דליתקרי לכם דלא צריך להיות האתרוג נאכל בפועל, דאדרבא מצות אתרוג מקצהו מאכילה, א"כ שלהאכל לא יהא נאכל רק לאחד והוא ראוי לאכילה למי שעומד להיות נאכל והישראל מצי להאכילו לבן בתו כהן לכם קרינא ביה כמוש"כ רש"י שם, אבל כאן גבי עירוב דעיקר הנחת עירוב משום דדעתו של אדם נמשך אחרי פתו וסעודתו בכל מקום שהוא ואם הוא בבה"ק אין עירובו עירוב ועיין דף ע"ג בההוא אנן סהדי דאי מיתדר ליה התם ניחא ליה, א"כ מה אהני לן מה דחזי לאחרינא אטו משום זה נמשך דעתו ודירתו אחרי הסעודה דלא חזיא למיכל רק לאחרינא, ובאמת זהו טעמא דסומכוס דפליג וסבר דישראל אינו מערב בחולין אף דגבי טלטול ואתרוג לא פליג, וע"כ טעמא דחכמים משום דלא פלוג בהלכות עירובין, וכמו

דלכהן ראוי ויוצא בו ידי מצות עירוב, כן לישראל ראוי לצאת בו ידי עירוב, דכל עיקרו של עירוב מדבריהם והם אמרו להקל ולא פלוג רבנן בין המניחין עירוב:

ולפ"ז נתבונן איך אמרי ב"ה דמש"ה מערבין ביוהכ"פ משום דחזיא לקטן הא בזה לא שייך סברתנו, דקטן ליכא במצות עירוב דתחומין דדבריהם וא"כ לגבי דידיה העירוב אינו מתיר מאומה, וצ"ל משום דלהאכילו בידים אסור אף במידי דד"ס א"כ העירוב מתיר להוציאו ע"י גדול מתחומו, וכיון דהעירוב מועיל לגבי הקטן תו לא חלקו חכמים במצות עירוב, ושפיר מערבין אף לגדול כי היכי דלא ניפלוג במצות עירוב וסברא כזאת מצינו לרבנן בתוספות ד"ה תרגומא כו', דכיון דמערבין אף במידי דחזי לאחריני א"כ כשיערבו לחולה במידי דחזי לאחריני ולאו לדידיה ג"כ מערבין וכיון דהיכי דלא חזי לדידיה ע"כ בסעודה בינונית הוה"ד במידי דחזי לדידיה ג"כ בעי סעודה בינונית דאין סברא שיהא ב' שעורין, ואם שמענו לרבוותא בחד גברא לחומרא, אנו נאמר דזה טעמא דחכמים להקל בעיקר עירוב כי היכי שלא נחלוק בעירוב, אולם לדברי הרשב"א דאף להאכילו בידים שרי באיסור דבריהם, א"כ עירובין לגבי קטן לא מועיל מידי דאיהו אינו צריך היתר ומה מועיל מה דחזי העירוב לדידיה וזה לכאורה ראיה נגד שיטת הרשב"א ז"ל.

אולם נראה דכל כליו וקניניו של אדם נמשכין אחריו וזהו מקומן וא"כ גבי פירות ועבדים הרי הן כרגליו, ונראה ברור, דאם הוציא אחר פירותיו מחוץ לתחום הבעלים ודאי עבר המוציא, לא מיבעיא בלא דעתו של בעלים, אלא אפילו ע"י רשותו או שליחותו אין שליח לדבר עבירה ועבר המוציאו וכן שנינו בשילהי ביצה מי שהיו פירותיו בעיר אחרת כו' לא יביאו לו שמכניסן מחוץ לתחומו, וגדולה מזו בנכסי הפקר שאסור להוציאן מתחומן למאן דאמר דקונין שביתה היא ר"י בן נורי בפרק מי שהוציאוהו דף מ"ה יעו"ש, וע"כ המוציא דבר חוץ לתחומו עובר איהו, וא"כ א"ש כאן דמועיל עירוב לקטן שפלוני ששבת ביוהכ"פ במקום שנתן הקטן את עירובו רשאי להוציא כליו ופירותיו מחוץ לתחום הקטן היינו ממקום שהניח הקטן את עירובו אלפים ואולי להוציא את הקטן מתחומו גם כן אסור אם לא עירב דלא גרע הקטן מכליו וקניניו, ולא שייך ספינן לקטן בידים, דהאיסור מונח על הגדול המוציאו וכמוש"ב:

ודע דלפי מה דמשני ב"ש התם איכא סעודה הראויה מבעוד יום, צריך מובן הא בה"ש מספקא לן שמא יוהכ"פ ואסור לאכול מבעו"י ובפרט אם תחלת היום קונה עירוב וכמו שאמרו לקמן דף ל"ו דהיום חול ולמחר קודש דעירובו עירוב משום דמספיקא לא נחתא ליה קדושה הא אי נחתא ליה קדושה לא מועיל מה שהסעודה ראויה מבעוד יום, וכן אמרו שם ספק מבעו"י נדמעו ספק משחשיכה כשר הא אילו נדמעו ביה"ש ודאי לא היה

כשר אף שראויה מבעו"י, וצ"ל או משום דגם לב"ש מועיל מה שראוי לקטנים ודוקא ישראל בתרומה דאינה ראויה מבע"י לא מהני מה דחזי לכהן, או דשאני יוהכ"פ דשום סעודה לא חזי לדידהו ליום זה, א"כ על סעודה הראויה מבע"י ויכולה להיות ראוי אחר יוהכ"פ דעתן עלייהו ונמשך דירתן אחרי הסעודה שמונח במקום שנתן לשם עירוב, משא"כ גבי ישראל בתרומה שיש סעודות הראויות אליו לא נמשך דעתו אף אם נדמעו מתחלת בה"ש אע"ג דהיה ראוי מבעוד יום ועיין ברש"י ותוספות ד"ה ספק נדמעו והבן, ופשוט, ועיין ריטב"א. עכ"פ אין מכאן ראיה נגד הרשב"א ז"ל:

ודע דכפי הנראה מסוגית הגמרא דלמ"ד דב"ד מוזהרין להפרישו הוי דבר תורה, כן לדידן דקיי"ל דאין מוזהרין להפרישו רק שאין מאכילין אותו בידים הוי גם כן ד"ת וילפינן מתלתא קראי דדם ושרצים וטומאת כהן באיסורי תורה הוא הדין באיסורים דלית בהו לאו רק כעין עשה מוזהרין מה"ת שלא לספות לקטן בידים, ומנא אמינא לה מהא דפריך מהא דתניא יונק תינוק מבהמה טמאה כו' ולא יאכילנו נבילות וטריפות כו' ומכולן יונק מהן ומייתי ראיה דב"ד אין מצווין להפרישו, ומאי ראיה דילמא בכה"ת כולה ב"ד מוזהרין להפרישו ורק תינוק יונק חלב בהמה טמאה משום דחלב אינו לוקה עליהן כמוש"כ רבינו ז"ל פ"ג ה"ו, אבל לא יאכילנו נבילות וטריפות. וא"ת דדייק מהא דאמר לא יאכילנו נבילות מוכח דדוקא להאכילו בידים אין רשאי הא להפרישו אינו זקוק, דא"כ מאי משני דסתם תינוק מסוכן אצל חלב, דאכתי קשה דיוקא דלא יאכילנו, ולכן ברור דל"ש בין לאוין לאיסורי עשה וכי"ב מה"ת. ודוק היטב בכ"ז: